د اصحابانو کیسې

ژباړن:

مولوي عبدالهادي [illegible]

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابانو کیسې

ژباړن :

مولوي عبدالهادي حماد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه :

نـــــوم	:	داصحابانو کیسي
ژبـــــــــــاړن	:	مولوي عبدالهادي حماد
کمپـــــــــــــوز	:	په خپله ژباړن
د پښتنې طرحه او انلاین چاري	:	مختار احمد احسان - د لراوبر کتابتون

www.Larawbar.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابانو کیسې

که څوک غواړي ، چې زړه يې نرم سي او د اسلام په حقيقت باندې پوه سي او هغه خوند وڅکي کوم ، چې په اسلام کې پروت دئ نو لاندې د اصحابانو قصې دې مطالعه کړي ځکه د اصحبانو ژوند د مسلمانانو لپاره عملي درس دئ.

ژباړن

مولوي عبدالهادي حماد

(c) ketabton.com: The Digital Library

خطبه او تمهيد

نحمده ونصلي ونسلم علي رسوله الکريم واله وصحبه واتباعه الحماة للدين القويم.

امابعد: دالله ديوه سپېڅلي بنده حضرت مولاناعبدالقادررائپوري امر ماته په سنة ۱۳۵۳ هـ ق کي وسو چي زما سره احسان کونکی اوزما تربيت کونکی دئ (امر يې داصحابانو په اړه وو) چي زه داصحابانو په اړه څو قصې وليکم په ځانګړي ډول دلږ عمر لرونکو اصحابانو. اود ښځو ددينداری څه حالات په اردو (دژباړي وروسته په پښتو) ژبه وليکم څکه کوم کسان چي دقصو شوقيان دي هغه ددي پرځای چي ديوي اوبلي خوا ددرواغو قصې اوري که داقصې واوري نو ددوی ددين دترقۍ سبب به جوړسي.

ښځي چي دشپي کوچنيانو ته ددرواغو قصې کوي که دغه قصې وکړي دماشومانو زړونه به داصحابانو دميني ډک سي ددوی درنښت اوعظمت به يې په زړو کي راسي ديني کارونو ته به يې مينه پيدا سي.

زما لپاره دغه امر منل يولازمي کار ووځکه زه دده په احسانو کي ډوب وم بل داچي دالله ددوستانو رضا دداړو جهانو دکاميابۍ سبب کيږي خو دخپلي کم علمۍ په وجه مي زړه نه سوای کولای چي دده مبارک دخوښۍ سره برابر دي دغه کار وکړم. څلور کاله دغه امر ماته تکرارېدی زه دخپلي نه وړتيا څخه شرمېدم دوخت په تېرېدوسره په سنه ۱۳۵۷ هـ ق کي دصفري په مياشت دماغي ناروغي راپېښه سوه دکار څخه منعه سوم فکر مي وکړی چي دغه خالي ورځي که پدې برکتناکه کار ولګوم ښه به وي ځکه که زما دغه پاڼي ونه منل سوي نو بوختيا خو به مي په يوه برکتناکه کار کي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې كي شک نسته چي د الله ﷻ ددوستانو قصې اوددوی حالات ددې وړ دي چي سړی تحقيق او څېړنه پکښې وکړي او سبق ځني حاصل کړي په ځانګړي توګه د اصحابانو رضي الله عنهم حالات چي الله ﷻ دخپل خوږ رسول ﷺ دملګرتيا لپاره خاص کړي دي.دوی مبارکان ددې حقداره دي چي تابعداري يې وسي. ددوی پرته دالله ﷻ ددوستانو په بيان سره دالله ﷻ رحمتونه نازليږي.

حضرت جنيد بغدادي رحمه الله فرمايي: قصې دالله ﷻ دلښکرو څخه يو لښکر دئ چي مريدانو ته ، دزړنو طاقت په حاصليږي يو چا پوښتنه ځني وکړه چي ددې لپاره يو دليل سته ؟ ده مبارک په جواب کي ورته وفرمايل: الله ﷻ فرمايي:

⇳♊♑✌ ⌧⌨⬂⓿■▣⧫⬉ ❹⬀→◗❋☼ ⌧⌧⬈☝⧫❒

→💣♐❍⌨⬧✞⬅☼ ◆⧫✌ ⬀✍←♓❾❷♏◆◆✂ ♑⬈✏◆⧫⌛☜☼❑📖

❼♐✗ ⌧☝⧫⬈✐🔔⌧♊⧫❒ 📄 ⌧☝⌧❿✂⌧⬧➔▫ 🕐♑❍♐☜

⮜◘⬧→♑⬉⬃❑⧫✌⧫❒ ❻☜⌧⬧⬂♏◆✂ ♓■⬅⓿🕐⌧♎

(1)⮰⮱⯐⬅⬀ ⧫✗✓♑✡♑✌⬃⬧←☺▫▣♑♏▤❽⧫❷⬂☝♑❶⧫❒

ژباړه: دپيغمبرانو دقصو څخه موږ داټولي قصې تاته بيانوو چي په سبب يې موږ ستا زړه ته طاقت ورکړو (يوه فايده خو دا سوه) اوپدې قصو کي تاته داسي مضمون رسيږي چي خپله درست اوواقعي وي اودمسلمانانو لپاره نصيحت (اودښو کارکولو) يادول وي.(2)

يوه بله خبره هم په زړه کي دکښينولو وړ ده هغه داده چي ديني کتابونه دنبي ﷺ دحديثو وي ، دبزرګانو دحالاتو دبيان وي ،دمسائلو کتابونه وي اوکه دمخورو خلګو دارشاداتو اولارښوونو کتابونه وي پکار نه ده چي يوار وکتل سي اوبيا دتل لپاره پردغه يوار کتلو باندي بسنه وسي بلکي پکارده چي دغه کتابونه دخپل طاقت مطابق په تکرار سره وکتل سي.

(1) سورة هود الاية (١٢٠)
(2) بيان القرآن

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابو سليمان داراني رحمه الله فرمايي: زه ديوه واعظ په وعظ کي کښېناستم دده وعظ زما په زړه کي اثر وکړی کله چي راولاړ سوم هغه اثر ختم سو دوهم ځل ورغلم ورته کښېناستم کله چي راولاړ سوم بيا اثر ولاړی دريم ځل ورغلم بيا ورته کښېناستم ددغه دريم ځل ناستي اثر تر کوره پوري و ،کورته چي ورغلم د الله جل جلاله دنافرمانۍ اسباب مي ټوله مات کړل د الله جل جلاله لاره مي اختيار کړه .

ددينې کتابونو حال هم داسي دئ په يوار چابک کتلو سره يې اثر کم وي په همدې وجه ددينې کتابونو لوستل په بيا بيا په کار دي.

دلوستونکو داسانۍ اودمضامينو په زړه کي کښېنولو په خاطر مي دغه رساله پر دوولسو بابونو اويوه خاتمه باندي وېشلې ده:

لومړی باب: ددين له امله سختۍ تېرول اوتکليفونه زغمل.

دوهم باب: د الله جل جلاله څخه خوف اوويره چي داصحابو کرامو رضي الله عنهم خاص عادت و.

دريم باب: داصحابو کرامو دزاهدانه اوفقيرانه ژوند نمونه.

څلورم باب: داصحابو دتقوا اوپرهيزګارۍ حالت.

پنځم باب:دلمانځه شوق اوپابندي.

شپږم باب:صدقه،ترخپل ځان دنورو اړتياوي مخکي پوره کول ، د الله جل جلاله په لاره کي مصرف کول

اوم باب: بهادري ، همت ، زړورتوب ،شجاعت اودمرګ شوق.

اتم باب: علمي بوختيا اودعلمي محنت نمونې.

نهم باب:دنبي صلی الله علیه وسلم دلاربنوونو عملي کول.

لسم باب:دښځو جذبه اوبهادري اودرسول الله صلی الله علیه وسلم داولادونو بيان.

يوولسم باب:دماشومانو ديني شوق اوپه کوچنيوالي کي ددين پابندي.

دوولسم باب:دنبي صلی الله علیه وسلم سره دمحبت نمونې.

خاتمة: داصحابو کرامو رضي الله عنهم حقونه اوددوی لنډ فضيلتونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی باب

ددین له امله سختۍ تیرول ، تکلیفونه او ستونزې ګالل

نبي کریمﷺ او اصحابو کرامو ﷺ ددین د جوړولو لپاره دومره زیات تکلیفونه پر ځانونو باندې تېر کړي دي ،چې موږ نااهلو ته یې اراده کول هم ګران کاردئ د نومورو مبارکو انسانانو په پېښو او ستړي ژوند لیک باندې کتابونه ډک دي موږ دومره د کمزورۍ پر خوا روان یو چې د دوی په احوالو هم ځان نه خبرو ، عمل وربانديې کول خو بېله خبره ده ، نو له همدې امله پدې کتاب کښې د نومړو مبارکو انسانانو څو قصې د نمونې په ډول بیانوم چې ترڅولو مخکې د نبي کریمﷺ د یوې قصې څخه پیل کوم ځکه د نبي کریمﷺ یادول دبرکت ذریعه ده .

(۱) د نبي کریم ﷺ دطایف دسفر قصه

کله چې څښتن تعالی ﷻ نبي کریمﷺ پیغمبر کړ ، نهه کاله رسول اللهﷺ په مکه مکرمه کې تبلیغ کاوه او د خپل قوم د اصلاح او ګټې کوشش به یې کاوه مګر په مکه مکرمه کې د یوې کوچنۍ ډلې پرته چې مسلمانان سوي وه اود یوې کوچنۍ ډلې پرته چې کافران وه مګر د رسول اللهﷺ مرسته به یې کول نور ټوله د مکې او سیدونکو د رسول اللهﷺ او مسلمانانو د ځورولو لارې لټولې ، تکلیفونه به یې ور رسول پسخند به یې په واهه آن تر دې چې څه به یې په توان وه په هغه اندازه به یې تکلیف وررساوه ، د نبوت په لسم کال چې کله د نبي کریمﷺ اکا ابو طالب وفات سو د نوموړي مړینې د مکې کفارو ته د مسلمانانو د ځورولو نوره لاره خلاصه کړه په دغه وخت کې دوی په ښه ازاده پښه کولای سوای چې خلک له اسلام او مسلمانېدو څخه منعه کړي ،

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ او اصحابو کرامو﷢ ته تر خپله وسه تکلیفونه وروړسوي ، نبي کریمﷺ په دې موخه طائف ته تشریف یو وړی چې دهغه ځای او سیدونکي (ثقیف) نومي قوم چې یو لوی قوم وو مسلمانان سي نو مسلمانان به ددې تکلیفونو څخه خلاص سي او د اسلام دمبارک دین دخپرولو لپاره به یو بنسټ کېښېنودل سي کله چې رسول اللهﷺ طائف ته ورسېدی نو دهغه قوم د مشرانو سره یې خبري پیل کړې چې ددغه قوم نوموتي او مخور مشران ګڼل کېده او د الله ﷻ د پاک دین و لوري ته یې را وبلل او د الله ﷻ د دین ومرستې ته یې متوجه کړه نوموړو کسانو ددې پر ځای چې د الله ﷻ او دهغه د رسولﷺ د دین مرسته وکړي یا لږ تر لږه د عربو مشهوره میلمه پالنه وکړي و رسول اللهﷺ ته یې په بې مخي سره مخامخ جواب ورکړی او د بد اخلاقۍ رویه یې غوره کړه پر دې بد اخلاقۍ باندي یې بسنه ونه کړه بلکي دا یې هم زړه نه قبلول چې رسول اللهﷺ دلته پاته سي. دوی درې واړه چې رسول اللهﷺ مشران بلل او دا یې هیله وه چې دوی به په شرافت سره خبري وکړي د دوي څخه ددې هیلي په خلاف یوه وویل: او هو ! بس یوازي ته وې چې الله ﷻ پیغمبر کړې بل څوک نه وو ، دوهم وویل: ستا پرته بل څوک نه و چې الله ﷻ رسول را لېږلي وای ، دریم وویل: زه ستا سره خبري کول نه غواړم ځکه که ته رشتیا د الله ﷻ له لوري څخه پیغمبریې نو ستا دخبرو څخه مخ اړول خو لوی تاوان دئ (نو ښه دئ چې خبري نه در سره وکړم) او که درواغ وایې نو د درواغجن سره هم خبري نه کوم ، کله چې رسول اللهﷺ د دوی څخه نا امیده سو نو ددغه قوم د نورو خلکو سره یې خبري پیل کړې ځکه رسول اللهﷺ دهمت او خپلواکۍ غر و ، نور خلک هم دمشرانو پر پله روان سوه د رسول اللهﷺ دعوت یې نه ومانه بلکي رسول اللهﷺ ته یې وویل ژر زموږ د ښار څخه ووزه هر ځای چې ستا د خوښې ځاي وي هلته ولاړ سه کله چې رسولﷺ په نا امیدۍ سره دهغه قوم څخه را روان سو د هغه قوم ناوړه خلګو په رسول اللهﷺ پسې دکلي هلکان پسې کړه رسول اللهﷺ یې په کاڼو ویشتی ، پسخند به یې په واهه او چک چکي به یې پسې کولې تر داسي بریده چې د رسول اللهﷺ دواړي

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

چپلکي په وینو سرې سوي رسول الله ﷺ د دوی څخه بېرته راغلی کله چي د دغه شر اچونکو څخه بې غمه سو نو په لاره کي يو ځای کښېناستی او دا دعا يې وويل:

اللهم اليک اشکو ضعف قوتي وقلة حيلتي و هوني علي الناس يا ارحم الراحمين انت رب المستضعفين وانت ربي الي من تکلني الي بعيد يتجهمي ام الي عدو ملکته، آمري ان لم يکن بک علي غضب فلا ابالي و لکن عافيتک اوسع لي اعوذ بنور وجهک الذي اشرفت له الظلمات وصلح عليه امر الدنيا والاخرة من ان تنزل بي غضبک اويحل علي سخطک لک العتبي حتي ترضي و لاحول ولا قوة الا بک([3])

ژباړه: اي خدايه ! تا ته د خپلي کمزورۍ، ناتوانۍ او په خلکو کي د رسوايۍ شکايت کوم ، اي ارحم الراحمين ذاته ! د نا توانانو رب يې ته زما پالونکی يې ما چاته پرېږدې؟ پردی څوک چي مي ووينې تندی را باندي تريو کړي يا مي دښمن ته (پرېږدې) چي هغه ته تا پر ما باندي بر لاسی ورکړی وي ، اي خدايه ! که ته زما څخه ناراضه نه يې زما د هيڅا پروا نسته ستا ساتنه ما لره بس ده زه ستا دمخ (بلاکيفه) په رڼا پنا غواړم هغه رڼا چي تيارې يې ځلولي دي او د دنيا او آخرت کارونه پرې سم سوي دي زه له دې څخه پنا غواړم چي ته راته په غضب يې او يا راڅخه نا راضه يې ستا نا راضي ترهغه وخته پوري ليري کول لازمي د ه تر څو راضي کيږې (اي خدايه !) ستا پرته نه بل قوت سته او نه بل طاقت سته.

څښتن تعالي ﷻ چي يو صفت يې قهر دئ د خپل نازولي په ځورېدو يقيناً په قهرېږي نو دستي يې جبرائيل ﷺ را واستاوه او رسول الله ﷺ ته يې سلام ووايه بيا يې وويل چي ، الله ﷻ

(3) کذا في سيرة ابن هشام قلت واختلفت الروايات في الفاظ الدعا کما في قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا تولې خبرې واورېدې او د قوم جوابونه يې هم واورېده يوه ملائکه چې الله ﷻ د غرونو واک او اختيار ورکړی ، الله ﷻ ستا د خدمت لپاره را واستول دستي هغه ملائکه را غلل سلام يې ووايه د سلام وروسته يې رسول الله ﷺ ته وويل: يا رسول الله ! امر وکړه که ته امر وکړې زه به پر دې قوم باندې غرونه را پورته کړم تولو به چختان (زره ،زره) کړم رسول الله ﷺ چې ډېر زړه سوانده ، رحم لرونکی پيغمبر و ملائکې ته يې په جواب کې وويل: زه د دوی هلاکېدل نه غواړم بلکې زه دوی ته د هدايت دعا کوم که دوی مسلمانان نسي اميد لرم چې د دوی په اولادو کې به مسلمانان پيدا سي چې د الله ﷻ عبادت او بندګي به کوي.

فايده: د رسول الله ﷺ په غوره اخلاقو او صبر کې فکر وکړئ څومره صبر يې درلودئ ،څومره مهربانه و هغو بد ورسره کول ده ښه ورسره کول يعني د دوزخ څخه د خلاصېدو او د جنت د پيدا کېدو دعا يې ورته کول ، اوس زموږ حال ته وګورئ موږ په داسې حالت کې قرار لرو چې يو څوک کوچني ښکنځل راته وکړي نو موږ بله لمبه سو او د هغه څخه داسې بدله اخلو (چې د هغه ښکنځلو څو برابره وي آن تردې) چې تول عمر مو بدله نه خلاصېږي او نه مو زړه په سړېږي ، پر ظلم سربېره ظلم کوو او بيا د رسول الله ﷺ د تابعدارۍ او محمدي کېدو دعوه هم کوو تاسو وليدل چې د رسول الله ﷺ سره بد وسوه بيا هم ده ښه ورسره کول يعني د جنت د پيدا کېدو او د دوزخ څخه د خلاصون دعا يې ورته کول.

(۲) د حضرت انس بن نضر ﷜ د شهادت قصه

حضرت انس بن نضر ﷜ يو صحابي و چې د بدر په غزا کې يې ګډون نه و کړی نو موږې پدې وجه چې د اسلام په لومړنۍ لويه غزا کې يې ګډون نه وو کړی پر ځان به يې ملامتيا ويل ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوابدی او په زړه به غمجن و په هر صورت په دې هيله که د اسلام بله غزا پېښه سوه حتمًا به ګډون په کښې کوي ، د تقدير پرېکړه وه چې د احد غزا پېښه سوه حضرت انس بن نضر ﷺ په ډېره مينه او زړورتوب په دې غزا کې ګډون وکړی د غزا په لومړي سر کې مسلمانانو فتحه (برلاسي) ترلاسه کړ خو د يوې تېروتني له امله مسلمانانو ماته وخوړه ، تېروتنه له دې څخه عبارت وه ،چې رسول الله ﷺ ځينو اصحابو کرامو ته دنده ورکړې وه چې د غره پر يوه کوتل به کښيني ، مسلمانان که فتحه ترلاسه کړي او که ماته وخوري بايد دوی ولاړ نسي خو له بده مرغه دوی هغه وخت ولاړ سوه چې په لومړيو کې مسلمانانو بريالیتوب ترګوتو کړ ، کله چې دوی ولاړېده په دوی کې چې څوک آمر و هغه منع کړه چې مه ولاړېږئ خو دوی دا ويل چې کافرانو ماته وخوړه د تيښتي په حالت کې دي بايد ورپسي ورسو او د غنيمت مالونه ورڅخه را ټول کړو او دا فکر يې کاوه چې د رسول الله ﷺ امر چې مونږ ته يې دنه ولاړېدو کړی و يوازي د بريالیتوب تر وخته پوري و آخر دا چې مسلمانان له دې ځای څخه ولاړ سوه دجګړې ډګر ته ورسېدل ، تښتېدونکو کافرانو چې دغه ځای خالي وليدئ نو دوخته څخه يې ګټه واخستل او ددغه لوري څخه يې پر مسلمانانو باندې حمله وکړه مسلمانان د نا خبرۍ په حالت کې وه چې د سختو بريدونو سره مخ سوه د دووطرفونو څخه د کافرانو په منځ کې راغلل په پايله کې د ماتي سره مخ سوه مسلمانان په وارخطايۍ سره پر هر لوري تښتېدل ، حضرت انس ﷺ وليدل چې يو صحابي حضرت سعد بن معاذ ﷺ را روان دئ.ده مبارک ورته وويل: اې سعده ! چيري ځې ؟ په الله ﷻ قسم کوم چې د احد دغره څخه د جنت بوی راځي ددې خبري د کولو وروسته يې توره پورته کړه په مېړانه د کافرانو په يوه ډله ورننوتی سخته جګړه يې پيل کړه ترهغه وخته پوري نه راووتی تر څو شهيد سو د شهادت څخه وروسته چې وکتل سوه ټوله بدن يې غلبيل سوی و تر اتياوو زيات زخمونه يې په بدن کې د تورو او غشو وه آن تر دې چې نه پېژندل کېدئ آخر د ګوتو پر بندو وپېژندل سو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده:څوک چې په ريښتني او مخلصانه ډول د الله ﷻ خوښي غوښتني په موخه زخمي سي يقيناً به په دنيا کي دجنت بوی ورته راځي حضرت انس ﷺ چې په اخلاص د څښتن تعالي ﷻ د رضا غوښتونکی و په دنيا کي يې د جنت بوی بوياوه که په چا کي اخلاص موجود سي په دنيا کي به د جنت خوندونه ورته راسي ، ما د يوه معتبر سړي څخه چې دحضرت مولانا شاه عبدالرحيم رائپوري مخلص خادم و ـ دده مبارک يوه خبره اوريدلې ده چې ده مبارک ويل: (دجنت خوندونه راځي) د (روژې په فضائلو) کي مي دا قصه ليکلې ده.

۳: د حديبې صلح(دروغي جوړي تړون) د ابو جندل او د ابو بصير ﷺ قصه

رسول الله ﷺ د هجرت په شپږم کال دعمري کولو اراده وکړه دمکې مکرمي پر لوري روان سو دمکي کافران چي خبر سوه نو د رسول الله ﷺ راتګ يې ځان ته شرم او ذلت ګڼه څکه دوی دکبر اوغرور په نشو مست وه نو له همدې امله يې د مقابلې لاره خپله کړه رسول الله ﷺ چي حديبه نومي ځای ته ورسيدئ په همدغه ځای کي بند سو د رسول الله ﷺ سره سرتيري اصحاب ﷺ ملګري وه چي پر رسول الله ﷺ باندي يې ځان قربانونه خپل افتخار باله ، دستي جنګ کولو ته تيار سوه خو رسول الله ﷺ د مکې دمسلمانو اوسيدونکو له امله (چي هغوی ته ددوی له وجي تکليف پيښ نسي) ـ د جنګ اراده نه کول بلکي دروغي جوړي کوشش يې کاوه سره ددې چي اصحاب ﷺ په پوره ميړانه وجنګ ته تيار وه مګر رسول الله ﷺ د کافرانو دومري لحاظ وکړی ، چي دهغوی ټول شرطونه يې ومنل که څه هم اصحابو ﷺ ته دا سې تر زور لاندي روغه جوړه دمنلو وړ نه وه مګر دوی د رسول الله ﷺ تابع وه او ځانونه يې ترې قربانول نو دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيا ددومري ميني سره څه کولاي سواي ؟(چي درسول الله ◄ روغه يې نه واى منلې خامخا يې منل) آن تر دي چي د حضرت عمر ﷛ په څېر مېړنيو لا ومنل. په روغه جوړه کي يو شرط دا و چي،که دکافرانو څخه يو څوک مسلمان سي او دمکې څخه ومديني منورې ته هجرت وکړي نو مسلمانان به نوموړي کس بېرته و کافرانو ته په لاس ورکوي او که خداى مه کړه د مسلمانانو څخه يو څوک مرتد (کافر) سي نو کافران به دغه کس مسلمانانو ته په لاس نه ورکوي د روغي جوړي دغه پرېکړه ليک لا نه و ليکل سوى چي د ابو جندل ﷛ په نامه يو صحابي راغلى چي د اسلام د راوړلو وروسته کفارو ډېر تکليفونه پر تېر کړي وه او په ځنځيرانو يې تړلى و دمسلمانانو د مرستي په هيله پرېواتى چي ګوندي مسلمانان زما مرسته وکړي او ددې تکليفونو څخه به خلاص سم خود هغه پلار (سهيل) چي دکافرانو له خوا وکيل واو تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوى نه و بلکي د مکې دفتحي په وخت کي مسلمان سو ـ ابو جندل ﷛ يې په چپلاخه وواهه او پر بېرته بيولو يې ټينګار وکړ ، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: چي تر اوسه خو لا پرېکړه ليک نه دئ ليکل سوى پر موږ باندي لازمه نه ده چي مسلمان تاسو ته وسپارو ، کافرانو نه منل بيا رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : دغه يو سړى ما ته په خواست را پرېږدئ ،کافران د پخوا په څېر پرضد ولاړ وه هيڅ يې نه منل او ابو جندل ﷛ و مسلمانانو ته د مرستي ناري وهلې فرياد يې کاوه چي اې مسلمانانو ! زه مسلمان سوى يم او دې کافرانو پر ما ډېري خوارى تيري کړي دي تا سو مي بېرته په لاس ورکوى ؟ په دغه وخت کي چي دمسلمانانو پر زړونو باندي څومره زحمت تېريدئ و الله ﷻ ته معلوم دئ ويل او ليکل يې دبيان توان نه لري ، وروسته د خوږ نبي ﷺ په امر بېرته په لاس ورکړل سو . رسول الله ﷺ تسلي ورکړه او ورته وي فرمايل چي الله ﷻ به ډېر ژر ستا مرسته وکړي او تا ته به د خلاصون لاره خلاصه کړي.

د روغي جوړي د بشپړېدو څخه وروسته يو بل صحابي ﷛ د ابو بصير ﷛ په نامه هم مسلمان سو او مديني منورې ته راورسېدئ کافرانو دستي دوه کسان پسي را واستول او

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ ته یې وویل: چې ،و ترون دوفا له مخې دغه کس په لاس راکړئ رسول اللهﷺ نوموړي صحابي ببرته په لاس ورکړئ ابو بصیرﷺ ناري کړې چې زه مسلمان سوی یم تاسو مې ببرته په لاس ورکوئ ؟ او ببرته مې د دغه ظالمانو و منګلو ته سپارئ ؟ رسول اللهﷺ ده ته ورکړې چې اللهﷻ به ژر تا ته د خلاصون لاره خلاصه کړي. ابو بصیرﷺ د هغه دوو کافرانو سره یو ځای و مکې ته روان سو. پر لاري ابو بصیرﷺ و یوه کافر ته وویل چې دا ستا توره ډېره ښه معلومیږي (دا چې صفت خوښونکی سړی ډېر ژر غولیږي) نو دستي هغه کافر خپله توره و مسلمان ابو بصیرﷺ ته دتیکي څخه را وایستل ورښکاره یې کړه ابو بصیرﷺ چې توره په لاس کې واخستل سمدلاسه یې پر دغه کافر باندي و چلول مړ یې کړی هغه دوهم کافر چې دا حالت ولیدئ د تیښتي لاره یې خپله کړه و تښتېدئ مدینې منورې ته یې ځان ورساوه رسول اللهﷺ ته یې وویل: یا رسول اللهﷺ ! ابو بصیرﷺ زما ملګري وواژه اوس زما واری دئ وژني مې په دغه حالت کې ابو بصیرﷺ هم راورسېدئ رسول اللهﷺ ته یې وویل: یا رسول اللهﷺ !ستا د دوی سره وعده او ترون و تا هغه پوره کړئ زما او د دوی تر منځ خو هیڅ ترون نسته رسول اللهﷺ ورته وفرمایل: ته جنګ تازه کونکی یې کاشکې ستا یو ملاتړ کونکی وای ابو بصیرﷺ پوه سو چې که اوس څوک راسې ما به ببرته په لاس ورکړي نو دستي د دغه ځای څخه ولاړی او د یوه دریاب پر څنډه یې ژوند کول پیل کړه دمکې خلګ په دې پېښه خبر سو ه. ابو جندلﷺ ته چې حال ورسېدئ تر توان یې ووتل په پټه یې ځان ور ورساوه دابو بصیرﷺ سره یو ځای سو ، آخر داچې هر څوک چې به مسلمان کېدئ د دوی سره به یو ځای کېدئ په ډېر لنډ وخت کې د دوی څخه یوه کوچنۍ ډله جوړه سوه (دالله درښتیني دین سره دمیني په موخه په یوه ډېري سختۍ په یوه ځنګله کې تېرولې ځکه)په دغه ځنګله کې چې دوی اوسېدل د خوراک او چیښاک هیڅ انتظام نه و دالله‌ﷻ د دین په خاطر چې پر دوی باندي د لوږې او تندې څخه کوم تکلیفونه تېرېدل واللهﷻ ته معلوم دي مګر د کومو ظالمانو د لاسه چې دوی سرګردانه او لالهانده وه او د دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسه تښتېدلي وه د هغوی لاره يې بنده کړه کومه قافله چې به د کافرانو راتله دوی به جنګ ورسره کاوه ، آخر دا چې د مکې کافران د مسلمانانو د دغه کوچنۍ ډلې څخه تنګ سوه او رسول اللهﷺ ته يې يو سړی ولېږی او په ډېر عذر او زارۍ يې خواست ورته وکړی چې د اللهﷻ په خاطر دغه بې سره (بې اداري) ډله ځان ته راوبوله او په تړون کي يې داخله کړه تر څو زموږ ته د تلو او راتلو لاره خلاصه سي.

ويل سوی دي: چې کله و ابو بصير AA ته د رسول اللهﷺ اجازه ليک ورسېدئ چي ومدينې ته د راتلو اجازه پکښې ليکلې وه ابوبصير AA د مرګ په حال کي و په لاس کي يې دغه ليک و نيوی وفات سو. رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَاَرْضَاهُ.(4)

فايده: کوم خوک چي پر خپل دين ټينګ ودرېږي په دې شرط چي دين يې رېښتني او حق دين وي يعني مسلمان وي نو لوی، لوی طاقتونه يې هم د خپل دين څخه نه سي اړولای.

۴- د حضرت بلال AA اسلام او تکليفونه

حضرت بلال AA يو نوموتي او مشهور صحابي دئ چي د نبويﷺ مسجد لپاره د رسول اللهﷺ په ژوند کي تل مؤذن (اذان کونکی) پاته سوی دئ نوموړي د يوه کافر مريی و کله چي

(4) (بخاري - وفتح)

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمان سو نو دمسلمان کېدو له امله ډېر تکلیفونه ورکړل سوه (امیه بن خلف) چې د مسلمانانو سخت دښمن و بلال ﷺ به يې د غرمې په وخت پر تودو شګو باندې ستوني ستخ پرې ایستلی و بیا به يې پر سینه باندې یو لوډبره ورکښېښوده ددې لپاره چې ونه ښوري وروسته به يې ورته وویل: په دې سخت حالت کې مړ سه که خلاصون غواړې نو د اسلام څخه واوړه ، بلال ﷺ په دې سخت حالت کې هم د(اَحَد ، اَحَد) ناري وهلې یعنې دا چې د عبادت لایق یو الله ﷻ دئ ، د شپې به يې په ځنځیرانو ټینګ و تړی بیا به يې په کروړو (اغزنو لښتو) واهه د ورځې به يې بیا په دغه زخمي بدن پر تودو شګو و غورزاوه ددې لپاره چې دسخت عذاب له امله به د اسلام څخه واوړي او یا به په دې حالت کې مړ سي آن تر دې چې عذاب ورکونکی به ستړی سو نو ځکه به يې په عذاب ورکولو کې واری سره کاوه کله به د ابو جهل واری و کله به د امیه بن خلف واری و لنډه دا چې هر سړي به کوشش کاوه چې نوموړي مبارک صحابي ته په عذاب ورکولو ځان ستړی کړي کله چې ابو بکر صدیق ﷺ دی مبارک په داسي سخت حالت کښې ولیدئ نو په پیسو يې رانیوی بیا يې آزاد کړي.

فایده: بت پرستو عربو به بتانو ته خدایان ویل ددې ناوړه کار په مقابله کښې اسلام و خلګو ته د توحید(دخدای په یووالي) ښوونه کول یعنې دا چې الله ﷻ یو دئ بتان خدایان نه دي همدا لامل وو چې بلال ﷺ په ژبه به په تکرار سره وویل: یو دئ، یودئ ، دا د بلال ﷺ د مینې او محبت خبره وه چې د خپل یوه خدای ﷻ سره يې درلوده موږ وینو چې یو څوک د بل چا سره د لنډ وخت لپاره ددرواغو محبت لري هغه هم دخپل محبوب په نوم اخیستلو سره خوند اخلي او بیا ، بیا يې نوم اخلي نو د څښتن تعالي ﷻ سره چې څوک محبت او مینه لري ددې مینې به څه حال وي چې په دین او دنیا دواړو کې په کار راځي همدا لامل وو چې بلال ﷺ ته ډېر تکلیفونه ورکول کېده آن تردې چې د مکې هلکانو ته به په لاس ورکړل سوتر څو د سپکاوي په موخه يې په کوڅو کې وګرځوي اوده ته یوډول نه یوډول تکلیف ورسوي خو د بلال ﷺ زړه دالله ﷻ مینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيولی و د (يو دی ، يو دی) ذکر يې د خولې څخه نه اچوی دده مبارک د دومره سختو تکليفونو تېرولو په بدله کې الله ﷻ درسول الله ﷺ په دربار کې د مؤذن دنده ورکړه درسول الله ﷺ سره په سفر او کوردوارو کې د آذان کولو دنده دده د غاړې وه کله چې رسول الله ﷺ وفات سو نوده درسول الله ﷺ څخه پرته ژوند کول او درسول الله ﷺ ځای خالي ليدل نه سوای زغملای نو ددې اراده يې وکړه چې پاته ژوند په جهاد کې تېر کړي په همدې وجه د جهاد کولو په موخه روان سو تر يو وخته پوري مدينې منورې ته نه راغلی يو ځل يې رسول الله ﷺ په خوب وليدئ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : دا څه ظلم دئ ماته خو بيخي نه راځې ؟ کله چې بلال ﷺ وېښ سو دستي د مدينې منورې پر لور روان سو مدينې ته چې ورسېدئ حضرت حسن او حسين ﷺ د اذان کولو امر ورته وکړی ده هم آذان وکړی ځکه د نازولو امر خو داسې نه و چې چا څه پکښې ويلي وای خلکو چې دده آذان واورېدئ درسول الله ﷺ خوږ ژوند وريادسو دمدينې منورې په خلکو کې شورماشور ګډ سو ښځې هم د کورو څخه په ژړا راووتې (درسول الله ﷺ دبيلتون اور لمبه ، لمبه سو خو دچا لاس ته شی نه ورتلی). حضرت بلال ﷺ د څو ورځو دتېرولو وروسته بېرته ولاړی او په شلم هجري کال کې دمشق ته نژدې وفات سو .([5])

۵- د حضرت ابوذر غفاري ﷺ اسلام

حضرت ابوذر غفاري ﷺ يو مشهور صحابي دئ چې وروسته دلويو عالمانو او زاهدانو څخه وګرځېدئ.

([5]) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت علي ؓ دده په اړه وايي: ابو ذر ؓ دومره علم لاسته راوړی دئ چې خلګ ځني عاجزه دي خو ابوذر ؓ دغه علم محفوظ ساتلی دئ.

کله چې ابوذر ؓ ته د لومړي ځل لپاره د رسول الله ﷺ د نبوت خبر ورسېدئ نو ده خپل ورور ته وويل: چې مکې ته ولاړ سه او د رسول الله ﷺ ټول حالات معلوم کړه او خبري يې په ښه غور سره واوره اودې خبري ته هم ځير سه چې رسول الله ﷺ وايي: ماته د آسمان څخه وحي راځي ځان په پوه کړه چې څنګه وحي راځي. دده ورور مکې ته ولاړی د حال معلومولو وروسته بېرته راغلی ابوذر ته يې وويل: ما رسول الله ﷺ وليدئ چې خلګو ته يې په نيکو خويو او نيکو عادتونو امر کاوه او د خولې څخه يې داسي کلام اورېدل کېدئ چې نه شعر و او نه د کائنانو (جادوګري) خبري وې د ابوذر غفاري ؓ د ورور په دې لنډو خبرو ډاډ ونسو خپله يې د سفر اراده وکړه د ستي مکې ته روان سو کله چې مکې ته ورسېدئ برابر مسجد حرام ته ولاړی دا چې ده رسول الله ﷺ نه پېژندئ او د چا څخه پوښتنه کول هم غوره کار نه ورته برېښېدئ نو تر ماښامه پوري په مسجد حرام کي واوسېدئ څرنګه چې د اصحابو دا عادت وو چې د مسافرانو خدمت ، دناتوانو مرسته او ميلمه پالنه به يې کول نو حضرت علي کرم الله وجهه ابوذر غفاري ؓ کور ته بوتی ميلمستيا يې ورکړه علي ؓ د پوښتني اړتيا ونه ليده چې د ابوذر ؓ څخه و پوښتي چې د څه لپاره راغلی يې دوهمه ورځ يې بيا تېره کړه د چا څخه يې پوښتنه ونه کړه چې رسول الله ﷺ څوک دئ دوهم ماښام بيا علي ؓ بوتی ميلمستيا يې ورکړه فکر يې و کړی چې مسافر دئ د يو کار لپاره به راغلي وي ښايي نن به يې کار نه وي پوره سوی نو پاته سوی دئ علي ؓ په دوهم ماښام بيا پوښتنه ځني ونه کړه اونه دده څخه داسي څه ښکاره سوه چې علي ؓ پرې وپوهيږي او دده حال معلوم کړي چې دی د څه لپاره راغلی دئ ، دريمه ورځ ابو ذر غفاري ؓ بيا مسجد حرام ته راغلی د چا څخه يې پوښتنه نه وکړه ښايي وجه به يې داوه چې د رسول الله ﷺ سره د دښمنۍ قصې ډېري مشهوري وي چا چې به د رسول الله ﷺ لټه کول هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

به د تکلیف سره مخ کېدئ ده فکر کاوه چي ښايي که زه پوښتنه وکړم هغه به د دښمنۍ فکر وکړي مفت (وړيا) به په تکلیف اخته سم ، دريمه شپه علي AA بوتی پوښتنه يې ځني وکړه چي د څه لپاره راغلي يې ؟او څه مقصد لري ؟ابو ذر غفاري AA لومړی وعلي AA ته قسم ورکړی او وعده يې ځني واخيسته چي صحيح حال به راته وايي ورو سته يې خپل مقصد ورته وښودئ حضرت علي AA ورته وويل: په الله ﷻ قسم يادوم چي د شک پرته هغه د الله ﷻ رسول دئ سبا چي کله زه ځم هلته به دي بوزم مګر مخالفت بيخي زيات دئ ددي لپاره چي زما او ستا يو ځای تګ معلوم نسي او څوک را څخه ونه ويريږي نو که پر لاري څوک په مخه راغلي زه به پر ضرورت کښېنم بيا به په جامو سمولو اخته سم ته سيده روان سه لنډه دا چي علي AA او ابوذر غفاري AA د نبي کريم ﷺ و حضور ته ورسېدل ، ابو ذر AA د رسول الله ﷺ سره خبري وکړي د ستي مسلمان سو رسول الله ﷺ په دې موخه چي ابوذر AA ته تکليف نه ورسيږي ورته وي فرمايل: اوس خپله مسلماني پټه وساته خپل قوم ته ولاړ سه هر کله چي الله ﷻ مونږ ته بريالیتوب را نصيب کړی بيا به راسي ابو ذر غفاري ﷺ وفرمايل: اي د الله رسوله ! قسم په هغه ذات چي زما روح يې په قدرت کي دئ زه به دغه د توحيد کلمه د دغه بې ايمانو په منځ کي په لوړ آواز وايم دستي يې مسجدالحرام ته تشريف يووړی او هلته يې په لوړ اواز وويل:

(اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا عبده ورسوله) کله چي ده کلمه خلاصه کړه د څلورو طرفونو څخه خلګ پر راپورته سوه دومره يې وواهه چي مرګ ته نژدې سو د رسول الله ﷺ اکا عباس چي په دغه وخت کي لا مسلمان سوی نه و ـ په دې موخه چي ابوذر خلاص کړي وخلکو ته يې وويل: دا سړی د غفار د قبيلې دئ دغفار قبيله وشام ته پر لاري پرته ده او تاسو د شام تجارت کوئ که دا سړی ووژل سي نو و شام ته به ستاسو لاره بنده سي خلکو چي دا خبره واورېده فکر يې وکړی چي زمونږ ټولي اړتياوي د شام څخه پوره کېږي که د شام لاره بنده سي دا خو لوی تاوان دی نو لدې امله يې ابوذر AA پرېښودئ ابوذر غفاري AA دوهمه ورځ بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسجدحرام ته راغلی بیا یې دشهادت کلمه په لوړ آواز وویل خلګو ددغه کلمې داورېدلو زغم نه درلودئ دستي پر راوغورځېدل بیا یې وواهه عباس د تیرې ورځې په شېر خلاص کړی چي ستاسو دتجارت لاره بندیږي .

فایده: درسول اللهﷺ د منعه کولو په صورت کي چي ابو ذرغفاريؓ ته يې امر کړی و چي اسلام پټ ساته بیا هم ده مبارک اسلام ښکاره کړی او وهل يې پر ځان تېر کړه دا دده جوش او جذبه وه ځکه حقيقت داو چي اسلام يو حق دين دئ نو دابو ذرغفاريؓ يقين و چي اسلام حق دين دئ نو د چا تيکه ده چي له ويري به يې اسلام نه ښکاره کوم ؟ او رسول اللهﷺ چي دی منع کاوه دا درسول اللهﷺ شفقت او مهرباني وه چي مورِ ته خو د اسلام په خپرولو کي تکليفونه ډېر دي بايد ددې تکليفونو څخه دی خلاص وي کېدلای سي چي دی به يې ونه زغمي اصحابو کرامو ﷡ چي به کله په دغه ډول د رسول اللهﷺ د لارښووني مخالف کار وکړی دادوی دا اللهﷻ اورسول اللهﷺ سره دميني هغه غلبه وه چي دوی به يې داداره کولو توان نه درلودئ که نه نو ددې مجال خو بيخي دامکانه وتلی و چي دوی دي درسول اللهﷺ څخه مخالف کار وکړي ،يو نمونه به يې په راتلونکي باب کي راسي ، حضرت ابوذر غفاريؓ ددې پر ځای چي په دين کي تکليفونه نه ووينې د رسول اللهﷺ حقيقي تابعداري غوره کړه چي د اسلام ښکاره کول دي دا هم يوه لويه خبره وه همدالامل و چي اصحابو تل بريالیتوب لاسته راوړی او په هر ميدان کي به دوی بريالي وه د دنيا او آخرت ګټي به يې په برخه وي تر داسي بريده چي يو چا به يو ځلي د شهادت کلمه وويل د اسلام تر بيرغ لاندي به راغلی بيا به لوي ، لوي طاقتونو ددين څخه نه سوای منع کولای او لوي ، لوي ظلمونو به ددې د دين څخه نسو ای اړولای .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت خباب بن الارت ﷜ تکلیفونـــه

حضرت خبـاب بـن الارت ﷜ دهغـه مبـارکو هسـتو څخـه دئ چې خپـل ځـان یـې و سـختو امتحـانونو تـه وړانـدې کـړی دئ او د الله ﷻ پـه لاره کـې یـې ډیـر زیـات تکلیفونـه تېـر کـړي دي نوموړی هغه مسلمان صحابي دئ چې د پنځو یا شپږو کسانو وروسته دستي مسلمان سوی دئ . دهمدې وجهې څخه ده مبارک ډېر تکلیفونه ګاللي دي. حضرت خباب ﷜ ته به د اوسپني زغره وررواغوستل سوه بیا به د غرمې په سختو ګرمیو کې و غورځول سو او د زحمت څخه به زیاتي خولې ترې بهېدلې کله به داسې وسوه چې ستوني ستخ بـه پـر ګرمو ډبرو وغورځول سو چې د ډېره زحمته څخه بـه یې د ملا غوښې ورستې سوې او تـوی بـه سوي حضرت خباب ﷜ د یوې ښځې مریی و کله چې یې باداره خبره سوه چې خباب ﷜ د رسول الله ﷺ سره ملا قات کوي نو دې به اوسپنه ګرمه کړه بیا به یې په دغه اوسپنه سر ورداغي . یوه ورځ حضرت عمر فاروق ﷜ په خپل خلافت کې د خباب ﷜ څخـه دده دتکلیفونو پوښـتنه وکـړه چې د اسلام پـه لومړیـو کې کافرانو باندې تېر کړي وه ده مبارک خپله ملا ښکاره کړه او وې ویـل تاسو زما ملا و ګوری عمر ﷜ چې دده ملا ولیده وې ویل ما خو داسې ملا تر اوسه نه ده لیدلې خباب ﷜ ورتـه وویـل: کافرانو به زه پر اور وغورځولم کله چې به یې را پورته کړم زما د ملا په وازګه او وینو به اور مړ سو ، دا داصحابو کرامو ژونـد لیـک و دومرې سختۍ یې تېرولې ددې ددومره سختیو سره ـ سره کله چې اسلام ترقي حاصله کړه دغه مبارکو اصحابو به ژړل او ویل به یې چې هسې نه چې دغه ترقي زموږ دتکلیفونو بدله وي او آخرت ته مو شی نسي پاته ، حضرت خباب ﷜ فرمایي : یـوه ورځ رسـول الله ﷺ د عـادت خـلاف ډېـر اوږد لمـونځ وکـړی مـوږ پوښـتنه ځنې وکـړه چې یارسول الله ﷺ ! دا څومره اوږد لمونځ و ؟ رسول الله ﷺ راته وفرمایل : دا دویرې او رغبت لمونځ و پدې لمانځه کې ما و الله ﷻ ته درې دعاوې وکړې دوې دعاوې قبولې سوې یوه نه سوه قبوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ دعا مي دا وه چي يا الله ﷻ زما امت په قحط سالي سره مه هلاکوې ، دا دعا قبوله سوه ، دوهمه دعا مي داوه چي يا الله ﷻ زما پر امت باندي داسي ظالم آمر مه مقرروې چي زما پر امت دومره ظلمونه وکړي چي بيخي يې ختم کړي ، دا دعا مي هم قبوله سوه ، دريمه دعا مي دا وکړه چي يا الله ﷻ زما په امت کي خپل منځی جګړې مه اچوې دا دعا نه سوه قبوله.

حضرت خباب ﷺ د اوه ديرشو کالو په عمر وفات سو دی لومړی صحابي و چي په کوفه کي دفن سو دده د مړيني وروسته حضرت علي ﷺ دده وقبر ته ودرېدئ او وې فرمايل: پر حضرت خباب ﷺ دي الله ﷻ رحم وکړي په خپله خوښه مسلمان سو په خپله خوښه يې هجرت وکړی ژوند يې په جهاد کي تېر کړی او ډېر تکليفونه يې پر ځان تېر کړل هغه څوک مبارک دی چي قيامت ياد ساتي او د حساب لپاره تياري کوي ، پر دومري مال باندي صبر کوي چي دده ګذاره په کېږي او خپل بادار يعني الله ﷻ راضي کوي.[6]

فايده: په حقيقت کي د الله ﷻ رضا ددغه کسانو په برخه وه ځکه دوی هر کار د الله ﷻ د رضا لپاره کاوه.

٧- حضرت عمار ﷺ او دده مبارک د مور او پلار بيان

حضرت عمار ﷺ او دده مور او پلار د اسلام لپاره د کافرانو دلاس څخه تر سختو هم زيات سخت تکليفونه تېر کړل د مکې مکرمې پر تودو شګلنه مځکه باندي عذاب ورکول کېدئ نبي کريم ﷺ چي به کله د دوی په لوري ولاړی دوی ته به يې د صبر تلقين ورکاوه او د جنت زيری به يې ورکوی دده پلار حضرت ياسر ﷺ په دغه تکليفونو کي مړ سو کافرانو ترمرګه پوري آرام

---

[6] (اسد الغابة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه پرېښودئ او مور يې ابوجهل لعين په شرمګاه کي په نېزه ووهل او شهيده سوه د عمار AA مور حضرت سمية سپين سري وه خوبيا هم دهيڅ شي پروايې ونه لرل تر مرګ پوري د اسلام څخه نه واوښته دا په اسلام کي لومړۍ شهيده وه او د اسلام لومړی مسجد يعني مسجد قبا عمار AA جوړکړی، کله چي رسول الله ﷺ مديني منوري ته تشريف يووړی عمار AA وويل چي د رسول الله ﷺ لپاره د سيوري يو ځای جوړول ضروري دئ چي پکښي تشريف ږدي غرمه آرام پکښي کوي او لمونځ سيوري ته کوي نو حضرت عمار AA اول ډبري را ټولي کړې او مسجد قبا يې جوړ کړی حضرت عمار AA په جنګ کي په ډېره مينه او جذبه ګډون کاوه يوه ورځ په جنګ کي په جذبه راغلی او وې ويل: ځو د خپلو دوستانو سره يو ځای کيږو د محمد ﷺ د ډلي سره يو ځای کيږو په دغه حالت کي تږی سو د او بو غوښتنه يې وکړه يو چا د اوبو پر ځای شيدې ورکړې ده مبارک شيدې و چيښلي بيا يې وويل: ما د رسول الله ﷺ څخه اورېدلي دي چي ته به په ژوند کي وروستی شی شيدې چيښې د دغه خبري وروسته شهيد سو د شهادت پرمهال يې عمر شپږنيوي (۹۲) کاله و ځينو بيا يو نيم کال کم عمر ښودلی دئ.(7)

۸ - د حضرت صهيب AA اسلام

حضرت صهيب AA د حضرت عمار AA سره يو ځای اسلام راوړی، رسول الله ﷺ د حضرت ارقم AA په کور کي تشريف درلودئ چي دوی دوه هر يو جلا - جلا د رسول الله ﷺ په خدمت کي حاضر سوه خو نابېره په دروازه کي سره يو ځای سوه خپلي موخي يې يو و بل ته ځرګندي کړې چي د رسول الله ﷺ فيض لاسته راوړل وه . کوم تکليفونه چي د مسلمانانو ودغه کوچنۍ ډلي ته

---

(7) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسېدل ده ته هم ورسېدل آخر تنګ سو د هجرت کولو اراده یې وکړه خو کافرانو داهم نه خوښول چي مسلمانان هجرت وکړي او یو بل ځای هوسا ژوند وکړي نو په هر چا چي به خبر سو ه چي هجرت کوي نو دهغه د نیولو کوشش به یې کاوه دنورو مسلمانانو په څېر چي کله په صهیب ﷺ خبر سوه چي هجرت کوي په ده مبارک پسي یې هم یو ډله پسي کړه چي وې نیسي او دتکلیفونو څخه خلاص نه سي حضرت صهیب ﷺ د غشو کڅوړه را وایستل او هغې ډلې ته یې وویل: ګورئ ! تاسو پوهیږئ چي زه ښه غشی ویشتونکی یم تر څو چي زما په لاس کي یو غشی وي هیڅوک به ماته را نژدې نسي که مي غشي خلاص سي نو تر څو چي زما توره په لاس کي وي یو به هم ځان ته نژدي نه پرېږدم او که تاسو پیسې غواړئ نو زه به تاسو ته خپلي پیسې وښیم ورسئ هغه واخلئ: دوې مینځیاني مي په مکه کي دي هغه هم بوزئ ده مبارک چي و خلګو ته دا خبري واورولې هغوی په پیسو راضي سوه دی یې پرېښودئ ده مبارک خپل ځان په پیسو رانیوئ او هجرت یې وکړئ په دې اړه لاندني آیات نازل سو :

←❍✽❍⬂▦♦☼ ❽⌘❷⇳⌖☐④ ♊♦✌ ⬂☐✍☐✡✉✍✃ ⬂✍⬀⭙✌♦❒

▤ ★✏✍✃ ✍✞✍✽➭⬄❺⬧☟ ♦↗✏✍♦⬄⭙✍⬀✍✍✃

⭙⑩✍♦⌛⭙➔⬂✉✍✍⭙✍ ✍✍❒↓↗♦❻ ✦✏✍✃♦❒

(8) ✍⌘✍⭙⬀

ژباړه: ځیني د خلګو څخه د الله ﷻ د رضا دلټولو لپاره خپل ځانونه په پیسو اخلي الله ﷻ پر خپلو بندګانو باندي زیات نرمي کوونکی دئ.

په دغه وخت کي رسول الله ﷺ په قباء مسجد کښي تشریف درلودئ چي صهیب ﷺ یې ولیدئ او ورته وې فرمایل: تا په خپل تجارت کي ګټه وکړه حضرت صهیب ﷺ فرمایي: په دغه وخت کي

(8) البقره الایة (۲۰۷) ، درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ خرماوي خوړلي زما سترګه خوږېدل ما هم په خوراک شروع وکړه رسول اللهﷺ راته وويل: ستا سترګه خوږه ده ته خرماوي خوري ؟ ما ورته وويل: يا رسول اللهﷺ ! وهغه لوري ته يې خورم چي هغه سترګه روغه ده رسول اللهﷺ چي دده جواب واورېدئ وي مسل ، حضرت صهيبAA زيات خرڅ کاوه آن تر دې چي يو ځلي حضرت عمر فاروقAA ورته وويل : چي ته بې ځايه خرڅونه کوې ده مبارک ورته وويل: چي پر نا حقه کار هيڅ ځای خرڅ نه کوم حضرت عمر فاروقAA چي کله وفات کېدئ نو وصيت يې وکړی چي ماته دي حضرت صهيبAA د جنازې لمونځ را کړي.(9)

۹ - د حضرت عمر AA داسلام راوړلو قصه

د حضرت عمرAA پاک نوم هم دمسلمانانو لپاره ويارږ دئ دده مبارک دايمان دجذبې له امله (۱۳۰۰) کاله وروسته دکافرانو په زړه کي وېره پرته ده ، عمرAA د اسلام راوړلو څخه مخکي د مسلمانانو په تکليف ورکولو کي مشهور و درسول اللهﷺ د وژني هڅي يې کولې، يوه ورځ د کافرانو يوه جرګه جوړه سوې وه په دغه جرګه کي غوښتنه سوې وه چي څوک به محمدﷺ ووژني ؟ عمرAA وويل: زه به يې ووژنم ، خلګو ورته وويل : بېشکه ته يې وژلای سې ده هم دستي توره را واخيسته د محمدﷺ د وژني قصد يې وکړی کله چي دی را روان سو پر لاري سعد بن ابي وقاصAA په مخه ورغلی پوښتنه يې ځني وکړه چي چيري ځې اي عمره ! عمرAA ورته وويل : ځمه چي محمدﷺ ووژنم (العياذ باالله) د بنو زهره قوم سعد بن ابي وقاصAAورته وويل : خومره بې فکره سوی يې که ته محمدﷺ ووژني دبنو زهره قوم ، د بنو

---

(9) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاشم قوم او دبنو عبد مناف قوم به تا ووژني عمرAA ته درد (غصه) ورغله او ورته وې ویل: فکر کوم چې ته هم بې دینه سوی (مسلمان سوی) یې ؟ نو اول به ستا کار دروکړم یعنې وه به دي وژنم بیا به ګورم ، دا خبره یې وکړه توره یې راوکښل سعد بن ابي وقاصAA([10]) وویل: هو زه مسلمان سوی یم خپله توره ده هم را وکښل د دواړو طرفو څخه د تورو وارونه شروع سوه دجګړې په اوږدو کې حضرت سعد بن ابي وقاصAA و عمرAA ته وویل: ته لومړی د خپل کور څخه ځان خبر کړه چې ستا خپله خور او اخښی دواړه مسلمان سوي دي ، عمرAA چې دا خبره واورېده د درد څخه ډک سو او برابر د خور کور ته روان سو د خور کور ته چې ورسېدئ دده اخښي حضرت خبابAA چې مخکې یې قصه تېره سوه دروازه تړلې وه دخپلې مېرمنې سره یوځای دقرآنکریم په تلاوت بوخت و عمرAA په زوره دروازه ووهل حضرت خبابAA دده د رږغ سره دننه پټ سو دقرآن کریم سپپاره د چابکۍ له امله دباندې ځنې پاته سوه خور یې دروازه خلاصه کړه د عمرAA په لاس کې یو شی و په هغه یې خور په سر کې ووهل او ورته وې ویل: دخپل ځان دښمنې ! بې دینه سوې (مسلمانه سوې) یې ؟ دخور تر سر یې وینې رواني سوې عمرAA دننه ورغلی و اخښي ته یې وویل : څه مو کول او دا آواز د چا و ؟ اخښي یې ورته وویل خبرې اترې مو کولې عمرAA ورته وویل : ایا تا خپل دین پرایښی او بل دین ته اوښتی یې اخښي یې ورته وویل: که بل دین حق وي نو بیا ؟ عمرAA چې دا واورېدل دستې یې اخښی تر ږیره ونیوی ږیره یې ځنې وکښل پر مځکه یې را غوځار کړی ښه یې وواهه خور یې د خلاصولو کوشش کاوه خو ده پرمخ باندې په دومره زور سره په چپلاخه ووهل چې تر مخ یې وینې رواني سوې آخر داخو هم دعمر خور وه ورته وې ویل : موږ په دې وجه وهل کیږو چې مسلمانان سوي یو ببشکه موږ مسلمانان یو څه چې ستا په وس وي هغه وکړه په دغه حالت کې د

([10]) ځینو علماؤ دده پر ځای د بل صحابي نوم لیکلي دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر AA پرهغه سپاره سترګي ولګېدې چي په تلوار کي دباندي پاته سوي وه او دقرآنکريم اياتونه پرې ليکلي وه په دغه وخت کي د عمر AA درد په وهلو کم سوی و او دخور وينه يې وليده چي ډېره بهېدلې وه شرم ورغلی نو خورته يې وويل: ښه ته راته ووايه داڅشي دئ ؟ خور يې ورته وويل: ستا لاس نا پاکه دئ ناپاکه لاس ودې سپارې ته نسي ورتلای عمر AA چي هر څومري ټينګ سو خو خور يې و بې اودسه او بې غسله چاته د قرآنکريم اياتونه نه ورکول آخر عمر AA ولاړی غسل يې وکړی او هغه پاڼه يې واخيستله په دغه پاڼه کي سورة طه ليکلی و او ويل يې شروع کړل ، کله چي تر ✋◆ ✦✎👓✂ 👓♦☼❒🕮 ×⚘⚘♉✵☼⚘☎

❼⚘❄⇳⑨🡐⌛⇳⇖👓👓⬩▫ 🏳👓♦☼❒🕮 ☟⬩⚘☎ ♦❍🕔⬩🖁⚘☎

⬁⬂⚘⬀ ✓❽▩❷⇩🗎⚘🔔⚘✎ ■□🗐❑■🖫⭘🕛🖁👓✂ ⬃🏳⚘🔔❒🕮◆❒

پوري ورسېدئ حال يې بدل سو خور او اخښي ته يې وويل: ښه دئ ما هم د محمد ﷺ خدمت ته بوزئ ددې خبري په اورېدلو سره حضرت خباب AA دباندي راووتی او ورته وې ويل: اې عمره ! زه تاته زيری درکوم چي پرون دپنجشنبې په ورځ رسول اللهﷺ داسي دعا وکړه ، چي اې اللهﷻ ! په عمر او ابو جهل کي چي کوم يو تاته خوښ وي په هغه سره اسلام ته قوت ورکړې يعني مسلمان يې کړه (دوی دواړه په قوت سره مشهور وه) خباب AA زياته کړه: معلومېږي چي د رسول اللهﷺ دعا ستا په هکله قبوله سوې ده ددې څخه وروسته عمر AA درسول اللهﷺ وخدمت ته حاضر سو او دجمعې په سهار يې اسلام راوړی.([11])

کله چي حضرت عمر AA مسلمان سو د کافرانو مرال تيټ سو خو بيا هم مسلمانان يوه کوچنۍ ډله وه او په کافرانو ټوله مکه ډکه وه بلکي ټول عرب کافران وه د عمر AA په مسلمانېدو کافرانو نور هم زور واخيستی مشورې او جلسې يې شروع کړې او د با عزته

([11]) خصائص

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانانو د له منځه وړلو کوشش يې کاوه او بېلا بېل پلانونه يې جوړول مګر مسلمانانو ته دعمر AA په مسلمانېدو يو وياړ ور په برخه سو هغه داو چي مسلمانانو په مسجدحرام کي په ښکاره لمونځ کول شروع کړه،حضرت عبدالله بن مسعود AA فرمايي:دعمر AA مسلمانېدل دمسلمانانو فتحه‌وه او هجرت يې دمسلمانانو ملاتړو او خلافت يې رحمت و.(12)

۱۰:و حبشې ته د مسلمانانو هجرت او په شعب ابي طالب کي نظر بنده کېدل

حضرت محمدﷺ او مسلمانان په مکة کي د سختو تکليفونو سره مخ وه او ورځ تر بلي تکليفونه د کمېدو پر ځاى زياتېدل نو حضرت رسول اکرمﷺ اصحابو ته اجازه ورکړه چي ددې ځاى څخه بل ځاى ته ولاړ سي زياتو اصحابو کرامو وحبشې ته هجرت وکړى دحبشې پاچا که څه هم عيسايي و تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوى نه و مګر د زړه په نرموالي او عدل خوښوني سره مشهور و دخداى تعالي (رجب) په مياشت کي دنبوت په پنځم کال د يوولسو يا دوولسو نارينوو دڅلورو يا پنځو ښځو پوري يوې ډلي وحبشې ته هجرت وکړى د مکي خلګ په پسې سوه چي ولاړ نه سي مګر په لاس نه ورغلل اصحاب کرام حبشې ته ځني ورسېدل حبشې ته چي ورسېدل مسلمانان په هغه ځاى کي خبر سول چي دمکي خلګ ټول مسلمانان سوي دي او اسلام غالب سوى دئ دوى مبارکان په دې خبره ډېر خوشحاله سوه او بېرته خپل وطن ته را روان سوه کله چي مکې ته را نژدې سوه ورته معلومه سوه چي پورتنى خبره بې بنسته ده او دمکي خلګ د پخوا په څېر بلکي تر هغه لا زيات دمسلمانانو په زورولو اخته دي نو ډېر خوابدي سوه ځينو مبارکو اصحابانو بېرته و حبشې ته تشريف يووړى ، ځينو بيا ديو

(12) (اسد الغابة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا څخه پناه واخیسته او مکې ته داخل سوه دغه هجرت ته د حبشې لومړی هجرت ویل کیږي ، ددې څخه وروسته یوه لویه ډله د درواتیا نارینه و ، اتلس ښځو څخه جوړه وه په بېل ـ بېل ډول یې وحبشې ته هجرت وکړی دغه هجرت ته د حبشې دوهم هجرت ویل کیږي ، ځینو اصحابو یو هجرت وکړی او ځینو دواړه هجرتونه وکړه ، کافرانو چې مسلمانان ولیدل چې په حبشه کې آرام ژوند تېروي نو نور یې درد (غصه) زیاته سوه او ډېري تحفې یې برابري کړې یوې ډلې ته یې په لاس ورکړې د حبشې پاچا نجاشي ته یې ور واستولې ، همدا ډول یې هغه خاصو کسانو (پادریانو) ته تحفې ورواستولې چې د پاچا سره یې نژدې ناسته درلوده د مکې د کافرانو ډله چې کله حبشې ته ورسېده نو لومړی یې د واکمنانو او پادریانو سره ولیدل او تحفې یې ورکړې ددوی څخه یې وعده واخیسته چې پاچا ته به یې سپارښت کوي بیا دغه ډله د پاچا و دربارته حاضره سوه لومړی یې پاچا ته سجده وکړه بیا یې تحفې ورکړې ورسره یې خپل خواست هم ورته وړاندې کړی چې خواست یې په دې ډول و : اې پاچا ! زموږ دقوم یو څو بې عقلانو هلکانو خپل زوړ دین پرې ایښې دئ یو نوی دین یې غوره کړی دئ داسې دین دئ چې نه یې موږ پېژنو او نه یې تاسو پېژنی دلته ستاسو هیواد ته راغلي دي دلې اوسیږي موږ د مکې مشرانو ، ددغه هلکانو پلرونو ، اکا ګانو او خپلوانو رالیږلي یو چې دغه کسان بېرته له ځانه سره بوزو تاسو دوی موږ ته وسپاری د دوی د خبرې سره سم هغه واکمنانو او پادریانو چې دوی رشوت ورکړی و د دوی طرفداري او پلوي وکړه پاچا ورته وویل : کومو کسانو چې زما په هیواد کې پناه اخیستې وي د خبرې پرته یې تاسو ته نه سو سپارلای لومړی به هغه راغواړم معلومات به ځنې لاسته کوم که چیري ستاسو خبره صحیح وه نو تاسو ته به یې دروسپارم او که ستاسو خبره درسته نه وه نو ستاسو غوښتنه نه سم پوره کولای ، دستي یې مسلمانان راوغوښتل په لومړی وخت کښې مسلمانان ډېر خوابدي سول چې څه به کوو ، خو د الله ﷻ مرسته او فضل و چې په همت یې دا پرېکړه وکړه چې پاچا ته به ورځو او پاکه خبره به

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته کوو ، کله چې مسلمانان و شاهي دربار ته را ورسېدل لومړی يې سلام ووايه ، دستې يو چا نيوکه پرې وکړه چې دوی د پاچا ادب ونه کړی يعنې پاچا ته يې سجده ونه کړه ، مسلمانانو ورته وويل چې زموږ نبيﷺ د اللهﷻ څخه پرته وبل چاته دسجدې کولو اجازه نه ده راکړې ، ددې خبرو وروسته پاچا د دوی د حالاتو پوښتنه وکړه حضرت جعفر ﷛ ورمخکې سو پاچا ته يې وويل: موږ په ډېر سخت جهالت کې پراته وو نه مو اللهﷻ پېژانده او نه دهغه په رسولانو خبر وو د ډېرو عبادت به مو کاوه مرداري به مو خوړلې بد کارونه به مو کول خپلوي مو پرې اېښې وې زورور سړي به کمزوري کس واژه موږ په دې حالت کې وو چې اللهﷻ يو رسول راولېږی داسې رسول دئ چې موږ يې نصب ، صداقت ، ايمانداري او پرهيزګاري ښه پېژنو دغه رسول موږ د يوه اللهﷻ يعنې د شريک پرته و عبادت ته راوبللو د ډېرو او بتانو دعبادت څخه يې منعه کړو ، د ښو کارونو حکم يې راته وکړی ، د بدو کارونو څخه يې منعه کړو ، موږ ته يې د رېښتيا ويلو ، امانتدارۍ ، وصيله رحمۍ ، د همسايه سره د ښه سلوک ، دلمانځه کولو ، روژې نيولو ، خيرات ورکولو او دښو اخلاقو حکم وکړئ ، دزنا ، بدکارۍ ، درواغ ويلو ، ديتيم دمال خوړلو ، پر چا د تهمت ويلو او داسې نورو بدو عملونو څخه يې منعه کړو . موږ ته يې د قرآنکريم ښوونه راکړه موږ په هغه ايمان راوړی او دهغه حکمونه مو ومنل همدا لامل و چې زموږ قوم زموږ دښمنان سوه او دهر ډول تکليفونو رارسول يې شروع کړه موږ اړ سو چې د خپل نبيﷺ د لارښووني سره سم ستاسو په هيواد کې پناه واخلو . پاچا وويل: کوم قرآن چې ستاسو نبي تاسو ته راوړی دئ د هغه څخه ماته يو څه راوړی حضرت جعفر ﷛ د سورة مريم لومړني اياتونه ورته تلاوت کړه پاچا چې دقرآنکريم دغه اياتونه واورېده - دی او دده پادريان چې دلته موجود وه ټولو ډېر وژړل آن ترڅې چې ږيرې يې لندې سوې وروسته پاچا وويل: په اللهﷻ قسم يادوم چې دغه کلام او هغه کلام چې حضرت عيسیؑ راوړی دئ ديوه نور څخه را وتلې دی بيا يې دمکې وخلګو ته انکار وکړئ چې زه و

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسو ته دغه مسلمانان نسم سپا رلای دمکې خلگ ډېر خوابدي سوه او ډېر سپک سوه پخپلو منځو کي يې مشوره پیل کړه دمشورې په بهیر کي يوه وویل : زه به سبا يو داسي چل وکړم چي پاچا د دوی ریښې پربکړي ملگرو ورته وویل: داسي کار نه دئ په کار ځکه که څه هم دوی مسلمانان سوي دي بیا هم زموږ خپلوان دي خودغه سړي نه ومنل سبا بیا و پاچا ته ورغلل پاچا ته يې وویل: پاچا صاحب !دغه مسلمانان ستاسو د پيغمبر حضرت عیسي عليه السلام په هکله بې ادبي خبري کوي او وايي چي حضرت عیسي عليه السلام د خدای ﷻ زوی نه دئ پاچا د دوهم ځل لپاره مسلمانان راوغوښتل ، مسلمانان د غوښتني پر مهال د تېر وار په پرتله زيات خواشيني سول په هر صورت مسلمانانو ويلي دي چي موږ پاچا ته ورغلو پاچا راته وویل: تاسو دعیسي عليه السلام په هکله څه وایاست ؟ مسلمانانو ورته وویل: موږ دعیسي عليه السلام په هکله هغه څه وايو چي الله ﷻ زموږ پر نبي ﷺ باندي نازل کړي دي پاچا ورته وویل: ستاسو پر نبي ﷺ باندي د عیسي ▲ په هکله څه نازل سوي دي ؟ مسلمانانو ورته وویل : عیسي ▲ دالله ﷻ نبي دئ ، دالله ﷻ بنده دئ ، دالله ﷻ روح دئ ، دالله ﷻ کلمة ده ،الله ﷻ د یوي پیغلي (بي واده) ښځي يعني بي بي مریمي ▲ په وجود کي پیدا کړی او بیا يې وزیږوی. نجاشي پاچا ورته وویل: ستاسو خبري ریشتیا دي ځکه عیسي عليه السلام هم تر دغه خبرو زياتي نه دي ويلي دپاچا سره ناستو پادریانو بک، بک شروع کړی یعني خبري يې سره واړولي خو پا چا ورته وویل: تاسو چي هر څه وایاست خو حقیقت داسي دئ لکه مسلمانان چي وايي ددې څخه وروسته يې دمکې کافرانو ته برته تحفي په لاس ورکړې او مسلمانانو ته يې وویل: تاسو نور په امن کي یاست هر څوک چي تاسو ته تکلیف رسوي تاوان به ورکوي بیا یې دغه اعلان هم وکړی چي مسلمانان په امن دي هر څوک چي تکلیف ورکوي تاوان باندي لازم دئ.([13])

([13]) (خمیس)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه وخت کې په حبشې کې دمسلمانانو عزت نورهم زیات سو دمکې د کافرانو ډله سپکه او رسوا سوه په دغه کار دمکې دکافرانو دحسد جذبه نوره هم زیاته سوه او حضرت عمر ﷺ هم اسلام راوړی و دده مبارک په اسلام سره هم دوی ډېر سوځیدل ، دوی غوښتل چې دمسلمانانو سره د نورو خلکو لیدل بند سي او په یو ډول نه په یو ډول د اسلام ډېوه مړه کړي آخر داچې دمکې مشرانو مشوره وکړه ـ په مشوره کې یې وویل چې اوس نو د محمد ﷺ وژل ضروري دئ مګر د محمد ﷺ وژل څه آسان کار نه و ځکه بنو هاشم یو لوی خاندان و بنو هاشم که څه هم مسلمانان نه وه مګر د محمد ﷺ و وژلو ته هم تیار نه وه نو له همدې امله کافرانو یو وعده سره وکړه چې د بنو هاشم او بنو عبد المطلب سره پرېکون کوي یعني ددغه دوو قومو سره به نه څوک خبري ، نه به څوک ورسره کښېني ، نه به څوک رانیول او خرڅول ور سره کوي ، نه به څوک کورته ورځي او نه به یې کورته پرېږدي تر هغه وخته پوري چې دوی نبي کریم ﷺ ومرګ ته نه وي حواله کړي د دوی دغه وعده دخولې پر خبرو خلاصه نه سوه بلکې په عملي ډول یې دمحرم (حسن حسین) په لومړۍ دنبوت په اووم کال یو پرېکړه لیک ولیکی او په مکة مکرمه کې یې و ځړاوه او ټولو خلکو ته یې خبر ورکړی چې ددغه پرېکړه لیک به پوره درنښت کوي او په پلې کولو کې به یې پوره کوشش کوي ددغه پرېکړې له وجهې اصحاب کرام ﷺ د دوو غرونو په منځ کې یعني په یوه سخته وچه مځکه کې چې په (شعب ابي طالب) سره یادېده ـ نظر بند سوه نه چا خبري ورسره کولې او نه څوک ورسره یو ځای کېده او نه دوی د چا سره یو ځای کیدلای سوای نه یې دچا څخه شی رانیولای سوای او نه یې د هغه چا سره ملاقات کولای سوای چې د مکې دباندې څخه به راتلې او نه د دوی څخه څوک دباندې راوتلای سوای که به راووتی کافرانو به واهه دمسلمانانو څخه که به څوک یو شی ته اړ سو نو کافرانو به جواب ورکاوه ددوی اړتیا به یې هیڅ نه پوره کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه مبارکو انسانانو چې لږ غله دانه درلوده په لږ وخت کې خلاصه سوه د خوراک هیڅ نه سوه ورپاته ، دسختو لوږو ورته مخ سو ، دلوږو داسې تکلیفونه پرې تېر سوه چې آخر به ددوی اولادونه او ښځو د لوږې د سخت تکلیف له امله ژړل ، دوی مبارکان به هم د لوږې څخه په سخت تکلیف اخته وه خو د خپل ځان تر تکلیف به د اولادونو په لوږه زیات غمګین وه. د څښتن تعالی ﷻ پېرزوینه وه چې درې کاله وروسته هغه پرېکړه لیک چې په مکه مکرمه کې ځړېدئ وینو وخوړی اصحاب کرام د پورتني ناورین څخه خلاص سوه پر اصحابو کرامو چې هر څومره لوږې، تندې او تکلیفونه تېر سوه خو دوې پر خپل دین ټینګ ولاړ وه. او ددین د خپرولو څخه یې لاس نه واخیستی.

فایده: پورتني تکلیفونه هغه کسانو پرځان تېر کړي دي چې نومونه یې تر اوسه ځلانده دي او موږ ځانو نه ددوی تا بعداران بولو ، د بریالیتوب په ډګر کې د اصحابانو په څېر د ترقۍ خوبونه وینو (او دحقیقي تګ لارې څخه یې ډېر لیرې یو) لږ تر لږه موږ ته هم یو څه فکر کول پکار دي چې دغه مبارکو اصحابانو ددین لپاره څومره قربانۍ ورکړې دي او موږ ددین ، اسلام او مذهب لپاره څه کړي دي ؟او حال دا چې بریالیتوب د کوشش او زیار په نتیجه کې لاسته راځي. موږ غواړو چې هوسا ، ارام او ددنیا په لذتونو کې ژوند وکړو. په بې دینۍ او عیش کې د کافرانو سره اوږه پر اوږه روان یو د اسلام ترقي دي هم راسره وي، دا کله کیدای سي.

ترسم نه رسی بکعبه ای اعرابی

کین راه که تومی روی بترکستان است

ژباړه: وېرېږم اې صحرایي ! چې وکعبې ته به ونه رسیږې ځکه دغه لاره چې ته پرې روان یې ترکستان ته تللې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم باب

د الله ﷻ څخه خوف او وېره

اصحاب کرام ﷺ د قربانۍ ورکولو او تکلیفونو تېرولو سره ـ سره د الله ﷻ څخه زیات وېرېدل د دوی د تکلیفونو د نمونې په ډول تاسو څو قصې ولوستلې چې د دین لپاره یې مال، عزت او خپل ځان قرباني کړي وه ، الله ﷻ دې وکړي چې دوی دوېري او خوف څخه یوه لږه حصه په موږ کې هم پیدا سي د بیلګې په ډول د دوی د خوف او وېرې څو قصې بیانوم:

١ د سیلۍ په وخت کې د نبي ﷺ طریقه

حضرت عایشة ﷺ فرمایي: کله چې به وریځ، سیلۍ او داسې نور پېښ سوه د رسول الله ﷺ پر مخ به اثر ښکاره سو او د مخ مبارک رنګ به یې بدل سو کله به د ننه ولاړی او کله به د باندې راووتی او دا کلمة به یې ویل: اَللهُمَ اِني اَسئَلُکَ خَیرَهَا وَ خَیرَ مَافِیهَا وَ خَیرَ مَا اُرسِلتَ بِهِ وَ اَعُوذُبِکَ مِن شَرِهَا وَ شَرِ مَافِیهَا وَ شَرِمَا اُرسِلتَ بِهِ.

ژباړه: اې خدایه ! ﷻ زه د دې هوا خیر غواړم او کوم څه چې په دې هوا کې دي (چې د باران او نورو څخه عبارت دي) د هغو خیر غواړم او د کوم مقصد لپاره چې دي دغه هوا رالېږلې ده د هغه خیر غواړم اې خدایه ﷻ ! زه د دې هوا د شر څخه پنا غواړم کوم څه چې په دې هوا کې دي د هغه د شر څخه پنا غواړم او د کوم څه لپاره چې دي رالېږلې ده د هغه د شر څخه پنا غواړم. کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې به باران شروع سو رسول ﷺ به خوشاله سو ،حضرت عايشه رضي الله عنها فرمايي: ما د رسول ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې اې د الله ﷻ رسوله ! خلک چې وريځ ويني خوشاليږي ته تر هغه وخته پريشانه يې چې باران شروع کيږي رسول الله ﷺ وفرمايل: زه څه باور نلرم چې په دې وريځ کې به د الله ﷻ عذاب وي او که به باران وي، دعاديانو قوم دا عادت درلودئ چې وريځ به راغله دوى به خوشالېدل يوه ورځ وريځ راغله دوى خوشاله وه چې باران دئ مګر په هغه وريځ کې د الله ﷻ عذاب و ټوله يې هلاک کړه.([14])

الله ﷻ د عاديانو په اړه فرمايلي دي:

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ([15])

ژباړه: دعاديانو قوم چې کله وريځ وليده چې د مځکي پر لوري راروانه وه نو وې ويل: دا وريځ پر موږ باران اوروي (الله ﷻ وفرمايل) نه داسې نه ده بلکې دا هغه عذاب دئ چې تاسو يې د راتلو ژر غوښتنه کول (او پيغمبر ته به موويل: که ته ريښتني يې نو پر موږ عذاب راوله ، الله ﷻ

([14]) درمنثور
([15]) سورة الاحقاف الاية (٢٤)

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

یې په دې ډول بیان کړی دئ:) یوه سخته سیلۍ ده چې سخت عذاب پکښې دئ او هر شی به د الله ﷻ د حکم سره سم تباه کړي وروسته د هغه سیلۍ په وجه ټول داسې هلاک سوه چې دودانیو پرته هیڅ نه پکښې ښکارېدل (الله ﷻ فرمایي:) موږ په دغه ډول مجرمانو ته عذاب ورکوو.([16])

فایده: تاسو وګورئ چې هغه څوک چې د دنیا او آخرت سردار دئ دومره زیات د الله ﷻ څخه و پرېږي سره له دې چې ټولو ته معلومه ده چې الله ﷻ په قرآنکریم کې د رسول ﷺ سره وعده کړې ده چې ستا په شتون کې به ودوی ته عذاب نه ورکوم ددې وعدې سره ـ سره بیا هم رسول الله ﷺ ته د سیلۍ او وریځې د راتګ په وخت کې به د تیرو قومونو عذاب ور په یاد سو.

د رسول الله ﷺ په حال کې یو څه فکر کول پکار دي که تاسو وګورئ موږ هر وخت په ګناهونو کې اخته یو زلزلې او نور ډول ـ ډول عذابونه وینو بیا هم ددې پر ځای چې د الله ﷻ څخه و ویرېږو ، توبې و باسو او لمونځونه وکړو بې ځایه تحقیقات شروع کړو.

۲- په تیاره کښې د حضرت انس ﷺ عمل

نضر بن عبدالله ﷺ فرمایي: د حضرت انس ﷺ په ژوند کې یوه ورځ دورځې تیاره خوره سوه زه د حضرت انس ﷺ و حضور ته ورغلم او ورته ومې ویل: چې د نبي ﷺ په زمانه کې هم دا ډول شیان راتلل انس ﷺ راته وویل: د نبي ﷺ په زمانه کې چې به لږه هوا تېزه سوه موږ به د قیامت څخه وېرېدو او په چټکۍ سره به و مسجد ته تلو.

یو بل صحابي ابودرداء ﷺ فرمایي: د رسول ﷺ دا عادت و چې کله به سیلۍ را والوته نبي ﷺ به و مسجد ته تشریف یو وړی.([17])

([16]) بیان القرآن
([1717]) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: په اوس وخت کي لوی ـ لوی مصیبتونه او بلا وي راځي بیا هم هیڅوک مسجد ته نه دي تللي عام خلګ خو پرېږده بلکي خاصو خلګو هم دا کار نه دئ کړی خپله په زړه کي ددې سوال په جواب کي فکر وکړئ.

۳ـ د لمر ترندي نیولو په وخت کي د رسول ﷺ عمل

د رسول الله ﷺ په زمانه کي د اصحابو کرامو سره دا فکر و چي رسول ﷺ به د لمر دترندي نیولو په وخت کي څه کوي او دا به یې ویل: چي ددې کار څېړنه دي وسي. کله چي به لمر ترندي ونیوی اصحابانو مبارکانو به خپل کارونه پر ېښودل په چابکۍ سره به راغلل همدا ډول د نوی عمر هلکان چي د غشي ویشتلو په تمرین به اخته وه په چابکۍ سره به را غلل څو وګوري چي رسول الله ﷺ څه کوي؟ رسول الله ﷺ به دوه رکعته د کسوف (دلمر ترندي نیولو) لمونځ ادا کړی او ډېر به یې لمونځ اوږد کړی دومره به یې اوږد کړی چي خلګ به بې هوښه پرېوتل په لمانځه کي به یې ژړل او فرمایل به یې: اې خدایه ﷻ! تا زما سره وعده نه وه کړې چي ستا په شتون کي به پر دوی عذاب نه راولم؟ او نه به په داسي وخت کي عذاب پرې راولم چي دوي په استغفار اخته وي؟ (یعني اې الله ﷻ! دا ترنده لیري کړې).

الله ﷻ په سورة الانفال کي در سول ﷺ سره وعده کړې ده چي ته په دوی ک موجو ي یې پر دوی به عذاب نه راولم، نه په داسي وخت کي عذاب پرې راولم چي دوی په استغفار اخته وي ځکه الله ﷻ فرمایي:

⬀☠←♑♦🖃🖅ℯℴ⓿⊠➔⇖⓿♎♐ ✦✎🙰✁ ♒♍♎•🗎 🙰♦✍♦❒

✦✎🙰✁ ♒♍♎⊠🖎 🙰♦✍♦❒ 🗐 ⬀☠✗&❸♎▫ ✽☀☼❒🕮♦❒

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦♌❒⬉❷♑▦⬂⬄♦✌⬄○□④ ⬀☠➔♎◆❒ ⬀☠←♑♦✍✏☞ℯ⓿⍓➔⬉✌
. (18) ⬲⬢⬢⬀

ژباړه: الله ﷻ داسي نه دئ چي پر دوی عذاب راولي او حال دا چي ته په دوی کي يې او نه الله ﷻ په عذاب کونکی دی حال دا چي دوی استغفار ويونکي وي.

رسول الله ◄ و خلکو ته داسي نصيحت وکړی: که چيري لمر يا سپوږمی تر نده ونيسي نو ووبريږئ او د لمانځه و لوري ته هځه وکړئ زه چي کوم څه کوم د آخرت حالات وينم که تاسو ته دا حالات معلوم سي نو خندا به کمه کړی او ژړا به ډېره کړی کله چي مو داسي حالات (دلمر او سپوږمی ترنده) و ليدل لمونځ کوئ، دعا کوئ او صدقه ورکوئ.

۴- نبي کريم ﷺ تو له شپه په ژړا تېرول

رسول الله ﷺ يو ځلي تو له شپه په ژړا تېره کړه او تر سهاريې په لمانځه کي د آيات وايه:

⬀☠⬋♣□✠♒✉♦▫ ⬀☠⬋♣⬀▯☞ℯ⓿⍓➔➔✍ ♌♒◗
⬀☠←♑♦♐ ⬀❷♑▦⬂⬄♦✍ ♌♒◗◆❒ ☎ ⌧✇←⑩✍♦⌛♑⬉
↓❽③✎❿⍓➔⬂♐✍✁ ✿☀☼❒🕮 ⍓✇✷☼♒✉♦▫
(19) ⬲⬃⬃♑⬀ ◐⚐⑩⬁▤◘♦⬂💻✍✁

ژباړه: (اي خدايه!) که ته دوی په عذاب کړي (ستا اختيار دئ)، دوی ستا بنده ګان دي (مالک اختيارلري چي خپلو بندګانو ته دګناه په بدل کي سزا ورکړي) او که ته دوی ته مغفرت

(18) سورة الانفال الاية (٣٣)
(19) سورة المآئدة الاية (١١٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي (نو هم ستا اختيار دئ) بېشکه ته ،هم ته غالب يې او د حکمت څښتن يې (معافي به دي د حکمت موافق وي) ([20])

د امام ابو خنيفة په اړه راغلي دي چي يوه شپه يې ټوله لاندينی آيات په لمانځه کي لوستي او ژړل يې:

♦⚐⬀❑♦⓿⬂♑◉☞✁ ☎✁❑↓❽◷♦☞⬂✍☞✁♦❑
([21]) ⬘⬀⬀⬀ ♦♌❑⬉✍⌧❷⇳⬈⬉☺⬂♑◉☞✁ ☞❑&⬂⑨❑🕮

ژباړه: جلا سئ اې مجرمانو ! نن ورځ (په دنيا کي خو تاسو او سپېڅلي خلک ګډ اوسېدلاست)

د قيامت په ورځ به مجرمان جلاوي او سپېڅلي خلک به جلا وي د الله ﷻ دغه حکم چي سړی واوري هر څومره چي سړی وژاړي لږ دئ ځکه نه دي معلومه چي موږ به د مجرمانو په ډله کي يو او که به د سپېڅلو خلکو په ډله کي يو.

۵- د الله ﷻ څخه د حضرت ابوبکر ﷺ وېره

د ټولو اهل سنتو په اتفاق سره حضرت ابوبکر ﷺ د انبياوو نه پرته تر ټولو انسانانو غوره انسان دئ او دده مبارک جنتي کېدل يقيني دي پخپله رسول ﷺ د جنتي کېدو زيری ورکړی دئ بلکي د جنتيانو د يوې ډلي سرداريې ښودلی دئ، او د جنت د ټولو دروازو څخه يې د بلني زيری ورکړی دئ او دايې هم فرمايلي دي چي زما په امت کښي به تر ټولو لومړی حضرت ابوبکر صديق ﷺ جنت ته داخلېږي دده مبارک ددومره فضلېتو سره ـ سره بيا هم د الله ﷻ څخه دومره

([20]) بيان القرآن
([21]) سورة يسين الاية (٥٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وېربدئ چي ويل به يې: کاشکي زه درخته واى چي پرې سوي واى کله به يې ويل: ارمان چي زه هم وانبه واى چي يو حيوان خوړلى واى او کله به يې ويل ارمان چي زه د يو مؤمن انسان د بدن وېښته واى.

يوه ورځ ده مبارک يو باغ ته تشريف يوړى يو حيوان يې ناست وليدئ سوړ اسويلى يې و کښى او حيوان ته يې وويل: ته څومره په خوند خوړل او څيښل کوې، ددرختو په سايو کي ګرځې او پر تاباندي د اخرت هيڅ حساب او کتاب نسته ارمان چي ابوبکر هم ستا په څېر واى يعني دايي دالله ﷻ دوېري خوښه وه چي حيوان واى.([22])

ربيعه اسلمي ﷺ فرمايي: يوه ورځ زما او د حضرت ابوبکر ﷺ په منځ کي څو خبري زياتي سوي ده مبارک ماته يو سخت لفظ ووايه چي پرما ښه ونه لګېدئ ژر يې فکر بدل سو او راته وي ويل ته هم هغسي بل لفظ ماته ووايه چي بدله خلاصه سي او آخرت ته شى پاته نسي ما دويلو څخه انکار وکړى، ده مبارک را ته وويل چي ووايه که يې نه وايي زه نبي ﷺ ته ورځم او عرض به ورته وکړم ما پدي جواب سره هم د ويلو څخه انکار وکړى، دى ولاړ سو او دولاړى پدغه وخت کي د بنو اسلم د قوم څخه څه خلک راغله او وې ويل: دا عجيبه خبره ده چي خپله يې هم زياتى کړى دئ او هم رسول الله ◄ شکايت کوي مادې خلکو ته وويل تاسو دغه سړى پېژندلى دئ دا څوک دئ؟ دا ابوبکر صديق ﷺ دئ که دى خوابدى سي نو د الله ﷻ نازولى رسول ◄ به له ما څخه خوابدى سي او د نازولي رسول ◄ په خفګان سره الله ﷻ ناراضه کېږي که الله ﷻ را څخه ناراضه سي نو بيا د ربيعه په هلاکت کي څه شک سته؟ ربيعه ﷺ فرمايي: ددې څخه وروسته زه د رسول ﷺ و حضور ته حاضر سوم او قصه مي ورته وکړه نبي ﷺ و فرمايل: ښه

([22]) تاريخ الخلفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي وکړه تاته جواب او بدله اخيستل پکار نه و مګر د هغه په بدله کښي داسي ووايه چي ابوبکره ! تا دي الله ﷻ معاف کړي.

فايده: دا د حضرت ابوبکر صديق ﷜ د الله ﷻ دوېري لږ خبره وه وحضرت ابوبکر صديق ﷜ ته بدله اخيستل دومره قدر او ارزښت درلودئ چي لومړی يې و ربيعه ﷜ ته خپله خواست وکړی او بيا يې د نبي ﷺ په واسطه ددې اراده وکړه چي ربيعه ﷜ بدله واخلي نن مونږ او تاسو په سلګو نو خبري يو او بل ته کوو او ددې فکر هم په ذهن کي نه راځي چي په آخرت کي به ددې خبرو بدله اخيستل کېږي او يا به حساب او کتاب راسره کېږي.

۲- د حضرت عمر ﷜ حالت او دَحَرَه واقعه

حضرت عمر ﷜ به زيات وخت يوه کڅوړه واخيسته او وبه يې ويل ارمان چي زه دا کڅوړه وای کله به يې ويل ارمان چي زه خپلي مور نه وای زېږولی يوه ورځ يو سړی ورته راغلی او ورته وې ويل: فلانکی سړی پر ما ظلم کوي تاسو راسره ولاړ سئ د هغه څخه زما بدله راواخله دده مبارک هغه سړي په يوه دوره وواهه او ورته وې ويل کله چي زه د کار د پاره کښېنم ته نه راځي او کله چي زه په نورو کارونو اخته سم نو ته راسې او راته وايې چي بدله راواخله، هغه سړی ولاړی، دده مبارک دستي يو سړی پسي ولېږه او هغه يې راوغوښتی او دوره يې په لاس ورکړه ورته وې ويل اې سړيه ! ته ما وهلی يې اوس ته زما څخه بدله واخله هغه سړی ورته وويل ما ته د الله ﷻ لپاره بخښلی يې.

حضرت عمر ﷜ کورته تشريف يووړی دوه رکعته نفل يې ادا کړه بيا يې خپل ځان ته وويل: اې عمره ! ته کښته وې الله ﷻ لوړ کړې ، ته ګمراه وې الله ﷻ هدايت درکړی، ته ذليل وې الله ﷻ عزت درکړی بيا يې د خلکو پاچا جوړ کړې اوس تاته يو سړی راځي اودرته وايي چي زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ظلم بدله را واخله ته يې په دوره وهې سبا به د قيامت په ورځ خپل رب ته څنګه جواب وايې ده مبارک په دغه ډول تر ډېره وخته پورې پرځان ملامتي ويل.[23]

د حضرت عمر رضي الله عنه مريی (غلام) حضرت اسلم رضي الله عنه وايي: زه يوه ورځ د حضرت عمر رضي الله عنه سره (حَرَه ـ[24]) نومې ځای ته تلم يوځای مې په يو ځنګل کښېې اور تر سترګو سو حضرت عمر رضي الله عنه وفرمايل: ښايي دا يو قافله وي چې د شپې په وجه به ښار ته نسوای تلای د ښار د باندې به پاته سوې وي راځه چې پوښتنه پرې وکړو او ددوی د نن شپې د حفاظت انتظام وکړو هلته چې ورسېدو وموليدل چې يوه ښځه ناسته ده څو کوچني اولادونه ورسره دي ژاړي او چغې وهي يو ديګ پر نغري پروت دئ د اوبو ډک دئ لاندې اور ترې بليږي مور سلام ورته وو ايه او ددنژدې ورتلو اجازه مو ځني وا خيسته حضرت عمر رضي الله عنه پوښتنه ځني وکړه چې دا کوچنيان ولې ژاړي؟ ښځې ورته وويل: ډېر وږي سوي دي د لوږې له امله ژاړي ده مبارک بيا پوښتنه ځني وکړه چې په ديګ کښې څه شي دي؟ ښځې ورته وويل دا ديګ مې د کوچنيانو د خوشحاله کولو لپاره د اوبو ډک کړی او پر اور مې ايښې دئ چې ددوی زړونه پرې ډاډه سي او ويده سي ، ښځې زياته کړه چې زما او د امير المومنين عمر رضي الله عنه په منځ کښې به الله جل جلاله فيصله کوي چې زما ددې سترې حال څخه ځان نه خبروي حضرت عمر رضي الله عنه په ژړا سو او وې ويل الله دې پر تا رحم وکړي عمر ستا د حال څخه څه خبر دئ ؟ ښځې وويل هغه زمونږ امير جوړ سوی دئ او زمونږ د حال څخه ځان نه خبروي اسلم رضي الله عنه وايي چې زه حضرت عمر رضي الله عنه د ځان سره بېرته بوتلم او په يوه ګونۍ (بورۍ) کښې يې د بيت المال څخه اوړه، خورماوې، وازګه، څه کالي او څه پيسې واچولې ګونۍ يې ښه ډکه کړه ماته يې وويل چې دا زما پر ملا باندې کښېږده ما ورته وويل زه به يې يوسم ده مبارک راته وويل: يا زما پر ملا باندې يې کښېږده، دوه درې واره مې ټينګار وکړی چې زه به يې يوسم

---

(23) اسد الغابة
(24) مدينې ته نژدې د يو ځای نوم دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده نه راسره منل آخر ده راته ويل ايا د قيامت په ورځ زما بار ته پورته کولای سې ؟ ما ورته وويل: يا نه يې سم پورته کولای ده مبارک راته وويل نو دا به هم زه پورته کوم ځکه چي د قيامت په ورځ پوښتنه زما څخه کيږي ، آخر زه مجبوره سوم چي ګونی دده پر ملا باندي کښېږدم ، حضرت عمرﷺ په ډېره چابکی سره د ښځي و ځای ته تشريف يووړی زه هم ورسره وم هلته چي ورسېدو ده مبارک په پخپل لاس په ديګ کښي څه اوړه، څه وازګه او خورماوي وديګ ته واچولې او دديګ لړل يې شروع کړه ، د نغري اوربې پخپله پوه کاوه اسلمﷺ وايي دده مبارک دږيري څخه دود وتل ماوليدل اخر دا چي ډېره يې په دود توره سوه ددي څخه وروسته يې پخپل مبارک لاس دديګ څه خواړه راويسته او په هغه کوچنيانو يې وخوړل هغه ښه ماړه سوه په خندا او لوبو اخته سوه او کوم څه چي پاته سوه هغه يې ددوی د بل وخت لپاره وروسپارل ښځه هم ډېره خوشاله سوه اووې ويل الله تعالیﷻ دي تاته د خير بدله درکړي ته ددې وړ يې چي د عمرﷺ پر ځای باندي خليفه سې.(ښځي داخبره له دي امله وکړه)چي ښځي دی نه پېژانده چي امير المومنين دئ ، عمرﷺ دي ته تسلي ورکړه او ورته وې ويل کله چي ته خليفه ته ورسې مابه هلته پيدا کړې عمرﷺ ددوی څخه لږ لېري پر مځکه کښېناستی د لږ ناستي وروسته روان سو او وې ويل: زه له دې وجهي څخه کښېناستم چي ما دغه کوچنيان په ژړا ليدلي وه زما زړه و غوښتل چي لږ ساعت يې په خندا هم ووينم.([25])

حضرت عمرﷺ د سهار په لمانځه کښي زيات وخت سوره کهف،طه او داسي نور لوی-لوی سورتونه لوستل او دومره به يې ژړل چي اواز به يې تر څو صفونو پوري رسېدئ يوه ورځ يې د سهار په لمانځه کښي سورة يوسف لواسته کله چي دې ځای ته راورسېدئ :🕭⬧👓✌⧫

☑❼✍❄⬃❽⬉❍◆❒ ✍⬃❑ॐ⧫📪 ☎✂❑⬈▤⇳⅄❒🕮 ✏👓⍓☺✵☼✍✆

([25]) اشهر مشاهير منتخب كتر العمال

(c) ketabton.com: The Digital Library

✆🙰🖫■➐ ✂☙✏★ ❒◆🕮❒⇖⇕🖬■☠⇖ 👌🙰⮫🙞 ✂☙✏★ 👌♦☙ ♦•
✍♦➔⬃🖬■☺←❑♍🙞⮫🙰🙰⮘ ([26]) نو د ژړا له وجهي يې اواز بند سو تر خولې يې ږغ نه خاتی.

کله به د تهجد په لمانځه کښې په ژړا پرېوتی او ناجوړه به سو.

فايده: د اد الله ﷻ د وېرې ځخه د هغه چا حالت دئ چې د نامه ځخه يې لوی ـ لوی پاچاهان وېرېدل او رپېدل نن ورځ يعنې ديارلسنيم سوه کاله وروسته يې هم دبدبه، شان او شوکت منل سوی دئ، نن يو پاچا نه، حاکم نه بلکې يو کوچنی آمر هم د خپل رعيت سره داسې معامله نه کوي.

۷- د حضرت عباس ﷺ نصيحت

وهب بن منبه ﷺ فرمايي: د حضرت عبد الله بن عباس ﷺ د سترګو ديد لمنځه ولاړی يوه ورځ ما کعبې شريفې ته بوتی هلته چې ورسېدئ د يوې ډلې خلګو ځخه د جګړې اواز راتلی ماته يې وويل ما دغه طرفته بوزه نو ماهلته بوتی ده مبارک درسېدو سره سم سلام وواېه هغو خلګو دده ځخه د کښېناستلو غوښتنه وکړه ده انکار وکړی او وې فرمايل تاسو ته معلومه نه ده چې د الله ﷻ د خاصو بنده ګانو ډله هغه خلګ دي چې د الله ﷻ د وېرې ځخه خاموشه وي حال داچې هغه خلګ نه عاجزه او نه ګونګيان وي بلکې ښه پاکې خبرې کوونکې وي، وېونکې وي، پوهه لرونکې وي خو د الله تعالی ﷻ لوی ذکر ددوی زړونه حيران کړي وي ددغه وجهې ځخه يې زړونه مات وي او ژبې يې خاموشه وي کله چې دوی ته په دغه حالت کې پوخوالی پيدا سي نو نېک

(26) سورة يوسف الاية (٨٦)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارونه په چابکۍ سره کوي. (اې خلګو ! ښه کسان خو داسې وي لکه چې ومې ویل) نو تاسو و لې دومره لږې سوې یاست ؟ یعني اوازونه مو پورته کړي دي.

وهب بن منبه فرمایي ددې څخه وروسته ما دوه کسان هم یو ځای ونه لیدل.

فایده: حضرت عبدالله بن عباسؓ به د اللهﷻ د ویرې څخه دومره ژړل چې هروخت به یې په مخ کې داوښکو دبهېدو له امله دوې نښې د نالو په څېر معلومې وې.

په پورتنۍ قصه کښې عبدالله بن عباسؓ د نیکو کارونو لپاره یوه اسانه تګلاره وښودل هغه دا چې هر څوک د اللهﷻ د لویې فکر وکړي د هغه لپاره هر ډول نېک کار اسانه وي او بیا هغه یقناً د اخلاصه ډک وي که موږ په شپه او ورځ کښې یعني ۲۴ ساعته کښې په دغه ډول یو لږ فکر وکړو نو دغه ګران کار دی ؟

٨- د تبوک په سفر کښې د ثمودیانو په کلي تېرېدنه

د تبوک غزا یوه مشهوره غزا ده او د رسولﷺ وروستۍ غزا ده کله چې رسول اکرمﷺ ته خبر ورکړل سو چې د روم پاچا پر مدینه منوره د حملې کولو اراده لري یو لوی لښکر ورسره دئ او د شام پر لاره مدینې ته راځي نو رسول اللهﷺ د هجرت په نهم کال د خدای تعالي(رجب) دمیاشتې پر پنځمه د پنج شنبې په ورځ دروم د پاچا مقابلې ته د مدینې منورې څخه روان سو لکه څرنګه چې سخته ګرمي وه او مقابله هم ډېره سخته وه لدې و جهې نبيﷺ صفا اعلان وکړی چې د روم د پاچا مقابلې ته ځو تیاري وکړی ، نبيﷺ پخپله ددې کار لپاره چنده کول شروع کړل دا هغه غزا ده چې حضرت ابوبکر صدیقؓ خپل د کور ټول سامان ددې جګړې لپاره راوړی او کله رسول اللهﷺ ورته وویل چې اې ابوبکر صدیق ! د کور خلګو ته دې یو شی پرېښودئ حضرت ابوبکر ؓ ورته وویل: چې د کور د خلګو لپاره مې اللهﷻ او دده درسولﷺ دنوم برکت او ددوی رضا او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشحالي پرېښودل، حضرت عمر ﷺ ددې غزاء لپاره د خپل کور نيم سامان راوړی چي قصه به يې په شپږم باب څلورم شمېره کښي راسي، حضرت عثمان غني‎ﷺ ددريمي حصې د جنګياليو سامان ورکړی همدا ډول هر مسلمان تر خپل توان زيات شيان راوړل لکه څرنګه چي په عمومي ډول مسکنت زيات وو نو لس ـ لس کسان به پر يوه او ښ باندي په وار سره سپرېدل له همدي امله ددې جنګ وجنګياليو ته جيش العسرة (د سختۍ لښکر) ويل سوی دئ. دا جګړه ډېره سخته وه او سفر هم ډېر ليري و ګرمي هم زيات وه دومره ګرمي وه چي په دغه وخت کښي د مديني منورې د خرماو باغونه پاخه ولاړوه حال دا چي د مسلمانانو لپاره د ټول کال د رزق د جمع کېدو وخت و داپه حقيقت کښي د الله ﷻ سخت امتحان و ديوې خوا د الله تعالي څخه وېره وه او دنبي ﷺ امر و چي د تللو پرته بله لار نه وه د بلي خوا دټول کال رزق له منځه تلل و ځکه ټولي درختي پخي وي هغه ټولي بې سرپرسته پاتېدې خو ددې ټولو سختو تکليفونو سره د الله ﷻ وېره پردوی مبارکانو باندي غالبه سول او د رسول الله ﷺ سره روان سول يواځي منافقان، معذورين، ښځي، کوچنيان او هغه کسان پاته سول چي په مدينه کي ورته اړتيا وه او يا داسي کسان پاته سول چي ددوی لپاره سپرلۍ نوي د ژړا په حالت کښي پاته سول الله ﷻ يې په اړه ايات نازل کړی:

☒✇⬀❑⬧✍❒🕮 ✏☺♦✋ ✂⬧➊⚛➋ ☘▫⬄⚛🔔⅄✏☺✂ ➐■✍♦⬉ ⬧⬧♦❒

✏☺♦✋ ⭠⑨⛶♉❒🕮 ✌⬧ ❁💣▫🖫➔🔔 ⬄⚐⭠♑■🖫⚛☺⬄⬧♦✌⚛✆

☎✂❑⅄✆♦❑⬧✍ ⚛❍⧄⓿■🖫♦⬉ ⬀☠➔⌛➔🖫⚛☞⬀❑❒🕮

⬀➚⧅✋⦿☺✏☺✂ ⌘♊⚛✋↓⅄⓿⚛▦⬧✍ ⬄⚐⭠♑⬉⬊⬉⓿⇳⬉❒🕮❑❒

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦♌❑➔⬧◆☺▦☾⬉③ ☞♦☝ ☎✁❒⬅⑨⬁♑⬩⑥ ⬪❒🕮 ☞🕓✡♦❽⍓❍
(27) ⭁⭁⭁⭁

دیادوني وړه چي دري کسان د ضرورت پرته پاته سول چي قصه به یې وروسته راسي کله چي رسول ﷺ او اصحاب ﷺ د ثمودیانو پر کلي تېربدل نو نبي ﷺ خپل مخ مبارک په لمن پټ کړی او اونبه یې تېزه کړه اصحابو کرامو ﷺ ته یې امر وکړی چي پر دې ځای په تېزۍ سره تېر سئ ، د ظالمانو په کلي کښبي په ژړا تېر سئ او په دې وېره تېر سئ چي خدای مکړه هغه عذاب پر تاسو نازل نسي کوم چي پردوی نازل سوی دئ.(28)

فایده: د الله تعالي خوږ او نازولی بنده او دده سرتیري دوستان چي د خپلي قربانۍ ثبوت ورکوي په دغه ځای کښبي په تېزۍ سره تېرېږي او رسول ﷺ په ژړا د تلو حکم ورکوي چي خدای مکړه هغه عذاب پر دوی نازل نسي (کوم چي پر ثمودیانو نازل سوی و) زموږ حال وګوره په کوم کلي کښبي چي زلزله وسي د هغه ځاي څخه د سیل ځای جوړوو ، دوران سوو ودانیو وسیل ته ورځو ژړا خو څه کوي بلکي په زړه کښبي د ژړا فکر لا نه کوو.

۹- په تبوک کښبي د حضرت کعب ﷺ غیر حاضري او د هغه توبه

د تبوک په غزا کښبي د معذورانو څخه پرته د اتیاوو څخه زیات منافقان د انصارو څخه وه چي په جنګ کي یې ګډون نه و کړی په دغه پیمانه د کلو او صحراو خلک هم وه ، ددي څخه علاوه یوه لویه ډله د باندنیو خلکو څخه داسي وه چي خپله هم په غزاء کښبي نه وه تللي او نور یې هم منعه کول لکه چي الله ﷻ ددوی بیان داسي کوي:

(27) سورة التوبة الاية (٩٢)
(28) اسلام ، خميس

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاتَنفِرُوا فِي الحَر.

ژباړه: (منافقانو به نورو خلکو ته ویل:) په ګرمۍ کښې مه وځئ.

یعني دوی به خلک منعه کول چې سخته ګرمي ده مه ځئ او حال دا چې الله ﷻ فرمايي ددوزخ د اور ګرمي ډېره سخته ده.

ددغه خلکو څخه علاوه درې ربښتني پاخه مسلمانان هم وه چې د قوي عذر څخه پرته په جنګ کښې نوه شریک سوی یو کعب بن مالک ﷺ، دوهم هلال بن امیه ﷺ او دریم مراره بن ربیعه ﷺ دا درې سره مبارک اصحابان د نفاق دعذر په وجهه نوه پاته سوي بلکې خوشحالي یې د پاته کېدو سبب سو.

کعب ﷺ خپل حالات په تفصیل سره بیانوي وروسته به راسي، د مراره بن امیه ﷺ باغ ښه د میوو ډک و فکر یې وکړی چې که چیرې زه ولاړ سم نو ټوله میوې به ضایع سي زه تل په غزاو کښې شریک سوی یم که دا ځل نسم ولاړ نو څه پروا لري ددغه وجهي څخه پاته سو خو کله چې په حقیقت پوه سو نو دباغ ټولې میوې یې د الله ﷻ په لاره کښې صدقه کړې ځکه دغه میوې دده دپاته کېدو سبب ګرځېدلې وې.

دهلال ﷺ اولادونه او خپلوان یو خواته تللي وه نابېره په دغه وخت کښې سره جمع سول ده هم دا فکر وکړی چې زه تل په غزاو کښې شریک سوی یم که دا ځل شریک نسم نو څه تاوان لري کله چې په حقیقت پوه سو نود زړه له درده یې د ټولو قریبانو سره د اړیکو پرېکولو اراده وکړه ځکه دغه اړیکې دده د پاته کېدو سبب ګرځېدلې وې.

د حضرت کعب ﷺ قصه په احادیثو کې زیاته راغلېده خو دی مبارک خپل حالت په تفصیل سره داسې بیانوي: زه د ټولو غزاو په وخت کې دومره شتمن نه وم لکه د تبوک دغزا په وخت کې چې شتمن وم ما پدغه وخت کې دوې او ښانې درلودې او بل هیڅ وخت زه ددوو اوښانو مالک سوی نه وم.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبي ﷺ عادت داو چي هر چیري به یې د جنګ اراده وکړه نو د جنګ د ځای معلومات به یې نه ورکاوه بلکي د نورو اړخونو حالات به یې پوښتل خرنګه چي د تبوک په غزاء کښي ګرمي ډېره وه، سفر هم لیري و او د دښمن دلښکر شمېر هم زیات و نو ځکه یې په ښکاره اعلان وکړی تر څو خلګ تیاري وکړي همدا وجهه وه چي د نبي ﷺ یو لوی شمېر مسلمانانو نومونه ثبت کړه آن تر دې چي د نومونو لیکل یې مشکل سو که چا غوښتي وای چي ځان پټ کړي نو د خلګو د ډېروالي له امله یې ځان په ډېره اسانۍ سره پوټوالای سوای کعب ﷺ وایي په دغه وخت کي میوې بیخي پخې وې ما به سهار د سفر د سامان دتیارولو اراده وکړه خو ماښام به سو هیڅ قسم تیاري به مي نه وکړه مګر ما په خپل زړه کښي دا فکر کاوه چي زما سره هر څه سته که زه پخه اراده وکړم نو ژر به وسي تر داسي وخته چي نبي کریم ﷺ روان سو او مسلمانان ورسره روان سوه زما د سفر سامان تیار نسو بیا به مي هم دا فکر کاوه چي په یوه یا دوو ورځو کښي به ځان تیار کړم وربه سم پدغه ډول مي نن او سبا ته کول تر داسي وخته چي دنبي ﷺ هلته د رسېدو وخت ډېر نژدې سو هغه وخت مي هم کوشش کاوه خو سامان مي تیار نسو پدغه وخت کي چي ما په مدینه منوره کي شاوخوا وکتل نو یوازي به مي هغه کسان تر سترګو کېدل چي د نفاق داغ به پرې لګېدلی و او یا به معذوره وه ، نبي ﷺ چي تبوک ته ورسېدی پوښتنه یې وکړه چي کعب ﷺ نه معلومېږي څه پېښه ده یو ملګري وویل: اې د الله رسوله ! هغه خپل مال او ښکلا مست وګرځاوه حضرت معاذ ﷺ دغه کس ته وویل: غلطه خبره دي وکړه مونږ ته چي څومره معلومات سته هغه ښه سړی دئ نبي ﷺ چوپ سو هیڅ یې ونه ویل تر داسي وخته چي د څو ورځو وروسته ما درسول الله ◄ د بېرته راتلو خبر واورېدئ نو ډېر غمجن او فکرمن سوم په زړه کښي به مي ددرواغو عذرونه راتلل چي دنبي ﷺ د درد (غصې) څخه به ځان په خلاص کړم بیا به د بخښني خواست ځني وکړم پدې اړه مي د خپلي کورنۍ د هر یوه سره مشوره کول بالاخره په زړه کښي مي دا پرېکړه وکړه چي د رېښتیا پرته مي بل شی نسي خلاصولای نو مي ټینګه اراده وکړه چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي ﷺ ته به رېښتیا وایم ، د نبي ﷺ مبارک عادت دا و چې کله به یې د سفر څخه تشریف راوړی نو لومړی ځل به یې مسجد ته تشریف یووړی او هلته به یو لږ وخت و اوسېدئ چې د خلکو سره ملاقات وکړي ، رسول الله ﷺ د تبوک څخه د راتګ پر وخت د خپل عادت سره سم مسجد ته ولاړی منافقان به ورته راتلل د درواغو عذرونه به یې ورته ویل او قسمونه به یې ورته اخیستل نبي ﷺ به د هغو ښکاره حال قبلاوه او پټ حال به یې الله ﷻ ته سپاری پدغه وخت کې زه حاضر سوم او سلام مې وو ایه نبي ﷺ د خوابدتیا په ډول مسکی سو او اعراض یې را څخه وکړی ماته یې هیڅ توجهه ونه کړه ما ورته وویل: اې د الله رسوله ! تاسو زما څخه مخ واړوه په الله تعالي دي مې قسم وي چې نه زه منافق یم او نه مې په ایمان کې شک سته ده مبارک راته وویل: دې خوا ته راسه زه ورنژدې سوم او کښېناستم نبي ﷺ راته و فرمایل: کوم شی د تلو څخه منعه کړی وې؟ آیاتا او ښاني نه وي رانیولي؟ ما ورته وویل: اې د الله رسوله ! که ستا پر ځای د یو بل شتمن سړی سره مخامخ وای نو زما دا یقین دئ چې د هغه قهر څخه به مې په یوه مناسب عذر ځان خلاص کړی وای ځکه الله ﷻ ماته د خبرو کولو طریقه را زده کړې ده خو ستاسې په اړه ماته معلومه ده چې که چیري نن تاسو په درواغو راضي کړم نو الله ﷻ به را څخه ناراضه سي او که پاک رېښتیا درته ووایم تاسو به راته په غصه سی خو نژدې دی چې الله ﷻ به ستاسو خفګان لیري کړي نو ځکه زه رېښتیا درته وایم حقیقت دا و چې قسم په الله ﷻ ما هیڅ عذر نه درلودئ او خومره چې زه په اوس وخت کې فارغ او طاقتمن وم ددې څخه مخکې هیڅ وخت نه وم سوی، نبي ﷺ راته وفرمایل: رېښتیا دي وویل بیا یې راته وویل چې ولاړ سه فیصله به الله ﷻ کوي زه د دغه ځای څخه ولاړ سوم زما د قوم خلکو پرما ملامتي وویل: چې تا ددې څخه مخکې هیڅ ګناه نده کړې که چیري تا عذر ویلی وای نبي ﷺ به ستاسو لپاره د بخښني خواست کړی وای د نبي ﷺ استغفار ستا لپاره بس و ما ددوی څخه و پوښتل چې آیا داسې یو بل څوک سته چې داسې معامله ورسره سوي وي خلکو راته وویل: دوه نور کسان سته و نبي ﷺ ته یې داسې خبري وکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه تاچې وکړې او نبي ﷺ داسې جواب وکړی لکه تاته چې يې درکړی يو هلال بن اُميه ﷜ او دوهم مراره بن ربيع ﷛ دی.کعب ﷜ فرمايي: ما دوه نور نېکان کسان وليدل چې بدريان هم وه (يعني دبدر په غزا کي يې ګډون هم کړی و) زما په برخليک راسره شريک وه نبي اکرم ◄ زموږ ددرو سره وو سره د خبرو منعه وکړه چې هيڅوک به زموږ سره خبرې نه کوي.

داقانون دئ چې هغه چاته څوک غصه کوي چې د هغه سره يې اړيکې زياتې وي او مينه ورسره لري ، زورونه وهغه چاته ورکول کيږي چې په هغه کې اهليت وي د چاسره چې داسې استعدادنه وي هغه ته نه څوک غصه کوي او نه زورونه ورکوي همدا وجه وه چې نبي ﷺ د منافقينو پر ځای و دوی درو ته په غصه سو ځکه په دوی کې اهليت موجود و. کعب ﷛ فرمايي: خلګو زمونږ سره خبرې پرېښودې ګويا زموږ دنيا بدله سوه آن تر دې چې پر موږ باندې فراخه مځکه تنګه معلومېده ټول خلګ پردي سوه هيچا خبرې نه راسره کولې او که خدای مه کړه رسول الله ﷺ وفات سي نو تر پايه پورې به خلګ زما سره خبرې نه کوي او د مړينې پر مهال به څوک د جنازې لمونځ نه راکوي ځکه د نبي ﷺ دامر خلاف هيچا کار نه سوای کولای زموږ دغه حال تر پنځو سو وروځو پورې و زما دوه ملګرې دپيل څخه په کور کې پټ ناست وه زه په دوی کښې يو څه قوي وم ګرځېدم را ګرځيدم او په لمانځه کښې مې ګډون کاوه خو زما سره به هيچا خبرې نه کولې. د نبي ﷺ مجلس ته به ولاړم سلام به مې واچوی او په ډېره غور به مې د نبي ﷺ و شونډانو ته کتل چې د جواب لپاره شونډان ښوري که يا دلمانځه وروسته به نبي ﷺ ته نژدې ودرېدم پاته لمونځ به مې کاوه او نبي ﷺ ته به مې پټ-پټ کتل چې هغه مبارک ماته ګوري که يا کله چې به زه په لمانځه مشغول سوم نو نبي ﷺ به ماته کتل او کله چې به زه نبي ﷺ متوجه سوم هغه به زما څخه مخ واړوی او اعراض به يې وکړی په همدې تر تيب مسلمانانو زما سره ګذاره کول آخر پر ما کړی تنګه سوه او پرما د مسلمانانو خبرې نه کول ډېر درونند تمام سو يوه ورځ د ابوقتار ﷛ پر ديواله وختم ابوقتار ﷜ په قرابت کې زما د اکا زوی و او زما سره يې ډيرې اړيکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

درلودې نو سلام مې ورته وواېه ابوقتاد﵁ جواب نه راکړی بیامې دوهم ځل سلام ورته وواېه بیا یې جواب نه راکړې دریم ځل مې بیا سلام ورته وواېه ده مبارک راته وویل: الله ﷻ او دهغه رسول ﷺ ښه پوهیږي ددې خبرې په اوریدو سره مې د سترګو څخه اوښکې رواني سوې او بېرته ولاړم د څو ورځو د تیریدو وروسته د مدینې بازار ته ولاړم که مې کتل یو عیسايي قبطي د غلې خرڅولو لپاره راغلې دئ او د کعب﵁ په نامه پوښتنه کوي مسلمانانو زما و خواته اشاره وکړه نوموړي عیسايي زما وخواته راغلی او د شام د پاچا غسان خط یې ماته راکړی په خط کي لیکلي وه: مونږ خبرسوی یو چي ستاسو پیغمبر پر تا ظلم کړی دئ الله ﷻ به دي ذلت څخه وساتي ته زما وخواته راسه موږ به دي مرسته او ملاتړ وکړو(داددنیا قانون دئ چي مشر دکشرانو داداب او تربیې لپاره کشرانو ته زورونه ورکوي نو مخالف ښوک یې کوشش کوي ترڅو بلي خواته یې ولمسوي او تربیه یې ضایع کړي آخریې خیر خوا جوړ سي) کعب﵁ فرمایي: ماچي خط ولوستئ (انا لله) مې وویل چي زما حالت اوس ترداسې اندازې رارسېدلی دئ چي کافر اوس زما طمعه کوي او زما د اسلام څخه د اوښتلو پلانونه جوړوي.

دا خو زه په یو بل غم اخته سوم خط مې راواخیستی یو تنور ته مې واچوی وروسته رسول الله ◄ ته را غلم او عرض مې ورته وکړی چي اې د الله ﷻ رسوله ! ددا اعراض او خوابدیا له وجهي زما دغه حالت دئ چي اوس کافران وماته طمعه کوي په دغه وخت کي څلوېښت ورځي پوره سوي وې چي د نبي ﷺ قاصد راغلی او ماته یې وویل: چي خپله ښځه د ځان څخه جلا کړه ما ورته وویل: ایازه خپله ښځه طلاقه کړم؟ هغه راته وویل: یا بلکي بیلتون غوره کړه ما خپلي ښځي ته وویل: چي د پلار کره ولاړه سه تر هغه وخته پوري چي زما په اړه الله ﷻ فیصله کوي همدا ډول زما دوو ملګرو ته هم د یو قاصد په واسطه د رسول ﷺ پیغام ورسول سو د هلال بن امیه ﵁ میرمن و رسول الله ﷺ ته حاضره سوه او خواست یې څني وکړی چي هلال سپین ږیری دئ که زه ولاړه سم نو دده د خدمت ښوک به نه وي که یې د حال او احوال معلومولو لپاره ښوک نه وي نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلال به مړ سي رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: پروانه کوي مګر پام کوه چي کوروالی ونه کړئ ښځي ورته وويل: چي هغه ددې نه دئ دا قصه چي پېښه سوې ده هغه په ژړا اخته دئ. کعب ﷺ فرمايي: ما فکر وکړی که زما ميرمن د هلال ﷺ د ميرمني په شان د رسول الله ﷺ څخه اجازه واخلي نو کيدای سي چي ماته هم اجازه راکړي بيا به مي فکر وکړی چي هغه خو سپين ږيری و زه خو ځوان يم ګوره چي ماته څه جواب راکړي نو دلاوري به مي نسوای کولای آخر دا چي لس ورځي نوري تيري سوې چي زموږ سره چا خبري نه کولې يعني پوره پنځوس ورځي پوره سوې يوه ورځ مي د سهار لمونځ پر خپل بام وکړی ډېر غمجن ناست وم مځکه پر ما بيخي تنګه وه او ژوند مي بيخي په تکليف و چي نابېره د سلع د غره د څوکي څخه يو اواز کونکي په لوړ ږغ وويل: اې کعبه ! تاته دي خوشخبري وي ! ما چي دا اواز واورېدئ دستي پر سجده سوم او د ډېري خوشالۍ څخه په ژړا سوم دومري پوه سوم چي تنګي ليري سوې ده. رسول الله ﷺ د سهار د لمانځه وروسته زموږ د معافی اعلان کړی و په دې ډول چي يو سړی ته يې وفرمايل چي غره ته وخېږه او په زوره اعلان وکړه ، دغه اعلان ما تر ټولو مخکي واورېدئ ددې څخه وروسته يو سړی پر آس سپور ماته راغلی او زيری يې راکړی ماهم اغوستي کالي وکښل او زيري ورکونکي ته مي ورکړه ، قسم په الله ﷻ چي په دغه وخت کي ما ددغه جامو * پرته نوري جامې نه درلودې بيا مي ديو چا څخه کالي وغوښتل وامي غوستل.

درسول الله ﷺ و حضورته ورغلم همدا ډول زما هغه نورو ملګرو ته هم خلګو زيری يووړی کله چي زه نبوي مسجد ته حاضر سوم نو حاضر خلګ په چابکۍ زما و خواته راغلل مبارکۍ يې راکولې د ټولو څخه مخکي ابو طلحة ﷺ راووړاندي سو چي تل به مي ياد وي.

---

* که څه هم دده سره نور مال موجود وو خو په هغه وخت کي ژوند داسي وو چي شيان به ئي د ځان سره نه پريښودل (هذا لهامش من الشيخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کعب ﷺ وايي کله چې زه د رسول ﷺ دربار ته ولاړم نبي ﷺ ته مې سلام وواېه رسول ﷺ خوشاله او خندونکی و د خوشالۍ رڼا يې په مخ کې برېښېدل رسول الله ﷺ چې به خوشاله و نومخ به يې د سپوږمۍ په څېر برېښېدئ ما ورسول الله ﷺ ته عرض وکړی چې اې د الله ﷻ رسوله ! زما د توبې پوره والی دادئ چې زما ټوله جايېداد به د الله ﷻ د رضا لپاره په صدقه کې ورکوم ځکه دغه مال زما د دومره غم او مصيبت سبب وګرځېدئ رسول الله ﷺ راته وويل: چې ټوله مال مه صدقه کوه چې د تنګسيا سره به مخ سې بلکې يو حصه يې د ځان لپاره پرېږده ما ورته وويل چې ښه دئ د خيبر حصه دې پاته وي کعب ﷺ فرمايي: ماته رېښتيا ويلو خلاصون راکړی ما د ځان سره وعده وکړه چې ټول عمر به رېښتيا وايم. (29)

فايد: دا د اصحابو کرامو د الله ﷻ څخه د ويرې يوه نمونه وه چې کعب ﷺ په ټولو غزاو کې شريک سوی و صرف په دغه يوه جګړه کې شريک سوی نه و دومره زحمتونه يې پر ځان تېر کړه هر څومره زورونې چې ورکړل سوې ده يې فرمانبرداري وکړه او پنځوس ورځې يې په ژړا تيرې کړې او د کوم مال له وجهې څخه چې ورته پېښه سوې وه هغه يې ټوله صدقه کړی ، کافرانو چې طمعه وکړه پدې هيله چې دی په غصه کړې مګر ده دغصې پر ځای نو رهم پر خپلو کړو پښېماني وکړه او دايې هم د الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ ناراضي وګڼله چې زما دين دومره کمزوري درجې ته رسېدلی دئ چې اوس کافران طمعه راته کوي چې د دينه څخه مې بې دينه کړي.

موږ مسلمانان يو د اسلام ټول احکام زموږ په وړاندې پراته دي د هغو احکام څخه که لمونځ را واخلو چې تر ايمان وروسته لوی مهم حکم دئ په موږ کې يې څومره خلک کوي؟ او

---

(29) (درالمنشور ، فتح الباري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم کسان چې يې کوي هغه يې په څه ډول کوي زکوة او حج خو لا ايسته کښېږده څکه په هغه کې خو مال مصرفيږي.

۱۰- د اصحابو کرامو په خندا د نبيﷺ خبر تيا ا و د قبر ياد

نبي کريمﷺ يوه ورځ مسجد ته تشريف راوړی يوه ډله خلک يې وليدل چې خاندي او د خندا په وجه يې غاښونه سپين معلومېدل رسول اللهﷺ ورته و فرمايل: مرګ ډېر يادوئ که تاسو مرګ ډېر ـ ډېر ياد کړئ نو کوم حالت چې زه وينم (يعني خندا) به بيا نه پيدا کيږي پر قبر هيڅ داسې شپه نه تېريږي مګر قبر اوازونه کوي چې زه ديوازي والي کور يم، زه د خاورو کور يم، زه د نابودی کور يم او زه د چينجيو کور يم کله چې پاک مؤمن په قبر کې کښېښودل سي نو قبر ورته وايي ستا راتله دي مبارک وي ښه دي وکړه چې راغلې څومره انسانان چې پر مځکه باندي ګرځېدل په هغو ټولو کې ته وماته ډېر خوښ وې نو اوس به زما ښه سلوک ووينې وروسته نو چې دمړي د سترګو ديد تر کومه ځايه رسيږي په هغه اندازه قبر ور ته پراخ سي او د جنت څخه يوه دروازه ورته خلاصه سي چې د جنت خوشبويي او ښه هوا ورته راځي. کله چې يو بدعمله سړی په قبر کې کښېښودل سي نو قبر ورته وو ايي ستا دراتلو دي مبارکي نه وي بد دي وکړه چې راغلې پر مځکه چې څومره انسانان ګرځېده په ټولو کې مې ستا څخه بد راتله نن چې ته ماته و سپارل سوې نو زما معامله به ووينې ددې څخه وروسته قبر پر راتنګ سي دغه کس کښېکاږي تر داسې اندازې چې پښتۍ يې سره تيري سي بيا اويا اژدها مارونه پرده باندي مقرر سي که چيري يو مار پر دنيا باندي يو ځل پوکړي نو د زهرو له امله به د مځکې پر مخ يو وابښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم نه سي پاته دغه ماران به نوموړي سړی تر قيامته پوري چيچي ددې خبرې څخه وروسته رسول ﷺ و فرمايل: قبر يا د جنت يو باغ دئ او يا د دوزخ يوه کنده ده.[30]

فايده: د الله ﷻ څخه ويره زياته مهمه او اړينه خبره ده همدا وجه وه چي رسول الله ﷺ به هر وخت د الله ﷻ څخه دويري په زيات فکر کي و.

مرګ يادول د انسان لپاره زيات ګټور دئ ځکه نبي ﷺ پورتنۍ نسخه وښوده چي د انسان لپاره مرګ يادول زيات اړين او ګټور دئ (يعني همدا د مرګ ياد دئ چي انسان د ناوړو کارونو څخه ژغوري).

۱۱- حضرت حنظله ﷛ د نفاق ويره

حضرت حنظله ﷛ فرمايي: يوه ورځ موږ د رسول الله ﷺ په مجلس کي ناست وو چي رسول الله ﷺ وعظ وکړی داسي وعظ و چي زړونه په نرم سوه او د سترګو څخه اوښکي و بهېدې او خپل حقيقت موږ ته ښکاره سوه ، حنظله ﷛ فرمايي: کله چي زه د رسول الله ﷺ د مجلس څخه راولاړ سوم کورته ولاړم ښځه او اولادونه مي راته راغله د دنيا خبري شروع سوې د اولادو سره مي د خوښۍ او خندا خبري شروع کړې د ښځي سره ټوکي او خنداکول شروع سوه هغه حالت ولاړی چي ما د رسول الله ﷺ په مجلس کي ژړل دستي فکر راسره پيدا سو چي ته خو منافق سوی يې يوازي د رسول الله ◄ په مجلس کي داسي يې کورته چي راغلې دستي دي حالت بدل سو په دغه فکر ډېر افسوس راته راغلی او ډېر غمجن سوم دستي د کور څخه راووتلم او دا مي وويل چي حنظله خو منافق سو مخامخ حضرت ابوبکر ﷛ په مخه راغلی ده مبارک ته مي وويل: چي

---

(30) (مشكوة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

حنظله خو منافق سو ابوبکر ﷛ راته وويل: سبحان الله هيڅ کله نه، ما خپله قصه ورته بيان کړه چي موږ خو دنبي ﷺ په مجلس کي ناست يو نبي ﷺ د دوزخ او جنت بيان کوی موږ داسي سو چي ګويا دغه دواړه زموږ په مخ کي دي کله چي موږ کورته راسو نو د اولادو، ښځي او مال په غم کي سو دنبي ﷺ د مبارک مجلس خبري ټولي راڅخه ولاړي سي حضرت ابوبکر ﷛ و فرمايل: چي دا خبره خو ماته هم پيښيږي. نو ددې خبري لپاره دواړه دنبي ﷺ حضور ته حاضر سوه حنظلة ﷛ و نبي ﷺ ته وويل: اې دالله ﷻ رسوله! زه خو منافق سوم نبي ﷺ ورته و فرمايل: څه پيښه سوه چي منافق سوې حنظلة ﷛ وويل: يا رسول الله ◄ !کله چي موږ ستا په مجلس کي ناست يو نو ته ددوزخ او جنت بيان راته کوې موږ داسي سو چي ګويا جنت او دوزخ زموږ په مخ کي دئ او کله چي کورته ولاړسو نو د اولادو، کور او ښځي په غمو اخته سو ستا بيان مو دذهن څخه ووزي رسول الله ﷺ و فرمايل: که چيري هغه وخت تاسو داسي ياست لکه زما په مخکي چي ياست نو زما دي قسم په هغه ذات وي چي زما روح دده په قدرت کي دئ چي ملائکي به پر لارو او بستر ستاسو سره لاس په لاس وي اې حنظله! خبره داده .کله کله کله.([31])

فايده: دانسان سره انساني اړتياوي مل وي نو د هغه پوره کول هم ضروري دي لکه خوړل، چيښل، ښځه، اولادونه او ددوی د حال پوښتنه دا هم ضروري شيان دي په دې وجه پورتنی حالت کله کله منځته راځي او هر وخت نه راځي او نه يې اميد کول په کار دئ ټول عمر په داسي حالت کي پاتېدل د ملائکو شان دي ځکه داشان دهغوی سره مل وي خرنګه چي انسان دانساني اړتياوو سره لاس او ګريوان دئ نو ټول عمر په يوه حالت کي نه سي پاتېدلای خو دا خبره ضروري ده چي د اصحابو په پاک ژوند کي ژور فکر وکړو چي هغوی به د نبي ﷺ د مجلس څخه د ولاړېدو وروسته لږ فکر بدل سو نو بيا به يې هم دا ويل چي منافق سوم او د منافق کېدو ويره به

[31] (احياء ، مسلم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره وه (لکه چي وايي ـ عشق است هزار بد گمانی) يعني عشق دئ او زر بد گمانۍ دي ، د کوم چاسره چي عشق وي نو زر بد گمانۍ ورته پيدا سي. د مثال په ډول که د چا د خپل زوی سره مينه وي او هغه يو ځای په سفر ولاړ سي نو هرو خت د زوی د خير او خيريت په فکر کي وي او که خبر سي چي په هغه ځای د طاعون مرض ګډ سوی دئ يا کوم بل فساد پېښ سوی دئ نو خدای خبر چي څومره خطونه به ورته ليږي؟

تکميل

د الله ﷻ څخه د ويري بېل حالات

د قرآن کريم په آياتونو ، حديثونو او د اولياؤ په واقعاتو کښي چي څومره د الله ﷻ دوېري اړونده شيان سته د هغه ټولو يو ځای کول خو ګران کار دئ خو دومري په کار ده چي سړی ځان پوه کړي چي د دين د کمال هره ځينه د الله ﷻ څخه ويره ده. حضرت عبد الله بن عمر ﷺ دومري زيات ژړل چي په ژړا ـ ژړا کي به يې سترګي خرابي سوې يوه ورځ يو چا وليدئ دده ژړا ته حيران سو ده مبارک ورته وويل ته زما و ژاړ ته حيران يې؟ د الله ﷻ د ويري څخه لمر ژاړي. په يو بله قصه کي راغلي دي چي ده مبارک ورته وويل: چي د الله ﷻ دوېري څخه سپوږمۍ ژاړي. يو ځوان صحابي قرآنکريم تلاوت کاوه رسول الله ◄ تېرېدئ کله چي صحابي ودغه ځای ته راورسېدئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

↓↗✐✍⍓☺○○♑✍✁ ⊗💣⊙◗♦⌖♦✍✁ ✁⬩❶⊗✉⬩▫

⇮♌✍⍓♎⊗♎⑨♑✍✍⊠✍ ☪☐⍓⑩➷❻◆❐ ⇧💣♦☼♎⬩▤⬩▫

(32) ⇦⊠⊗⇮

نو د بدن وربښتان یې شک، شک ودرېده او په ژړا ـ ژړا په سلګو سو او وې ویل: آه کومه ورځ چې اسمان وچوي یعني قیامت سي زما به څه حال وي. های ! زه به برباد یم. رول ﷺ ورته وویل: ستا ددې ژړا له امله ملائکې هم په ژړا سوې. یو انصاري ﷛ د تهجد لمونځ وکړی بیا کښېناستی ډېر یې و ژړل او وې ویل: و الله ﷻ ته ددوزخ څخه فریاد کوم. رسول الله ◄ ورته وویل تا نن ملائکې وژړولې.

عبد بن رواحة ﷛ یو صحابي دئ ډېر یې ژړل دده مبارک ښځې چې دی په داسې حالت کې ولیدئ نو داهم په ژړا سوه عبد الله بن رواحة ﷜ پوښتنه ځنې وکړه چې ولې ژاړې؟ دې ورته وویل ته پر چشي ژاړې؟ دده مبارک ورته وویل زه خو پردې په ژړا یم چې پر دوزخ باندې تېرېدل سته ګوره چې زه به خلاص سم او که به هلته پاته سم (33)

زراره بن اوفي ﷬ په یو مسجد کې لمونځ ورکاوه کله چې دې ځای ته راورسېدئ:

(34) ⇦⊗⇮⊘❻❐➔♎✍☐☪♑✍✁ ❼⊗✗◆❷✐◗🡐☼ ✁⬩❶⊗✉⬩▫

نو ژر پرېوتی او وفات سو خلقو را پورته کړی او کورته یې یو وړی.

حضرت خلید ﷬ یو وخت لمونځ کاوه کله چې لاندینې آیات ته راورسېدئ:

▤ ⊗☠➷❑❑☼▫✈✍✁ ➔❑⬩◗⊘✶✐✁⬩❶ 🖫▪⬂▦♦☼ ❻✍↗✍

➷☠➔▤◆❻❐⇖♉⬆📖 ♒♍➷❑⅄▫◆❑➔✍ ✍⍓☺❋☼⊗◗◆❐

(32) سورة رحمان الایة (۳۷)
(33) قیام اللیل)
(34) سورة المدثر الا یة ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

⧅⧅⌘❽⇳❍⇖♒ ♊⧅☺⬩▫ ☎ ♎■⧅☺⏲◆⑩✍❩⬂♑☜✍✃ ◆⛿⬀❑◆③ ⬩❑❑✡⧅⌧⬂♑☜✍✃ ⬩✍⬀⌘⬃⑩⬆📖◆❒ ✍❻✍❑✡♑☜✍✃ ⬁♊◆⬉ ⬈❑▤❑◆⑩⧅⬖⬂♑☜✍✃ ✍◆✌◆❒ ▤ ⧅♒✍⬩▫ ⇳⑨⬩❩⬩▫ ✍❻❑⬉❷⬈⬄⬂♑☜✍✃ ⬅⬈⏲◆☞◆✌ ⬩⬩♑❩ ✍✍◆⓿⬃☼❻✍✍✍✃ (35)⬁⬂♎♑⬀

نو دغه آيات يې په تکرار سره ووايه ديوه کونج څخه نابيره ږغ وسو چي تر څو به دغه آيات وايي؟ ستا په بيا بيا ويلو سره څلور پيرانان مړه سوه.

د يو بزرګ قصه يې ليکلې ده چي قرآنکريم يې وايه کله چي دې ځای ته راورسېدئ:

⓿⚐⬅♑♑⬩♑⬀❑◆✌ ★✍✍✃ ❼■🖫♑❩ ☎✃▥❑♎⑩⬇❻◆❒ (36).☎⬀♎🖃⧅⬩⬂♑☜✍✃

نو يوه چيغه يې و کښل و تپېدئ وفات سو نور هم ددې ډول څخه ډېرو واقعات پېښ سوي دي.

حضرت فضيل(رح) يو مشهور بزرګ دئ فرمايي: چي د الله ﷻ څخه وېره سړی ته د هر لوري څخه خيرښيي.

د حضرت شبلي(رح) نوم تهولو اورېدلی دئ ، دی مبارک فرمايي: د هغه وخت څخه چي زه د الله ﷻ څخه وېرېدلی يم ماته داسي د حکمت او عبرت دروازه خلاصه سوې ده چي ددې څخه مخکي هيڅ وخت نه وه خلاصه سوي.

په يوه حديث شريف کي راغلي دي چي الله ﷻ فرمايي: زه پر خپلو بندګانو دوې وېرې نه جمعه کوم او نه دوې بې فکرۍ پرې راولم کوم څوک چي په دنيا کي بې فکره سي نو په آخرت کي

(35) سورة آل عمران الاية (١٨٥)
(36) سورة يونس الاية ٣٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې وېروم او که په دنيا کې زما څخه وو بېرېدئ نو په آخرت کې يې بې فکري ورکوم يعني دافکر به نه وي ورسره چې دوزخ ته به ولاړ سم.

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ: څوک چې د الله ﷻ څخه وېرېږي دهغه څخه به هر شی وېرېږي او که څوک د الله ﷻ پرته د بل چا څخه وېرېږي نو هغه به دهر شی څخه وېرېږي.

يحيي بن معاذ ؒ فرمايي: که څوک دالله ﷻ څخه دومري وو ېرېږي لکه د مسکنت څخه چې وېرېږي نو برابر به جنت ته ولاړ سي.

ابو سلمان دراني ؒ فرمايي: د کوم زړه څخه چې د الله ﷻ وېره ولاړه سي هغه برباد سو.

رسول الله ◄ فرمايي: د کومي سترګي څخه چې د الله ﷻ د وېري اوښکه توی سي که څه هم د مچ تر سر کوچنۍ وي او پر مخ يې پرېوزي نو الله ﷻ به پر ده باندي ددوزخ اور حرام کړي.

رسول الله ﷺ فرمايي: کوم زړه چې دالله ﷻ د وېري څخه ورپيږي دده ګنا هونه داسي رژيږي لکه ددرختي څخه چې پاني رژيږي.

دنبي ﷺ څخه په يو بل روايت کي راغلي دي: څوک چې دالله ﷻ د وېري څخه وژاړي دهغه کس دوزخ ته تلل داسي مشکل دئ لکه شيدې چې د تيو څخه راووزي بيا يې ببرته په تيو ننوتل مشکل وي.

حضرت عقبه بن عامر ؓ د رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې د خلاصون لاره کومه ده؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: خپله ژبه ترګورت لاندي راوله (يعني قابو يې کړه)په کور کي کښېنه او پر خپلو ګناهونو ژاړه.

حضرت عائشې ؓ يوه ورځ درسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې ايا ستا په امت کې داسي څوک سته چې بې حسابه او بې کتابه جنت ته ولاړ سي؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: هو ! سته هغه څوک دئ چې خپل ګناهونه يادوي او ژاړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما د آقا ﷺ يو بل روايت دئ چي فرمايي: والله ﷻ ته دوه څاڅکي ډېر خوښ دي يو د اوښکي څاڅکی دئ چي دالله ﷻ د وېري څخه توی سي دوهم د وينو څاڅکی دئ چي د الله ﷻ په لاره کي توی سي.

په بل روايت کي راغلي د ي چي اوه کسان به د عرش تر سيوري لاندي ناست وي يو هغه کس دئ چي په يوازي والي کي يې د الله ﷻ د وېري څخه اوښکي تويېږي.

حضرت ابوبکر ﷺ فرمايي: چاته چي ژړا ورځي ودي ژاړي که ژړا نه ورځي نو د ژړا چم دي وکړي.

محمد بن منکدر ﷺ چي به کله ژړل نو اوښکي به يې پر مخ او ږېره تويېدلې او ويل به يې چي ما ته دا روايت رارسېدلی دئ چي ددوزخ اور به وهغه ځای ته نه رسيږي چي په اوښکو لوند سوی وي.

د ثابت بناني ﷺ سترګي خوږ سوي يوه طبيب ورته وويل: د يوې خبري وعده وکړه سترګي به دي ښې سي هغه وعده داده چي مه ژاړه ده مبارک ورته وويل: په هغه سترګو کي خير نسته چي نه ژاړي.

يزيد بن ميسرة ﷺ فرمايي: ژړا د اوو شيانو څخه کيږي: ليونتوب، خوشالي، رياکاري، درد ، نشه، وېربدل او د الله ﷻ د وېري څخه ، همدا ژړا چي د الله ﷻ د وېري څخه وي غوره ژړا ده چي په يوه اوښکه باندي د دوزخ د اور درياب مري.

کعب احبار ﷺ فرمايي: زما دي په هغه ذات قسم وي چي زما روح دده په قدرت کي دئ که زه د الله ﷻ د وېري څخه وژاړم او اوښکي مي د سترګو څخه توی سي دغه ژړا ماته تر هغه صدقي غوره ده چي د غره په شان سره زر صدقه کړم.

ددې څخه علاوه نور هم په زرګونو داسي ارشادات سته چي د اخېره ثابتوي چي د الله ﷻ په ياد کي او د خپلو ګناهونو په فکر کي ژړا کول کيميا ده او ډېره اړينه او ګټوره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه بله خبره هم ضروري ده هغه دا چې لکه څرنګه چې د الله ﷻ څخه سړی و يريږي په دغه اندازه بلکې زيات به د الله ﷻ و رحمت ته اميد کوي او د اميد په کولو کي به کمی نه کوي ځکه د الله ﷻ د رحمت ساحه ډيره پراخه ده.

د حضرت عمر ﷺ څخه روايت دئ، دی مبارک فرمايي: که په ورځ د قيامت اعلان وسي چې ټول خلګ جنت ته ځي يو کس به دوزخ ته ځي لا به هم زما دا ويره وي چې هغه کس خو به زه نه يم ، او که داسي اعلان وسي چې ټول خلګ دوزخ ته ځي يو کس به جنت ته ځي لا به هم زما اميد وي چې هغه کس به زه يم.

نو پکار ده چې و يره او اميد ببل، ببل وګڼل سي او ځان په پوهه کړل سي ددواړو فکر کول پکار دي په ځانګړي ډول د مړيني پر مهال د اميد فکر کول زيات پکار دئ.

د نبي ﷺ څخه روايت دئ چې فرمايي: په تاسو کي دي څوک نه مري مګر په داسي حالت کي دي مړ سي چې الله ﷻ ته يې زيات اميد وي.

امام احمد بن حنبل ؒ چې کله وفات کېدئ نو خپل زوی يې راوغوښتی او ورته وې ويل چې ماته داسي حديثونه واوروه چې و الله ﷻ ته اميد په زياتيږي.

دريم باب

د اصحابو کرامو ؓ د پرهيزګارۍ او مسکنت بيان

د مسکنت په اړه خپله درسول الله ◄ عادت او دده مبارک و اقعاتي پردې ښودنه کوي چې مسکنت رسول ﷺ په خپله اختيار کړی او خوښ يې و په دې اړه دومره ډېر حديثونه په کتابو کي جمعه سوي دي چې د هغه نمونه بيانول هم ګران کار دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول الله ﷺ فرمايي: فقر (مسکنت) د مؤمن تحفه ده.([37])

۱- د نبي ﷺ لپاره د غرونو د سرو زرو جوړولو څخه د نبي ﷺ انکار

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ چې دی مبارک فرمايي: الله ﷻ ماته وويل چې ستا لپاره به غرونه د سرو زرو جوړ کړم ماورته وويل: اې خدايه! زما دا خوښه ده چې يوه ورځ په ماړه نس ډوډی وخورم او دوهمه ورځ وږی سم تاته زاری وکړم او تا ياد کړم چې کله موړ سم ستا شکر ادا کړم او ستا ستاينه وکړم.([38])

فايده: تاسو فکر وکړی دا د هغه چا حال دئ چې موږ يې تل نوم يادو او د هغه په امتي کېدو باندې فخر کوو او دده مبارک هره خبره موږ ته پر سر او سترګو قبوله ده.

۲- ددنيا د ډېروالي پر غوښتلو باندې د عمر ﷺ خبر تيا او د نبي ﷺ د ګوزارې حالت

رسول الله ﷺ يو وخت قسم اخستی و چې يوه مياشت به خپلو ښيبيانو ته نه ورځي تر څو وخو ريږي او ځان ته يې يوه جلا کوټه انتخاب کړې وه په هغه کې اوسېدئ دا خبره په خلګو کې مشهوره سوه چې رسول الله ﷺ و ټولو ښيبيانو ته طلاق ورکړی دئ حضرت عمر ﷺ په دغه وخت کې په کور کې و چې دا خبر يې واورېدئ دستي په چټکۍ سره مسجد ته راغلی وې ليدل چې اصحاب کرام جلا، جلا ناست دي او د رسول الله ﷺ د خفګان په وجه ژاړي هلته ښيبيګاني په

([37]) (ترمذي)
([38]) (ترمذي)

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو کورو کښېي ژاړي حضرت عمر ﷛ خپلي لور حفصيﭫ ته ورغلی هغې هم په خپل کور کي ژړل عمر ﷛ ورته وويل: ته اوس ژاړي ايا ماته نه وي وېرولې چي د رسول ﷺ د خفګان خبره ونه کړي بيا يې مسجد ته تشريف راوړی په مسجد کي د منبر سره يوه ډله خلک ناست و ژړل يې دی هم هلته يو ګړی کښېناستی خو صبر يې ونه سو نو هغه ځای ته راغلي چي هلته رسول الله ﷺ نژدې و چي وې کتل يو مريې (غلام) حضرت رباح ﷛ د کوټې په دروازه کي ناست دی پښې يې ځړانده کړي دي نو ددغه مريی په واسطه يې د رسول الله ﷺ څخه د ننوتلو اجازه و غوښته حضرت رباح ﷛ چي رسول الله ﷺ ته راغلی او ورته وي ويل: عمر ﷛ د راتلو اجازه غواړي رسول الله ﷺ چوپ سو رباح ﷛ راغلی و عمر ﷛ ته يې وويل: چي رسول الله ﷺ هيڅ اجازه نه راکړه عمر ﷛ بيا د منبر سره کښېناستی بيا يې طاقت نه و سو بيا راغلی د رسول الله ﷺ څخه يې اجازه و غوښته رسول الله ﷺ بيا چوپ سو د عمر ﷛ طاقت نه کېدئ دريم ځل يې بيا اجازه و غوښته حضرت رباح ﷛ په لوړ اواز وويل: اي عمره ! رسول الله ﷺ تا ته د ننوتلو اجازه درکړه حضرت عمر ﷛ د رسول الله ﷺ و خدمت ته حاضر سو وي ليدل چي رسول الله ﷺ پر بو ريا (چټايي) باندي ستوني ستخ پروت دئ او يو شی سربېره باندي هوار دئ په بدن مبارک کي يې د بوريا نښې دورايه ښکاري تر سر يې د څرمني يو بالښت لاندي دئ چي د خرما د درختو د خاشو څخه ډک دئ. عمر ﷛ وايي: ما رسول الله ﷺ ته سلام وواېه د سلام څخه وروسته مي د ستي و پو ښتل: اي د الله ﷻ رسوله ! تا و بيبيګانو ته طلاق ورکړی دئ ده مبارک راته وويل: يا، ما و رسول لله ﷺ ته په خوش طبعی وويل: اي د الله ﷻ رسوله ! موږ قريشي خلک وو پر ښځو باندي برلاسي وو د انصارو نارينه پر خپلو ښځو باندي برلاسي نه دي زموږ ښځو چي کله د انصارو ښځي و ليدي نو زموږ ښځو هم اثر څني و اخيستی همدا ډول مي يوه نيمه خبره نوره وکړه چي رسول الله ﷺ مسکی غوندي سو. عمر ﷛ زياتوي ما چي د رسول الله ﷺ په کور کښېي و کتل د کور ټول سامان يې دري نارنګ سوي څرمني او يو مټ وربشي وي نور چي مي هر څه شا وخوا وکتل هيڅ شی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګو نه راغلی زه په ژړا سوم رسول الله ﷺ راته وویل: ولې ژاړې؟ ما ورته وویل ولې به نه ژاړم ستا په وجود مبارک کې د بوریا نښې معلومیږي او د کور ټول سامان دې دادئ چې زما په مخ کې پروت دئ بیا مې ورته وویل: اې د الله رسوله! ته دعا وکړه چې ستا په امت کې د پیسو او شتمنې پراخي راسي د روم او پاریس خلګ ګوره چې د الله ﷻ د نه عبادت او بې دینی سره دومره شتمن دي، قیصر او کسرا د ویالو او باغونو په منځ کې دي ته خو د الله ﷻ افضل بنده یې دغه حال دي دئ. رسول الله ﷺ څنګ وهلی و پدغه وخت کې کښېناستی او وې فرمایل: اې عمره! ته لا تر اوسه په شک کې پروت یې د آخرت نعمتونه او شتمنی تر دنیا غوره دي کافرانو ته په دې دنیا کې نعمتونه او ښه ژوند ر سیږي مونږ ته په آخرت کې نعمتونه او ښه ژوند رسیږي. عمر ؓ وویل: اې د الله رسوله! زما لپاره بخښنه وغواړه ما په دې خبره کې غلطي وکړه.(39)

فایده: دا ددین او د دنیا د پا چا او د الله د نازولي حضرت محمد ﷺ کرنلاره وه چې په بدن مبارک کې یې د بوریا نښې ښکاریدې او د کور ساز او سامان یې هم معلوم سو تاسو ولیدئ چې یو چادښه ژوند غوښتنه وکړه ده مبارک دستي خبرتیا ورکړه.

د حضرت عایشې ؓ څخه یو چا پوښتنه وکړه چې ستا په کور کې د رسول الله ﷺ بستره څنګه وه؟ دې مبارکې و فرمایل: یوه څرمنه وه چې د خرما ددرختې د خاشو څخه ډکه وه.

د حفصې ؓ څخه هم چا پوښتنه وکړه چې درسول الله ﷺ بستره څنګه وه؟ دې مبارکې ورته و فرمایل: دګونی ټوکرو رسول الله ﷺ به و غوړاوه بیا به پر پرې واتی دا مبارکه وایې: یوه ورځ مې دغه ټوکر څلور غبرګه کړی چې یو څه پوست (نرم) سي سهار رسول الله ﷺ راته وویل: ما ښام دې څشي غوړولی و؟ ما ورته وویل: هغه ټوکر مې څلور غبرګه کړی و. رسول الله ﷺ راته

---

(39) (فتح الباري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویل ببرته یې هغسې کړه لکه پخوا چې و ځکه د شپې د پورته کېدو څخه منعه کونکې جوړېږي.(40)

مورِ ته و ګوره چې پر نرمو پستو ګور بچو او فرشونو باندې بیدیږو الله ﷻ څومره پراخې راکړې ده مورِ ددې پر ځاى چې د الله ﷻ شکر و کاږو د ناداری ناری وهو.

۳- حضرت ابوهریرة رضي الله عنه د لوږې په حالت

حضرت ابوهریرة رضي الله عنه یو ځلې په بوسکي پزه پاکه کړه بیا یې ځان ته وویل: څه به وایې اې ابوهریرة ! نن خو به بو سکي پزه پاکوې هغه وخت دې هېر دئ چې د نبي ﷺ د منبر او کوټې تر منځ به دلوږې څخه بې هوښه پروت وې خلکو به لیونی ګڼلې او پښه به یې پر څټ درکښېښودل او حال دا چې لیونتوب نه و بلکې لوږه وه.

فایده: یعني ابوهریرة رضي الله عنه به څو ورځې په نهاره تېرولې بېخې زیات به وږی وآن تر دې چې بې هوښه به سو خلکو به فکر کاوه چې لیونی سوی دئ. ویل سوي دي: چې د هغه وخت دا دود و چې څوک به لیونی سو نو دوی به پر څټ پښه ور ایښودله داددوی علاج (درملنه) وه حضرت ابوهریرة رضي الله عنه په خلکو کې زیات صابر اوعابد انسان و ورځې، ورځې به یې په نهاره باندې تېرولې.

د نبي ﷺ د څخه وروسته الله ﷻ فتوحات مسلمانانو ته ور په برخه کړه شتمني راغلې خو ددې سره ـ سره بیا هم ابوهریرة رضي الله عنه لوی عابد و یوه کڅوړه به ورسره وه د خرما دمندکو څخه به یې ډکه کړه تسبیح به یې پرې ویلې کله چې به خالي سوه نو مینځې به بیا ور ډکه کړه او ورته

40 : شما ئـل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېښنودل به يي دا دده مبارک عادت و چي شپه به يې درې حصې کړې وه ده ، دده ښځې او خادم به يې په وار سره عبادت پکښې کاوه (يعني يوه حصه به ده عبادت کاوه يوه حصه به يې ښځې عبادت کاوه او يوه حصه به يې خادم عبادت کاوه).[4]

ما دخپل پلار صاحب څخه اورېدلي دي چي زما د نيکه هم تقريباً د ابوهريرة ﷺ په څېر عادت وو پدې ډول چي اول به تريوې بجې پوري زما پلار په مطالعه اخته وو دوهم ځل به زما نيکه راپورته سو زما پلار به يې بيده کړی او خپله به يې د تهجد لمونځ وکړی دريم ځل به دسهار د لمانځه څخه درې پاوه مخکې زما اکا ﷺ راپورته سو دتهجد لمونځ به يې وکړی زما نيکه به د سنت د اتباع په موخه ارام وکړي. اَللهُم ارزُقني اِتبَاعَهُم

۴- د حضرت ابوبکر ﷺ د بيت المال څخه عايشه (خوراکه)

حضرت ابوبکر صديق ﷺ د ټوکرانو تجارت کاوه او ددې لارې يې د خپل کور ګزاره کوله – کله چي خليفه سو نو ددود مطابق يې څو پټوان پر لاس واچول او د خرڅولو لپاره يې بازار ته تشريف يووړی حضرت عمر ﷺ په مخه ورغلی پوښتنه يې ځنې وکړه چي کومې خواته ځې؟ ده مبارک ورته وويل چي بازار ته ځم عمر ﷺ ورته وويل: که چيري ته په تجارت اخته سې نو د خلافت کار به څنګه کيږي؟ ابوبکر ﷺ ورته وويل چي اولادو ته خوراکه د کومې لارې برابره کړم عمر ﷺ ورته وويل چي ابو عبيده ﷺ ته رسول الله ﷺ د امانت ساتونکی لقب ورکړی دی هغه ته به ورسو چي ستا لپاره د بيت المال څخه يو شی مقرر کړي دوی مبارکان و ابوعبيده ﷺ ته ورغله

---

(41) (تذکرة الحافظ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابوعبيده ﷺ و ابوبکر ﷺ ته دومره معاش مقرر کړی چې په اوسط ډول يې يو مهاجر ته مقرر کړی و يعني تر دغه نه زيات او نه کم وو.

يوه ورځ د ابوبکر ﷺ بي بي دده مبارک څخه غوښتنه وکړه چې يو خواږه شی ته مې زړه کيږي ابوبکر ﷺ په جواب کې ورته وويل: زما سره خو پيسې نسته چې دا شی درته رانيسم؟ بي بي ورته وويل: چې زه به د هري ورځي د خوراک څخه لږ ــ لږ بچت کوم څو ورځي وروسته به دومره پيسې سي چې زه هغه شی په واخلم ده مبارک اجازه ورکړه بي بي مبارکې په څو ورځو کې يو اندازه پيسې سره يو ځای کړې حضرت ابوبکر ﷺ ورته وفرمايل: د تجربې څخه دا معلومه سوه چې دومره پيسې چې تا بچت کړی دي دا مونږ ته د بيت المال څخه زياتي راکول کيدي (ځکه مونږ په بيت المال کې دومره حق لرو چې گزاره په وکړو نو تاچې دومره پيسې بچت کړې ددې څخه معلومه سوه چې ته په پاته پيسو گذاره کولای سې) نو ده مبارک هغه پيسې چې بي بي جمع کړې وې هغه يې بيرته بيت المال ته وسپارلې او په راتلونکې کې يې د خپلې تنخواه څخه دومره پيسې کمې کړې چې بي بي جمع کړي وې.

فايده: دومره لوی خليفه چې لومړی يې خپل تجارت کاوه او دده اړتياوو لپاره يې بسنه کول لکه څرنګه چې دده دا اعلان څخه هم معلوميږي او هغه روايت يې هم تائيد کوي کوم چې په بخاري شريف کې د عايشې ﷺ په روايت کې راغلی دئ: کله چې ابوبکر ﷺ خليفه جوړ سو نو وې فرمايل: چې زما قوم ته دا خبره معلومه ده چې زما کارو بار تجارت و او زما د اولادو لپاره يې بسنه کول خو اوس د خلافت په وجه د مسلمانانو په چوپړ کې مشغولتيا ده اوس زما لپاره د بيت المال څخه يو څه مقرريږي چې زما د اولادو لپاره بسنه وکړي. ددې سره سره کله چې دی وفات کې دئ وعايشې ﷺ ته يې وصيت وکړی: چې زما په کور کې که د بيت المال څخه يو شی و هغه و نوی خليفه ته و سپاره. حضرت انس ﷺ فرمايي: دابوبکر ﷺ د وفات څخه وروسته دده مبارک د کورنۍ سره پيسې نه وې مګر يوه د شېدو اوښه، يوه پياله او يو خادم و په ځينو

(c) ketabton.com: The Digital Library

روایاتو کي تلتک اویوه کمبله هم راغلي ده کله چي عمر ﷛ خلیفه سو نو دغه شیان ورته و سپارل سوه ده مبارک وویل: الله ﷻ دي پر ابوبکر ﷛ رحم وکړي خپل پاته اولادونه یې په سختی کي پرېښودل.(42)

۵- د حضرت عمر ﷛ د بیت المال څخه تنخوا (عایشه)

حضر عمر ﷛ هم تجارت کاوه کله چي خلیفه مقرر سو نو دبیت المال څخه په دې ډول تنخوا ورته مقرر سوه چي ده ټول خلګ راټول کړه او پوښتنه یې ځني وکړه چي تاسو ته معلومه ده چي ما تجارت کاوه اوس چي تاسو په دې کار اخته کړم نو زما د ګزارې ذریعه به څشي وي؟ خلګو بیلي ، بیلي اندازې دده دتنخوا لپاره وښودلې حضرت علي کرم الله وجهه چوپ ناست و ده مبارک پوښتنه ځني وکړه چي تاسو څه نظر لرئ؟ حضرت علي کرم الله وجهه وفرمایل: زما په آند چي منځنۍ تنخوا مقرره سي ښه به وي چي ستا او ستا داولادو لپاره کافي وي حضرت عمر ﷛ هم دغه نظر خوښ کړی او دده لپاره منځنۍ عایشه (تنخوا) مقرره سو. ددې مجلس څخه وروسته په یوه مجلس کي چي حضرت علي ﷛، حضرت عثمان ﷛، حضرت زبیر ﷛ او حضرت طلحة ﷛ هم پکښي موجود وه د حضرت عمر ﷛ د تنخوا خبره راغله دوی وویل: چي د عمر ﷛ تنخوا باید زیاته سي ځکه هغه په یوه تنګ حالت کي ژوند تېروي مګر ددې همت خو چا نسوای کولای چي عمر ﷛ ته ووایي چي ستا تنخوا دي زیاته سي نو دوی حفصة ﷞ را وغوښتل چي د رسول الله ﷺ بي بي هم وه او د عمر ﷛ لور هم وه و حفصي ﷞ ته یې وویل: چي ته و عمر ﷛ ته دا خبره وکړه او زموږ نومان تر هغه وخته مه ورښیه چي دده نظر نه وي درته معلوم سوی حضرت

(42) فتح الباري

(c) ketabton.com: The Digital Library

حفصة رضي الله عنها د عمر رضي الله عنه په خدمت کې حاضره سوه او ددوی خبره یې ورته وکړه د حضرت عمر رضي الله عنه په مخ کښې د غصې او درد نښې ښکاره سوې او بیا یې ددې څخه ددغه کسانو د نومونو پوښتنه وکړه حضرت حفصې رضي الله عنها ورته وویل: چې لومړی ستاسو نظر راته معلوم سي بیا به یې نومونه درته وښیم حضرت عمر رضي الله عنه ورته وویل که ماته ددوی نومان معلوم سي نو مخونه به یې وربدل کړم یعني دومري سزاوي به ورکړم چې په مخو کښې به یې نښې معلومې سي بیا یې ورته وویل: اې حفصې ! درسول الله ﷺ تر ټولو ښه جامه ستا په کور کښې څه شي وه؟ حفصې رضي الله عنها ورته وویل: دوې ګیردې رنګه جامې وې چې رسول الله ﷺ به د جمعې په شپه یا ورځ او یا به یوه ډله خلګ راتله ده مبارک به اغوستې بیا یې پوښتنه څنې وکړه چې رسول الله ﷺ تر ټولو ښه خوراک کوم خوراک کړی دئ ؟ دې مبارکې وویل: چې زموږ خوراک د اوربشو ډوډۍ وه یوه ورځ مو د غوړو د تیم لاندې پاته سوې برخه پر ډوډۍ وموږله نونبي ﷺ په خپله په ښه خوند سره وخوړله او په نورو یې هم وخوړله بیا عمر رضي الله عنه پوښتنه وکړه چې ستا په کور کې دنبي ﷺ ښه بستره څنګه وه؟ حفصې رضي الله عنها ورته وویل یو غټ ټوکر و چې رسول الله ﷺ به په ګرمۍ کښې غبرګ هواراوه او په ژمي کښې به یې نیمه خوا لاندې او نیمه خوا به یې سر بېره پر ځان واچول.

عمر رضي الله عنه وویل: اې حفصې ! هغو خلګو ته دا خبره ورسوه چې نبي ﷺ خپل طرز العمل یوه اندازه مقرر کړی و او دآخرت په امید یې بس والی کړی و زه به هم د رسول الله ﷺ تابعداري کوم زما او زما ددوو ملګرو یعني رسول الله ﷺ او حضرت ابوبکر رضي الله عنه مثال داسې دئ لکه درې ملګري چې پر یوه لاره روان وي لومړی یو کس د ځان سره توښه واخلې او مقصد ته ورسېږي بیادوهم کس دهغه اول ملګري تابعداري وکړي او ورپسې ورسیږي بیا دریم کس تلل شروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې او س نو که زه ددوی پر لاره ولاړ سم نو ددوی سره به یو ځای سم او که مې لاره بدله کړه نو هیڅ کله به ددوی سره یو ځای نسم. ([43])

فایده: داده هغه سړی دژوندانه حال دئ چې ددنیا پاچهان به ځني وېرېدل او رپېدل څومره زاهدانه او سپېڅلي ژوند یې کاوه.

یوه ورځ یې خطبه ویل لونګ یې ددوولسو پینو څخه جوړ وو او یوه پینه د څرمنې پکښې وه.

یوه ورځ په خطبه کې څه ځنډوالی راغلی کله چې دی راورسېدئ نو معذرت یې وغوښتی او وې ویل: زما څخه پر کالو مینځلو وخت تېر سو او ددې څخه پرته مې نور کالي نه درلوده.([44])

یوه ورځ حضرت عمرﷺ ډوډۍ خوړله غلام (مریی) ورته راغلی او ورته وې ویل: چې عتبه بن ابي فرقد راغلی دئ ده مبارک د دننه راتلو اجازه ورکړه کله چې عتبه بن ابي فرقد راغلی نو عمرﷺ د ډوډۍ خوړلو ست ورته وکړی ده هم ډوډۍ خوړل پیل کړل هغه ډوډۍ داسې زیږه وه چې ده نسوای تېرولای نو عتبه بن ابي فرقد ورته وویل: چې تاسو ته دمیده اوړو ډوډۍ هم رسېدلای سي عمرﷺ وویل: ایا ټول مسلمانان دمیده اوړو ډوډۍ خوري؟ عتبه بن ابي فرقد ورته وویل: یا ټوله یې نه خوري. عمرﷺ ورته وویل: افسوس ته غواړې چې زه ددنیا خوندونه په ژوند کې خلاص کړم.([45])

ددې ډول څخه په سوونو نه، په زرګونو نه بلکي په سلهاوو زرونه د مبارکو اصحابو ﷺ پېښې سته.

([43]) اشهر
([44]) اشهر
([45]) أُسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددوی مبارکانو تابعداري نه اوس کېدای او نه هر چا ته په کار ده ځکه قوتونه کم دي هر ثوک يې نه سي پورته کولای همدا وجه ده چي زموږ دوخت د تصوفو بزرګانو دداسي تکليفونو ايستلو اجازه نه ورکوي ځکه قوتونه تر پخوا کم دي هسي نه چي ضعف راسي. خو ددغه مبارکو انسانانو داتباع هيله کول ضروري ده او لږ تر لږه په استراحت کي يو څه کمي راولئ.

کښته او پورته وګورئ او ددې زماني مطابق يو ميانه ژوند اختيار کړئ بدبختانه زموږ خلګ ددنيا په خوندونو کي زياتوب کوي او تر ځان وزيات مالداره او شتمن ته ګوري او په دې افسوس کي مري چي فلانکی سړی تر ما زيات مالدار دئ.

۲- د حضرت بلال ﷺ د نبي ﷺ لپاره ديو مشرک څخه قرض اخيستل

يو ملګري د حضرت بلال ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي د رسول الله ﷺ د خوراک د خرڅ انتظام څنګه و؟ حضرت بلال ﷺ وويل: د رسول الله ﷺ سره خو پيسې نه وي خو دا خدمت ماته سپارل سوی و. کله چي به يو مسلمان ورږی راغلی نو نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه ما به يو ځاي پور وکړی هغه ته به مي خوراک ورکړی يا به يو ثوک لوڅ راغلی نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه ما به يو ځای پور وکړی او هغه ته به مي جامې ورپيدا کړې ددې انتظام د چلېدو په لړ کي يوه ورځ يو کافر ماته راغلی او راته وې ويل: چي زه مالدار او شتمن يم که دې د پيسو اړتيا سوه د بل چا څخه پور مه اخله ماته راځه زه يې درکوم ما ورته وويل: تر دې خو ښه خبره نسته. نو کله چي به رسول الله ﷺ ماته امر وکړی ما به د هغه سړی څخه پور اخستي او د رسول الله ﷺ حکم به مي پوره کاوه. دی مبارک وايي يوه ورځ مي اذان وکړی اودس مي تازه کړی که مي کتل هغه کافر راغلی او ماته يې وويل: اې حبشي! زه ورته متوجه سوم زما دمتوجه کېدو سره سم يې ښکنځل شروع کړه او بد او رد يې ويل بيا يې راته وويل: چي د مياشتي څلور ورځي پاته دي که دي په دغه څلورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځو کي زما ټول پور را راپوره نه کړی نو په بدل کي به تا بوزم او غلام به دي کړم د پخوا په څېر به حیوانان څروې بلال ﷺ وايي کافر دا خبره وکړه ولاړی ماتوله ورځ په غم او تکلیف تېره کړه هرڅنګه چي وه تېره سوه د ماخستن دلمانځه وروسته د رسول الله ﷺ په خدمت کي حاضر سوم او ټوله قصه مي ورته وکړه بیا مي ورته وويل: چي اې دالله ﷻ رسوله ! اوس خو نه ستا سره څه شی سته او نه زما سره زه دستي یو کار کولای سم دغه سړی مي بې عزته کوي او شرموي مي نو که ستا اجازه وي زه به یو ځای پټ سم که چیري ستاسو سره یو څه شی پیدا سو بیا به حاضر سم ددې خبري سره سم را غلم توره، ډال او زغره مي راواخیستل ځکه دا زما د سفر سامان و او د سهار کېدو انتظار مي کاوه سهار نژدې و چي یو ملګری راغلی او راته وې ویل: ژر ورسه د رسول الله ﷺ پکار یې زه هم چابک راغلم که مي وکتل څلور اوښاني بار چوکي دي رسول الله ﷺ راته وويل: د خوشالۍ خبره درته کوم الله ﷻ ستا د پور انتظام وکړی دغه څلور بار اوښاني ستا په تصرف کي دي رسول الله ﷺ زیاته کړه دا د فدک رئیس ماته تحفه رالېږلې ده بلال ﷺ وايي ما دالله ﷻ شکر ادا کړی او په خوشالۍ، خوشالۍ مي هغه واخیستي او ټول قرض مي په ادا کړی بېرته راغلم رسول الله ﷺ په مسجد کي انتظار کاوه زه ورغلم او ورته ومي ویل: اې دالله ﷻ رسوله ! دالله ﷻ شکر دئ چي الله ﷻ د قرضو څخه ستا اوږې سپکي کړې او اوس هیڅ قرض نه دئ پاته نبي ﷺ وفرمایل: دهغه شیانو څخه څه شی پاته سو ماورته وويل: بلي پاته سو رسول الله ﷺ راته وويل: ورسه هغه هم تقسیم کړه چي زه هو سا سم تر هغو زه د مسجد څخه نه ځم تر څو هغه مال تانه وي تقسیم کړی ټوله ورځ تېره سو د ماخستن د لمانځه د ادایینې وروسته رسول الله ﷺ زما څخه پوښتنه وکړه چي هغه پاته مال تقسیم سو ماورته وويل چي یا رسول الله ﷺ څه پاته دئ اړ سړی نه دئ راغلی بیا رسول الله ﷺ په مسجد کي ارام وکړئ. دوهمه ورځ ماخستن بیا نبي ﷺ وفرمایل: چي یو څه سته ماورته وويل: چي الله ﷻ تاسو هوسا کړلاست ټوله مال خلاص سو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: د الله ﷻ د دوستانو دا غوښتنه وي چې د دوی په ملک کې هیڅ مال او سامان نوي پاته نو نبيﷺ چې د ټولو نبیانو سردار دئ او د ټولو او لیاو د سر تاج دئ نو ولې به د نه مال غوښتل نه کوي چې د دنیا څخه بیخي فارغه ولاړ سم.

ما په ټینګو ثابت سوو روایتو کې اورېدلي دي چې د حضرت مولانا شاه عبد الرحیم رائپوري (نورالله مرقده) عادت داو چې د نذرانو به څه پیسې جمعه سوې نو په پابندۍ به یې هغه پیسې راوغښتلې او ټولې به یې وویشلې دوفات کېدو څخه مخکې یې د خپلو اغوستلو جامې او نور شیان خپل خاص خادم حضرت مولانا شاه عبد القادر صاحب ته ورکړه او ورته وې ویل چې زه به اوس ستا څخه دغه جامې په خواست تر لنډه وخته پورې واخلم او ګټه به ځنې اخلم او په مِلک کې به ستاوي.

د خپل پلار څخه مې ډېر اوریدلي دي چې څو زره قرضداره و او ویل به یې: چې داد جګړې شی زه د شپې د ځان سره نه ساتم ددې ډوله څخه د بزرګانو ډېرې پېښې سته خو دا ضروري نه ده چې د هر بزرګ رنګ دي یو ډول وي بلکې د بزرګانو رنګونه ببل ببل دي او د چمن په ګلانو کښې د هر یو ګل شکل او خوی جلا ـ جلا وي.

۷- د حضرت ابو هریرة ﷛ په لوږه کې د مسئلې پوښتنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابوهریرة ﷺ فرمايي: تاسو زموږ هغه حالت ليدليدئ؟ چي کله ـ کله به مونږ دومره خوراکه نه سوه پيداکولای چي خپله ملا پرې جګه کړو مابه دلوږې دوجهي څخه ځيکر د مځکي سره يو ځای کړی او کله به مي نس پر مځکه اچولی و او پروت به وم او کله به مي په نس پوري ډبري تړلي وې يو واري زه پر هغه لاري باندي کښېنستم چي اصحاب کرامؓ به پر تېرېدل ، حضرت ابوبکر ﷺ تېر سو ما دده مبارک څخه د ځينو خبرو پوښتنه کول شروع کړه فکر مي کاوه چي کورته به مي بوځي او بيا به مي د عادت مطابق څه چي په کور کي موجود وي پر هغه به مي ميلمه کړي خو دده مبارک داسي نه وکړه شايد فکر يې بلي خواته تللي و يا دکور حال ورته معلوم و چي په کور کي هيڅ نسته ددې څخه وروسته حضرت عمر ﷺ تشريف راوړی دده په راتګ سره هم هغسي حالات پېښ سول، بيا نبي ﷺ تشريف راوړی زه يې وليدم نو مسکی سو زما په حالات او مقصد پوه سو راته وې ويل: راځه زما سره ولاړ سه زه هم ورسره ولاړم نبي ﷺ کورته ننواتی ماهم د ننوتلو اجازه واخيسته او کورته ورننوتم په کور کښې يوه پياله د شېدو پرته وه د رسول ﷺ په خدمت کي يې کښېښوده دده مبارک پوښتنه وکړه چي دا شيدې د کومي خواسوی دي جواب ورکړل سو چي د فلانکي ځای څخه تاسو ته هديه راغلي ده نبي ﷺ ماته وويل اې ابوهريرة ! ته ولاړ سه اهل صفه راوغواړه (اهل صفه د اسلام ميلمانه ګڼل سوی دي چي نه به يې کور درلودئ او نه يې ځای درلودئ او نه به يې د خوراک څه انتظام وو او اهل صفه ځکه ورته ويل کېده چي صفه اصلا ديو سايوان نوم وو دوی تر هغه سايوان لاندي وه نو ځکه ورته اهل صفه ويل کېده) ددغه قصي په وخت کښې ددوی شمېر او يا تنه وو دنبي ﷺ عـادت دا وو چي ددوی څخه به يې دوه دوه يا څلور څلور د يو شتمن صحابي ميلمانه کول او خپله به يې هم داسي کول چي کله به صدقه راغله نو ټوله به يې دوی ته ورلېږل او خپله به يې ګډون نه پکښې کاوه او که به دده مبارک ته ديوځای څخه هديه راغله دده مبارک به هم ګډون پکښې کاوه يعني ورسره خوړل به يې ابو هريرة ﷺ وايي: کله چي رسول الله ﷺ ماته ددوی درابلني حکم وکړی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

طبيعت کې خو مې نه وه خوښه ځکه شيدې ډېرې لږ وې فکر مې کاوه که ټولـه راسې او شيدې وڅښمي نو اخر واری ماته رارسيږي نو په پياله کې بـه هـيڅ شی نـه وي مګر ماته د نبي ﷺ امـر و دمنلو پرته بله چاره نـه وه زه ولاړم ټولـه مې راوسته نبي ﷺ راتـه وويـل: چې داپيالـه واخله او پـه دوی شيدې و چښه مابه يوه ـ يوه ته پياله ورکول هغه به په ښه ماړه نس شيدې چيښلې او پيالـه به يې بېرته ماته راکول په دغه ډول ټولو شيدې وچيښلې او ماړه سوه بيا نبي ﷺ پياله په لاس کې واخيسته ماته يې وکتل او مسکی سو بيا يې و فرمايـل: چې اوس خو زه او تـه پاتـه سوماورته وويل: چې بېشکه داغسې ده ، ده مبارک راته وويـل: واخله وې چېښـه مـا وچيښـلې بيـا يـې راتـه وويل نوري وچښه ما نوري و چيښلی آخر ماورته وويـل: اې داللهﷻ رسوله ﷺ ! اوس زه نـوري نسم چښلای نبي ﷺ د ټولو څخه وروسته پاته شيدې وچيښلې.

٨- دنبي کريم ﷺ د اصحابو ﷺ څخه ددوو کسانو په باره کښې سوال

د نبي ﷺ په خدمت کې څه کسان موجود وه چې يو سړی مخاخ تېر سو نبي ﷺ پوښتنه وکړه چې تاسو ددې سړی پـه اړه څه نظر لـری ؟ خلګو ورتـه وويـل: اې داللهﷻ رسـوله ﷺ ! دا سړی پـه عزتمنو خلګو کښې دئ په اللهﷻ قسم کوو که چيري دی د يو چا دنکاح غوښتنه وکړي غوښتنه يې منل کيږي که د چا سپارښت کوي منل کيږي رسول الله ﷺ چې ددوی خبرې واورېدې چوپ سو ددې څخه وروسته يو بل ملګری مخامخ تېر سو نبي ﷺ دده په اړه هم پوښتنه وکړه خلګو پـه جـواب کـې ورتـه وويـل اې د اللهﷻ رسـوله ﷺ ! دا يـو غريـب مسـلمان دئ کـه چيـري د کـوزدې غوښتنه وکړي نو څوک خور او لور نه ورکوي که د چاسپارښت کوي نه منل کيږي او که خبرې کوي څوک توجه نه ورته کوي نبي ﷺ وفرمايل: که چيري داول کس په څېر ټولـه دنيا ډکه سې نو دغه دوهم کس تر ټولو بهتر دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: مطلب دادئ چې يوائې نبوي عزت دالله ﷻ په نزد تر سلګونو هغه عزتمنو خلګو بهتر دئ چې په دنيا کې يې خبرې ته په درنه سترګه کتل کيږي او هر څوک يې د خبرو منلو او اوريدلو ته تيار وي خو د الله ﷻ په نزد ددغه انسان هيڅ عزت نشته. حقيقت خبره داده چې دنيا دالله ﷻ دنامه ويونکو له برکته ودانه ده ځکه که په دنيا کې دالله تعالي نوم اخيستونکی نسي پاته قيامت به راسي او ددنيا وجود به ختم سي دا دالله ﷻ د پاک نامه برکت دئ چې ددنيا ټوله نظام ولاړ دئ.

۹- د نبي اکرم ﷺ سره پر محبت کوونکي باندې د مسکنت راتلل

يو صحابي دنبي ﷺ په خدمت کې حاضر سو او وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله! زه ستاسره محبت لرم رسول ﷺ ورته وويل وګوره څه وايې؟ صحابي بيا ورته وويل: چې زما ستاسره محبت دئ نبي ﷺ بيا په دغه ډول جواب ورته وواېه کله چې درې واري د اسوال او جواب وسو نو نبي ﷺ ورته وويل: که چيري ته په خپله خبره کې ريښتني يې نو مسکنت ته ځان تيار کړه ځکه کوم کسان چې زما سره محبت کوي پر هغو باندې مسکنت داسې په چابکۍ سره راځي لکه اوبه چې دلوړي څخه پر کښته په تيزۍ سره راځي.

فايده: همدا وجه وه چې ټول اصحاب کرام ﷺ به هر وخت په مسکنت او لوږه کې وه همدا ډول لوی محدثين، لوی صوفيان او لوی فقهاءِ کرام زيات يې شتمن نه دي پاته سوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د عنبر په سريه کښې د مسکنت حالت

نبي ﷺ د هجرت په اتم کال د خدای تعالي په مياشت کې د درياب وغاړې ته يو درې سوه کسيز لښکر ولېږئ هم دغه درې سوه کسيز لښکر ته سريه ويل کيږي ([46]) پر دوی باندې يې حضرت ابو عبيده ﷺ آمر کړی نبي ﷺ په يوه کڅوړه کښې د خورما وو يوه توښه ورکړه دوی مبارکان په هغه ځای کښې پنځلس ورځې واوسېدل د دوی مبارکانو توښه خلاصه سوه حضرت قيس ﷺ پدې قافله کښې موجود و داوښانو د مالکانو څخه يې اوښان په پيسو واخيسته پدې طمعه چې په مدينه منوره کښې به يې پيسې ورکوي او درې-درې اوښان به يې هره ورځ حلالول خو دريمه ورځ د قافلې آمر داوښانو د حلالولو څخه منعه وکړه ځکه ده فکر کاوه چې سورلۍ به خلاصې سي او بېرته تګ به ګران سي نو د خلګو څخه يې خپلې، خپلې خرماوې راټولې کړې د چاسره چې وې بيا يې په کڅوړه کښې واچولې او هره ورځ به يې يوه يوه خرما ورکول دوی به ځبېښله بيا به يې اوبه پسې چيښلې تر ماښامه پورې يې دغه خوراک و که څه هم دا په ويلو کښې کوچنۍ خبره ده مګر د جګړې پر مهال چې زياتې توانايۍ ته اړتيا وي په يوه دانه خرما ټوله ورځ تېرول ګران کار دئ اولويه خبره ده. کله چې حضرت جابر ﷺ د نبي ﷺ څخه وروسته خلګو ته دا قصه وکړه نو يو شاګرد پوښتنه وکړه چې صاحبه! دا يوې خرما به نو څه کار کاوه؟ ده مبارک ورته وويل: ددې يوې خرما قدر هغه وخت معلوم سو چې دا يوه خرما هم نه پيدا کېدل يوازې لوړه وه نور هېڅ نه وه د درختې وچې پاڼې به مو څښلې بيا به مو لندې کړې او خوړلې مو

[46] : اصلا سريه دمسلمانانو هغه لښکر ته ويل کيږي چې رسول الله ﷺ خپله ګډون نه وي پکښې کړی او غزا وهغه لښکر ته ويل کيږي چې خپل رسول الله ﷺ ګډون پکښې کړی وي . ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجبوري هر څه کوي او د هري سختی وروسته الله ﷻ اساني راولي الله ﷻ ددې تکليفونو وروسته دغه مبارکو اصحابانو ته د درياب څخه يو ماهی راوايستی دغه ماهي ته يې عنبر وايه ددغه ماهي څخه اصحابو ﷺ تر اتلسو ورځو پوري خوراک کاوه او د مديني منوري تر تګ پوري په توښه دانونو کي ددغه ماهي غوښه پرته وه کله چي دوی مديني ته ورسېده او هلته يې نبي ﷺ ته پوره قصه وکړه رسول الله ﷺ ورته وويل: دا دالله ﷻ دلوري يو رزق دئ چي تاسو ته يې رالېږلی دئ.

فايده: په دنياکي تکليفونه تېرول ضروري دي په ځانګړي ډول پر سپېڅلو انسانانو باندي زيات تکليفونه راځي ځکه رسول الله ﷺ فرمايي: زيات تکليفونه الله ﷻ پر انبياؤ راولي ورپسي پر هغه چا ډېر تکليفونه راولي چي تر ټولو بهتر وي ورپسي يې پر هغه چاراولي چي په پاته کسانو کي بهتر وي. د هر سړی ازموينه د هغه سړی ددينې مرتبې سره برابره کيږي او د هر تکليف وروسته الله ﷻ د خپلي مهربانۍ لمخي اساني راولي. په دې خبره کي هم فکر وکړئ چي زموږ پر مشرانو څومره تکليفونه تېر سوي دي او دا ټول تکليفونه يې ددين لپاره پر ځان تېر کړي دي او ددين د خورولو لپاره يې تېر کړي دي او اوس يې موږ په لوی لاس ضائع کوو دوی مبارکانو به لوږې، تندي پر ځان تېرولي ، پاڼي به يې خوړلي ويني به يې تويولي او دين به يې نشر کاوه اوس موږ ددوی ګټه هم نسو ساتلای.

KKKKKK

لراوبر LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم باب

د اصحابو کراموﷺ د تقوا په باب بيان کي

د اصحابانوﷺ هر عمل او هر عادت ددې وړ دئ چي ځوک يې د ځان لپاره غوره کړي او تابعداري يې وکړي. ولې به نه وي چي الله ﷻ د خپل نازولي او محبوب رسول ﷺ د ملګرتيا لپاره دغه ډله غوره او چاڼ کړه د رسول الله ﷺ ارشاد دئ چي فرمايي: زه د انسانانو په بهترين قرن او زمانه کي و لېږل سوم. (47)
له همدې امله دغه زمانه له هره پلوه غوره زمانه وه او د زمانې بهترين خلک د رسول اللهﷺ په ملګرتيا کي وساتل سوه.

١- د نبي ﷺ د يوې جنازې څخه بېرته راتګ او د يوې ښځې بلنه

نبي کريم ﷺ يوه ورځ د يوې جنازې څخه راتلی يوې ښځې د ميلمستيا بلنه ورکړه نبي ﷺ د خپلو خادمانو سره دهغې ښځې کو رته تشريف يووړی دده مبارک ومخ ته ډوډۍ کښېښودل

(47) شفـاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوه خلګو وليدل چې د نبي ﷺ خوله ښوري خو تېرېږي نه. نبي ﷺ وفرمايل: داسې معلومېږي چې ددې سېرلي غوښې د مالک بې اجازې اخيستل سوي وي هغې ښځې وويل: يا رسول الله ! ما ددغه سېرلي د رانيولو لپاره سړی لېږلي و خو پيدا نسو بيا مې د همسايه سېرلی وا خيستی او پيسې مې ورولېږلې خو د کور مالک نه وو نو د هغه ميرمنې ته مې ورکړې او هغې ميرمنې سېرلی را ولېږی رسول الله ﷺ و فرمايل: په دې ډوډۍ بنديان و خوروئ.([48])

فايده: دنبي ﷺ د لوړ شان پر برابر يو مشتبه يا د شک شی هم تر ستوني نه تېرېږي دا څه ليري خبره نه ده ځکه د نبي ﷺ ادنا مريانو ته دا ډول واقعاتي پېښيږي.

۲- د نبي ﷺ د صدقې د يوې خرما د وېرې څخه ټوله شپه ويښتيا

نبي ﷺ يوه شپه ټوله شپه ويښ وو اړخ پر اړخ اوښتی په بيبيانو کي يو چا ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! نن خوب نه درځي؟ ده مبارک وويل: نن يوه خرما پرته وه ما راپورته کړه چې ضايع نسي او ومي خوړله اوس فکر راسره پيدا سو چي هسي نه چي هغه خرما د صدقې وه.

فايده: زياته صحيح خبره خو دا وه چې هغه خرما د نبي ﷺ خپله وه مګر ځرنګه چې د صدقې خرما وي نبي ﷺ ته راتلې نو ده فکر کاوه چې د صدقې خرما مې نه وي خوړلې ددې شک په وجه ټوله شپه خوب نه ورتلی او دايې ويل چې خداى مه کړه د صدقې خرما مې نه وي خوړلې دا خو د سردار عالم حال و چې د يوې خرما په وجه يې اړخونه بدلول او ټوله شپه خوب نه ورتلی

([48]) ابو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس يې د اوسنی زمانې د غلامانو حال وګوره چې د رشوت، غلا ، سود او نوري پيسي په زړور تيا خوري او په فخر سره ځان د محمد ﷺ په غلامانو کي ګڼي.

۳- د حضرت ابوبکر ﷛ د يو کاهن (فالګر) د خوراک څخه قی وهل

حضرت ابوبکر ﷛ يو غلام درلودی چي ده مبارک ته يې د غُله[49] په ډول ګټه ورکول يوه ورځ غلام ده ته د خوراک يو شی راوړی ده مبارک يو څه و خوړی غلام ورته وويل: چي تا به هر ورځ زما څخه پوښتنه کول چي د کومي لاري دي ګټه کړې ده نن دي هيڅ پوښتنه ونه کړه ده مبارک ورته وويل: چي نن ډېر وږی وم د لوږي له امله مي پوښتنه ونه کړه اوس ووايه چي د کومي لاري دي ګټلي ده غلام ورته وويل: چي د کفر په وخت کي زه پر يو قوم تېرېدم پر هغوی مي منتر ويلي وو دوی زما سره د يو شی وعده کړې وه نن د هغوی کره واده وو زه ورغلم دا ډوډی يې راکړه ابوبکر ﷛ ورته وويل: تا خو زه هلاک کړم ابوبکر ﷛ ددې څخه وروسته په ستوني ګوتي چخ کړې او د قي وهلو کوشش يې وکړی خو لکه څرنګه چي ده هغه ګوله په لوږه خوړلې وه نو قی يې نه کړه چا ورته وويل: چي په اوبو سره قی وهل کيدای سي نو ده مبارک يوه لويه پياله د اوبو راوغوښته اوبه يې وڅښلې بيا يې قي کړې تردا سي اندازې چي د ډوډي ګوله يې هم قی کړه يو چا ورته وويل: پر تا دي الله ﷻ رحم وکړي ديوې ګولې ډوډی لپاره دي دومره تکليفونه پر ځان تېر کړل ده مبارک ورته وويل: که چيري زما په ساه سره دا ګوله راوتلای مابه را ايستلې وای ځکه ما د نبي ﷺ څخه اوريدلي دي چي کوم بدن چي په حرامو سره وده وکړي نو د دوزخ اور

---

[49] غُله دې ته ويل کيږي چي غلام ته ووائي چي ولاړسه روزانه ماته دومره پيسي راکوه نوري که دي وګټي هغه ستا دي دا جائزه معامله ده. (هذا الهامش من الشيخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه لپاره غوره دئ. زما سره دا وبره وه چې هسې نه چې په دغه ګوله سره زما د بدن يوه برخه وده وکړي.(50)

فايده: د حضرت ابوبکرؓ څخه داسې ډېرې پيښې راغلي دي ځکه دده په طبعت کې احتياط زيات و چې لږ شک به ورته پيدا سو دستي به يې قې واهه.

هم دا ډول د بخاري شريف په يو روايت کې راغلي دي چې يوه ورځ يو غلام د جاهليت په وخت کې د سحر او جادو يو شی چاته ښودلی و هغه اتفاقاً صحيح سو نو هغه ودغه غلام ته څه پيسې ورکړې غلام په مقرر سوو پيسو کې و حضرت ابوبکرؓ ته دغه پيسې ورکړې ابوبکرؓ و خوړلې بيا چې دده په نس کې کوم څه وه هغه يې ټوله قی کړه. دا لازمي نه ده چې په دغه ډول پيسو کې به د غلامانو پيسې حرامې وي بلکې حرام او حلال دواړو ګمان پر کېده خو حضرت ابوبکرؓ د ډېر احتياط له امله د شک مال نه خوښوی.

۴- د حضرت عمرؓ د صدقې د شيدو څخه قي

حضرت عمرؓ يو وار شيدې و چيښلې د هغو شيدو خوند عجيبه ورته معلوم سو نو کوم ملګري چې شيدې راوړې وې د هغه څخه يې پوښتنه وکړه چې دا څنګه شيدې وي؟ او د کومې خوا څخه راغلي وې؟ هغه سړي وويل: چې په فلانکی ځنګله کې د صدقې اوښان څرېدل زه هلته ولاړم هغو خلکو د اوښانو شيدې ولوشلې ماته يې هم راکړې، حضرت عمرؓ په خوله کې ګوتې واچولې او هغه شيدې يې قی کړې. (51)

(50) منتخب كنز العمال
(51) مؤ طا امام مالك

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: د اصحابو مبارکانو سره تل دا فکر وو چې د شک په شی سره مو د بدن یوه برخه وده ونه کړي دا خو لاڅه کوي چې ښکاره حرام وي لکه زموږ په زمانه کې چې عام سوي دي.

۵- د حضرت ابوبکر ﷛ د احتیاط لمخي باغ وقف کول

ابن سیرین ﷫ فرمایي: کله چې د ابوبکر ﷛ د وفات وخت نژدې سو نو ده مبارک و حضرت عائشې ﵄ ته وویل: کله چې زه خلیفه سوم خلګو را ته وویل چې که ته په تجارت مشغول سې نو د مسلمانانو په کارو کې به څه نیمګرتیا پیدا سي باید ته خپله خوارکه د بیت المال څخه واخلې نو له دې وجې زه مجبور سوم چې یو څه واخلم نو اوس دې زما فلانکی باغ په بدله کې ورکړل سي هر کله چې حضرت ابوبکر ﷛ وفات سو نو حضرت عائشې ﵄ و حضرت عمر ﷛ ته سړی ولېږی او د پلار د وصیت مطابق یې باغ ورکړی حضرت عمر ﷛ وفرمایل: ستا پر پلار دې الله ﷻ رحم وکړي ده مبارک غوښتل چې چاته د خولې د خلاصولو وخت ورنه کړي.(52)

فایده: درنو لوستونکو ! د فکر کولو خبره ده چې اول خو هغه شی چې ابوبکر ﷛ اخیستی څه شی وو یعني ډېر لږ شی و بیا چې ده مبارک اخیستی د مشورې والاوو په ټینګار یې اخیستي او د مسلمانانو د فایدې په وجه سره و ددې سره، سره خومره چې دده مبارک توان وو بلکي تر هغه لا زیات یې احتیاط پکښې کاوه چې د احتیاط اندازه یې په دریم باب څلورمه شمېره کي وښودل سوه چې بي بي یې د تنګسیا سره دیوه خوږ شی لپاره یو څه پیسې جمعه کړې وې ده مبارک هغه پیسې هم بیت المال ته وسپارلې او په هغه اندازه یې د خپلې عائشې (تنخوا)

---

(52) (کتاب الاموال)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه کمي کړې د ټولو څخه وروسته يې د ا آخر کار وو چې د اخيستل سوو پيسو بدله يې بېرته بيت المال ته وسپارل.

۶- د حضرت علي بن معبد ﷺ د کرايې د کور په خاوره سره د خط وچول

علي بن معبد ﷺ يو محدث دئ، دی مبارک فرمايي: د يو کرايې په کور کي اوسېدم. يوه ورځ مي يو شی وليکی د دغه خط د وچولو اړتيا پيدا سوه د دغه کور د ېوالونه خاورين وه نو فکر مي وکړی چې د دغه د ېوال څخه يو څه خاوره را واخلم او خط په وچ کړم بيا مي فکر وکړی چې دا کور خو ما په کرايه نيولی دئ دا وسېدو لپاره دئ د دې لپاره خو مي نه دئ نيولی چې خاوره يې استعمال کړم بېرته مي په فکر کي راغله چې په دا لږ خاوره هيڅ نه کيږي پروانه لري لږ شی دئ نو خاوره مي را واخيسته د شپې يو ښوک په خوب کي راغلی او راته وي ويل: چې صبا د قيامت په ورځ به درته معلومه سي چې لږ خاوره يا لږ شی څه پروا لري؟

فايده: دا خبره چې صبا به معلومه سي د دې ظاهري مطلب دا دئ چې د تقوا درجې زياتي وي کا مله درجه يې يقيناً دا وه چې د دغه لږ شی څخه هم ځان وساتي که څه هم دومري لږ شی د جائز کيدو په اندازه کي دئ.(53)

۷- د حضرت علي کرم الله وجهه پر يو قبر تېرېدنه

(53) احياء

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمیل ﷺ فرمايي: چي زه يو ځل د حضرت علي ﷺ سره روان وم چي يو ځنګله ته ورسېدو حضرت علي AA يوې هديرې ته مخ کړی او وې ويل: اې د هديرې څښتنانو ! اې پاته سوو خلګو ! اې د وېرې او يوازيوالي خلګو ! څه خبري دي؟ څه حال مو دئ؟ زموږ خبر خو دادئ چي ستاسو وروسته ستاسو مالونه تقسيم سوه ، اولادونه مو يتيمان سوه ، ښځو مو نور مړونه وکړه دا خو زموږ خبر دئ تاسو هم يو څه ووايا ست ،کمیل ﷺ وايي چي علي ﷺ ددې څخه وورسته زما لوري ته وکتل او وې ويل: اې کميله ! کچيري دې خلګو ته د خبرو اجازه وای او خبري يې کولای سوای نو دوی به خامخا ويلي وای چي بهترينه توښه تقوا ده دايې وويل بيا پـه ژړا سو او وې فرمايل: اې کميله ! قبر د عمل صندوق دئ دمرګ په وخت کي به معلوم سي ([54]).

فايده: يعني انسان که ښه کار کوي او که بد کار کوي په دغه قبر کي به ساتل کيږي لکه په صندوق کي چي يو شی ساتل کيږي.

په زياتو حديثونو کي راغلي دي چي ښه عملونه به په يوه ښايسته ښه جوړ سي په قبر کي به د مړي د زړه خوشاله کولو او محبت کولو لپاره راسي او ددې مړي ډاډګيرنه به کوي او بد عملونه به په يو بد شکل جوړ سي بد بوی به يې وي او مړي به نور په تنګيږي.

په حديث شريف کي راغلي دي چي يو سړی مړ سي نو تر قبر پوري دده سره درې ملګري ځي:

١- لومړی دده مال وي لکه چي د عربو داسي دود وو چي دمړي سره به يې دده مال وړی.

٢- دوهم هغه کسان دي چي دی تر قبر پوري رسوي.

٣- دريم دده عمل دئ.

([54]) منتخب كنز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ملګري يعني مال او دده خپلوان به بېرته ځني راځي او عمل به ورسره پاته وي. نبيﷺ يوه ورځ اصحابو کرامو ته وفرمايل: چي ستاسو د مال او عمل مثال څه ډول دئ؟ اصحابو کراموؓ ورته وويل: چي تاسو لاربنوونه راته وکړئ رسول اللهﷺ وفرمايل: ددې مثال داسي دئ لکه چي يو څوک درې ورونه لري او مړ کيږي نو دوی راوغواړي او ورته ووايي چي وروره ته پوهيږي چي پر ماڅه تيريږي؟ ته زما څنګه مرسته کولای سي دا يو ورور ورته ووايي چي زه به ستا درملنه وکړم او هر ډول خدمت به دي وکړم کله چي ته مړ سي غسل به درکړم کفن به درکړم او پر اوږو به دي تر قبره پوري يوسم او تر مرګ وروسته به دي په ښو يادوم دا ورور دانسان اولاد او قريبان دي، بيا دوهم ورور ورته ووايي چي زما ستا سره تر مرګه پوري اړيکي دي د مرګ څخه وروسته زه ستا هيڅ پروانه لرم، دا ورور مال دئ، بيا دريم ورور راوغواړي پوښتنه ځني وکړي دريم ورو ورته وايي چي زه ستا په قبر کي ملګري يم دوېري په وخت کي به دي زړه خوشاله کوم کله چي ستا سره حساب کيږي د نيکۍ په پله کي به دي کښېنم د نيکۍ پله به دي درنوم، دا ورور عمل دئ. رسول اللهﷺ و اصحابو کراموؓ ته وفرمايل: اوس نو تاسو وښيا ست چي کوم ورور ښه او ګټور دئ؟ اصحابو کراموؓ وويل: اې د اللهﷻ رسوله! دغه دريم ورور ګټور دئ هغه لومړني دوه ورونه خو بې ګټې دي.([55])

([55]) ايضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- د نبي ﷺ ارشاد چې د خوراک چيښاک حرام وي د هغه دعا نه قبليږي

د نبي ﷺ ارشاد دئ: چي الله ﷻ خپله پاک دئ پاک مال قبلوي مسلمانانو ته د هغه شی امر کوي کوم چي يې خپلو رسولانو ته کړی دئ. الله ﷻ فرمايي:

③♦🕔❄🕯❒⑨🙜&❑🙥
✁🙥🙥◎♒❷❾♌←🖎⇖ 🖅⬈◘➔❑✁☎
✍ⅡⅡ⌘ ✁🙥◎♒➲⅄⓿♒🙦⌛♦🕔☼💣🙰
❒♦✁🙥⬋◽🖞♦◘➔❑✁☎
🕒✿🕔◘♐•🕐🙥 ☎ 🕐♐❄❑♐❼
🖎♐☺⍓🙥 🖎•➔⬃☺⍓◘➔❑♌♦
⇲♦◘♐⬈☹⮘ ⬀⮊♐⬅ (56)

ژباړه: اې رسولانو! د پاکو شيانو څخه خوراک کوئ نېک عملونه کوئ زه په هغه شيانو خبريم چې تاسو يې کوئ.

دوهم ځای الله ﷻ فرمايي:

③♦🕔❄🕯❒③⑩♑⍓🙥
✁🙥♒☪❑🙥❑↓ 🖅⬈◘➔❑✁☎
✍ ☺●🙥 ×♐❼ ✁🙥❀☞❻⬀⮛⬅
○⍓◘■🕔⊠⌖ ⬓•⓿♒🙦⌨✡🙥 ❒♦••
🖎•☺✸⌛♐➔⇖❑✁☎
⌘⬈➲⬈❑♦🕔☠✍

ژباړه: اې هغه کسانو چې ايمان يې راوړی دئ خوراک کوئ د هغه پاکو شيانو څخه چې موږ په رزق درکړي دي د شيطان د قدمونو پيروي مه کوئ بېشکه شيطان ستاسو ښکاره دښمن دئ.

---

(56) سورة مؤمنون الاية (٥١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

🗐 ⮴♊🕔⬩⮊⬂⓿⦿⌖✆👓✂

✌❐←⑨♦⬉ ⬀☠⬈🗏⬩✆ 🕛⬅❍✵☼⚬✆

(57)⮴⮷⚬⚬⮵ ⬊✗✓⚬🖮❿👌

نبي ﷺ د یو سړی بیان وکړی چي اوږده، اوږده سفرونه یې کړي وي (د مسافر دعا قبلیږي) او دی خواره واره ویښتانو والاوي ، خړو پړو جامو والا (یعني پریشانه) وي دی دواړه لاسونه الله ﷻ ته پورته کړي او ووایي: اې الله ! اې الله ! مګر دده خوراک حرام وي چیښاک یې حرام وي جامې یې حرامي وي تل یې حرام خوړلي وي نو دده دعا چیري قبلیږي.(58)

فایده: د خلګو سره تل دا فکر وي چي د مسلمان دعا ولي نه قبلیږي که دې حدیث شریف ته وګورو نو ټول حالات معلومیږي که څه هم الله ﷻ کله، کله په خپل فضل د کافر دعا لا هم قبلوي فاسق خولا څه کوي مګر د پرهیزګاره سړي دعا اصل شی دی ځکه نو د پرهیزګارانو څخه خلګ د دعا هیله کوي. که څوک غواړي چي زما دعا قبوله سي نو د حرامو څخه دي ځان وساتي.

۹- د عمر ﷺ د خپلي بي بي منعه د مشکو د تللو څخه

د حضرت عمر ﷺ و حضور ته یو ځل د بحرین څخه مشک راغله نو عمر ﷺ وویل: څوک دا مشک تلي؟ چي پر مسلمانانو باندي یې وویشو دده بي بي حضرت عاتکې ﷺ وویل: چي زه به یې وتلم ده مبارک وانه وریدل او چوپ سو لږ ساعت وروسته یې بیا وویل: چي څوک به یې وتلي؟ تر څو پر مسلمانانو یې وویشو. دې مبارکي وویل: چي زه به یې وتلم عمر AA بیا چوپ سو دریم

(57) سورة البقرة الاية (١٦٨)
(58) مجمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځل یې وویل: چې زه دا نه خوښوم چې ته خپل لاسونه د ترازو په پله کې کښېږدې او په مشکو یې ولړې او بیا هغه لړلي لاسونه پر بدن ومورې او ماته په دغه اندازه زیاتوب حاصل سي.

فایده: دا د حضرت عمر ﷺ کامل احتیاط و او خپل ځان یې د تهمت څخه خلاصوی که نه نو څوک چې تلل کوي د هغه لاسونه به خامخا لړل کیږي د دغه لږ اندازې په روا والي کې هیڅ شک نسته خو بیا هم ده مبارک خپلې بي بي ته دا خوښه نه کړه.

حضرت عمر بن عبدالعزیز چې عمر ثاني هم ورته وایي ده په خپل وخت کې یو ځل مشک تلل نو پوزه یې وتړل او وې ویل چې د مشکو ګټه ښه بوی دئ (یعني زه نه غواړم چې د غه ګټه تر نورو ماته زیاته ورسیږي).([59])

فایده: دا د اصحابو کرامو، تابعینو (رحمة الله علیهم)، او زموږ د مشرانو اورهبرانو احتیاط و.

۱۰- د عمر بن عبدالعزیز د حجاج حاکم لره حاکم نه جوړول

عمر بن عبدالعزیز په خپل وخت کې یو څوک د یو ځای حاکم مقرر کړی یو چا ورته وویل چې دا د حجاج بن یوسف په زمانه کې هم حاکم پاته سوی دئ عمر بن عبدالعزیز دغه سړی د دندې څخه لیرې کړی هغه سړي ورته وویل: چې زه د بر لږ وخت د حجاج په زمانه کې حاکم پاته سوی یم. عمر بن عبدالعزیز ورته وویل چې ستا لپاره دومره بدي بس ده چې چې د هغه سره یوه ورځ یا تر ورځې هم کم حاکم پاته سوي یې.([60])

(59) احیاء
(60) احیاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: مطلب دادئ چي دده سره د پاته کېدو اثر خامخا پاته کيږي. څوک چي د پرهېزګارو خلګو سره اوسيږي نو پراوسيدونکی باندي زوروره اغېز په نه ليدونکي ډول د پرهيزګارو خلګو پرېوزي او څوک چي د بدعملو خلګو سره اوسيږي نو د بدعملو خلګو اثر به خامخا پرده پرېوزي همدا وجه ده چي د بدو خلګو د ناستي څخه منعه پکار ده انسانان لا څه کوي بلکي د حيوانانو سره په اوسېدو لا اثر پرېوزي.

رسول الله ﷺ فرمايي: داوښانو او اسونو په مالکانو کي فخر او لويي وي او د بزو په مالکانو کي عاجزي وي. نبي ﷺ ارشاد دئ چي فرمايي: دنيک سړی سره ناسته د مشکو په څير ده که مشک ورونه رسيږي نو بوی به يې خامخا ورسيږي او د بد سړی سره ناسته د اور د کورې په څېر ده که د اور بځرکي ورونه رسيږي نو د دود (لوګي) څخه يې نه خلاصيږي. (61)

پنځم باب

د لمانځه شوق او په لمانځه کي عاجزي

لمونځ په ټولو عبادتو کي اړين او لازم شی دئ د قيامت په ورځ به هم لومړی د لمانځه پوښتنه کيږي.

نبي ﷺ فرمايي: د کفر او اسلام تر منځ لمونځ فرق کوونکی دئ. ددي څخه علاوه نور هم زيات ارشادات راغلي دي چي زما په يوه بله رساله (فضائل نماز) کي بيان سوي دي.

(61) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د الله ﷻ ارشاد د نفل کونکي په اړه

الله ﷻ فرمایي: څوک چې زما د دوست سره دښمني کوي و دغه کس ته زما د جنګ اعلان دئ او هیڅوک زما سره نژدې والی نسي کولای تر څو هغه څه ادا نه کړي چې ما فرض کړي دي یعني زما نژدې والی د فرضونو په ادا ینه سره لاسته راتلای سي او د نفلو په وجه بنده ماته را نژدې کیږي تر داسي بریده چې زه یې خپل محبوب جوړ کړم نو بیا زه د هغه سږی غوږ سم چې اوربدل په کوي او زه د هغه سږی سترګه سم چې لیدل په کوي او د هغه سړی لاس سم چې یو شی په را اخلي او د هغه سړی پښه سم چې تلل په کوي او کوم شي چې زما څخه غواړي هغه به ورکوم او د کوم شی څخه چې پنا غواړي زه به یې ځني ساتم.([62])

فایده: د سترګي، غوږ او نورو غړو جوړېدو څخه مطلب دا دئ چې د هغه لیدل، اوریدل او ګرځېدل به زما د خوښۍ تابع وي او هیڅ خبره به زما د خوښې خلاف نه کوي. هغه کسان څومره نیک مرغه دي چې د فرضو دادایني وروسته د ډېرو نفلو توفیق ور په برخه سي او دا دولت ورپه برخه سي. الله ﷻ دي په خپل فضل سره ماته او زما دوستانو ته هم ورنصیب کړي.

۲- د نبي کریم ﷺ تو له شپه لمونځ کول

یو سړي د عائشې ؓ څخه پوښتنه وکړه چې د نبي ﷺ کم څه عجیبه خبره تا لیدلي وي نو راته وې وایه. عائشې ؓ وویل: د نبي ﷺ کومه خبره عجیبه نه وه ؟ بلکي هره خبره یې عجیبه وه یوه شپه راغلی زما سره پرېوتی بیا یې وویل ما پرېږده چې د خپل رب عبادت وکړم دایې وویل

(62) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو پر لمانځه ودرېدئ او ژړا يې شروع کړه تر داسې اندازې چې اوښکي يې پر سينه مبارکي راتوی سوې بيا پر رکوع سو په رکوع کې يې هم په دغه ډول ژړل بيا پر سجده سو په سجده کې يې هم په دغه ډول ژړل تر داسې وخته چې بلال ﷺ راغلی او د سهار د لمانځه لپاره يې اواز وکړی ما وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! تاسو دومره و ژړل او حال دا چې تاسې د مخکې او وروسته ګناهو څخه پاک يې او که فرضاً هم يې نو الله ﷻ تاسو ته د مغفرت وعده درکړې ده. دی مبارک راته وويل: چې الله ﷻ داسې راسره کړې دي بيا نوزه د الله ﷻ شکر ګذار بنده نه سم جوړ؟ بيا يې راته وويل: ما به ولې داسې نه کول او حال دا چې نن پر ما باندې دا آياتونه نازل سوي دي:

✁☜☞☺○○☺◻◻◆◻☠ ⌘◻■▫◻◻ ✖◻❼ ◻♍·

◻◆✁☜☞⑥◻◻◻ ◻◆✁☜☞⌘◻☞◻■■◻✁◻ ✁☜☞⅄⑩◻◻◻

◻◆✁☜☞❁◻&◻☞❻◻ ◻✝③◆◻◻▭ ❁☯❄◻◻◻◻❼

✁☜☞❁☞◻⌛◆◻◻◻ ◻◻◻◻◻◻ ([63])

داخبره په زيات شمېر حديثونو کې راغلې ده چې رسول الله ﷺ به د شپې دومره اوږد لمونځ کاوه چې د ډېري ولاړي څخه به يې پښې وپړسېدې خلکو به ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ته دومره تکليف پر ځان تېروي حال دا چې الله ﷻ ته بخښلې يې ده مبارک به په جواب کې ويل: ايا زه د الله ﷻ شکر ګذار بنده جوړ نسم؟ ([64])

٣- د رسول الله ﷺ په څلور رکعتو کې شپږ سپارې ويل

([63]) سورة آل عمران الاية (١٩٠) ، اقامة الحجة
([64]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عوف ﷛ فرمايي: چي زه يوه ورځ د رسول الله ﷺ سره په سفر ولاړم رسول الله ﷺ مسواک وواهه او اودس يې وکړی دلمانځه نيت يې وتړی زه هم په لمانځه کي ورسره شريک سوم نبي ﷺ په يو رکعت کي سورة بقره ولوستی کوم ځای چي به در حمت آيات راغلی نو رسول الله ﷺ به لږ ساعت ودرېدئ او درحمت د عابه يې غوښتل، کوم ځای چي به د عذاب آيات راغلی نو تر لږ وخته پوري به يې پنا غوښتل دسورة د ختمېدو سره سم يې رکوع وکړه او په رکوع کښې يې (سُبحَانَ ذِي الجَبَرُوت وَالمَلَكُوت وَ العَظمَة) بيا يې په همد غه اندازه اوږده سجده وکړه کله چي دوهم رکعت ته ولاړ سو په دوهم رکعت کي يې سورت آل عمران ووايه همدا ډول په يو رکعت کي يې يو ـ يو سورت ووايه چي په ځلور رکعتو کښې پاو بالا شپږ سپارې کيږي دا به خومره اوږد لمونځ وچي په هر آيت درحمت او آيات دعذاب باندي يې تر ډېره ساعته دعا غوښته او بيا يې په دغه پيمانه اوږده رکوع او سجده کول.

حضرت خذيفة ﷛ هم ځيله يوه قصه د نبي ﷺ سره د لمونځ کولو رانقله کړې ده او فرمايي: چي رسول الله ﷺ په ځلورو رکعتو کښې ځلور لوی سورتونه ولوستل يعني د سورت بقره څخه د سورت مائده تر ختمه پوري يې وويل.

فايده: د غه ځلور سورتونه چي نبي ﷺ په ځلور رکعتو کښې لوستلي دي پاؤ بالا شپږ سپارې کيږي او د نبي ﷺ عادت داو چي قرآنکريم به يې په تجويد او ترتيل سره لواسته (داصولو سره برابر او په ډېره ارامتيا سره) لکه چي په احاديثو کي راغلي دي. ددې سره رسول الله ﷺ پر هر آيت درحمت او پر هر آيت دعذاب درېدئ او دعا به يې غوښتل بيا به يې درکعتو د ولاړي په اندازه اوږده رکوع او سجده کول يعني کله به رسول الله ﷺ په يو رکعت کښې سورت بقره، ال عمران او سورت مائده لواسته چي د غه درې سورتونه نژدې پنځه سپارې کيږي (بيا به يې په دغه اندازه رکوع کول).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه وخت کېداى سي چي چا په لمانځه کښې ارام او د سترګو پوخوالى نصيب سي. نبي ﷺ فرمايي: زما د سترګو پوخوالي په لمانځه کښې دئ. اَللهُمَّ ارزُقنِي اِتبَاعهُ.

۴- د حضرت ابوبکر صديق، حضرت ابن زبير، حضرت علي او نورو اصحابو رضي الله عنهم د لمونځونو حالات

مجاهد رحمه الله د حضرت ابوبکر صديق، او حضرت عبدالله بن زبير رضي الله عنهما حال را نقل کړی دئ چي کله به دوى پر لمانځه ودرېدل داسي به ښکارېدل لکه يو لرګى چي ښخ کړې يعني هيڅ به نه ښورېده.[65]

علماو ليکلي دي چي حضرت ابن زبير د حضرت ابوبکر رضي الله عنه شخه لمونځ زده کړى دئ او ابوبکر رضي الله عنه د رسول الله ﷺ شخه لمونځ زده کړى دئ يعني په څه ډول چي رسول الله ﷺ لمونځ کاوه پدغه ډول به ابوبکر رضي الله عنه لمونځ کاوه او عبدالله بن زبير رضي الله عنه هم په دغه ډول لمونځ کاوه. ثابت رضي الله عنه وايي چي د عبدالله بن زبير رضي الله عنه لمونځ داسي و لکه يو لرګى چي يو ځاى ښخ کړې. يو څوک وايي چي ابن زبير رضي الله عنه به کله دومره اوږده اوبې حرکته سجده وکړه چي مرغان به راغله دده پر ملا به کښيناسته، کله به يې دومره اوږده رکوع وکړه چي ټوله شپه به ترسهاره په رکوع کښې و او کله به يې دومره اوږده سجده وکړه چي ټوله شپه به تېره سوه کله چي پر حضرت زبير رضي الله عنه باندي جنګ کېدئ نويو وارى د مسجد پر دېوالو ولګېدئ چي د مسجد د دېوال يوه ټوټه يې والوزل او د حضرت زبير رضي الله عنه د ستوني اوږيري ترمنځ هغه وارى تېر سو خوده هيڅ فکر نه وکړى نه وار خطا سو نه يې رکوع او سجده لنډه کړه يوه ورځ يې لمونځ کاوه دده زوى چي هاشم نومېدئ دده

---

(65) تاريخ الخلفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخنګ ته بيده و دبام څخه يو مار راولوېدئ او دده پر زوی باندي راتاوسو زوی يې چغي کړې دکور خلګ ټوله په چابکی سره راغله شورماشورجوړسو هغه مار يې مړکړی ابن زبيرؓ په هغه ډول سره په ښه ارامتيا سره لمونځ کاوه کله چي يې سلام وګرځاوه نووې ويل چي يو څه شور او رږغ مي تر غوږ وسو څه شی و؟ بي بي يې ورته وويل چي الله (ﷻ) دي پرتا رحم وکړي زوی خو به دي مړسوی وای ته په خبرنه هم نه يې ؟ده مبارک ورته وويل ورکه سې که په لمانځه کښې مي بلي خوا ته توجه اوفکرکولای نولمونځ به چيري پاته سوی وای.(66)

حضرت عمرؓ چي په اخروخت کي په خنجروهل سواو ددغه زخمو څخه بيا شهيد سوهروخت به وينه تري بهيدله اوزيات وخت به بې هوښه وخوبياهم دلمانځه لپاره بيداره کېدئ لمونځ به يې کاوه دا به يې ويل چي دهغه چالپاره په اسلام کي هيڅ حصه نسته چي لمونځ پرېږدي.

حضرت عثمانؓ به ټوله شپه ويښ واوپه يوه رکعت کښي به يې ټوله قرآنکريم ختماوه.

دحضرت علي (کرم الله وجهه) مبارک عادت داسي و چي کله به دلمانځه وخت راغلی نوپر بدن به يې رپيدل راغله اومخ به يې ژړسويو چاپوښتنه څني وکړه چي دا څه خبره ده چي دلمانځه دوخت په راتګ سره دي مخ ژړسي اوبدن دي رپيږي؟ده مبارک ورته وويل: دادهغه امانت وخت دئ چي اللهﷻ پراسمانو مځکه اوغرونو باندي نازل کړی دوی يې دپورته کولو څخه ناتوانه سول خوماپورته کړی.

دحضرت خلف بن ايوبؒ څخه يو چاپوښتنه وکړه چي تاپه لمانځه کښي مچان نه تنګوي؟ده مبارک په جواب کښي ورته وويل چي بدکاره خلګ حکومت په دورو وهي دی رږغ نه کوي دا تکليفونه پرځان تېروي خوپه دې فخرکوي چي زه دحکومت په هرډول وهلو کي نه ښورم

(66) بدايه وغيره

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعنې چې زه خوشحاله يم چې د خپل رب ﷻ د حضور ته ورځم.

مسلم بن يسار رحمه الله چې به کله د لمانځه لپاره ودرېدی نو د خپل کور خلکوته به يې ووېل چې تاسو ما ته خبرې کوئ زه ستاسو په خبرو نه پوهېږم يوه ورځ ده مبارک د بصرې په جامع مسجد کې لمونځ کاوه چې د مسجد يوه برخه را چپه سوه خلکو يې له امله وغسستل د باندې سره يو ځای سوه شور او غوغا سوه خو دی هيڅ په خبر نه سو.

د حضرت خاتم اصم رحمه الله څخه چا د لمانځه د حالاتو پوښتنه وکړه ده مبارک په جواب کښې ورته ووېل: کله چې د لمانځه وخت راسي او دس وکړم او هغه ځای ته ولاړ سم چې لمونځ پکښې کوم لږ ساعت کښېنم چې د بدن په ټولو حصو کښې مې ارامتيا پيدا سي بيا د لمانځه لپاره په داسې ډول ودرېږم چې بيت الله شريفه د خپل نظر وړاندې وګڼم، پل صراط تر پښو لاندې جنت راسته طرف ته، دوزخ چپه طرف ته او د مرګ ملائکه د شا طرفته وګڼم او دا فکر وکړم چې دا مې وروستی لمونځ دئ ددې څخه وروسته په پوره عاجزۍ او کمينۍ سره لمونځ ادا کړم بيا د اميد او وېرې ترمنځ واوسم چې قبول به سي که يا.([67])

۵- د مهاجر او انصاري چوکيداري او په لمانځه کښې پر انصاري غشي لګېدل

نبي ﷺ د يو غزا څخه تشريف راوړی د شپې يې يو ځای د تېرولو لپاره غوره کړی او بيا يې ووېل چې نن شپه به چوکيداري څوک وکړي يو مهاجر صحابي حضرت عمر بن ياسر رضي الله عنه او يو انصاري صحابي حضرت عباد بن بشر رضي الله عنه ووېل چې مونږ دواړه به چوکيداري وکړو نبي ﷺ د هغه غره ولوري ته ولېږل چې د هغه لوري څخه د دښمن د راتلو وېره وه او ورته وې وېل چې تاسې به

([67]) احيآء

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر دغه غره باندي چوکيداري وکړي دوی مبارکانو و هغه غره ته تشريف يوړی انصاري و مهاجر ته وويل چي شپه به پر دوو برخو وويشو په يوه برخه کي به ته بيده سي زه به ويښ سم په دوهمه برخه کښي به ته ويښ سي زه به بيده سم ځکه که دواړه تولـه شپه ويښ سو نو کېدلای سي چي پر دواړو باندي د خوب غلبه راسي او دواړه به بيده سو کـه چيري څه خطر ويښ ملګري تـه معلوم سي نو خپل ملګري به کښېنوي د شپې لومړۍ برخه د انصاري ملګري دويښ والي لپاره وټاکل سوه مهاجر بيده سوه انصاري د لمانځه نيت وکړی ددښمن لخوا څخه يو سړی راغلی او يو ثوک يې د ليري څخه ولاړ وليدئ دستي يې په غشي وويشتی انصاري هيڅ نه وښورېدئ بيا يې دوهم غشي وويشتی ورپسي يې په دريم غشي وويشتي هر غشي چي به يې په بدن کي ولګېدئ ده به په لاس د بدن څخه راوايستی او وه به يې غورځوی ددې څخه وروسته يې په ښه ارامتيا سره رکوع او سجده وکړه لمونځ يې پوره کړی بيا يې خپل ملګری راويښ کړی دښمن چي دوی دوه وليدل و تښتېدئ او فکر يې وکړی چي نده معلومه چي دابه څومره ملګري وي دده ملګری چي کله راويښ سونو وې ليدل چي د انصاري د بدن ددرو ځايو څخه وينه بهيږي مهاجر ورته وويل: سبحان الله تا ولي زه په لومړی وخت نه وينبولم؟ انصاري په جواب کښي ورتـه وويل: ما په لمانځه کښي سورة کهف شروع کړی و زړه مي نه غوښتل چي د خلاصېدو مخکي رکوع وکړم خو زما سره دا وېره پيدا سوه چي د ډېرو غشو په لګېدو سره مړ نه سم او دنبي ﷺ د حفاظت خدمت چي ماته يې سپارلی و هغه راڅخه پاته نه سي که چيري زما سره دا وېره نه وای نو د سورة د خلاصېدو مخکي به مي رکوع نه وای کړې.(68)

فايده: داد مبارکو اصحابو کرامو لمونځ و او دلمانځه سره مينه وه چي دغشو د ويشتلو سره او د وينو د بهېدو سره يې هم د لمانځه په خوند کښي فرق نه راتلی زموږ لمانځه ته ګوره چي

(68) بيهقي ، ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوماشه مو وخوري نو دلمانځه فکر راڅخه ولاړ سي او د مچمچۍ او غالبوزي پوښتنه خو مه کوه.

دلته يو مذهبي اختلافي مسئله سته هغه دا چي زمونږ د امام اعظم﷫ په اند په وينو تويېدلو سره اودس ماتيږي او د امام شافعي﷫ په اند اودس نه ماتيږي کېدلای سي چي د همدې صحابي طريقه همدا وه ، ياکېدلای سي چي تر د غه وخته پوري ددې مسئلې تحقيق نه وسوی ځکه نبي ﷺ په دغه مجلس کي تشريف نه درلودئ يا تر دغه وخته پوري ده ته دا مسئله معلومه نه وه.

۲- د حضرت ابو طلحه ﷜ په لمانځه کښي د فکر راتلو په وجه باغ وقف کول

حضرت ابو طلحه ﷜ يوه ورځ په باغ کښي لمونځ کاوه نو يو مرغه والوتی نو ځرنگه چي باغ ډېر گڼ و او مرغه ته ژر د وتلو لار پيدا نه سوه مرغه به يوې اوبلې خوا ته الوتی او د وتلو لار به يې لټول دده مبارک نظر د مرغه په لوري پربواتی او فکر يې د مرغه په لوري بند سو کله چي يې د لمانځه تورو ته فکر راجمعه کړی تېروتی چي کوم رکعت دئ نو ډېر خوابدی سو چي ددې باغ په و جهه دا غم راپيښ سو چي په لمانځه کښي تېروتنه راڅخه وسوه ژر د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او ټوله قصه يې ورته وکړه او غوښتنه يې ځني وکړه چي ددې باغ په وجه دا مصيبت ماته راپيښ سو نو له همدې امله دغه باغ زه د الله ﷻ په لاره کښي ورکوم، کوم ځای چي ستاروږه غواړي هلته يې ولگوه. همدا ډول يوه بله قصه د حضرت عثمان ﷜ په زمانه کښي هم پيښه سوې ده چي يو انصاري په خپل باغ کښي لمونځ کاوه د خرماوو د پخېدو وخت به په وده وو د خرماوو غونچې ډېري ښې ورته معلومې سوې فکر يې د خرماوو په لوري ولاړی او داځني ورکه سوه چي څو رکعته مې کړي دي نو ډېر غم او خفگان ورته پېښ سو ددې غم په وجه يې دا تېينگه اراده وکړه چي داسې باغ به ځانته ونه ساتم چي په وجه يې ماته دومره لوی غم پيښ سو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ يې راڅخه ورک کړی نو د حضرت عثمان ﷺ وحضورته ورغلی او ورته وې ويل: چي دا باغ زه د الله ﷻ په لاره کي خرڅوم تاسو چي څه په کوی هغسي ورسره وکړی عثمان ﷺ په پنځوس زره خرڅ کړی او پيسې يې پر ديني کارونو ولګولې.(69)

فايده: دا ايماني غيرت دئ چي د لمانځه په ډول يو مهم شي کي چي د بل شي فکر بند سي نو د پنځوس زرو باغ يو دم صدقه کړي. زموږ حضرت شاولي الله په قول جميل نومي کتاب کښې د صوفيانو د نسبت ډولونه ليکلي دي ددې په اړه يې دا هم ليکلي دي چي دا نسبت د الله ﷻ په اطاعت کښې پر نورو باندي مخکي والی او په دې کي د غيرت کولو دئ دوی مبارکانو ته پردې کار باندي غيرت دريږي چي د الله ﷻ په اطاعت کښې يې فکر بلي خواته ولاړ سي.

۷- د حضرت ابن عباس ﷺ د لمانځه په وجه د سترګي علاج نه کول

د حضرت ابن عباس ﷺ په سترګه کي يو وخت اوبه راغلې نو د سترګي علاج کوونکي دده حضور ته ورغلی او ورته وې ويل که اجازه وي مونږ به ستا د سترګي علاج وکړو خو تر پنځو ورځو پوري به تاسو احتياط کوی او دمځکي څخه به يو څه پر لوړ ځای يا پر يو لرګي باندي سجده کوئ ده مبارک ورته وويل هيڅکله داسي نسي کېدلای ، زمادي په الله ﷻ قسم وي چي په دې ډول ماته يو رکعت هم دقبلولو وړندئ د نبي ﷺ ارشاد ماته معلوم دئ چي فرمايي: کوم څوک چي قصداً لمونځ پرېږدي هغه به د الله ﷻ سره په داسي ډول ملاقات وکړي چي الله به ځني ناراضه وي. (70)

---

(69) موطا امام مالک
(70) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: که څه هم شریعت لمونځ په داسي مجبوري کښي جایز کړی دئ او پـه داسـي حالاتو کښي که څوک لمونځ قصداً پرېږدي دعذاب تر وعید لاندي نه راځي خو دا د اصحابو کرامو د لمانځه سره محبت و او دنبي کریمﷺ پـه ارشـاد بانـدي پـه لویـه پیمانـه د عمـل کولو اهمیت و پـه همدې وجه حضرت عبد الله بن عباس ؓ د سترګي علاج خوښ نه کړی دوی مبارکانو پـر یـوه لمانځه باندي ټوله دنیا قربانول، نن مونږ د بې حیا یې څخه چي څه غواړو ددې قربـاني کوونکـو پـه خبـر کـي یـې تـر خـولې باسـو هرکله چي سبا ددوی سره مخامخ سـو نـو دغـه پـر دیـن قربـاني ورکوونکي به د حشر دمیدان د سیل خوند اخلي بیا به حقیقت معلوم سي چي دوی څوک وه او موږ ددوی سره څه سلوک کړی دئ.

۸-د صحابه ؓ د لمانځه په وخت کښي دستي دوکانونه بندول

حضرت عبد الله بن عمر ؓ په بازار کي تشریف درلودئ چي د لمانځه د جماعت وخت سـو وې لیدل چي فوراً ټولو خپل دوکانونه بند کړل او مسجد تـه ننوتـل عبـد الله بـن عمـر ؓ فرمـایي: چي ددې خلګو په اړه دا آیات نازل سوی دئ:

••◆❒ ➢❑♦❷🕔❑♑✍♗ ⬀☠✎♐❸♒♑▫🖫➔✍ •• ➢✌🔔⍓♊✎❻
(71) ★✏👓✂🞹❷⬂📪✍❶ ♊♦⬉➚➚⬂⓿♦📪

د پورتني آیات پوره ترجمه داسي ده: په دغه مسجدونو کي داسي خلک سته چي د الله ﷻ د ذکره څخه یعني د لمانځه، روژې او زکوة څخه یـې رانیـول او خرڅول نه مشغول کوي دوی داسي ورځي دنیولو څخه ویرېږي چي د هر زړونه او سترګي به اوړي. (72)

(71) سورة نور الایة (۱۸)
(72) بیان القرآن

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عبد الله بن عباس ﷠ فرمايي: چې دغه خلک به په خپل کارو بار مشغول وه کله چې به یې اذان واوریدئ نو دستې به یې کار اوبار پرېښودئ او مسجدو ته به ولاړه. نوموړي یو ځای وایي چې قسم په الله ﷻ دا خلک تاجران و مګر ددوی تجارت دوی د الله ﷻ د عبات څخه نه مشغولول. حضرت عبد الله بن مسعود ﷜ یوه ورځ په بازار کې تشریف درلودئ چې اذان وسوده مبارک ولیدل چې خلکو خپل سامانونه پرېښودل او مسجد ته ولاړل ابن مسعود ﷜ وفرمایل: دا هغه خلک دي چې په اړه یې الله ﷻ فرمايي: ❻✍⌑♉♊⌂✌⊲•• ✍➔⍓▫♑♐❸✐♐☠⇗✌♐♑◘◐❷♦◘⊲◘♦••✍♦⓿⇘➚➚⇖♦♊ ❶♐✍⇘❷⌘✁✍✎★ (سورة نور).

په یو حدیث شریف کې راغلي دي چې رسول الله ﷺ فرمايي: په ورځ د قیامت چې ټوله دنیا الله ﷻ سره یو ځای کړي نو ږغ به وسي چې هغه خلک دي جلا سي چې د غم او خوشالۍ په دواړه وختونو کې یې د الله ﷻ حمد او ثنا ویل، یوه کوچنۍ ډله به راپورته سي بې حسابه او بې کتابه به جنت ته ولاړه سي. بیا به ږغ وسي چې هغه خلک دي جلاسي چې په شپه کې به د خپلو بسترو څخه جلا اوسېدل او خپل رب به یې په وېره او مینه سره یادوی، یوه کوچنۍ ډله به راپورته سي او بېله حسابه او کتابه به جنت ته ولاړه سي، بیا به ږغ وسي چې هغه خلک دي جلاسي چې تجارت د الله ﷻ د ذکر څخه نه منعه کول بیا به یوه دریمه کوچنۍ ډله راپورته سي او جنت ته به بېله حسابه ولاړه سي ددې درو ډلو د تللو څخه وروسته به د پاته خلکو سره حساب شروع سي. (73)

۹- د حضرت خبیب ﷛ د قتل په وخت کې لمونځ کول او د زید او عاصم ﷠ قتل

(73) درمنشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د احد په غزا کې چې کوم کافران وژل سوي وه د خپلوانو یې د بدل هڅه پیاوړې وه چې د خپلو قریبانو بدل واخلي. سلافه چې دوه زامن یې د احد په غزا کې وژل سوي وه پر ځان یې نذر منلی وو چې که د عاصم سر په لاس راغلی نو په کوپړه کې به یې شراب چیښم عاصم ددې زامن وژلي وه او دې اعلان کړی و که هر چا ماته د عاصم سر راوړی زه به سل اوښان انعام ورکوم خالد بن سفیان ددغه کار لپاره یوه غولونکې تګ لاره جوړه کړه او دده مبارک د سر راوړلو کوشش یې کاوه. خالد بن سفیان څو کسان د (عضل) او (قارة) و مدینې منورې ته ولېږل دغه کسانو هلته ځان مسلمانان ښکاره کړل د نبي ﷺ څخه یې د څوک کسانو غوښتنه وکړه چې ددوی سره ولاړ سي د تبلیغ او وعظ لپاره. په دغه کسانو کې یې د عاصم ﷺ غوښتنه هم وکړه چې دده وعظ پر خلګو ښه لګیږي او د خلګو هم خوښ دئ. نبي ﷺ لس کسان ددوی سره ولېږل په یوه روایت کې راغلي دي چې شپږ کسان یې ددوی سره ولېږل چې په دوی کې عاصم ﷺ هم موجود وو. په لاره کښي بیوونکو خلګو ددوی سره دوعدې مخالفت وکړی او ددوی د مقابلې لپاره یې د ښمن ورته راوغوښتی چې دوه سوه کسان وه په دې کسانو کې سل کسان غشي ویشتونکي وه. په ځینو روایاتو کې راغلي دي چې دغه کسان رسول الله ﷺ د مکې د حال د معلومولو لپاره لیږلي وه چې پر لاري یې د (بنو لحیان) ددوو سو کسانو سره مقابله سوه دغه کوچنۍ ډله چې د لسو یا شپږو کسانو څخه جوړه وه کله چې یې د ا حالات ولیدئ نو یو غره ته چې (فدفد) نومېدئ و ختل کافرانو ورته وویل: چې موږ خپله مځکه ستاسو په وینو رنګول نه غواړو بلکي یواځي موږ د مکې د خلګو څخه ستاسو په بدله کې یو څه پیسې او مال غواړو تاسو موږ ته راسی موږ تاسو نه وژنو مسلمانانو ورته وویل: موږ د کافرانو تر لاس لاندې راتلل نه غواړو نو دستې یې د ترکش څخه غشي راوایستل مقابله یې شروع کړه. حضرت عاصم ﷺ په جذبه خپلو ملګرو ته وویل: ستاسو سره دوکه وسوه خو د ویرې خبره نه ده شهادت غنیمت وګڼی ستاسو محبوب ستاسو سره دئ د جنت حورې ستاسو انتظار کوي دد ې خبرې په کولو سره یې په پوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

توان جګړه پيل کړه کله چې نېزه ماته سوه بيا يې په توره جګړه پيل کړل خو د کافرانو ډله ډېره وه آخر شهيد سو او دعا يې وکړه چې اې الله ﷻ! خپل رسول ◄ ته زموږ د قصې خبر ورکړه دا دعا يې قبوله سوه الله ﷻ په دغه وخت کي رسول الله ﷺ ته خبر ورکړئ. عاصم رضي الله عنه خبر و چې سلافه نذر منلى دئ چي زما په کوپړه کي به شراب چيښي نو دعا يې وکړه چي اې الله ﷻ! زما سر ستا په لاره کي پرې کيږي نو زما د سر حفاظت وکړه. الله ﷻ يې دعا قبوله کړه کافرانو چي کله دده د سر د پرې کولو اراده وکړه نو الله ﷻ د شاتو مچمچۍ را ولېږلې او په يوه روايت کي راغلي دي چي د غالبوزو يوه ډله الله ﷻ را ولېږل د عاصم رضي الله عنه پر بدن باندي د څلورو طرفونو څخه را وګرځېدلې. کافران ونه توانيدل چي دده مبارک سر پرې کړي بيا دوى فکر وکړې چي د شپې به دا کار وکړو د شپې بيا د باران يوه څپه راغله دده مبارک جسد يې يووړى دوى ته په لاس نه ورغلى. په دغه ډول دري يا اوه کسان شهيدان سول دري کسان پاته سوه چي يو حضرت خبيب رضي الله عنه وو دوهم زيد بن طارق رضي الله عنه وو او دريم عبد الله بن د ثنة رضي الله عنه پاته سو د دوى سره کافرانو وعده وکړه چي تاسو راکښته سئ موږ ستاسو سره دوعدې مخالفت نه کوو دوى مبارکان راکښته سوه کافرانو دليند يو تسمې خلاصې کړې د دوى موټې يې ټينګې وتړلې عبد الله بن طارق رضي الله عنه وويل چي دا لومړى دوعدې مخالفت دئ زه هيڅکله ستاسو سره نه ځم د دغو شهيدانو پر لاره تلل زما هم خوښ دي کافرانو چي دى هر څومري پوري واهه دى مبارک د ځايه څخه نه وښوريدئ آخر يې شهيد کړى يوازې دوه مبارک اصحابان پاته سوه خبيب رضي الله عنه و او بل زيد بن دثنة رضي الله عنه و، زيد بن دثنة رضي الله عنه صفوان بن اميه دپنځوسو اوښانو په بدله کي واخيستى چي د خپل پلار اميه په بدل کي يې ووژني حضرت خبيب رضي الله عنه جحير بن ابي اهاب د سلو اوښانو په بدله کي واخيستيچي د خپل پلار اهاب په بدله کي يې ووژني ، د بخاري شريف په يوه روايت کي راغلي دي چي خبيب رضي الله عنه د حارث بن عامر اولادو رانيوى ځکه ده حارث د بدر په غزاکي وژلې و، صفوان خپل بندي يعني زيد بن دثنة رضي الله عنه ژر ديوه غلام په لاس ورکړى د حرم د باندي يې د وژلو له پاره بوتى دده مبارک د شهادت

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر وخت زيات خلک يو ځای سوي وه چې ابو سفيان هم راغلی و دده د شهادت پر وخت يې دده ځخه پوښتنه وکړه چې ستا دي په الله ﷻ قسم وي رينښتيا ووايه که ستا پر ځای محمد ﷺ قتل سي ته خلاص سي خوشحاله يې؟ حضرت زيد ﷺ وفرمايل: چې زما دي په الله ﷻ باندې قسم وي چې د محمد ﷺ قتل خو لا څه کوي که په هغه يو ځوز جګ يې او زه په کور کې ارام کښېنم لا يې هم نه خوښوم. قريشو چې د اجواب واورېدی حيران پاته سوه ، ابوسفيان وويل: د محمد ﷺ د ملګرو چې څومره محبت دده سره ما وليدئ مثال مې هيڅ چيري نه و ليدلی ددې ځخه ورسته زيد ﷺ شهيد کړل سو. حضرت خبيب ﷺ تر څه وخته پوري بندي و د جحيرمينځه چې بيا وروسته مسلمانه سوه وايې: خبيب ﷺ چې کله زموږ سره په بندکې و موږ وليدل چې د خبيب ﷺ په لاس کې يوه ورځ د سړی د سر په اندازه يوه لويه غونچه د انګورو وه او خوړله يې. په مکه کې دغه وخت انګور بيخي نه وه. نو موږې مينځه زياتوي چې کله دده د مرګ وخت رانژدې سو نو د نظافت لپاره يې يوه چاړه وغوښتل کله چې يې چاړه ورکړه نابره يو ماشوم و خبيب ﷺ ته ورغلی خلکو چې وليدل چې خبيب ﷺ چاړه په لاس کې او ماشوم ورته ولاړ دئ خلک وو بېرېدل چې خبيب ﷺ د غه ماشوم مړ نکړي. خبيب ﷺ دوی ته وويل: ايا ستاسو فکر دئ چې زه به دا ماشوم ووژنم؟ هيڅکله به داسې و نکړم. ددې ځخه وروسته کافرانو خبيب ﷺ د حرم ځخه وايستی او په رسۍ يې وځړاوه په دغه وخت کې کافرانو پوښتنه ځنې وکړه: که دي په زړه کې څه ارمان وي نو ووايه ده مبارک په جواب کې ورته وويل ماته دومره وخت راکړئ چې دوه رکعته لمونځ وکړم ددنيا ځخه د تلو وخت دئ او د الله ﷻ سره ملاقات نژدې دئ کافرانو د ه ته وخت ورکړی ده مبارک دوه رکعته نفل په ډېره ارامتيا سره وکړه او بيا يې وفرمايل: که چيري زما دا فکر نه وای چې ستاسو به دا خيال وي چې زه د مرګ د ويري له وجهي وخت تېروم نو دوه رکعته به مې نور هم کړي وای ددې ځخه وروسته يې په رسۍ و ځړاوی او دعايې وکړه چې اې الله ﷻ! داسې څوک به وي چې ستا تر رسول ◄ پوري به زما وروستی سلام ورسوي. نبي ﷺ ته دوحيو په واسطه دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلام ورسول سو. نبي ﷺ وفرمايل: وعليکم السلام يا خبيب او ملګرو ته يې خبر ورکړی چې خبيب قريشو قتل کړی دئ.

حضرت خبيب رضي الله عنه چې کله په رسۍ باندې و ځړول سو نو څلور کافرانو د څلورو طرفونو څخه پرده باندي د نېزو حمله وکړه او بدن يې ور غلبېل کړی په دغه وخت کي يو چا قسم ورکړی بيا يې پوښتنه څني وکړه چې ته دا خوښوې چې تا پرېږدو او محمد ﷺ قتل کړو؟ ده مبارک په جواب کي ورته وويل والله العظيم زما داهم نه ده خوښه چې زما د ځان په بدله کي دي په محمد ﷺ يو ځوز ننوزي.([74])

فايده: که څه هم ددې قصو هر لفظ د عبرت دئ خو په دې قصه کي دوه شيان په ځانګړې ډول د درښت او عبرت قابل دي: لومړی دا چې ددې مبارکو اصحابانو محبت او عشق دومره زيات و چې د نبي ﷺ د يوه لږ تکليف په ليدلو کي هم خپل ځانونه قربانول. که څه هم ددغه کافرانو ورسول الله ﷺ ته لاس نه رسېدئ خو خبيب رضي الله عنه يو اځي په خوله هم نه غوښتل چې دا خبره پر ځان ومني چې ګويا دده په بدله کي دي محمد ﷺ ووژل سي. کافرانو تر خپله وسه پوري کوشش کاوه چې هر ډول تکليف نبي ﷺ ته ورسوي که څه هم محض په خوله وي پدې يې هم زړه سړېدئ. دوهم شی د صحابه کرامو رضي الله عنهم د لمانځه د درښت او د لمانځه سره محبت و په دغسي وخت کي خلګ خپل اولادونه، ښځه، قريبان يادوي او د هغوی شکلونه ليدل غواړي پيغام او سلام ورته وايي خو د مبارکو اصحابانو رضي الله عنهم سلام د نورو پر ځای و نبي ﷺ ته و او اخري ارمان يې دوه رکعته لمونځ و.

۱۰- د نبي ﷺ سره د جنت د ملګرتيا لپاره د لمانځه مرسته

([74]) فتح الاسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ربيعه ﷺ فرمايي چې ما دنبي ﷺ په خدمت کې شپه تېرول او د تهجيد په وخت کې به مې ورته داودا سه اوبه او نور د ضرورت ور شيان لکه مسئله، مسواک او داسې نور ورته ايښودل يوه ورځ نبي ﷺ زما د خدمت څخه ډېر خوشحاله سو او راته وې ويل: وغواړه څه شي غواړې؟ ما ورته وويل اې د الله ﷻ رسوله !په جنت کې ستا ملګرتيا غواړم نبي ﷺ راته وويل نور څه غواړې؟ ما ورته وويل بس دغه يو شی مې بس دئ نبي ﷺ راته وويل د سجدو په ډېر والي سره زما مرسته کوه.([75])

فايده: په پورتنی خبره کښې ددې خبرې خبرداری دئ چې يوائې په دعا سره بې فکره کښېناستل نه دي په کار بلکې د عمل اړتيا هم سته او په عباداتو کې تر ټولو بهتره عبادت لمونځ دئ څومره چې د لمانځه ډېروالی وسې سجدې زياتې کيږي.کوم خلګ چې په دې هيله ناست دي چې پلانکی پير يا پلانکی بزرګ ماته دعاوې وکړې دا محض دځان تېرايستل دي ځکه الله ﷻ دا دنيا په اسبابو سره چلولې ده که څه هم بې له اسبابو هم پر هر شی باندې قدرت لري او د قدرت د ښکاره کولو لپاره کله داسې هم کوې چې بې له اسبابو يو کار ترسره کړې خو عام عادت يې دادئ چې ددنيا کارونه د اسبابو سره تړې. د حيرانتيا خبره داده چې موږ ددنيا په کارونو کې پر تقدير او يوازې ددعا په هيله نه کښېنو بلکې (۵۰) ډوله کوششونه کوو چې څرنګه پيسې پيدا کړو اوڅنګه يې ډېرې کړو مګر ددين په کارونو کې تقدير او د عا رامنځته کوو په دې کې هيڅ شک نسته چې د سپېڅلو انسانو دعا ډېره ضروري ده خونبي ﷺ دا ارشاد هم فرمايلی دئ چې د سجدو په ډېروالي سره زما مرسته وکړئ.

([75]) ابـوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم باب

ايثار، همدردي او د الله ﷻ په لاره کښې مال خرڅول

ايثار و دې ته وايي چي د خپلو اړتياوو مخکي د نورو اړتياوي پوره کړې د اصحابو کرامو ﷺ هر عادت هم داسي و چي د خپلي اړتيا ترپوره کولو مخکي يې د بل وړور مسلمان اړتيا پوره کول. دا صحابو کرامو د ټولو عادتونو سره برابر والي خو څه کوي که ددوی مبارکانو دعادتونو څخه يوه برخه د يو چا نصيب سي لويه نيکبختي ده. ځيني داسي عادتونه په ددوی مبارکانو کي خاص وه که يې څوک په ځان کي راولي نو ددوی مبارکانو دعادتونو يوه برخه به يې په ځان کي راوستلې وي چي ددغه عادتونو څخه يو هم ايثار دئ الله ﷻ په قرآن شريف کي ددې ايثار ستاينه کړې ده او فرمايي:

❏◆③↖•⬃⚐♘❷↖❏♍♒
↖◆✍■❼✃
🕮❏☼▦→❍⬁♧♧☠⬀ ❏◆♒•❏⬀
🖅☒🕭♌♦ ⌸♧♧♧☠⬀
⌘◰🕐❁♧🕒❁❏⮜🗐(76)

ژباړه: دوي د نورو اړتياوي تر خپلو اړتياوو مخکي پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.

١- د صحابي د ميلمه له خاطره ډيوه مړه کول

(76) سورة حشر الآية (٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو صحابي د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او د خپلي لوږي او ستړی ژوند حال يې ورته بيان کړی. نبي ﷺ خپلو کورونو ته خلک ولېږل تر څو دده لپاره يو شی پيدا کړي ، خو هيڅ شی پيدا نسو بيا نبي ﷺ و اصحابو ﷺ ته وويل: يو څوک سته چي ددغه صحابي ميلمستيا وکړي؟ يو انصاري صحابي وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! زه به يې ميلمه کړم، نو دغه صحابي يې خپل کورته بوتی او خپلي بي بي ته يې وويل: دا دنبي ﷺ ميلمه دئ، هر څومره عزت چي يې کولای سې، کمی مه پکښې کوه، او هيڅ شی مه پوټه وه ، بي بي ورته وويل: په الله ﷻ دي مي قسم وي چي د ماشومانو لپاره مي يو شی ايښي دئ نور هيڅ په کور کي نسته. صحابي ورته وويل: ماشومانو ته تسلي ورکړه او بيده يې کړه کله چي دوی بيده سوه نو ته ډوډی راواخله بياته د څراغ د سمولو په بهانه ولاړه سه او څراغ مړ کړه موږ به داغسي ورته کښېنو صحابي به ډوډی وخوري بي بي هم داسي وکړه. صحابي، بي بي او ماشومانو په نهاره شپه تېره کړه او هغه ميلمه صحابي يې موړ کړئ ، الله ﷻ دا آيات نازل کړی:

⭖♍❒⇱❷⚲⚐⇙⬩⇱③◆❒ ✁❼■✍♦⇱ ⬀❑⬩⚘◆❒ ⬀☠⚘&⚘➲❍→▦☼❒🕮 ⬀☠⚘&⚘▯ ♦♌🕭⌧🖏 (77)🗐 ⮜❑✽🕒✍✽🕐⍓⌘	ژباړه: دوي د نورو اړتياوي تر خپلو اړتياوو مخکي پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.

فايده: په دي ډول اصحابو کرامو ته ګڼ شمېر واقعات پېښ سوي دي چي يوه بله واقعه يې هم په لاندي ډول ده:

(77) سورة حشر الآية (٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د روژاتې لپاره خراغ مړ کول

يو صحابي ﷺ په پرله پسې ډول روژې نيولې او د روژه مات لپاره يې هيڅ نه درلوده يو انصاري صحابي حضرت زيد بن ثابت ﷺ ته معلومه سوه چې دغه صحابي په پرلپسې ډول روژې نيسي او د روژمات لپاره شی نه لري نو خپلې بي بي ته يې وويل چې زه نن شپه يو ميلمه راولم چې خوراک شروع سي نو ته د څراغ د سمولو په بهانه څراغ مړکړه تر هغه وخته پوري چې ميلمه مړيږي او خپله خوراک مه کوه بي بي يې هم داسې وکړه ټول پر سترخان باندي د ميلمه سره ناست وه ګويا ډوډی خوري په حقيقت کي دوی ډوډی نه خوړل صبا چې کله زيد بن ثابت ﷺ د رسول الله ﷺ و حضورته ورغلی رسول الله ﷺ ورته وويل: تاسو تېره شپه د ميلمه سره ډېر ښه سلوک وکړی د الله ﷻ ډېر خوښ راغلی.(78)

۳- د يو صحابي په زکوة کښې اوښ ورکول

حضرت ابي بن کعب ﷺ فرمايي: زه يو ځلي نبي ﷺ د زکوة راټولولو لپاره ولېږلم زه يو صحابي ته ورغلم د مال حالات چې مي معلوم کړی نو د اوښ يو بچی پر لازم کېده ماغوښتنه ځني وکړه ده مبارک په جواب کښې راته وويل چې يو کلن جونګی خو نه د شېدو کار کوي او نه د سپر تيا کار کوي بيا ولاړی يو ګران قيمته اوښه يې راوستل او راته وي ويل چې دا اوښه بوزه

(78) منشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماورته وویل چې دا نسم ښولای ځکه چې ماته دښه مال اخیستولو حکم ندی سوی که چیرې دا اوښه ورکول غواړې نو نبي ﷺ په سفرکښې دئ اونن په پلانکی ځای کښې تشریف لرې نو ته پخپله ورسه او دده په خدمت کښې یې وړاندې کړه که چیرې رسول ﷺ قبوله کړه زه هیڅ انکار نه کوم او که یې قبوله نکړه زه مغفرت غواړم هغه صحابي دغه اوښه زما سره یو ځای روانه کړه او دنبي ﷺ حضور ته ورغلو او ورته وې ویل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستاسو قاصد زما د زکوة اخیستلو لپاره راغلی و په الله ﷻ دې مې قسم وي چې ماته به تر ننه پورې داسې نیکمرغي نوای چې د الله ﷻ رسول ﷺ زما په مال کښې مداخله کړې وای نو ما خپل ټول مال قاصد ته وړاندې کړی قاصد راته وویل چې ستا په مال کښې یو کلن اوښ زکوة واجب دئ یا رسول الله ﷺ !یو کلن اوښ خونه د شیدو کار کوي او نه د سپرتیا کار کوي نو له همدې امله مې ستاسو قاصد ته یو ښه ځوانه اوښه ورکړه خو ستاسو قاصد قبوله نه کړه نو ماخپله راوستل او ستاسو حضور ته حاضر سوم نبي ﷺ ورته وویل ستاسو زکوة هم هغه یو کلن اوښ دئ او پر تاسو هم هغه اندازه واجب دئ که چیرې ته د خپل لورې ښخه زیات اوښه مال ورکوې نو قبول دې یې کړي الله ﷻ دې یې وتاته بدله درکړي صحابي ﷜ وویل داده اوښه حاضره ده ، نبي ﷺ اوښه قبوله کړه او د برکت دُعایې ورته وکړه.

فایده: داد اصحابو کرامو ﷺ د زکوة د مال حال و نن ډېر د اسلام دعوه کونکي سته او درسول الله ◄ سره د محبت او مینې دعوه هم کوي د زکوة ښخه زیات مال خو څه کوې بلکې هغه پوره اندازه ورکول هم ورته مرګ دئ نن دلوړې مرتبې خلګ چې زیات شتمن ورته ویل کیږي ددوی په وړاندې د زکوة بیان کول بیخي نسته او کوم کسان چې دمیانه مرتبې خلګ دي او خپل ځانونه دیندار هم ګڼي هغه هم زیار باسي چې کوم خیرن مال وخپلوانو ته ورکړي او یاکوم بل ځای مجبوره سي نو د زکوة نیت پکښې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د حضرت ابوبکر AA او حضرت عمر AA په صدقه کښې مقابله

حضرت عمر ﷜ فرمايي چي يوه ورځ نبي ﷺ د صدقې ورکولو امر وکړی نابېره پدغه وخت کښې زما سره يو څه مال موجود و ماوويل چي نن ورځ خو زما سره نابېره مال سته او زه هيڅ کله په صدقه ورکولو کښې تر حضرت ابوبکر صديق ﷜ زيات سوی نه يم نن به ترې زيات سم دا فکر چي مي وکړی او په خوشحالی سره کور ته ولاړم او هر څه چي په کور کښې وه نيم مي تولـه راوړل نبي ﷺ راتـه وويـل د کور خلګو تـه دي يو څه پرېښـول ماورتـه وويـل چي نيم مـي ور پرېښـودل حضرت ابوبکر صديق ﷜ چي پـه کور کښـي څه درلـودل هغـه يې ټولـه راوړل رسول الله ﷺ ورتـه وويـل چي اې ابـوبکر صـديق ! د کـور خلګـو تـه دي يـو شی پرېښـودئ حضرت ابـوبکر ﷜ ورتـه وويـل: چـي د کـور د خلګـو لپـاره مـي الله ﷻ او دده درسـول ﷺ دنـوم برکـت او ددوی رضـا او خوشحالي پرېښودل حضرت عمر ﷜ فرمايي: ما وويـل: زه هيڅ کلـه د حضرت ابـوبکر صـديق ﷜ په خبر نه سم مخته کيدلای.

فايده: په ښو صفتونو او نيکو کارونو کښي سيالي کـول يعني يـو تربـل ځـان مخکـي کـول مستحب دئ په قرآن کريم کښـي و دې کارتـه هڅونـه راغلـې ده. (دا پېښـه دتبـوک پـه غـزاء کښـي راغلـې ده) پـه دغـه وخـت کـي نبـي ﷺ د صـدقې راټولـو لپـاره پـه ځـانګړي ډول داصـحابو کرامـو هڅونه کړې وه او اصحابو کرامو د خپل توان سره برابر بلکي تر همت او وس زياتي مرستي کړي وې چي بيان يې په دوهمه باب اتمه قصه کښي په لنډ ډول تېرسوی دئ.

جَزَاهُمُ اللّٰهُ عَناوَعَن سَائِرَالمُسلِمينَ اَحسَنَ الجَزَا

۵- د اصحابو کرامو ﷡ دنورو په وجه د تندي څخه مره کېدل

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابوجهم بن حذیفه ﷺ فرمايي چي د یرموک پـه غـزاء کښـي زه خپـل دا کـا د زوی پـه لټه کښي راووتلم چي زموږ سره يې په جنګ کښي ګډون کړی و ، د اوبو يو لوښی اويـو جـام مي د ځان سره واخيستی فکر مي کاوه چي هغه بـه تـږی وي نـو اوبـه بـه پـه و چيښـم نـابېره هغـه پـه يـو داسي ځای کښي پروت و چي ساه يې پر وتو وه ماپوښتنه ځني وکړه چي اوبه درتـه راوړم ؟ هغـه په اشاره راته هو وکړه په دغه حالت کښي يو بـل ملګري نژدې پـروت وو آه يـې وکـړی زمـا داکـار زوی چي ددغه صحابي ږغ واورېدئ ماته يـې اشـاره وکـړه چـي ده تـه اوبـه وروړه مـاچي اوبـه ور وړې هغه هشام بن ابي العاص ﷺ و زه ور ورسـېدم ده تـه نژدې يـو دريـم ملګـری د مـرګ پـه حالـت کښي پروت و چي ساه يې پر وتو وه آه يې وکړی هشام ﷺ وماته اشاره وکړه چي ده تـه اوبـه وروړه زه چي ورغلم د هغه مبارک ساه ختلي وه کله چي زه بيرته هشـام ﷺ تـه ورغلـم د هشـام ﷺ سـاه هـم ختلې وه بيا بېرته د اکا زوی ته ورغلم د اکا زوی مي هم شهید سوی و.

⚮❍⬂⓿⬧♈✋☾✎✍❋☼✋☾◆❒★✎✍❋☼✋☾

⓺◆⏲♉⇖➔⇱❒♌◆⬀⚮✋⇘⇚ (79)

فايده: ددې ډول ښخه زيات شمېر قصې په احاديثو کښـي ذکـر سـوی دي دا ځـومره نهـايي ايثار دئ يعني د بل اړتيا تر خپلي اړتيا مخکي پوره کول دي چي خپـل داکـا زوی يـې مـري سـاه يې پر وتووي او تږي وي دی دي بل چاته اوبه ورکوي .پـه داسـي حالـت کښـي د بـل چـا وطـرف تـه پاملرنه کول مشـکل کـار دئ دا لاخه کوي چه هغـه تـږي پرېږدي ددريـم کـس د اوبولـو لپـاره ځـي ددغه مړه سوو انسانانو روحونه دي اللهﷻ پخپل فضل او مهرباني سره مشـرف کـړي چـي د مـرګ پـه وخت کښـي چي هـوښ او حواسـو جـواب ورکـړی دئ بيـا هـم دنـورو ملګـرو مرسـته کـوي اود مرستي په حالت کښي مري.

(79) درایة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت حمزةﷺ کفن

دنبيﷺ اکاحضرت حمزه ﷺ داحد په غزا کښې شهيد سو او کافرانو ډېرې رحمه کړنه ورسره کړې وه يعني پزه ، غوږونه او داسي نوراندامونه يې څني پرې کړي وه سينه يې ورڅيرلې وه زړه يې څني را ايستلي و آخيرداچي ډول ـ ډول ظلمونه يې پر کړي وه د جنګ د خلاصېدو سره سم نبيﷺ اونوراصحابانو دشهيدانو دجسدونو لټون شروع کړی او دکفنونو انتظام يې کاوه په دغه وخت کي يې حضرت حمزهﷺ په دې بد حالت کښې وليدئ نو ډېرېې زړه درد وکړی په يو پټويې پټ کړی په دغه وخت کي د حضرت حمزهﷺ سکه خورحضرت صفيه[redacted] تشريف راوړی چي دخپل ورور حال ووينې نبيﷺ په دې فکرچي دده خوربه دداسي حالت دليدلوزغم ونلري ځکه داهم دښځي ذات ده نوددې زوی حضرت زبيرﷺ ته يې امر وکړی چي خپله موردې دحضرت حمزه ﷺ دليدلو څخه منعه کړه زبيرﷺ مورته وويل چي رسول اللهﷺ دليدلو څخه منعه کړې ده موريې ورته وويل چي ماأورېدلي دي چي زمادورور پزه ، غوږونه او داسي نوراندامونه پرې کړل سوي دي نودا دالله ﷻ په لارکي کومه لويه خبره نه ده موږ په دې کار راضي يو دالله ﷻ څخه د ثواب هيله لرو او انشاءالله صبربه وکړم حضرت زبيرﷺ نبيﷺ ته ورغلی د مورخبري يې ورته وکړې نبيﷺ چي دهغې جواب واورېدئ نودليدولو اجازه يې ورکړه دا راغله خپل ورور يې وليدئ اِنالِله يې وويل او دده لپاره يې استغفار اودعاوويل. په يوبل روايت کي راغلي دي چي د احد په غزاکي چي کوم ځای مړي پراته وه نويوه ښځه په چابکۍ سره راتله نبيﷺ وفرمايل چي وګورئ هغه ښځه منعه کړئ حضرت زبيرﷺ فرمايي: ماوپېژندل چي زماموره ده زه په تلوارد منعه کولو لپاره ورمخکي سوم خوهغه ډېره زوره وره وه زه يې په سوک ووهلم اورا ته يې وويل چي ليري سه ماورته وويل چي نبيﷺ منعه کړې ده نودا دستي ودرېده ددې څخه وروسته يې دوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پتهوان راو ايسته او وي وويل چي ماد خپل ورور د کفن لپاره راوړي دي اوزه يې دوفات څخه خبره سوې يم په دغه پتهووانو کښي کفن ورکړئ موږ هغه پتهووان راواخيسته چي حضرت حمزه ﷺ ته کفن پکښي ورکړو په دغه وخت کي يو بل انصاري صحابي دده وڅنګ ته پروت و چي کافرانو هم د حمزه ﷺ په څېرظلم ورسره کړی وا وشهيدکړی يې وو نوم يې حضرت سهيل ﷺ وو نوموږ ته پردې خبره شرم ودربېدئ چي حمزه ﷺ ته په دوو جامو کښي کفن ورکوو او انصاري يو کفن هم نلري نوله همدې امله دداړو لپاره يوه يوه جامه وټاکل سوه خويوه جامه (پتهو) لوی و اوبل کوچنی و نوموږ هيسکه واچوله ددې لپاره چي هره جامه دهرچا په نامه راووتل هغه ته به يې ورکوو کله چي مو هيسکه تر سره کړه لويه جامه د حضرت سهيل ﷺ په برخه سوه او لنډه جامه د حضرت حمزه ﷺ په برخه سوه چي دده مبارک تر قد کوچنۍ وه پښې چي به مو ورپټې کړې سر به يې لوڅ سو او سر چي به مو ورپټ کړی پښې به يې لوڅې سوې نبي ﷺ و فرمايل چي سر ورپټ کړئ پر پښو يې پاڼې او داسې نور شيان ورواچوئ.(80)

د ابن سعد ﷺ په روايت کي راغلي دي چي حضرت صفيې ﷺ چي کله دوې جامې راخيستې وې او د خپل ورور د جسد په لټه کي وه چي وڅنګ ته يې د ورور په څېر يو بل انصاري هم وليدئ نو يو يو پتهو يې دواړو ته کفن ورکړی د حضرت حمزه ﷺ پتهو لوی وو. دا روايت مختصر دئ او د خميس کتاب روايت تفصيلي دئ.

فايده: دا دداړو جهانو پاچا د اکا کفن و هغه هم پدې ډول چي يوه ښځه د خپل ورور لپاره دوې جامې راوړې دوی دا هم نه خوښوي چي ده ته دي دواړې جامې ورکفن کړې او يو بل انصاري دي بې کفنه پاته سي نو بيا هغه دوې جامي يوه ـ يوه ددوی په منځ کي وېشي او لنډه جامه و هغه چاته رسيږي چي ددواړو جهانو د پاچا اکا دئ څوک چي د مسکينانو ملاتړ کوي او د

(80) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

عدل دعوه کوي که چيري په خپلو دعوو کي ريښتني وي نو ددې پاکو انسانو تابعداري دي وکړي ،چي يو ازي په وينا سره نه بلکي په عمل سره يې هم وښودل ، موږ چي ددې پاکو هستو دتابعدارۍ دعوه کوو دا زموږ لپاره دشرم خبره ده .

۷- د سيرلي سره کر ځېدل او بيا بېرته راتلل

حضرت ابن عمر فرمايي چي يو صحابي ته يو چا سېرلی په تحفه کښې ورکړی هغه فکر وکړی چي زما فلانکی ملګری تر ماډېري اړتيا وي لري د اولادو او بچيانو څښتن دئ او د هغه د کور خلک ډېر محتاجه دي نو دستي يې دهغه ملګري وکورته ورولېږی هغه بيا وبل ملګري ته ولېږی لنډه دا چي اوو کورونو ته ولېږل سو آخر بېرته د هغه صحابي وکور ته راغلی چي لومړي ورته تحفه سوی و(81).

فايده: ددې ډول قصو څخه معلوميږي چي دوی هم ډېر اړ وه خو هر يوه به د خپلي اړتيا تر پوره کولو مخکي دنورو اړتياوي پوره کولې.

۸- حضرت عمر ﷺ ددايي توب لپاره د خپلي بي بي ببول

امير المومنين حضرت عمر ﷺ چي د خپل خلافت په زمانه کښې يې ډېر واري د شپې د چوکيدارۍ په ډول د ښار ساتنه هم کول يوه ورځ په يوه ډګر باندي تېر سو چي دوړيو يوه خيمه يې وليدل چي پخوا دلته نه وه ولاړه نو نژدې ورغلی کله چي ورنژدې سو نو يو ملګری هلته ناست

(81) در منثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ او د خيمې څخه د ځګېروي اواز راځي حضرت عمرؓ سلام ورته وواېه او د هغه ملګري سره کښېناستی او پوښتنه يې ځنې وکړه چې ته څوک يې؟ هغه سړي په جواب کې ورته وويل چې زه مسافر يم د ځنګله اوسېدونکی يم امير المومنين ته خپلې اړتياوې وړاندې کوم او د مرستې غوښتلو لپاره راغلی يم بيا ده مبارک پوښتنه ځني وکړه چې د خيمې څخه ښځګه اواز راوزي؟ هغه سړي ورته وويل چې ځه سړيه خپل کار دي کوه نوري پوښتني مه کوه خوده مبارک ټينګار وکړی چې خامخا به وايې چې داد څه شي تکليف دئ هغه سړي ورته وويل چې ښځه مې پر اولاد مريضه ده دردونه ورته پيدا سوي دي ده مبارک ورته وويل چې بله کومه ښځه نسته ؟ هغه سړي ورته وويل چې هيڅوک نسته دی مبارک ددې ځای څخه راروان سو کورته يې تشريف يووړی او خپلې بي بي حضرت ام الکلثومؓ ته يې وويل چې د يو ډېر ثواب شی ستا لپاره راغلی دئ هغې پوښتنه وکړه چې څه شي دئ؟ ده مبارک ورته وويل چې د ځنګله ديو اوسېدونکي يوه بېوزله ښځه يوا ځې ده پر اولاد باندې مريضه ده ، بي بي وويل: چې دا خومره نيکمرغي ده زه تياره يم که ستا اجازه وي زه به ورسم. ولې به دانه وه تياره ځکه دا هم د حضرت فاطمېؓ لور وه حضرت عمرؓ ورته وويل کوم شيان چې د ولادت په وخت کې پکارېږي لکه تيل، ټوکران او داسي نور هغه هم درسره واخله او يو څه غوړي او دانې هم درسره واخله ام الکلثومؓ دغه دضرورت شيان واخيسته او روانه سوه حضرت عمرؓ وروسته پسې تلی تر داسې وخته پوري چې بي بي خيمې ته ننوته او عمرؓ د خيمې دباندې دهغه صحرايي سړي سره کښېناستی او ريې بل کړی کټو يې باندې کړه يو څه دانې يې وايشولې بيا يې غوړي وروا چول په دغه وخت کې هغه ښځه دزېږد څخه فارغه سوه دخيمې دننه بي بي ناره کړه چې يا امير المؤمنين! خپل دوست ته مبارکي ورکړه چې هلک پيدا سو هغه سړي چې د امير المؤمنين لفظ واورېدئ نو وويرېدئ اميرالمؤمنين وويل: د ويري خبره نه ده وروسته يې هغه کټو د خيمې سره کښېښود او بي بي ته يې وويل: دغه کټغ هغې ښځې ته ورکړه چې وې خوري. بي بي هم ښځې ته خوراک ورکړی هغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخوړی بیا یې کتو د باندي راوایسته امیرالمؤمنین و هغه سړی ته وویل: واخله دغه پاته شیان ته وخوره ټوله شپه دي په نهاره تېره کړې ده ددې څخه وروسته یې بي بي د خپل ځان سره بوته او سړي ته یې وویل: چي صبا راسه ستا لپاره به انتظام وسي. (82)

فایده: زموږ د زماني پاچا نه ، رئیس نه بلکې د یوه کوچني حیثیت لرونکي شتمن سړی داسي سته چي د مسافر لپاره دي خپله بي بي د شپې ځنګله ته بوزي ؟او په خپله دي په نغري کي اور بلوي بیادي پخول کوي؟ شتمن سړی خو پرېږده یو دیندار سړي هم داسي کړي دي؟ یو څه فکر کول پکاردي د چا نوم چي موږ اخلو د چاپه اړه چي موږ د برکت هره خبره کوو ایا ددوی په شان موږ هم یو څه کړي دي؟

۹- د حضرت ابو طلحة ﷛ باغ وقف کول

حضرت انس ﷛ فرمایي: د مدیني په انصارو کي ابو طلحة ﷛ تر ټولو زیات شتمن و او تر ټولو دلوی باغ څښتن و دده مبارک یو باغ وو چي (بیرحآء) نومېده دده ډېر خوښ و مسجد نبو ي ته هم نژدې و او خوړې اوبه هم پکښي زیاتي وې نبي ﷺ به زیات وخت هغه باغ ته ورتلی او اوبه به یې چیښلې.

کله چي دا آیات نازل سو:

🗐✍✹☹⮹❍ ▪❸✐♑⬂♑☜✂ ☎✂❏➚♑☜❏✡⧫✍ ♊⧫♑

☜⧫✌◆❒ 🗐 ➾♍❏♒⌛♉⧫⬆✌ ☜●☺♉✌ ☎✂❏➔☽♉▤☪➔✍

(c) ketabton.com: The Digital Library

⅄✎✍✂ ☐♌⚠✉•▫ 🕮↗⬄✍☒★ ♊♉✌ ☎✂❑➔☽♉▦☪➔✍
([83]) ⬖✍✗⬗ ✍⚐⑩⚠🖬♦↘🕘♉○⚠🖃

ژباړه: هیڅکله به تاسو دنېکۍ کاملي درجې ته نه ورسیږئ تر څو هغه مال نفقه نه کړئ چې تاسو ته ډېر خوښ وي.

ابو طلحة ﷛ چې دغه آیات واورېدئ د رسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ورته وې ویل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ماته تر ټولو زیات بیر حآء خوښ دئ او د الله ﷻ فرمان دئ چې تاسو به تر ټولو ښه مال د الله ﷻ په لاره کې خرڅوئ او س زه خپل دغه باغ د الله ﷻ په لاره کې خرڅوم څنګه چې یې تاسو مناسبه بولئ په هغه ډول یې خرڅ کړه نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او ورته وې ویل: زه دا مناسبه بولم چې د خپلو قریبانو په منځ کې یې وویشې ابو طلحة ﷛ هغه باغ د خپلو قریبانو په منځ کې وویشی ټوله یې د الله ﷻ په لاره کې مصرف کړی.([84])

فایده: موږ ته تر ټولو خوښ مال یعني خپل ښه جایداد کله په یو وعظ یا د قرآنکریم د یو آیات په لوستلو یا اوریدلو سره خیراتوو ؟ که د خیراتولو فکر هم راته پیدا سي نو دغه کار هغه وخت کوو چې موږ د ژوند څخه ناامیده سوي یو یا د قریبانو څخه خوابدي سوي یو د هغوی د محرومه کولو په موخه د خیراتولو فکر راسره پیدا سي او کلونه په دې فکر کې یو چې یو داسي شی پیدا سي چې زما په ژوند کې په کار راسي وروسته چې هر څه کیږي پروانه کوي. که نوم ښودنه پکښې وي لکه دواده یا کوزدې مجلسونو جوړول نو دداسي کار لپاره چې د پیسو مصرف کیږي نو که په سود او قرض راته پیدا سي هم مخ نه ځنې اړوو.

([83]) سورة آل عمران الاية (٩٢)
([84]) درمنشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت ابوذر غفاري ﷺ و خپل خادم ته خبر ورکول

حضرت ابوذ غفاري ﷺ يو مشهور صحابي دئ چي د اسلام راوړلو قصه يې په لومړی باب پنځم شمېره کي تېره سوه نوموړی د لويو زاهدانو څخه و. ده مبارک خپله هم مال او شتمني نه سره جمعه کول او نه يې دا خوښېدل چي بل څوک يې جمعه کړي زيات وخت به د شتمنو خلګو سره په جنګ اخته و په همدې وجه د حضرت عثمان بن عفان ﷺ په حکم په زبدة نومي ځای کي اوسېده چي په ځنګله کي ډېر کمزوری ځای و د حضرت ابوذر ﷺ سره په ځنګله کي اوښان وه يو کمزوری څرونکي يې درلودئ ده مبارک به يې احوال پوښتی ، يوه ورځ د بنو سليم قوم يو سړی ده مبارک ته راغلی او ورته وي ويل: اي ابوذره ﷺ! زه غواړم چي ستا خدمت وکړم او ستا د فيوضاتو څخه ځان برخمن کړم حضرت ابوذر ﷺ ورته وويل: زه هغه څوک خوښوم چي زما خبره مني که ته زما خبره منې نو په شوق او مينه سره اوسه که يې نه منې نو ستا اړتيا نسته. سليمي صاحب وايي چي ما ورته وويل: اي ابوذره ﷺ! کوم شی ستاسو پکار دئ چي په هغه کي زه ستاسو اطاعت وکړم ؟ ابوذر ﷺ وويل: زه چي کوم مال د الله ﷻ د رضا لپاره خرڅوم نو تر ټولو ښه مال به ورکوې. دغه نوی خادم وايي: ما دده خبره قبوله کړه. خادم وايي: نابېره يوه ورځ ابوذر ﷺ ته چا وويل: چي پر اوبو باندي ځني خلګ اوسېږي چي زيات ضرورتمن دي خوراک ته اړ دي ده مبارک ماته وويل: چي يو اوښ راوله زه هم ولاړم ډېر ښه اوښ چي د سورلۍ لپاره زيات فرمانبردار و د وعدي مطابق مي د بيولو اراده وکړه بيا مي فکر وکړی چي غريبان خو يې غوښي خوري نو دا ښه طاقتور د سورلۍ اوښ ولي ورولم نو تر هغه مي يوه درجه کم اوښه وکتنه دده مبارک حضور ته مي وروستل داسي اوښه وه چي تر پاته ټولو اوښانو غوره وه يوازي تر هغه اوښ کمزوري وه چي ما ويلي وه چي دا ډېره ښه د سورلۍ اوښ دئ کېدلای سي دده او ملګرو د سورلۍ لپاره يو وخت پکار سي ابوذر ﷺ راته وويل: اي خادمه ! تا خيانت وکړی زه دستي يوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوم دستي ولاړم هغه ښه اوښ مي ابوذر ﷺ او نورو ملګرو ته راوستی چي اول مي پري ايښي و ابوذر ﷺ و ناستو کسانو ته وويل: په تاسو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ د رضا لپاره کارو کړي ؟ دوه کسان ولاړ سوه او وي ويل چي موږ يې کوو. ابو ذر ﷺ ورته وويل: دا اوښ حلال کړئ ټوټې - ټوټې يې کړئ بيا هغه ټول کورونه وشمېرئ چي پراوبو باندي ودان دي د ابوذر ﷺ يعني زما کور هم يو ددوی څخه حساب کړئ او په ټولو کورونو باندي غوښي ووېشئ زما کورته هم دومره اندازه غوښه ورکړئ لکه و هغه نورو کوروته چي يې ورکوئ دوی هم داسي وکړل غوښي يې تقسيم کړي خادم وايي: وروسته يې زه راوغوښتم او راته وي ويل: زما هغه وصيت د ښه مال خرڅول دي په قصده پرېږ ايښی و او که درڅخه هېر سوی و که در څخه هېر سوی وي نو معذوره يې. ماورته وويل: چي هېر سوی مي نه و ماهم لومړی هغه اوښ راروان کړی وروسته مي فکر وکړی چي دا اوښ تاسو ته زيات په کار راځي ابوذر ﷺ وويل: يوائي ماته په کار راځي ما ورته وويل: هو ! يوائي تاسو ته په کار راځي اوستاسو د ضرورت لپاره مي پرېږ ايښي و ده مبارک راته وويل: زه د خپل ضرورت وخت درښيم؟ زما ضرورت هغه ورځ ده چي زه يوائي په قبر کي وغورځول سوم دغه ورځ زما دضرورت او احتياج ورځ ده په مال کښي دري برخه لرونکي سته لومړي برخه لرونکی تقدير دئ چي دمال په بېولو کي د هيڅا انتظار نه کوي ښه او بد دواړه بيايي ، دوهم برخه لرونکی ستا وارث دئ چي ستا دمړيني وروسته ستامال اخلي اودريم برخه لرونکی ته په خپله يې نو څومره چي دي په توان وي او کيدلای سي نو په درو برخه لرونکي کي عاجزه مه جوړېږه ځکه الله ﷻ فرمايي:

🗐✍✸☹⌧❍ ▪❸✐♑⬂♑♐✂ ☎✂❑➚♑♐❑✡♦✍ ♊♦♑

♐♦✌♦❒ 🗐 ⚘♍❑♒⌛✍♦⬆✌ ♐●☺✍✌ ☎✂❑➔◑✍▦☪➔✍

لراوبر LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

⅄✎✍✁ □♌⌧✉⬧◻ 🕮⬈⬄⌀⌧★ ♊♎✌ ☎✁❑➔☽♎▦☪➔✍
⧼⌧⬗⬰⬡⬰⬀⬧⧼⬃⬧⬗⬥⬧⬐⬟⬰⬡⬥ (85)

ژباړه: هيڅكله به تاسو د نېكۍ كاملې درجې ته نه ورسېږئ تر څو هغه مال نفقه نه كړئ چې تاسو ته ډېر خوښ وي.

نو له همدې امله د خپل ځان لپاره تر ټولو ښه مال مخكې ولېږه. هغه مال چې ستا تر ټولو خوښ وي تر څو ستا لپاره جمعه سي.

فايده: په درو برخه لرونكو كې تر ټولو دعاجزانه جوړېدو مطلب دادئ چې څومره دې په توان وي د آخرت په زخيره كې يو شی جمعه كړه داسې نه چې مقدر غالب سي او هغه مال ستا څخه ضائع سي يا ته مړ سې مال دې د نورو په لاس كښېوزي بيا دې څوک پوښتنه نه كوي د كورنۍ غړي او ښځه به دې يو لږ وخت درپسې وژاړي بيا دې نه يادوي داسې ډېر خلګ سته چې په مړي پسې خيرات هم نه كوي.

په يوه حديث شريف كې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمايي: انسان تل دا وايي چې زما مال، زما مال ، حال دادئ چې دده مال هغه دئ چې ده وخوړی او ختم يې كړی يا يې واغوستی او زوړ يې كړی او يا يې د الله ﷻ په لاره كې مصرف كړی د ځان لپاره يې خزانه كړی ددې نه پرته نور چې دی هر څه مال يو ځای كړی وي هغه د نورو لپاره يو ځای كړي دئ.

په يو حديث شريف كې راغلي دي چې نبي ﷺ پوښتنه وكړه چې په تاسو كې څوک سته چې تر خپل مال يې د وارث مال خوښ وي؟ اصحابو وويل: يا رسول الله ﷺ! داسې څوک به نه وي چې د نورو مال يې تر خپل مال خوښ وي. (يعني داسې څوک نسته) نبي ﷺ وفرمايل: خپل مال يوازې هغه دئ چې سړی يې خپله وخوري او كوم مال چې پاته سو هغه د وارثانو مال دئ. (86)

---

(85) سورة آل عمران الاية (٩٢)
(86) مشكوة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د حضرت جعفرؓ قصه

حضرت جعفرؓ د نبي ﷺ د اکا زوی و او د حضرت علي کرم الله وجهه سکه ورور و. لومړی خو ددوی کورنۍ په سخا، بهادري او شجاعت کې نوموتې کورنۍ وه مګر د حضرت جعفرؓ د مسکينانو سره خاصه رابطه او علاقه وه او زياته ناسته يې ورسره کول کله چې د کافرانو څخه تنګ سو نو لومړی يې حبشې ته هجرت وکړی حبشې ته چې کافران پسي ورغلل نو ده خپله صفايي او پاکوالی نجاشي پاچا ته وړاندي کړی چې قصه يې د اول باب په لسم شمېره کې تېره سوه د حبشې څخه يې بيا ومديني منورې ته هجرت وکړی او د موته په غزا کې شهيد سو چې قصه به يې دراتلونکي باب په پای کې راسي دده مبارک دوفات سره رسول اللهﷺ دده کور ته تشريف يووړی تر څو دده دکورنۍ سره غم رازي وکړي او تسلي ورکړي دده زامن عبدالله، عوان او محمد يې راوغوښتل پر سرو يې لاس ورتېر کړی د برکت دعا يې ورته وکړه د حضرت جعفرؓ په ټول اولادو کې دده اثر (اغيزه) وه خو په عبد الله نومي زوی کې يې د سخاوت صفت زيات و له همدي امله ده ته د قطب السخاء لقب ورکول سوی دئ يعني د سخاء ستوری د اوو کالو په عمر يې د نبيﷺ سره بيعت وکړی. يو چا عبد الله بن جعفرؓ و حضرت عليؓ ته د سپارښت لپاره بوتی ده په سپارښت د هغه سړی کار وسو نو هغه سړی دده لپاره څلوېښت زره روپۍ د نذراني په ډول را واستولې ده مبارک بېرته ورواستولې او ورته وې ويل: موږ خپله نيکي نه خرڅوو يو بل چا هم درې زره روپۍ د نذراني ورته راوړې ده په ناستو خلګو ووېشلې خپله يې نه کړې قبولې يو وخت يو تاجر بازار ته شکره راوړې وه په بازار کې هيڅ خرڅه نه سوه د هغه تاجر سره ډېر فکر او غم و عبد الله بن جعفرؓ خپلو کارکوونکو ته وويل: تاسو ددغه تاجر څخه شکره (بوره) رانيسئ او په خلګو يې مفته (وړيا) ووېشئ. د شپې چې به ددوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

قو م ته میلمه راغلی نو دده په کور کي به يې خوراک او چيښاک کاوه او هر ډول اړتياوې به يې ده پوره کولې.(87)

حضرت زبير ﷺ په يو جنګ کي ګډون کړی و يوه ورځ يې خپل زوی عبدالله راوغوښتي او وصيت يې ورته وکړی په وصيت کي يې ورته وويل: فکر کوم چي زه به نن شهيد سم ته زما پور ادا کړه او فلانکی او فلانکی کار وکړه دا وصيتونه يې زوی ته وکړه په همدغه ورځ شهيد سو زوی چي يې د پور حساب وکړی نو پر ده باندي دوويشت لکه روپۍ باندي وې هغه هم په دې ډول وي چي خلګو ده ته په امانت مالونه ايښودل ځکه دی په امانت داری کي زيات مشهور وکله چي به خلګو مال ورته راوړی ده به ورته وويل چي زما سره خو ځای نسته ستا مال يې پر ما قرض دا خبره به يې ورته وکړه مال به يې ځني واخيستي دستي به يې صدقه کړی. دا يې هم وزوی ته ويلي وه که څه مشکل درته پيښ سو نو زما مولا ته وايه عبد الله وايي: چي زه په دې نه سوم پوه چي د مولا څخه يې مقصد څوک دئ نو ماپوښتنه ځني وکړه چي ستامولا څوک دئ؟ ده مبارک راته وويل: زما مولا الله ﷻ دئ. آخر دا چي حضرت عبد الله ﷺ دده مبارک ټول قرضونه اداکړه، عبد الله بن زبير ﷺ فرمايي: کله چي ماته مشکل ديوه قرض په ادا کولو کي پيښ سو نو ما به وويل: يا د زبير مولا ! فلانی کار نه کيږي هغه کار به دستي وسو عبد الله بن زبير ﷺ فرمايي: يوه ورځ ما وعبد الله بن جعفر ﷺ ته وويل: چي زما دپلار لس لکهه روپۍ د قرضونو په سر ليک کي ستاسو پر ذمه دئ ده مبارک راته وويل کومه ورځ چي دي خوښه وي په هغه ورځ راسه چي پيسې درکړم عبد اللهAA وايي زه ددې خبرې کولو وروسته پوه سوم چي ما غلطي کړې وه په حقيقت کي دده قرض زما د پلار پر ذمه و نو زه بېرته ورغلم و عبد الله بن جعفر ته مي وويل چي زه غلط سوی وم ستاسو زما پر پلار باندي قرض دئ ده مبارک راته وويل: ما ور وبخښلي

(87) اصابه

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ ماورته وویل: بخښنه نه غواړم ده مبارک راته وویل: ښه دئ، هره ورځ چې درته اسانه وي په هغه ورځ يې راکړه ماورته وویل: ددې پیسو په بدله کې مځکه زما څخه واخله ماته د غنیمت په مال کښې ډېره مځکه راغلې ده ، ده مبارک راته وویل: ښه دئ، مایوه کمزوري مځکه چې اوبه او نور داړتیا شیان يې هم نه درلوده ورمې کړه ده دستې را څخه قبوله کړه غلام ته يې امر وکړې چې په دغه مځکه کې د لمانځه مسئله اواره کړه غلام په هغه مځکه کې د لمانځه مسئله اوراه کړه عبد الله بن جعفرؓ پر هغه ځای دوه راکعته نفل وکړه او ډېره اوږده سجده يې وکړه د لمانځه څخه چې فارغه سو غلام ته يې وویل : دا ځای وکنده غلام چې هغه ځای وکندی دستې یوه چینه د اوبو راپورته سوه چې جوش يې واهه.(88)

فایده: داصحابو مبارکانو دغه کارونه وه چې ددې باب په قصو کې لیکل سوي دي یا په نورو قصو کې لیکل سوي دي دا ددوی لپاره څه لویه خبره نه وه بلکې دا ددوی عام عادتونه وه.

اوم باب

بهادري، زړه ورتوب او دمرګ ارزو

د مرګ د شوق لازمي نتیجه بهادري ده څوک چې تر خپل سر تیر سي نو بیا هر څه کولای سي وېره، فکر کول، د ځان د ساتنې لاري چاري لټول ، مال او شتمنې ټوله دژوند لپاره دي کله چې دمرګ شوق پیدا سي دمال محبت پاته کیږي ددښمن وېره لمنځه ځي. ارمان چې ددې مبارکو انسانانو په برکت ماته هم دادولت را نصیب سوی وای.

---

(88) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حضرت ابن جحش او حضرت سعد ﷺ دعا

حضرت عبد الله بن جحش ﷺ د احد په غزا کې و حضرت سعد بن ابي وقاص ﷺ ته وويل: اې سعد ! راسه چې په ګډه دعا وکړو په ما او تا کې دې هر يو دخپل ضرورت دعا وکړي هغه بل به امين وايي ځکه داسې دعا قبلېدو ته زياته نژدې ده دواړه مبارکان يو کونج ته ولاړل او هر يوه دعا وکړه لومړی حضرت سعد ﷺ پدې ډول دعا وکړه: اې الله ﷻ ! صبا وماته په جنګ کې يو لوی بهادر انسان په مقابله کې راولې چې پر ما زوروره حمله وکړي او زه هم زوروره حمله پرې وکړم بيا ماته فتحه (بری) رانصيب کړې او هغه ستا د رضا لپاره ووژنم او غنيمت يې ماته حاصل کړې. حضرت عبد الله بن جحش ﷺ آمين پرې وايه وروسته حضرت عبد الله بن جحش ﷺ پدې ډول دعا وکړه: اې الله ﷻ ! صبا وماته يو لوی بهادر په مقابله راولې چې پر ماسخته حمله وکړي او زه هم سخته حمله باندې وکړم او بيا ماستا په لاره کې شهيد کړي بيا پزه او غوږونه راځخه پرې کړي کله چې قيامت سې ته پوښتنه راځخه وکړې چې اې عبد الله ! ستا غوږونه او پزه ولې پرې سوي دي ؟ زه درته ووايم چې يا الله ﷻ ! ستا او ستا د رسول ﷺ په لاره کې پرې سوي دي حضرت سعد ﷺ پرې آمين ووايه. دوهمه ورځ جنګ شروع سو ددوی دعاوې په هغه ډول قبولې سوې لکه دوی چې کړې وې. ([89])

سعد ﷺ وايي: د عبد الله بن جحش ﷺ دعا زما تر دعا غوره وه ما د احد د غزا په ميدان کې مابنام وليدل چې د جحش ﷺ غوږونه او پزه په يو تار پيودل سوي وه. هم دا ډول دده توره هم

([89]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماته سوې وه بیا رسول ﷺ یو ښاخ ورکړی چي دده په لاس کي توره جوړه سوه تر ډېره وخته پوري هم داسي وه بیا په دوه سوه دیناره خرڅه سوه. (90) دینار د سرو زرو د یوې سیکي نوم دئ.

فایده: په دې قصه کي د یوې خوا لوی کمال بهادري او زړور توب دئ چي د یوه بهادر دښمن د مقابلې ارزوه ده دبلي خوا لوی کمال د خپل محبوب سره مینه او عشق دئ چي په لاره کي یې د ځان ټوک، ټوک کولو هیله ده په آخر کي چي پوښتنه ځني وسي چي داولي ؟ دی ورته وو ایي چي داستا لپاره.

رهیگا کوئی توتیغ ستم کي یادرگارون مین ۞ مری لاشی لاشو کي تکری دفن کرنا کرسو مزارون مین

ژباړه: چیري خو به دظلم دتوري څخه یوه ټوټه د نښي په ډول پاته سي زما د وجود ټوټې په سلو قبرونو کي ښخي کړئ.

۲- داحد په غزا کي د حضرت علي ﷺ بهادري

د احد په غزا کي مسلمانانو ته یو څه ماته وه چي لوی لامل یې د نبي ﷺ د یوه امر نه پر ځای کول وه چي بیان یې د اول باب په دوهمه قصه کي سوی دئ په دغه وخت کي مسلمانان د خلورو طرفونو څخه د کافرانو په منځ کي راغلل په همدې وجه ډېر مسلمانان شهیدان سوه یو څه و تښتېده نبي ﷺ هم د کافرانو د یوې ډلي په منځ کي راغلی کافرانو دا اوازه خپره کړې وه چي نبي ﷺ شهید سو په دغه وجه هم ډېر مسلمانان و تښتېدل حضرت علي ﷺ فرمایي: کله چي کافرانو مسلمانان راګیر کړه او نبي ﷺ زما د سترګو څخه پټ سو نو لومړی ما درسول الله ﷺ لټون

(90) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژوندو کې وکړی نه مې کړی پیدا بیا مې په شهیدانو کې ولټوی هلته مې هم نه کړی پیدا نوما په خپل زړه کې وویل چې دا خو شوني نه ده چې رسول الله ﷺ دې د جنګ د میدان څخه تښتېدلی وي داسې معلومیږي چې الله ﷻ زموږ د عملونو له امله ناراضه سوی وي او خپل رسول ﷺ یې اسمانو ته پورته کړې وي نو د علاج لپاره بله لاره نسته بې له دې چې د کافرانو په ډله ورګډ سم ترڅو شهید سم ما خپله توره راواخیسته حمله مې وکړه تر داسې اندازې چې کافران د منځ څخه و یوې خواته سوه زما پر رسول الله ﷺ باندې سترګې ولګېدې زه ډېر خوشحاله سوم او پوه سوم چې الله ﷻ د ملائکو په واسطه د خپل محبوب حفاظت کړی دئ نو ولاړم د رسول الله ﷺ سره ودرېدم کافران ډلې ډلې راتلل پر رسول الله ﷺ یې حملې کولې نبي ﷺ و فرمایل: اې علي ! دا ډله منعه کړه زه هم د هغې ډلې مقابلې ته ورغلم یواځې مې د هغې ډلې مقابله وکړه او ځینې مې څنې مړه کړه بیا یوه بله ډله پر نبي ﷺ د حملې په نیت رامخکې سوه رسول الله ﷺ زما و طرفته اشاره وکړه زه بیا ددوی مقابلې ته ورمخکې سوم ددوی مقابله مې وکړه. ددې څخه وروسته جبرائیل ﷺ راغلی د حضرت علي ﷺ د بهادری او مرستې ستاینه یې وکړه رسول الله ﷺ وفرمایل: اِنهُ مِني وَ اَنَا مِنهُ یعنې زه دده څخه یم دی زما څخه دئ. نبي ﷺ پدغه خبره سره په خپل منځ کې پوره یوالي ته اشاره وکړه جبرائیل ﷺ وویل: وَاَنَا مِنکُمَا یعنې زه ستاسو ددواړو څخه یم.[91]

فایده: یواځې سړی چې د یوې ډلې سره مقابله کوي او بیا نبي ﷺ پیدا کوي ببرته د شهادت په نیت د کافرانو په ډله ورننوځي دا که د یوې خوا د رسول الله ﷺ سره زیاته مینه او عشق څرګندوي خو د بلې خوا کامل او پوره دلاوري او زړورتوب دئ.

([91]) قرة العيون

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- حضرت حنظلة ﷜ شهادت

حضرت حنظلة ﷜ په لومړي وخت کي داحد په غزا کي ګډون نه وکړی وايي: چي ده واده کړی و دشپې د بي بي سره يو ځای سوی و سهاريې دغسل تياري کول د غسل لپاره ناست و سر يې مينځی چي نابېره د مسلمانانو د ماتي ږغ يې تر غوږ سو ددې اواز غم يې نه درلودی دستي ولاړ سو توره يې واخيسته د جنګ ميدان ته يې ځان ورساوه پر کافرانو يې حملې شروع کړې او برابر پر مخ روان و چي په دغه حالت کي شهيد سو ځرنګه چي شهيد که جنوب نه وي نو بېله غسله په قبر کي ښخيږي نو اصحاب﷢ خو دده په جنابت نه وه خبر نو دده سره يې هم داسي معامله وکړه خو نبي ﷺ وليدئ چي ده مبارک ته ملائکي غسل ورکوي نبي ﷺ واصحابو کرامو ته دده د غسل بيان وکړی ابوسعيد ساعدي ﷜ فرمايي: ماچي دنبي ﷺ فرمان واورېدئ نو زه ولاړم حنظلة مي وکاتی د حنظلة تر سر اوبه څڅېدې نبي ﷺ چي کله داحد د غزا څخه راغلی او څېرنه يې وکړل ورته معلومه سوه چي حنظلة د غسل پرته و غزا ته تللي و.(92)

فايده: داهم کامله بهادري ده ځکه بهادر سړي ته په خپله اراده کي ځنډکول ګران کار دئ نو له همدې امله ده مبارک دومره انتظار هم نه سو کولای چي غسل وکړي.

۴- د حضرت عمرو بن جموح ﷜ دشهادت ارزو

حضرت عمر بن جموح ﷜ په پښه ګوډ وو ځلور زامن يې درلوده زيات يې درسول الله ﷺ په خدمت کي حاضرول او په غزاو کي يې ګډون کاوه. د احد په غزا کي دده سره هم دافکر پيدا سو

(92) ايضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کاشکې زه هم په غزا کې ګډون وکړم خلګو ورته وويل: چې ته معذور يې د ګډوالې له امله ستا لپاره تلل ګران کار دئ ده مبارک ورته وويل: دا څومره بده ده چې زما زامن جنت ته ولاړ سي او زه دې پاته سم. بي بي يې هم د پيغور په ډول دده د تيارولو لپاره ورته وويل: زه وينم چې ته د جنګ څخه راتښتېدلى يې او بېرته راغلى يې عمروبن جموحؓ چې دا واورېدل وسله يې واخيستل د قبلې پر لوري روان سو او دادعا يې وويل: : اَللّهُمَ لَا تُرَدِني اِلي اَهلِي ژباړه: اې خدايه ! مابېرته خپل کور ته مه راولې دستي راغلى د نبيﷺ په خدمت کې حاضر سو د خپل حال بيان يې ورته ووايه چې دى خپل قوم د غزا څخه منعه کړى و او د ځان شوق يې هم ورته ووايه اووې ويل: يار رسول اللهﷺ ! زه اميد لرم چې په دې ګوډه پښه په جنت کې وګرځم رسول اللهﷺ ورته وويل: الله ﷻ ته معذوره کړې يې نو ستا په نه تلو کې څه تاوان دئ ده مبارک بيا د خپلې مينې او شوق څرګندونه ورته وکړه نو رسول اللهﷺ اجازه ورکړه. ابو طلحةؓ وايي: ماعمروبن جموحؓ په جنګ کې وليدئ چې سينه يې ايستلې وه نيغ روان و او دايې ويل: قسم په الله ﷻ زه د جنت شوقي يم دده يو ځوى هم په ده پسې روان و دواړه جنګېدل آخر دواړه شهيدان سوه دده بي بي د خپل مېړه او زوى جسدونه پر اوښ واچول د دفن کولو لپاره يې مدينې منورې ته راوړل خو اوښ کښېناستى هر څه چې يې په وکړه اوښ نه ولاړېدئ چې وي به واهه اوښ به بېرته د احد پر لوري مخ کړى بي بي يې ونبيﷺ ته بيان وکړى نبيﷺ ورته وويل: دا اوښ ته امر سوى دئ عمرو بن جموحؓ چې د کور څخه وتى څه خوبه يې نه وي ويلي دې ورته وويل: عمروبن جموحؓ چې د کور څخه وتى مخ يې وقبلې ته کړى دادعا يې وويل: اَللّهُمَ لَا تُرَدِني اِلي اَهلِي. نبيﷺ ورته وفرمايل: په همدغه وجه اوښ نه ځي.[93]

[93] قـرة

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: دداسي چانوم د جنت شوق دئ او هم د الله ﷻ او د هغه درسول الله ﷺ سره رینښتني محبت دئ ځکه اصحاب دیوه ځای څخه بل ځای ته ورسېدل خو دی مبارک د مرګ څخه وروسته په هغه ډول دئ. ډېر کوشش یې وکړی چي ددې ځای څخه یې یوسي خو اوښ نه تلی یا به کښېناستی او یا به بېرته د احد پر لوري روان سو.

۵- د حضرت مصعب بن عمیر ﷛ شهادت

حضرت مصعب بن عمیر ﷛ د اسلام دراوړلو څخه مخکي په ډېر ناز پالل کېده دډېرو شتمنو هلکانو څخه و پلار به دده لپاره یوه جوړه کالي په دوسوه اخیستنه بیا به یې په دده باندي اغوسته د نوي عمر ځوان و په ډېر ناز او نعمتو کښېي لوی سوی و. د اسلام په پیل کي د کورنۍ د خلکو څخه په پټه مسلمان سو دی هم په دغه حالت کي اوسېده چي یو چادده کورته خبر ورکړی چي مصعب ‎AA‎ مسلمان سوی دئ کورنۍ چي یې خبره سوه دی یې بندي کړی او وې تړی څو ورځي تېري سوې یو وخت یې موقع پیدا کړه وتښتېدئ کومو خلکو چي حبشې ته هجرت کاوه ده هم هجرت ورسره وکړی د هغه ځای څخه چي راغلی نو مدینې منورې ته یې هجرت وکړی د پرهیزګارۍ او مسکنت ژوند یې تېراوه ، په تنګ حالت کي یې ژوند تېرواه. یوه ورځ رسول الله ◄ تېرېدئ مصعب ﷛ یوازي په یوه پټو کي و هغه هم داسي پټو و چي ځای پر ځای به شکېدلی و او ځای پرځای به د تو کر یاد خرمني پنه ورکړل سوې وه نبي ﷺ دده داوسنی حالت او تېر حالت بیان وکړی سترګي مبارکي یې د اوښکو ډکي سوې.

داحد په غزاکي د مهاجرو مجاهدینو بیرغ ده مبارک نیولی و یو کافر دیوې خوا راغلی دی مبارک یې پر هغه لاس ووا هه چي بیرغ یې په نیولی و ددې لپاره چي بیرغ ولویږي او مسلمانانو ته خپله ماته ښه ښکاره معلومه سي ده مبارک دستي په بل لاس بیرغ ونیوی کافر پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا بل لاس په توره وواهه ده مبارک بيرغ په ځيګر کې ښخ کړی يعني په منډوانو يې ونيوی مځکې ته يې نه پرېښودئ کافر دی مبارک په غشي وويشتی دی شهيد سو بل صحابي راغلی بيرغ يې پورته کړی هر کله چي يې دی ښخوی نو دده سره يوازې يو پټو ورسره و چي سر به يې په پټ کړی پښې به يې ښکاره سوې چي پښې به يې ورپټې کړې سر به يې ښکاره سو رسول الله ﷺ امر وکړی چي د سر خوا يې ورپټه کړی پر پښو باندې يې پاڼې ورواچوی.([94])

فايده: داد هغه نازولي آخري ژوند دی چي په ناز ـ ناز سره لوی سوی و او يوه جوړه کالي يې په دوسوه درهمه اخيستل او اغوستل به يې نن دده مبارک يو کفن هم نه پيدا کيږي او دا يې مېړانه وه چي په خپل ژوند يې بيرغ و مځکې ته نه پرېښودئ لاسونه يې دواړه پرې سوه خو بيا يې هم بيرغ مځکې ته نه پرېښودئ. ډېر په ناز لوی سوي و خو د هغو خلګو ايمانونه دومره مضبوط سوي وه چي دايمان د مينې له وجې به يې د ځان سره هيڅ شی نه پرېښودئ پيسې، ارام او شوق به يې هيڅ و ځان ته نه پرېښودئ او خپل ځان يې دايمان په خوارۍ کې لګاوی.

۲- د قادسيې په جنګ کې د حضرت سعد ﷺ خط

دعراق په جنګ کې د حضرت عمر ﷺ اراده وه چي په جنګ کې ګډون وکړي خو دخاصو او عامو ډلو سره يې په دې کار کې ترخو ورځو پوري مشوره کېدله چي دعمر ﷺ پاتېدل به ښه وي او که به په جنګ کي تلل ښه وي دعامو خلګو داخوښه وه چي حضرت عمر ﷺ په جنګ کې ګډون وکړي او دخاصو خلګو داخوښه وه چي عمر ﷺ ګډون نه پکښې وکړي او په مدينه کې پاته سي دلښکرو انتظام وکړي. دمشورې په خبرو کې د سعد بن ابي وقاص ﷺ نوم واخيستل سو ټولو

([94]) قرة - اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښ کړی او وې ویل: که سعد ولاړسي نو بیا عمر ﷺ ته اړتیا نسته حضرت سعد ﷺ مشهور بهادر وو د عربو په زمریانو کي شمېرل کېدئ لنډه دا چي سعد ﷺ و تاکل سو او ولېږل سو کله چي په قادسیه کي دحملې لپاره ورسېدئ نود کسرا پاچا دده دمقابلې لپاره رستم خان را واستوی چي مشهور پهلوان و پر رستم خان باندي وبري غلبه کړې وه او پوره کوشش یې کاوه چي پاته سي پاچا ته یې وبره نه ښکاره کوله په ښکاره به یې دا ویل چي مادلې پرېږده زه به دلته ستاسره په لښکر لېږلو ،صلاح او مشورو کولو کي ستاسره مرسته کوم خو پاچا چي نوم یې (یزدجرد) و ونه منل آخر د مجبوري څخه په جنګ کي شریک سو.([95])

حضرت سعد ﷺ چي کله روانېدئ حضرت عمر ﷺ ده ته وصیت وکړی چي د الفاظو لنډه ترجمه یې داده: اې سعده ! په دي خبره خطانه وزې چي ته درسول الله ﷺ ماما بلل کېدې او دهغه صحابي وې الله ﷻ بدي په بدي نه مینځي بلکي بدي په نیکي مینځي د الله ﷻ او د بندګانو تر منځ هیڅ خپلوي نسته بلکي الله ﷻ ته یوازي بندګي قبوله ده د الله ﷻ په نزد باعزته او بې عزته ټوله یو برابر دي ټول د الله ﷻ بندګان دي او الله ﷻ د ټولو رب دئ د الله ﷻ نعمتونه په بندګۍ سره لاسته راځي په هر کار کي و هغه شي ته ګوره چي د نبي ﷺ طریقه وه په هم هغه شي باندي عمل کوه زما دا نصیحت یاد ساته ته دیوه لوی کار لپاره لېږل سوي یې چي خلاصون یې یوازي د الله تعالي په تابع داري کي لګېدلای سي د خپل ځان او ملګرو سپېڅلي عادتونه جوړوه د الله تعالي څخه وېره اختیار وه د الله ﷻ څخه وېره په دوو خبرو کي یو ځای کېدای سي لومړي د الله ﷻ په اطاعت کښې ، دوهم دګناه څخه په ځان ساتلو کي ، د الله ﷻ اطاعت چي د چاپه برخه سي ددنیا څخه به یې کرکه کېږي او د آخرت سره به مینه لري.([96])

([95]) اشهر
([96]) اشهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ځخه وورسته حضرت سعد ﷛ په ډېره خوشحالی سره لښکر تيارکړی او د جنګ پر لوري روان سو دده د خوشحالي کيفيت دهغه خط څخه معلوميږي چې ده رستم ته لېږلی دئ ده مبارک په خپل خط کي ليکل دي: فَاِن مَعِيَ قومٍ يُحِبونَ المَوتَ كَمَا يُحبونَ الا عَاجِمَ الخَمرَ) ژباړه : بېشکه زما سره داسې قوم ملګری دی چې د مرګ سره داسې مينه لري لکه عجم چې يې د شرابو سره لري.(97)

فايده: د شرابو د مينه لرونکو ځخه که پوښتنه وسې چې په شراب چيښلو کي ځومره خوند دئ؟ (نو هغه ته خامخا معلوميږي چې تر ټولو خوږو خوند ور دئ) ځوک چې د مرګ سره په دغه پيمانه مينه لري نو کاميابي ولي دداسې چاپلونه نه موچوي؟

۷- د حضرت وهب بن قابوس ﷛ شهادت د احد په غزاء کي

حضرت وهب بن قابوس ﷛ يو صحابي دي چې يو وخت مسلمان سو په صحراء کښې په يو کور کښې اوسېدئ بزې يې څرولې يو وخت يې د وراره سره بزې په يوه پړی وتړلې او د مدينې منورې پر لوري روان سو کله چې مدينې منورې ته ورسېدئ پوه سو چې محمد ﷺ د احد غزاء ته تللی دئ بزې يې هلته پرېښودې د محمد ﷺ ملاقات ته ورغلی په دغه وخت کي د کافرانو يوه ډله راغله رسول الله ﷺ و فرمايل: ځوک دغه ډله خواره واره کولای سې چې زما سره به په جنت کي ملګری وي حضرت وهب ﷛ په ډېر زور سره توره وچلول کافران يې ټوله خواره واره کړل دوهم او دريم ځل بيا داسې پېښه وسوه رسول الله ﷺ وده مبارک ته د جنت زيری ورکړی ده چې دا واورېدل توره يې واخيستل د کافرانو په يوه ګڼه ډله ورننوتی او شهيد سو.

(97) تفسير عزيزي اول ټوك

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت سعد بن ابي و قاص ﷺ فرمايي: ما د وهب ﷺ په ښېر بهادري او شجاعت د هيڅچا ندی ليدلی دده د شهادت ښخه وروسته ما رسول الله ﷺ وليدئ چي دده دسر لوري ته ولاړو او دايې ويل: الله ﷻ دې ستا ښخه راضي سي زه ستا ښخه راضي يم ددې ښخه وروسته رسول الله ﷺ دی په خپلو مبارکو لاسونو سره ښخ کړی سره ددې چي په دغه غزاء کي رسول الله ﷺ هم ځني راضي سوي و حضرت عمر ﷺ فرمايي زما د هيڅچا په نيکو کارونو غبته [98] نه وه سوې لکه د وهب په نيکو کارونو چي مي وسوه زما زړه غوارې چي د الله ﷻ ښخه دده په ښېر عمل نامه واخلم. [99]

فايده: په دې باندې د حضرت عمر ﷺ غبته کېدل د يو خاص کار له امله و ، هغه دا چي خپل ځان ته يې په ځان نه وه و يلي (يعني تر خپل سر تير و) که نه نو حضرت عمر ﷺ او د نورو صحابه کرامو ﷺ نيک کارونه تر دغه هم زيات وه.

۸- د بير معونه جنګ

([98]) غبطه ودې ته وايي چي يوڅوک يوه ځانګړتيا ولري بل کس چي يې ويني نو دافکر ورته پيدا سي چي کاشکي ماهم دغه ځانګړتيا درلوداى . حسد دې ته ويل کيږي چي يوڅوک يوه ځانګړتيا ولري بل کس فکر وکړی چي کاشکي دغه ځانګړتيا ده نه درلوداى بلکي ما درلوداى غبطه روا ده اوحسد ناروا دی ژباړن.

([99]) اصابه - قره

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بير معونه يو مشهور جنگ دئ چي د اصحابانو او پاکسيزه لوی جماعت په پوره ډول پکښي شهيد سوی دئ چي دوی ته قرآء (قاريان) ويل کيږي ځکه چي دوی ټوله د قرآنکريم حافظان وه زيات شمبر يې انصار وه پرته ديو څو کسانو څخه چي مهاجرين وو ددوی دنبي ﷺ سره ډېره مينه وه ځکه چي دوی د شپې زياته برخه په ذکر او تلاوت تېرول او دورځي به يې د نبي ﷺ د بيبيانو دکورونو، ارتيا وي لکه لرگي، اوبه او داسي نور پوره کولې. دغه سپېڅلي ډله د نجد يوا وسيدونکي د بني عامر د قوم يو سړي چي نوم يې عامر بن مالک و او کنيه نوم يې ابوبراء و د خپل ځان سره يې تر خپل سيوري لاندي دتبليغ او وعظ په نامه بېولې وه که څه هم نبي ﷺ دوی ته ويلي وه چي زما سره داوېره ده چي اصحابو ﷺ ته کوم تاوان ونه رسيږي خو دغه سړي ډېره تسلي ورکړې وه نبي ﷺ دغه اويا اصحاب ﷺ ورسره کړه او يو خط يې د عامر بن طفيل په نامه چي دبني عامر رئيس و وليکی په خط کښي د اسلام بلنه ليکل سوې وه. دوی مبارکان د مديني منورې څخه رخصت سوه کله چي بيرته معونه ته ورسېده هلته تم سوه ددوی دوو ملگرو هر يو حضرت عمر بن امية ﷺ او حضرت منذر بن عمر ﷺ دخپلو ملگرو ټولو اوښان دڅرولو لپاره پر غاړه واخيستل او حضرت حرام ﷺ ددوو ملگرو سره يو ځای وعامر بن طفيل ته ورغلل ددې لپاره چي د رسول الله ﷺ خط ورورې هلته چي نژدې سوه حضرت حرام ﷺ و خپلو ملگرو ته وويل: تاسو دلې ودريږئ زه به ورسم کچيري يې زما سره دوکه وکړه نو تاسو ولاړ سئ ځکه ددرو تر مړه کېدو نو د يوه مرگ بهتر دئ. عامر بن طفيل د عامر بن مالک وراره و هغه عامر چي مسلمانان يې راوستلي وه عامر بن طفيل دمسلمانانو سره سخته دښمني درلوده حرام ﷺ چي د رسول الله ﷺ خط ورکړی عامر بن طفيل مخکي تر دې چي خط ولولي حرام ﷺ يې په نيزه داسي وواهه چي نيزه پوري ووري ترې ووتل حرام ﷺ وويل: (فُزتُ وَرَبِّ الكَعبَةِ) يعني د کعبې په رب قسم کوم چي زه کامياب سوم ددې وينا څخه وروسته شهيد سو عامر بن طفيل په دې هم بسنه ونه کړه چي قاصد وژل په هيڅ قوم کي روا کار نه دئ او نه يې دې ته کتل چي دغه حضرات زما اکا په خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنا کې راوستلې دي بلکې خپل قوم يې راجمعه کړی ددې لپاره چې دا ټول اصحابان ووژني او يو هم ژوندی پرې نه ږدي خو دده قوم په دې وجه چې عامر بن مالک دغه اصحابان په خپله پناه کې راوستلي دي د اصحابانو ووژلو ته تيار نسوه خو عامر بن طفيل د شاوخوا څخه خلک راجمعه کړه يوه لويه ډله يې تياره کړه پر مسلمانانو باندې يې حمله وکړه مسلمانانو هم مقابله وسره شروع کړه اخر مسلمانانو به ترکومه پورې ددوی سره مقابله کولای چې د ځلور خواوو څخه کافرانو حمله پرې وکړې وه اودوی يې په منځ کې محاصره سوي وه ؟ د کعب بن زيد AA پرته چې کافرانو مړ بللی وو نورټول اصحابان شهيدان سوه. حضرت منذر ﷺ او حضرت عمر بن امية ﷺ چې اوښان يې څرول د اسمان وخواته يې وکتل وې ليدل چې مردار خواره مرغان الوتل دواړو وويل چې خامخا يو څه پېښه سوې ده نو بېرته د خپلو ملګرو و خواته راغلل کله چې راورسېدل وې ليدل چې ملګري يې ټوله شهيدان سوي دي او شاوخوا په توره سمبال سواره پرې راګرځي دوی دواړو چې دا حالت وليدی نو په خپلو منځو کې يې مشوره وکړه حضرت عمر بن امية AA وويل: راځه چې بېرته ولاړ سو رسول الله ﷺ خبر کړو خو منذر ﷺ وويل رسول الله ﷺ خو به هغسې هم خبر سي زما زړه نه کيږي چې شهادت پرېږدم او ددې ځای څخه ولاړ سم چې ملګري مې بيده پراته دي درځه چې د خپل ملګرو سره يو ځای سو نو دواړو و ميدان ته وروداننګل حضرت منذر ﷺ شهيد سو او حضرت امية ﷺ ونيول سو. څرنګه چې د عامرمور د يوه غلام ازادول په يو کار کې نذر ايښی و نو عامر په هغه وجه عمربن امية AA ازاد کړی.(100)

په دغه مبارکو انسانانو کې د حضرت ابوبکر ﷺ غلام عامر بن فهيره هم و دده مبارک قاتل جبار بن سلمي وايي: ماچې کله عامر بن فهيره په نيزه وواهی ده وويل: (وَ اللهِ فُزتُ) يعني په الله ﷻ مې دي قسم وي چې زه کامياب سوم ددې څخه وروسته ماوليدی چې دده جسد و

(100) اسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسماني طرف ته پورته سو زه ډېر حيران سوم ددې څخه وروسته ما د خلګو څخه وپوښتل : چې دغه سړی ما په نيزه وواهی دستي مړ سو خو بيا هم دی وايي چې په الله ﷻ قسم چې زه کامياب سوم دده کاميابي نوپه چشي کې ده؟ خلګو راته وويل: دده کاميابي په جنت کې ده پدې وجه زه مسلمان سوم.([101])

فايده: دا هغه خلګ دي چې اسلام په دوی فخر کوي نو پر ځای خبره ده چې وويل سي: بېشکه دوی دمرګ سره دعجمو تر ميني د شرابو زياته مينه درلوده ولي به دوی ته مرګ خوښ نه و چې دوی په دنيا کې داسي کارونه کړي وه چې د الله ﷻ په نزد ددوی کاميابي يقيني وه نو دوی چې به مړه کېده کاميابه کېده.

۹- د حضرت عمير ﷺ وينا چې خرما خوړل اوږد ژوند دئ

د بدر په غزا کې رسول الله ﷺ په يوه خيمه کې تشريف درلودئ چې اصحابانو ته يې اشاره وکړه يعني ورته وې ويل: ولاړ سئ داسي جنت ته ورمخکي سئ چې پلنوالی يې تر اسمانو او مځکو زيات دئ او دمتقيانو لپاره جوړ دئ يو صحابي حضرت عمير بن الحمام AA چې دا خبره واورېدل وې ويل: واه ، واه ، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: پر کومه خبره دي واه واه وويل ده مبارک ورته وويل: چې زه به هم غواړم چې ددغه خلګو څخه سم چې جنت ته ځي رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: ته هم ددغه خلګو څخه يې بيا يې د خرما کڅوړه راواخيستل او خرماوي يې خوړلې بيا يې وويل زه چې دغه خرماوي خورم چې زما په لاس کې دي دا هم ډېر وخت دئ او

([101]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاصوم يې نو زه دومره انتظار نه سم کولای خرما وي يې وغورځولې توره يې واخيستل د کافرانو په يوه ګڼه ډله ور ننوتی تر هغه وخته پورې وجنګېدی تر څو شهيد سو.(102)

فايده: په حقيقت کې هم دا خلک د جنت وړ وو او په جنت يې ټينګ يقين و زمونږ که يقين ټينګ سي نو ټولې خبرې به سمې سي.

۱۰- د حضرت عمر ﷺ هجرت

د حضرت عمر ﷺ به څه بيان کوې هر سړی دده په بهادرې خبر دئ او دده په مېړانه اقرار کوي د اسلام په شروع کې چې مسلمانان په کمزورې حالت کې وو نبي ﷺ په خپله د اسلام د قوت لپاره دده د مسلمانېدو دعا وکړه او د رسول الله ﷺ هغه دعا قبوله سوه حضرت عبد الله بن مسعود ﷺ فرمايي: مونږ د عمر ﷺ تر مسلمانېدو تر وخته پورې و کعبې ته نژدې په ښکاره لمونځ نه سوای کولای ، حضرت علي ﷺ فرمايي: په لومړي وخت کې به مسلمانانو په پټه هجرت کاوه يو ـ يو به تلې خو کله چې عمر ﷺ د هجرت اراده وکړه نو توره يې په غاړه کړه لېندۍ يې په لاس کې واخيسته او ډېر غشي يې هم د ځان سره واخيسته لومړي مسجد ته ولاړی په ښه ارامۍ سره يې طواف وکړی بيا يې په ښه ارامۍ سره لمونځ وکړی وروسته د کافرانو مجلسو ته ورغلی او ورته وې ويل: د چاچې زړه غواړي چې موريې پر وژاړي ، ښځه يې کونډه سي او اولادونه يې يتيمان سي هغه دې د مکې دباندې راووزي او زما مقابله دې وکړي دا وينا يې جلا ـ جلا ډلو ته وکړه بيا يې تشريف يووړی په هيچا کې دومره همت نه سو پيدا چې دده مقابلې ته ورووزي.(103)

---

(102) طبقات ابن سعد
(103) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د موته د غزا قصه

رسول الله ﷺ و مختلفو پاچهانو ته د اسلام د بلنې لیکونه واستول چې په هغو کې یې یو د حضرت حارث بن عمیر ازدي ﷺ په لاس د بصرا پاچا ته ولیږی حارث بن عمیر ﷺ چې کله و موته ته ورسېدئ د قیصر د حاکمانو څخه یو کس چې شرحبیل غساني نومېدئ د غه مبارک قاصد وواژی او حال دا چې د قاصد وژل د ټولو قومونو په اصطلاح کې یو ناروا کار بلل کېدئ پر نبي ﷺ باندې دا خبره ګرانه پرېوتل نو درې زره کسیزه لښکر یې تیار کړی حضرت زید بن حارثة ﷺ یې ور امیر کړی بیا یې ورته وفرمایل: که زید بن حارثه ﷺ شهید سې نو بیا د ي جعفر بن ابي طالب ﷺ امیر سې که دی هم شهید سې نو بیا دې عبدالله بن رواحة ﷺ امیر سې که دی هم شهید سې بیانو د مسلمانانو چې هر څوک زړه غوښتی هغه دې امیر کړې یوه یهودي دا خبري واورېدې او وې ویل: د اکسان به خامخا شهیدان کیږي ځکه د لومړنیو انبیاؤ د دغه ډول خبرو څخه مطلب هم داسې و رسول الله ﷺ یو سپین بیرغ جوړ کړې حضرت زید ﷺ ته یې ورکړی بیا رسول الله ﷺ او ددوی دیوې ډلې سره ددوی درخصتولو په اراده د ښار د باندې راووتی د ښار دباندې چې مجاهدین رخصتېدل پاته خلګو دعا ورته کوله چې الله ﷻ دې تاسو کامیابه کړې او په خیر او سلامتیا سره مو رب تعالي ﷻ بېرته راوله او الله ﷻ دې تاسو د هر ډول بدی څخه و ساتي حضرت عبد الله رواحة ﷺ ددوی په جواب کې درې بیتونه وویل چې مطلب یې داسې و: زه د خپل رب څخه د ګناهونو بخښنه غواړم او یوه داسې توره وي چې په هغې سره زما د وینو داري رواني سې او یا په یوه داسې نېزه ووهل سم چې زما تر کولمو او اینې ووزي خیري یې کړې کله چې څوک زما و قبر ته تیریږي نو وو ایي: الله ﷻ دې تالاربسود او کامیابه کړې ریښتیا هم ته لمر او کامیاب وي ددې څخه وروسته دوی مبارکان روان سوه شرحبیل ته هم ددوی د روانېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر ورور رسېدئ د شرحبيل سره سل زره فوج تيار سو د مقابلې لپاره ، کله چي دوی مخکي ولاړل نو ورته معلومه سوه چي د روم پاچا هرقل هم د سلو زرو فوجيانو سره مقابلې ته راروان دئ د دې خبر په اورېدو سره اصحابان فکر من سوه چي د دې دومره لوی طاقت مقابله شروع کړي او که رسول الله ﷺ ته خبرورکړي په دغه حال کي عبد الله بن رواحة رضي الله عنه په لوړ اواز وويل: اې خلګو ! تاسو د کومي خبري څخه وېرېږئ ؟ تاسو د کوم مقصد لپاره راوتلي یاست ؟ ستاسو مقصد شهيد کېدل دي موږ هيڅ کله د قوت او د سړو د ډېروالي په زور نه يو جنګېدلي بلکي موږ يوازي د هغه دين په زور جنګېدلي يو چي د هغه دين په وجه الله ﷻ موږ ته عزت راکړی دئ. مخ په وړاندي ځئ د دوو کاميابيو څخه به يوه خامخا لاسته راوړئ يا به بريالیتوب وي او يا به شهادت وي مسلمانانو چي دا خبره واورېده ميړانه يې وکړه پر مخ روان سوه آن تر دې چي موته نومي ځای ته ورسېده او جنګ شروع سو حضرت زيد رضي الله عنه بيرغ په لاس کي واخيستی ميدان د جنګ ته ورغلی زورور جنګ شروع سو د شرحبيل ورور ووژل سو او ملګري يې و تښتېدل خپله شرحبيل هم و تښتېدئ يه يوه کلا کي پټ سو و هرقل ته يې د مرستي لپاره سړی ولېږی هر قل دوسوه زره فوجيان راولېږل جنګ په زيات زور سره شروع کېدئ چي زيد رضي الله عنه شهيد سو دستي حضرت جعفر رضي الله عنه بيرغ په لاس کي واخيستي د خپل آس پښي يې په خپله پرې کړې چي بيرته تګ يې د زړه څخه ووزي يو څو اشعار يې وويل چي مطلب يې دادئ: اې خلګو ! جنت څومره ښه شی دئ او جنت ته نژدې کېدل څومره ښکلی دئ او د جنت اوبه څومره يخي دي. د روم پر خلګو عذاب راغلی ماته په کار ده چي هغه ووژنم ، دا شعرونه يې وويل د آس پښې يې پخپله پرې کړې چي بېرته تلل يې د زړه څخه ووزي توره يې واخيسته کافرانو راسته لاس څني پرې کړی بيا يې بيرغ په چپه لاس کي ونيوی کافرانو چپه لاس څني پرې کړی ده مبارک بيرغ په مړوندانو کي ټينګ کړی په خوله يې کلک ونيوی يو سړی د شا د خوا څخه ورغلی د شا د خوا يې دوې ټوټې کړی ، دی مبارک غوزار سو دستي شهيد سو. عبد الله بن عمر رضي الله عنهما فرمايي: موږ چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله شهیدان را ټولول دی چې مو راپورته کړی په بدن کې یې (۹۰) زخمونه وه. حضرت جعفر ﷺ چې شهید سو خلګو عبد الله بن رواحة ﷺ ته اواز وکړی ده په دغه وخت کې د جنګ په یو طرف کې د غوښې یو ټوټه خوړله ځکه ددرو ورځو څخه یې هیڅ شی نه و خوړلی ده چې اواز واورېدئ دستي راپورته سو او وې ویل: حضرت جعفر ﷺ شهید سوی دئ ته په دنیا اخته یې دستي راغلی بیرغ یې راپورته کړی سخت جنګ یې شروع کړی ګوته یې زخمي سوه په وځړېده ده مبارک د اځړېدلې ګوته په پښه ونیول لاس یې راکش کړی ګوته یې پرې سوه لیرې یې و غورځوله په سخت جنګ او خفګان کې فکر من سو چې نه د مقابلې توان سته او نه همت سته. لږ وخت ددې فکر تېرسوي و چې خپل زړه ته یې وویل: اې زړه ! اوس د څشې شوق او مینه درته پاته ده؟ چې ته یې له خطره وېرېږې د بې بې شوق غواړې؟ هغه په درې طلاقه طلاقه ده. د غلامانو شوق غواړې؟ هغه ټول ازاد دي د باغ او پیسو شوق غواړې؟ هغه ټوله د الله ﷻ په لاره کې صدقه دي ددې څخه وروسته یې یو څو اشعار وویل چې ترجمه یې داسې ده. اې زړګیه ! ته به ورکښته کېږې. په خوشحالي ورکښته کېږې که په خوابدی ورکښته کېږې ستا د ارام ژوند یوه زمانه تېره سوه. فکر وکړه ته د یو څاڅکي نطفې څخه پیدا یې کافران ګوره پر مسلمانانو په ډاډه زړه راروان دي تاته څه پېښه سوه چې جنت نه خوښوې که شهید نه سې نو آخر خو هم مرې په دغه وخت کې د آس څخه راکښته سو د اکا زوی یې یوه ټوټه غوښې ورته ونیولې چې وې خوره ! ملا به دې سیده سي د څو ورځو څخه دې شی نه دی خوړلی ده د اکا دزوی څخه هغه ټوټه غوښه واخیستله دیو طرف څخه د حملې اواز راغلی ده هغه ټوټه غوښه وغورځول او سخت وجنګېدی ترشهید کېدو پورې یې توره وچلول.(104)

---

(104) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: دا داصحابو کرامو د ژوند یوه نمونه ده ددوی مبارکانو هر قصه ددنیاد فاني کېدو او د آخرت سره دمینې سبق ورکوي. د اصحابانو کرامو ﷺ څخه بـه ځه پوښتنه کوې چې پـه تابعینو کې داسې خلک ختلي دي چې په یوه په قصه سره یې دغه باب ختموو چې د هغه رنګ بل ډول دئ ددښمن مقابله خو تاسو ولیده اوس یې د حکومت په وړاندې د لاورې هم ووینئ:

۱۲- د سعید بن جبیر ﷺ او حجاج بن یوسف خبرې اترې

نبي ﷺ فرمایي: اَفضَلَ الجَهَادِ کَلِمَةُ حَق عِندَ السلطَانٍ جَائِرٍ

ژباړه: بهترین جهاد د ظالم پاچا په وړاندې د حق خبره کول دي.

د حجاج بن یوسف ظلم او تېرى په ټوله دنیا کې مشهور دئ که څه هم د هغې زمانې ظالم پاچا په ظلم سره ددین د خورولو کار هم کاوه خو دعادل او دینداره پاچا پـه پرتله بـه دى بد ګڼل کېدئ او په دغه وجه به خلک دده څخه بېزاره وه.

سعید بن جبیر ﷺ دابن الاشعث ﷺ سره یو ځاى سو د حجاج مقابله یې شروع کړه حجاج د عبد المالک بن مروان له خوا حاکم و او سعید بن جبیر ﷺ مشهور تابعي و او دلویو علماؤ څخه و دحکومت دده سره دښمني درلودل په ځانګړې ډول حجاج دده سره زیاتـه دښمني درلـوده لکه څرنګه چې مبارک تـابعي دحجاج سره مقابله شروع کړې وه او هغـه ونـه کړاې سـواى چـې دى ونیسي نو خامخا یې دښمني ورسره کول د ماتې وروسته و مکې ته په پټه ولاړى حکومت مکې ته نوى حاکم ولېږى زوړ حاکم یې راوغوښتى نوى حاکم چې ورغلى خطبه یې وویل او په آخر کې یې د عبد المالک بن مروان دافرمان خلکو ته واوروى چې هر چا چې و سعید بن جبیر ﷺ ته پناه ورکړه خیر یې نسته وروسته حاکم د خپل ځان لخوا ورتـه وویـل د هر چاپـه کور کې کـه دى پیدا سو نو هغـه بـه وژل کیږي. یـوازې دده کورنى نـه بلکـې د همسـایه ګـانو کورونـه بـه یـې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورغورځوم لنډه داچي دمکي حاکم په ډېر تکليف سره نوموړي تابعي ونيوی او حجاج ته يې وليږی حجاج ته د خپل درد (غصې) او وژلو موقع په لاس ورغله خپل مخ ته يې راوغوښتی او پوښتني يې ځني وکړې:

حجاج: ستا نوم څه شي دئ؟

سعيد: زما نوم سعيد دئ.

حجاج: ستا د پلار نوم څه شي دئ؟

سعيد: زما د پلار نوم جبير دئ. (سعيد معني نيک بخته او جبير معني اصلاح سوی) که څه هم په نومونو کي خو معني مقصود نه وي خو حجاج ته دغه ښه معني والا نوم هم خوند نه ورکوی نو پدې وجه يې ده ته وويل: ته شقي بن کسيرېې (شقي معني بدبخته او کسير معني مات سوی)

سعيد: زما مور زما نوم تر تا ښه پېژندی.

حجاج: ته هم بدبخته يې ا و ستا مور هم بدبخته ده.

سعيد: په غيبو باندي ستا څخه علاوه يو بل ذات خبر دئ (يعني علام الغيوب الله ﷻ دئ)

حجاج: ګوره زه اوس تاوژنم.

سعيد: نو زما مور زما نوم صحيح ايښی دئ.

حجاج: اوس زه تا دژوند په بدله کي دوزخ ته لېږم.

سعيد: -که ماته معلوم وای چي دوزخ ستا په لاس کي دئ نو ته به مي معبود جوړ کړی وای.

حجاج: د نبي ﷺ په هکله ستا څه عقيده ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید ﷺ هغه د رحمت نبي و ، د الله ﷻ رسول و او په هدایت بنودلو سره ټولي دنیا ته لېږل سوی و.

حجاج: د خلفاو په هکله ستا څه نظر دئ؟

سعید ﷺ زه د هغوی محافظ یم هر څوک د خپل عمل زموار دئ.

حجاج: زه هغوی ته ښه وایم که بد ؟

سعید ﷺ په کوم څه چي زه نه یم خبر د هغه په هکله زه هیڅ نسم ویلای ماته یوازي خپل حال معلوم دئ.

حجاج: په دوی کي تاته تر ټولو خوښ څوک دئ؟

سعد ﷺ ماته تر ټولو خوښ زماد ښښتن تعالي ﷻ راضي کوونکي دئ. په ځینو کتابو کي ددې جواب پرځای داسي توري راغلي دي: دهغوي ځیني حالات پر ځینو باندي تر جیح ورکوي.

حجاج: د ټولو څخه زیات د مالک راضي کونکی څوک دئ؟

سعید ﷺ دغه کس و هغه چاته معلوم دئ چي د زړه پر ښکاره او پر پټ رازونو باندي علم لري.

حجاج: حضرت علي ﷺ به په جنت کي وي که به په دوزخ کي؟

سعید ﷺ زه ددې څخه کم یم چي په پټو حالاتو باندي خبر درکړم.

حجاج: ته زما سره د ریشتیا ویلو اراده نه کوې؟

سعید ﷺ ما درواغ نه دي ویلي.

حجاج: ته ولي نه خاندې؟

سعید ﷺ د خندا خبره نه ده سوې چي زه وخاندم او هغه څوک به څنګه خاندي چي د خاورو څخه جوړ وي قیامت ته یې تلل وي شپه او ورځ په فتنو کي اوسي.

حجاج: زه خو خاندم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعيد ﷺ الله ﷻ موږ په مختلفو طريقو پيدا کړي يو.

حجاج: زه خو تاوژنم.

سعيد ﷺ زما د مرګ سبب پيدا کونکی د خپل کار څخه فارغ سوی دئ.

حجاج: زه و الله ﷻ ته تر تا ډېر خوښ يم.

سعيد ﷺ په الله ﷻ هغه څوک د لاوري نه سي کولاي چي تر څو خپله مرتبه معلومه نه کړي په غيبو يوازي الله ﷻ خبر دئ وبس.

حجاج: زه به ولي دلاوري نه کوم زه د ټولني د پاچا سره يم او ته د باغيانو د ډلي سره يې.

سعيد ﷺ زه د ټولني څخه جلا نه يم او نه فتنه خوښوم څه چي په تقدير کي دي هيڅوک يې نه سي بدلولای.

حجاج: کوم شيان چي موږ دا مير المؤمنين لپاره جمعه کوو ته يې په اړه څه نظر لري؟

سعيد ﷺ زه نه يم خبر چي تاسو څه شي جمعه کوی؟

حجاج: سره زر، سپين زر، ټوکران او داسي نور ، بيا يې دا شيان را وغوښتل او د سعيد په مخکي يې کښېښودل.

سعيد ﷺ دا ښه شيان دي چي د خپلو شرطونو مطابق وي.

حجاج: شرطونه څشي دي؟

سعيد ﷺ شرطونه دادي چي په دغه سره داسي شيان واخلې چي د قيامت په ورځ امن پيدا کړي که نه نو د شيدې ورکونکي به تی روه دونکی هېر کړي او حمل به وغورځي او سړي ته به د ښه عمل څخه پرته بل هيڅ شی کار نسي کولای.

حجاج: موږ چي دا شيان يو ځای کړي دي دا ښه شيان دي.

سعيد ﷺ ددې شيانو ښه والي تاته معلوميږي.

حجاج: ته په دې شيانو کي يو شی ځانته خوښوې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید🏛 زه یوازې هغه شی خوښوم چې الله ﷻ یې خوښوي.

حجاج: ستا دپاره دې هلاکت وي.

سعید🏛 هلاکت دې هغه چا لره وي چې د جنت څخه لیرې سوی وي او دوزخ ته داخل سوی وي.

حجاج: وښیه زه تا په کومه طریقه ووژنم ؟

سعید🏛: کومه طریقه چې دځان لپاره خوښوې.

حجاج: ایا زه تا معاف کړم؟

سعید🏛 معافي د الله ﷻ په نزد ده ستا معافي هیڅ شی نه ده.

حجاج: جلاد ته امر وکړی چې سعید ووژني، سعید🏛 چې یې دباندي راوایستی سعید🏛 وخندل حجاج ته خبر ورکړل سو چې سعید🏛 وخندل حجاج راوغوښتی پوښتنه یې څني وکړه چې ولې دې وخندل؟

سعید🏛 ستا په زړورتیا باندي چې پر الله ﷻ یې لرې او د الله🗨 پر صبر باندي چې ستا په وړاندي یې لري.

حجاج: زه هغه خوک وژنم چې د مسلمانانو په ټولنه کي بیلتون رامنځته کوي بیا یې جلاد ته وویل: دده سر زما په مخکي پرې کړه.

سعید🏛 وویل: زه دوه رکعته لمونځ کوم لمونځ یې وکړی او دا کلماتي یې وویل:

❽🙰🔔⅄✂🙰✆ “❻🙰♑⇳♉◆❒ →💣⇳♑▪♉◆❒ ❼🙰☐❄🙰✆

🙴←⬀❻☞❀👓✂◆❒ ⮰✞🕓◆❑🕚⌂☺○○✆👓✂ ♦❷⬩➲⬩▫

(c) ketabton.com: The Digital Library

🙰⮫♎✌ ⚐🙵♦☼❒📖 ✏🙵♦✌♦❒ ☎ 🙵☪▦⓿♎☪⍓❍
(105) ⮈♏♏⬀ 🙰▫✓♎🖅♒❸⇳⌑←☺⬂🙲🙵✃

ژباړه : ما خپل مخ د هغه ذات ولوري ته واړوی چي اسمانانونه او مځکي يې پيدا کړي دي په داسي حال کي چي د باطل څخه وحق ته ميل کونکی يم زه د مشرکانو څخه نه يم.

حجاج وويل: دده مخ د قبلې څخه واړوئ د نصاراوو و قبلې ته يې کړئ ځکه هغو هم په دين کي تفريق کاوه او اختلاف يې رامنځته کوی. ژر دده مبارک مخ واړول سو. سعيد وويل:

🗐 ⮌⚇▩❷⬂⬄□☼▫➝🙵✃♦❒ ⬈🖅▩❷⇳⌖□☼▫➝🙵✃ ★✏♦❒

←❍⇳♉♦❒ ▪☠⬧✞⬧▫ ☎✃❑♌♍♦❑➔🖎 🙵⍓☺♦☪⬃③❑🕯⬧▫

⮈⬀⬀♒⬀ ♏⚐⑩♒🖬♦⬂ ⬈⬈⮋♋🕓♦❒ ⮝✏🙵✃ ·♍♒☽ 🗐 ★✏🙵✃
(106) ٱلكافِي بِالسرآئر

ژباړه: الله ﷻ لره ختيځ او لويديځ دئ هري خواته چي مخ واړوي هم هلته خدای ﷻ سته بيشکه الله ﷻ پراخي راوستونکی اوزيات عالم دئ. الله ﷻ کافي دی په پټو رازو کي يعني په پټو احوالو خبر دئ.

حجاج وويل: پړي مخ يې واړوئ مورږ په ظاهر باندي د عمل کولو زمه وار يو.

ســـــــعيد وويـــــــل: 🖂✌♎❆⬃🙸❑🙵⌘⍓🖬■☽⬂✡❑🕔🗏⬈☠⬁

🙵❑🙸⬃❆♎✌♦❒⬁☠⬈🖅←⑨⓿♎➔←☼🙵❑🙸❸♎▫♦❒
(107) ⮈♒♒⬀ 🗏❽♦❷⬃⌘⬆📖 🕒❑♦❻🙵⬧🖎⬁☠⬈🗏⬉♉▩❷⬂③⬆✞

---

(105) سورة آل عمران الاية (٧٩)
(106) سورة بقرة الاية (١١٥)
(107) سورة طه الاية (٥٥)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: موږ ددې مځکې څخه پیدا کړي یاست بېرته مو دې مځکې ته ورولو او بیا مو ددې مځکې څخه راباسو.

حجاج وویل: وي وژنئ! سعید ووېل: زه تا ددې خبرې شاهد جوړوم چې زه وایم. لا اله الا الله و اشهد ان محمد عبده ورسوله.

ته دغه کلمه په یاد ساته کله چې زه ستا سره د قیامت په ورځ یو ځای سم بیا به یې بدله درڅخه اخلم. ددې څخه وروسته شهید سو. (انا لله و انا الیه راجعون)

دده په شهادت دده د بدن څخه زیاته وینه ولاړه حجاج ورته حیران سو د خپل طبیب څخه یې پوښتنه وکړه چې ولې دومره وینه څنې ولاړه؟ طبیب ورته وویل: دده زړه ډېر ارام و په زړه کې یې د مرګ هیڅ وېره نه وه نو وینه یې پر خپل نورمال حالت باندي وه نو ځکه ډېر وینه څنې ولاړه. داسې نه لکه نور خلګ چې تر مرګ مخکې یې تو له وینه دوېرې څخه وچه سي.(108)

فایده: ددې قصې په سوال او جواب کې نور کتابونو زیادت او کمی کړی دئ نورو بیا څنې نور سوالونه او جوابونه رانقل کړي دي زموږ مقصد یوازې نمونه ښودل دي نو له دې امله مو په دغه اندازه بسنه وکړه.

ددې ډول څخه د تابعینو زیاتې قصې راغلي دي (چې ددوی پر بهادرۍ باندي ښودنه کوي) امام اعظم، امام مالک، امام احمد بن حنبل او داسې نورو مبارکو انسانانو د حق وینا په وجه ډېرې سختۍ تیرې کړي دي خو حق یې د لاسه نه دئ ورکړی.

اتم باب

(108) علماء سلف کتاب الامامة و السیاسة

(c) ketabton.com: The Digital Library

د علم شوق او په علم کښي بوختیا

څرنګه چي د دین اصل د توحید کلمة (لا اله الا الله محمد رسول الله) د ټولو کمالاتو بنسټ ده د دې کلمي پرته هیڅ سپېڅلي کار د قبول وړنه دئ په همدې وجه اصحابانو خصوصا د اسلام په لومړیو وختو خپل ټول قوت د همدې کلمې په خپرولو کې مصرفوی ، د کافرانو سره به يې جهاد په پوره زور سره کاوه دوی مبارکان د علم لاسته راوړلو ته فارغ او متوجه نه وو ددې دومره بو ختیا و سره ـ سره ددوی د علم سره دومره شوق او مینه وه (دومره علم یې لاسته راوړی) چي نن څوارلس سوه کاله وروسته د قرآن او حدیث د علومو د بقا ذریعه ده، دا یو څرګند حقیقت دئ. ددې مبارکو انسانانو چي د وخت په تېرېدو سره څه فراغت تر لاسته کړی او د مسلمانانو ډله هم یو څه لو سوه نو لاندینی آیات کریمه نازل سو:

♦♌❑⬉☪♋✌⬃⬧⭠☺⬂⬂♐✍✄ ⬄♍♎⊠✍ ✍♦✌♦❒ ✉

♦❷⊠▦♦☼ ⬧⬧⬀❑■◘⬧▫ ✂ ☪❑⅄▫✏✍⬧🗎 ☎✄❐⬉❷♋▦✡♦⑩♋♐

⊲❑⊠▦⌧✶✏✍⬧☪ ⬀☠⬋☙⬃☸♋♓✌ ⌨❑⬧⬧♎⬀❷♋▫ ⬀♏⬊⬈✍ ♊♋✌

⬁♊③♋♏✍✏✍✄ ❼♏× ☎✄❑⭠♑⊙◑⊠▦♦✌♦⑩♋♏♐

✄⬧❶♏◑ ⬄⚐⭠♑♦✌⬀❑⬧♎ ☎✄❒⭣❻⬰⓿✡⬉⑩♋♐♦❒

⬄⚐⭠♑❈◘⍓➔⬧♐ ⬀☠⌧☙⬀❸⬧♐♏◑ ☎✄☑❑⬉➔⍓♉♦❻

([109]) ⬁⬂❖❖⬀ ⬄♍❒⭣❻⊠⓿⬂♦⬧⑥

([109]) سورة التوبة الاية (١٢٢) ، بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: نه ښايي مومنانو لره چې ټوله دې ووزي که چیرې داسې نه وي ددوی د هرې ډلې څخه دې یوه کوچنۍ ډله ځې ددې لپاره چې پوهه په دین کښې حاصله کړي او کله چې بېرته قوم ته راسي نو خپل قوم دې دالله ﷻ د عذاب څخه ووېروي.

حضـرت عبـدالله بـن عبـاس ﷺ فرمـايي: کـوم عـاموالي چـې ددغـه آیـاتو څخـه: ✁ ☼ ▦ ⚬ ❷ ↖ ❒ ✁ ☎ ⌘ ⇖ ▦ ⊠ ✍ ▫ ☸ ✍ ❒ ◆ ⚐ ⚬ ☽ ⬩ ✍ ⬩ ☪ ☎ (110) او د ـــــ

☽ ⚬ ⬩ ✍ ⬩ ☪ ▦ ⚬ ❷ ↖ ❒ ✁ ☎ ③ ↖ ➔ ⍓ ⓿ ℯ ✐ ✍ ⇩ ⌛ ➔ ☠ ⇩

↖ ◆ ⓿ ⊠ ✁ ✍ ◴ ✍ 🕮 ❒ ◉ ⚬ ⑩ ☺ ✞ ✍ (111) هغـه پـدې آيـات سـره ❒ ◆ ✌ ◆ ✍

✍ ⊠ ♫ ♍ ➾ ✁ ✍ ◉ ⇘ ☺ ⇦ ⬩ ⇙ ✌ ⚬ ☪ ↖ ❒ ♌ ◆ ◉ ⚬ ⑩ ◆ ✡ ▦ ⚬ ❷ ↖ ❒ ✁ ☎

🖹 ⬩ ✍ ✐ ▫ ⅄ ◘ ☪ منسوخ سو. اصحابان ﷺ په پیل کې د شمېر له مخې لږ وه دوی اړ وه چې ددوی دغه کوچنۍ ډله ددین ټول کارونه سرته ورسوي خو کله چې د تابعینو په زمانه کښې اسلام تر لېرو ځایونو پورې خپور سو نو د مسلمانانو یو لویه ډله رامنځته سوه د اصحابو ﷺ په خبر لږ والی له مینځه ولاړی الله ﷻ ددین دهرې څانګې لپاره خلک پیدا کړه. دحدیثو لپاره خپله ډله پیدا سوه چې په پوره پاملرنه سره به یې د حدیثو منظمول او خپرول کول، د فقهاؤ بېله ډله جوړه سوه، د صوفیانو، قاریانو، مجاهدینو او داسې نورو لپاره ډلې جوړې سوې. مطلب دا چې ددین دهرې شعبې لپاره مستقل سمبالونکي پیدا سول په هغه وخت کښې داشی ضروري وو چې په یوه شعبه کښې دې ځان کمال ته ورسوي ځکه چې ددین په ټولو شعبو کښې ځان کمال ته رسول ګران کارو داصفت الله ﷻ و انبیاؤ(علیهم السلام) ته ورکړی و خصوصا و سید الانبیاء ﷺ ته یې ورکړي و نو له همدې امله به پدې باب کښې د اصحابانو ترڅنګ دنورو مبارکو انسانانو

(110) سورة التوبة الاية (٤١)
(111) سورة التوبة الاية (٣٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

قصې هم ذکر سي ترڅو معلومه سي چې دوی مبارکانو په څومره سختيو کې دعلم سره شوق دلوردئ.

۱ - د فتوا ورکونکي ډلي سرليک

که څه هم اصحابان د اعلاء کلمة الله لپاره د جهاد په کولو سره مشغول وه خو بيا هم ددغه بوختيا سره ـ سره په علم هم بوخت وه او ددې علم خپرول او رسول هم ددوی دنده وه په دوی کې يوه ډله دفتوي لپاره خاصه سوې وه چې د نبيﷺ په زمانه کې يې هم د فتوي کار کاوه نومونه يې په لاندې ډول دي: حضرت ابوبکرؓ، حضرت عمرؓ، حضرت عثمانؓ، حضرت عبدالرحمان بن عوفؓ، حضرت عليؓ، حضرت ابی بن کعبؓ، حضرت عبدالله بن مسعودؓ، حضرت معاذ بن حبلؓ، حضرت عمار بن ياسرؓ، حضرت خذيفة AA ، حضرت سلمان فارسيؓ، حضرت زيد بن ثابتؓ، حضرت ابو موسيؓ او حضرت ابودرداءؓ (112)

فايده:دا ددغه مبارکو انسانانو د کامل او بشپړ علم خبره وه چې د نبيﷺ په موجوديت کې دوی د فتوي ورکولو کارکاوه.

۲ د حضرت ابو بکرؓ د حديثو د مجموعې سوځل

(112) تلقيح

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عائشة رضي الله عنها فرمايي: زما پلار حضرت ابوبکر رضي الله عنه د پنځوسوو حديثونو يوه مجموعه تياره کړې وه يوه شپه ما وليدئ چې زما پلار ډېر ناارامه دئ پر ځای باندې اړخ پر اړخ اوړي ما چې وليدئ ډېره خوابدې سوم پوښتنه مې ځني وکړه چې څه تکليف لرې او که دې څه دفکر وړ خبره اورېدلې ده؟ لنډه دا چې ټوله شپه کت پر کت اوښتی سهار يې راته وويل: هغه زما د حديثو مجموعه چې ما ستا سره اېښې وه هغه راوړه ما چې راوړه ده مبارک وسوځل ما پوښتنه ځني وکړه چې ولې دې وسوځل؟ ده مبارک راته وويل: زما سره ويره وه چې صبا به زه مړ سم او د احديثونه به مې تر شا پاته سي حال دا چې په دې حديثونو کې داسې څه موجود دي چې د ځان څخه جو سوي دي په هغه وخت کې به مامعتبر روايتونه ګڼلي و خو وروسته راته معلومه سوه چې معتبر روايتونه نه دي او څه ګړ بړ پکښې دئ چې بيا به يې مسئوليت زما د غاړې وي ځکه زماد خوا خلګو ته ورپاته دي. ([113])

فايده: حضرت ابوبکر رضي الله عنه چې د پنځوسوو حديثونو يوه رساله جمعه کړې وه داد ده پوره علم او د علم سره محبت و او داچې ده سوځل دادده مبارک پوره احتياط و. داد مخورو اصحابانو رضي الله عنهم د حديثونو په هکله احتياط و همدا وجه ده چې د مخورو اصحابانو رضي الله عنهم څخه ډېر کم حديثونه روايت سوي دي ددې کار څخه زموږ لپاره سبق اخيستل په کار دي په ځانګړې ډول هغه کسانو ته چې پر منبرانو ناست وي او حديثونه رانقلوي چې د حضرت ابوبکر رضي الله عنه دا احتياط دغه حال وو. حال دا چې اصحابان رضي الله عنهم فرمايي چې ابوبکر رضي الله عنه په موږ ټولو کې لوی عالم و ددې تر څنګ درسول الله صلى الله عليه وسلم د وفات وروسته د بيعت خبره پېښه سوه نو ابوبکر رضي الله عنه په خپل تقرير کې هيڅ داسې حديث يا آيات نه دی پرې اېښی چې د انصارو په فضليت کې راغلي و ددې خبرې څخه

([113]) تذكرة الحفاظ

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومېږي چې ابوبکر ﷺ په ټولو حديثونو کې او په ټوله قرآن کې پوره معلومات درلودئ خو بيا هم دده څخه ډېر لږ روايتونه نقل سوي دي هم دا سبب دئ چې امام اعظم ډېر لږ روايتونه رانقل کړي دي.

۳- د حضرت مصعب ﷺ تبليغ او د نبي ﷺ تعليم ښودل

مصعب بن عمير ﷺ چې قصه يې په اوم باب پنځمه شمېره کې تېره سوه نبي ﷺ دی مبارک دمنی ددرې دهغه مسلمانانو سره دتبليغ او ديني تعليم ښودلو لپاره ليږلي و کوم چې د منې په دره کې تر ټولو مخکې مسلمانان سوی وه. په مدينه منوره کې به دی هروخت په تعليم او تبليغ کولو مشغول و. خلګو ته به يې قرآنکريم ښودئ او ددين خبري به يې ورته ښودې. د اسعد بن زرارة ﷺ سره اوسېدئ د مقري په نامه مشهور سوی دئ. سعد بن معاذ او اسيد بن حضير چې دواړه سرداران وه په دې خبره ناراضه وه سعد واسيد ته وويل: چې ته اسعد ته ورسه او ورته ووايه چې موږ اورېدلي دي چې تا يو ځوک مسافر پيدا کړی دئ د ځان سره دې کښېنولی دئ او زموږ ناپوه خلګ تېر باسي. اسيد چې اسعد ﷺ ته راغلی نو په سختۍ سره يې خبري ورسره وکړې اسعد ﷺ ورته وويل: ته راسه د هغه خبري واوره که دې خوښي سوې نو قبولي يې کړه که دي خوښي نه سوې نو بيا که يې منعه کړې پروانه لري اسيد ورته وويل: دا ښه دانصاف خبره ده حضرت مصعب ﷺ و اسيد ته د اسلام صفتونه واورول او د قرآنکريم آياتونه يې ورته تېر کړل اسيد چې دده خبري واورېدې نو وې ويل: دا څومري ښې خبري دي دا څومره ښه کلام دئ اسيد زياته کړه: اې مصعبه ! تاسو چې څوک په خپل دين کې داخلوی نو څنګه يې داخلوی؟ مصعب ﷺ ورته وويل: غسل وکړه د شهادت کلمة ووايه. اسيد ﷺ دغه ټول کارونه وکړه او مسلمان سو د مسلمانېدو سره سم ولاړی سعد يې هم راوستی هغه هم دده خبري واورېدې مسلمان سو بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل قوم بنو الا شهل ته ولاړی او هغوته یې وویل: زه ستاسو په نظر څنګه سړی یم هغو ورته وویل: ته زموږ په نظر ډېر غوره او بهتر سړی یې پردې خبره باندې سعد ﷺ ورته وویل: ستاسو د نارینوو او ښځو سره زما خبرې تر هغه وخته پورې حرامې دي تر څو چې تاسو مسلمانیږی او په محمد ﷺ باندې ایمان راوړی ده مبارک په دې خبره سره د بنو الاشهل قوم ټوله نارینه او ښځینه مسلمانان سوه او حضرت مصعب ﷺ دوی ته په تعلیم ورکولو باندې مشغول سو.(114)

فایده: د اصحابانو ﷺ دا عمومي قاعده وه چې کله به څوک مسلمان سو نود مسلمانېدو سره سم به دی یو مستقل تبلیغ کوونکیو او کومه خبره چې به د اسلام ده ته ورسېده نو ده به دستې نورو ته رسول او خورول به یې دا دده د ژوند یوه وظیفه وه په دغه وظیفه کې د پیسو، تجارت، دنده او کوم بل دنیوي مسلک نه و.

۴- د حضرت ابي بن کعب ﷺ تعلیم

حضرت ابي بن کعب ﷺ یو مشهور صحابي دئ، د مشهورو قاریانو څخه دئ او د اسلام راوړلو مخکې یې لیک او لوست زده و په عربو کې د لیکلو دود نه وو خو د اسلام څخه وروسته د لیکلو دود عام سو دی مبارک د لومړی وخت څخه په لیک دود پوهه و دی مبارک به د رسول الله ﷺ په حضور کې حاضرېدئ او وحي به یې لیکلې. د قرآنکریم لوی ماهر و، نوموړی د هغه کسانو څخه و چې د نبي ﷺ په ژوند کښې یې قرآن یاد کړی و نبي ﷺ دده په اړه فرمایي: زما د امت لوی قاري ابي بن کعب دئ ده مبارک په پابندۍ سره په اتوشپو کښې د تهجد په لمانځه کښې قرآنکریم ختماوی نبي ﷺ یوه ورځ ورته وفرمایل: الله ﷻ ماته فرمایلي دي چې زه و تاته قرآنکریم

(114) تـلـقـیـح

(c) ketabton.com: The Digital Library

واوروم ده مبارک ورته وويل اې دالله ﷻ رسوله ◄ ! الله ﷻ زما نوم واخيستی ؟ نبي ﷺ ورته وفرمايل: هو ، ستانوم يې واخيستی ده مبارک چي دا خبره واورېدل د ډېري خوشحالۍ څخه په ژړا شو. شعر

ذکر ميرا مجه سى بهتر هى کى اس محفل مى هى

يعني زما يادونه تر ما بهتره ده چي په دغه مجلس کي کيږي.

جندب بن عبد الله AA فرمايي: زه مديني منورې ته د علم حاصلولو لپاره حاضر سوم په نبوي مسجد کښي د حديثو لوستونکي ګڼ شمېر مبارکان ناست وو د شاګردانو ټولۍ په جلا ـ جلا ډول استاذانو ته ناستي وې زه په دې حلقو کي تېر سوم يو سړی د مسافر په ډول ناست و چي دوې جامې يې په تن وې حديث يې نورو ته ښودل ماد خلګو څخه وپوښتل: دا کوم بزرګ دئ؟ دوی راته وويل: دا د مسلمانانو سردار ابي بن کعب ﷺ دئ ، زه هم دده مبارک د درس په ټولۍ کي کښېناستم کله چي د حديثو څخه فارغه سو کور ته تلی زه په پسې سوم کله چي دی کورته ورسېدئ ومي ليدئ چي کوريې ډېر زوړ ، خراب او د کمزوري سامان لرونکی و او ډېر د عاجزۍ او زهد ژوند يې و.(115)

حضرت ابی بن کعب ﷺ فرمايي: يوه ورځ نبي ﷺ زما څخه امتحان واخيستی چي د قرآنکريم لوی آيات کوم دئ؟ (د برکت په لحاظ) ما ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! الله ﷻ او د هغه رسول ﷺ ښه پوهيږي نبي ﷺ دوهم ځل پوښتنه راڅخه وکړه ما داب له وجي په هغه ډول جواب ورکړی دريم ځل يې بيا راڅخه وپوښتل نوما په جواب کي ورته وويل: د آية الکرسي آيات دئ. نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او راته وې ويل: الله ﷻ دي تاته ستا علم مبارک کړي.

---

(115) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ځلي نبي ﷺ لمونځ وركاوی يو آيات ئني پاته سو ابي بن كعب ﷺ فتحه وركړه (د لمانځه د فراغت څخه وروسته) نبي ﷺ و پوښتل چي دا فتحه چا راكړه؟ ابي بن كعب ﷺ و فرمايل: دا زه وم. نبي ﷺ وفرمايل: زما هم دا ګمان و چي تا به ښودلی وي.([116])

فايده: دا د ابي بن كعب ﷺ علم او قرآن سره مينه او محبت و او دده مبارك خاص خدمتونه وه، دده مبارک دنبي ﷺ سره په هره غزا كي ګډون كړی و د نبي ﷺ هيڅ داسي جهاد نه و چي دده ګډون نه وي پكښي كړی.

۵- د حضرت خذيفة ﷺ د فتنو دپېژندني اهتمام

حضرت خذيفة ﷺ دنومتو اصحابو څخه دئ دده مبارك لقب صاحب السر (راز ساتونكی) و نبي ﷺ د منافقينو او فتنو علم ده ته ښودلی دئ. ويل سوي دي:يو ځلي نبي ﷺ ده مبارك ته تر قيامته پوري راتلونكي فتنې ټولي په شمار سره وښودلې. نبي ﷺ هيڅ داسي فتنه نه ده پرې ايښې چي په هغه كي دي درې سوه كسان شريك وي مګر ده ته يې دهغې فتنې حال او د لاربښود نوم، د پلار او مور نوم او د هغه د قوم نوم يې په ځرګند ډول ښودلي دئ. حضرت خذيفة ﷺ فرمايي: خلګو به د نبي ﷺ څخه د خير د خبرو پوښتنه كول خو ما به د بديو د خبرو پوښتنه كول ددې لپاره چي ځانونه ئني وساتو، ما يوه ورځ دنبي ﷺ څخه و پوښتل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! دغه بركتونه چي ستا په وجه موږ ځني برخمن يو ايا ددې څخه وروسته يوه بدي هم راتلونكي ده؟ نبي ﷺ راته وفرمايل: هو، بدي راځي، ما ورته وويل: ددې بدۍ وروسته بيا نيكي راځي؟

([116]) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي ﷺ راته وويل: اې خذيفة ؓ! د الله ﷻ کلام وايه او په معناوو کي يې فکر کوه او د احکامو تابعداري يې کوه (دي مبارک وايي: زه فکر اخيستی وم) وه مې ويل: ددې بدی وورسته به نيکي راځي؟ نبيﷺ و فرمايل: هو، نيکي راځي خو زړونه به داسې نه وي لکه لومړي چې وه. ما بيا ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ددې نيکۍ وروسته به بيا بدي وي؟ نبيﷺ راته وويل: داسي خلګ به پيدا سي چي نور به ګمراه کوي او ددوزخ لوري ته به يې بيايي ما ورته وويل: که زه په دغه زمانه کي موجود وم نو څه به کوم؟ نبيﷺ راته وويل: که چيري په دغه وخت کي دمسلمانانو يوه متحده ډله وه او يو پاچا يې درلودئ نو ددوی سره واوسه که نه ووتولي ډلي پرېږده په يو کونج کي جلا کښېنه او يا ديوې درختي په بيخ کي کښېنه اوهم دلته تر مرګه پوري واوسه.

څرنګه چي رسول الله ﷺ و ده ته د ټولو منافقانو حال ښو دلي و نوله همدې امله به حضرت عمر ؓ دده څخه پوښتنه کول چي زما په حاکمانو کي خو څوک منافق نسته؟ حضرت عمر ؓ به هغه حاکم ددندې څخه ليري کوی چي غالباً به يې په خپل فراست (الهي پوهه) سره پېژندلی وای. کله چي به څوک مړسو نو عمر ؓ به څېړنه کول چي خذيفة ؓ يې په جنازه کي ګډون کوي که يا؟ که به خذيفة ؓ په جنازه کي و نو عمر ؓ به يې هم په لمانځه کولو کي ګډون کاوه که به يې ګډون نه وکړی نو عمر ؓ به هم نه ورتلی. کله چي حضرت خذيفة ؓ وفات کېدئ نو په ډېره ناارامۍ سره يې ژړل خلګو پوښتنه ځني وکړه (چي ولي ژاړې؟) ده مبارک په جواب کي ورته وويل: ددنيا په پاته کېدو باندي نه ژړام بلکي مرګ خو زما خوښ دئ مګر زه پردې ژاړم چي زه به د الله ﷻ په رضاکي روان يم او که به ناراضي کي روان يم ددې څخه وروسته يې وويل: دا زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژوند وروستى ساعت دئ اې الله ﷻ! تاته معلومه ده چې زه ستا سره مينه لرم نو پدې وجه سره په خپل ملاقات سره ماته برکت راکړې.(117)

۷_ د حضرت ابو هريرة ﷺ د حديثونو يادول

حضرت ابـو هريرة ﷺ يونومـوتي اوددرنښـت وړصـحابي دئ اودومـره ډېـر حديثونـه دده مبارک رانقل کړي دي چي دده په خبر بل صحابي نه دي نقل کړي دده مبارک وعلم ته خلک حيران وه ځکه دى په اووم کال دهجرت راغلى اومسلمان سو په يوولسم کال دهجرت نبيﷺ وفات سوى دئ په دومره لږ وخت کي چي څلورکالـه کېږي ده څنګه دومـره ډېرحديثونه يادکړل ؟ددې خبـري وجـه خپلـه حضـرت ابـو هريرة ﷺ ښـودلې ده فرمـايلي يـې دي چـي خلـک وايـي ابوهريرة ﷺ ډېرروايتونه رانقل کړي دي حال داچي زمامهاجر ورونو تجارت کاوه ، بازارتـه تلل اوراتلل اوزماانصارو ورڼو دکښت اوکرونديکار کاوه دوى تولـه پـه کـارونو بوختوه (ماهيڅ بوختيانه درلوده) حضرت ابو هريرة ﷺ د اصحاب صفه دمسکينا نوڅخه يومسـکين ودنبيﷺ پـه خدمت کي به چي يوڅه دخوراک لپاره ورکړل سوه په هغـه بـه يـې صبر کـاوه پـروت بـه وپـه داسي ښېښوکي به دى مبارک موجودوچي نوراصحابان به نه وه موجود داسي شيـان بـه يـې يـادول چي هغوى به نسواى يادولاى.

ابوهريرة ﷺ فرمايلي دي: مايوورځ نبيﷺ تـه دخپلي حافظې شـکايت وکـړى رسـول اللهﷺ راته وويل ته خپل پټو هـوارکړه مـاچي پټوهـوارکړى نبيﷺ پـه دواړولاسـونو پـه پټوکي ديوشي

(117) ابوداؤد - اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

اشاره وکړه بیایې راته وویل: داپتهو ځان سره یو ځای کړه ما هم هغه پتهو په خپله سینه پورې ونیوی ددې څخه وروسته بیاهیڅ شی زما څخه نه سو هېر.(118)

فایده: اصحاب صفه وهغه کسانو ته ویل کېږي چې دنبيﷺ په خانقاه کې به اوسېدل ددوی مبارکانو دخوراک لپاره څه خاص انتظام نه و.دومرې به وو ایو چې دوی دنبيﷺ میلمانه وه دکوم ځای څخه چې به څه هدیه یاصد قه راتله په هغه به ددوی ګوزاره وه حضرت ابو هریرة ؓ هم په دې خلګوکې و ډېروختونه به پردوی باندې په نهاره تېرېدل ځنې وخت به دلوږې له امله دلیونتوب په څېرحالت کې سوه لکه چې ددریم باب په دریمه او اومه قصه کې تېرسوه ددې دومره سترپاووسره ـ سره بیاهم ده مبارک حدیثونه یادول دادده شغل وچې له برکته یې ده ترټولوزیات حدیثونه ښودلي دي.

ابن جوزيؒ په (تلقیح) نومي کتاب کې لیکلي دي چې ابوهریرة ؓ پنځه زره درې سوه څلوراو یا(۵۳۷۴)حدیثونه رانقل کړي دي.

یوه ورځ ابوهریرة ؓ دجنازې اړوند یو حدیث بیان کړی چې دنبيﷺ ارشاددئ: څوک چې دجنازې لمونځ ا داکړي بېرته راسي یو قیراط ثواب ورکول کېږي او څوک چې دمړي په ښخولو کې شریک سي دوه قیراطه ثواب ورکول کېږي اودیوه قیراط ثواب د احد ترغره زیات دئ حضرت عبدالله بن عمرؓ ته په دې حدیث کې یو څه شک پیدا سو اوورته وې ویل: اې ابوهریرة ؓ ! په فکر سره خبرې کوه ده مبارک ته درد(غصه) ورغله دستي وعائشېؓ ته ورغلی اوورته وې ویل:زه تاته قسم درکوم چې دغه دقیراط حدیث تادنبيﷺ څخه اورېدلی دئ؟ عائشېؓ وفرمایل: هو ،اورېدلی مې دئ ، ابوهریرة ؓ وفرمایل:زمالپاره خونه په باغ کې ددرختو اینبودلو څه کارو او نه په بازار کې دمال خرڅولو څه کار و زه به دنبيﷺ په دربارکې

(118) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروت وم يوازي داکار مي درلو دئ چي دیادولوخه خبره په لاس راسي او يا څه خوراک راکړل سي.

حضرت عبدالله بن عمر وويل: ببشکه ته ترموږ دنبيﷺ په حضورکي زيات حاضر وې او په حديثونو زيات پوهه يې.([119])

ددې سره سره ابوهريرة AA فرمايي: زه هره ورځ دولس زره واره استغفار وايم. دده سره يوتار و چي زرغوټي ورکړل سوي وې (دتسبوح په څېر)دشپې به تر هغه وخته پوري نه بيده کېدئ ترڅو چي دغه غوټي به يې په سبحان الله نه وي پوري کړي.([120])

۷ ــ دمسيلمة کذاب وژل او دقرآن جمعه کول

دنبيﷺ دوفات څخه وروسته دمسيلمة کذاب پر خلګو باندي اثر پر زياتېدو سو(ده د نبيﷺ په ژوندکي دنبوت دعوه کړې وه)څرنګه چي په عربوکي ددين څخه اوښتل په زور سره شروع سوه نوله وجهي يې دی نورهم طاقتور سو.حضرت ابوبکر AA دده سره جنګ وکړی اللهﷻ

(119) مسند احمد
(120) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلام ته برلاسى ورکړى او مسيلمة ووژل سو مگر په دې جنگ کې د اصحابانو يوه لويه ډله هم شهيدان سوه خصوصا د قرآنکريم د حافظانو يوه ډله هم شهيدان سوه .

حضرت عمر د ابوبکر حضورته ورغلى اوورته وې ويل: په دې جنگ کې قاريان ډېر شهيدان سوه که چيرې په دغه ډول په يوه يادوو جنگو کې نور حافظان هم شهيدان سي نود قرآنکريم ډېرو برخو د ضائع کېدو ويره ده نود اقرآنکريم په يوځاي کې وليکه چې وساتل سي حضرت ابوبکر ورته ويل :ته څنگه په يوه داسې کار کې دلاوري کوې چې نبيﷺ نه دئ کړى .حضرت عمر پر دغه خبره باندې ټينگار کوى او داړتيا څرگندونه يې کول په آخر کې د حضرت ابوبکر نظر هم ورسره برابر سو نو حضرت زيد بن ثابت يې راوغوښتى (چې قصه يې په يوولسم باب اتلسم شمېره کې راروانه ده) زيد فرمايي : زه د حضرت ابوبکر وحضورته ورغلم چې عمر هم تشريف درلودئ حضرت ابوبکر خپلې خبرې او د عمر ټولې خبرې راته بيان کړې وروسته يې وفرمايل : (اې زيده !) ته ځوان او د عقل څښتن يې پرتا باندې هيڅ ډول بدگمان نسته د دې ټولو خبرو سره ته د نبيﷺ په زمانه کې د وحيو ليکونکى پاته سوى يې نو لدې وجهې دغه کار هم ته وکړه د خلکو څخه قرآنکريم راجمعه کړه او يوځاى يې نقل کړه حضرت زيد بن ثابت فرمايي: په اللهﷻ قسم کوم که ابوبکر ماته امر کړى واى چې فلانى غرونړوه اوودې خوا ته يې رابدل کړه ماته به تر دغه کار آسانه واى. ماورته وويل : تاسو څنگه داسې کارکوى چې نبيﷺ نه دى کړى دوى مبارکانو به زه وپوهولم .(يعنې قناعت به يې راکړئ) په يو حديث کې راغلي دي چې حضرت ابوبکر وزيد ته وفرمايل : که ته د عمر ملگرتيا وکړې نوزه به هم د دغه کار حکم درکړم او که يې نه کوې نوزه هم د دغه کار اراده نه کوم زيد بن ثابت فرمايي : چې ډېرو خبرو وروسته اللهﷻ زما سينه ودې لوري ته خلاصه کړه چې قرآنکريم دې يوځاى جمعه کړل سي نوما هم د امر په عملي کولو کې د خلکو څخه قرآنکريم

(c) ketabton.com: The Digital Library

راجمعه کړئ چې جلا ،جلا ليکل سوی واو هغه قرآنکريم مې هم راجمعه کړی چې د اصحابانو په سينو کې ساتل سوی و د ټولو لټه مې وکړه او سره يوځای مې کړی.([121])

فايده:ددې قصې څخه لومړی دامعلومېږي چې دوی مبارکان دنبيﷺ دتابعداری دومره پابنده وه چې دغره بدلول ورته اسانه کار و ترداسې کار چې نبيﷺ نه ووکړی.ددې دومره اخلاص په نتيجه کې الله ﷻ ديوه داسې کتاب جمعه کېدل چې ددين بنسټ دئ ددوی په عملنامو کې ايښې دئ. بيا حضرت زيد دقرآنکريم په جمعه کولو کې دومرې احتياط کاوه چې هيڅ آيات به يې دليکلوپرته نه اخيستې (بلکې داسې آيات به يې په ليکلې ډول اخيستې) چې دنبيﷺ په زمانه کې به ليکل سوی و دغه آيات به يې دنورو سره يوځای کوی بيا به يې دحافظانو دلوستلو سره کاتی (چې ليکلې آيات اوډياد سوي آيات خوفرق نسته) څرنګه چې قرآنکريم په جلا ـ جلا ځايونو کښې ليکل سوی و په همد غه وجه يې په پيدا کولو کې څه سټرپا او زحمت ومګرټوله قرآنکريم پيدا سو .ابي بن کعب چې نبيﷺ په خپله دقرآنکريم زيات پوه ورته ويلې و دقرآنکريم په جمعه کولو کې يې دزيدبن ثابت مرسته کول.په داسې زحمتونو سره قرآنکريم دغه مبارکوانسانانوترټولولومړی جمعه کړی.

۸- دحضرت ابن مسعود دحديث په روايت کې احتياط

حضرت عبدالله بن مسعود دنوموتواصحابانوڅخه دئ ، دهغه اصحابانوډلې څخه دئ چې فتوي ورکونکې وه او داسلام په پيل کې مسلمانان سوی وه اودحبشې هجرت يې هم کړی و په ټولوغزاووکې يې دنبيﷺ سره ګډون کړی و دخاص خدمت په وجه دصاحب النعل

([121]) دُر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(څپلوو الا) ، صاحب الوسادة(بالبنت والا) صحاب المطهرة(داوداسه ابووالا)لقبونه ورکړي سوي دي ځکه دنبيﷺ زيات خدمتونه ده ته سپارل سوي وه رسول اللهﷺ دده په اړه داهم فرمايلي دي: دمشورې پرته که مي څوک اميرټاکی نوعبدالله بن مسعود به امير ټاکم . نبيﷺ ده مبارک ته فرما يلي وه چي تاته هروخت درا تلو اجازه ده په بل ځای کي رسول اللهﷺ فرمايلي دي: څوک که غواړي چي په هغه ډول قرآنکريم ولولي چي نازل سوی دئ نودعبدالله بن مسعود ﭬ په طريقه دي يې ولولي نبيﷺ فرمايلي دي: ابن مسعود ﭬ چي کوم حديثونه بيان کړي هغه رښتيا بولی ابوموسی اشعريﭬ فرمايلي دي: موږچي کله ديمن څخه راغلو نو ترډېره وخته پوري مو ابن مسعود ﭬ داهل بيتو څخه ګڼی ځکه درسول اللهﷺ په کورکي دده او دمور تګ اوراتګ دومره زيات و لکه دوی چي يې دکور خلک وي.(122)

خوددې ټولوسره ابوعمرو شيبانيﭬ فرمايلي دي چي زه دابن مسعود ﭬ سره يو کال واوسېدم ما هيڅ کله دی نه وليدئ چي ديوې خبرې نسبت دي يې رسول اللهﷺ ته کړي وي که به يې نسبت رسول اللهﷺ ته کوی نو پربدن به يې رېږدل راغله. عمر بن ميمونﭬ وايي چي زه تر يوکاله پوري دهرې پنجشنبې په ورځ ابن مسعود ﭬ ته ورتللم ماهيڅ کله دده څخه داسي خبره وانه ورېدل چي ده يې و رسول اللهﷺ ته نسبت کړې وي يوازې يوه ورځ يې حديث بيانوی پرژبه يې راغلل چي نبيﷺ وفرمايل نو بدن يې ورېږدئ په سترګو کي يې اوښکي راغلې رګونه يې وپړسېدل او دايي وويل انشاءالله هم داسي به يې ويلي يا به يې دې ته نژدې ويلي وي او يا به په دغه ډول و، يابه ددې وينا څخه يو څه کم او يا به يې يوڅه زيات فرمايلي وي.(123)

فايده: دادصحابانومبارکانوﭫ دحديثونو په اړه احتياط وځکه رسول اللهﷺ فرمايلي دي : څوک چي پر ما باندي دروا غ ووايي نو خپل ځای دي په اوردوزخ کي تيارکړي. دوی مبارکان

(122) بخاري
(123) مقدمه او جزمسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ويرې څخه چې دروا غ پررسول اللهﷺ را څخه ونه ويل سي نوهر ه مسئله به يې د رسول اللهﷺ دوينا او حالاتو سره برابره بيانول خودا به يې نه ويل چې دا د رسول اللهﷺ وينا ده ځکه دوی مبارکان وبرېدل چې داسي نه چي پر رسول اللهﷺ باندي دروا غ وويل سي د دوی په وړاندي که مورخيل ځانونه پرتله کړو نو بي شمېره بې ځېرني حديثونه بيانوو يوه ذره هم نه وېرېږو حال دا چي د نبيﷺ ولوري ته د خبري د نسبت کولو او را نقلولو کاريوه لويه ذمواري ده .حنفي فقه هم زياته د عبدالله بن مسعود ﷛ دويناوو څخه اخيستل سوې ده.

۹-وحضرت ابودرداء ﷛ ته ديوه حديث لپاره د مديني څخه ودمشق ته ورتلل

کثيربن قيس وايي چي زه د دمشق په مسجد کي دابودرداء ﷛ سره ناست وم چي يو سړی ابودرداء ﷛ ته راغلی او ورته وې ويل چي زه د مديني څخه ديوه حديث لپاره راغلی يم ما اورېدلي دي چي تا هغه حديث د رسول اللهﷺ څخه اورېدلی دی ابودرداء ﷛ پوښتنه ځني وکړه چي د تجارت خودي څه کار نه و؟ هغه سړي ورته وويل:يا ، بيا ابودرداء ﷛ تري وپوښتل:بل څه مقصد خودي نه و؟ سړي ورته وويل :يا ،يوازي د حديث د زده کړي لپاره راغلی يم ابودرداء ﷛ ورته وويل: ما د رسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چي څوک د علم لاسته راوړلو لپاره ځي اللهﷻ د هغه کس لپاره د جنت لاره اسانه کوي ،ملائکي خپل وزرونه د علم زده کونکي د خوښۍ په موخه غوړوي او د طالب العلم لپاره د آسمان او ځمکي اوسېدونکي د مغفرت غوښتنه کوي تردا سي بريده چي ماهيان په اوبو کښي طالب العلم ته د مغفرت غوښتنه کوي. د عالم ارزښت پر عبادت کونکي باندي داسي دئ لکه د سپوږمۍ ارزښت پر ستورو باندي . علماء دانبياؤ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وارثان دي ، انبيآء خپل وارثان دمال او شتمنۍ نه جوړوي بلکې خپلو وارثانو ته علم پرېږدي.ځوک چې علم لاسته راوړي هغه لوی دولت لاسته راوړی.([124])

فايده: حضرت ابودرداء ﷺ په هغه اصحابانو کې دئ چې په فقه کښې پوهېدئ او د ته حکيم الامت (دامت پوه) ويل سوي دي.ده مبارک فرمايلي دي: مادنبيﷺ دنبوت په وخت کې تجارت کاوه دمسلمانېدو وروسته مې وغوښتل چې تجارت او عبادت دواړه وکړم خو دواړه نه سره کېده نو تجارت مې پرېښودئ او س مې زړه داسي دئ: که چيري دمسجد په دروازه کې مې دکان وي يولمونځ هم نه راځخه قضا کېږي ، دورځې څلوېښت ديناره وګټم او بيا يې صد قه کړم لامي هم تجارت نه خوښيږي.يو چا پوښتنه ځني وکړه:چې ولي دي داسي تجارت نه خوښيږي چې لمونځ هم نه درځخه قضا کيږي او هره ورځ دومره ګټه هم کوي بيا يې د اللهﷻ په لاره کې خرڅوې؟ ده مبارک په جواب کې ورته وويل: حساب خوغواړي. ابودرداء ﷺ دا هم فرمايلي دي چې زه دمرګ سره مينه لرم ددې لپاره چې دخپل بادار سره ملاقات وکړم ، دمسکنت سره مينه لرم دعاجزۍ لپاره ، او دناروغۍ سره مينه لرم ددې لپاره چې ګناه مې ومينځل سي.([125])

په پورتنۍ قصه کې (تاسو وليدل) چې يو صحابي ديوه حديث لپاره دومره لوی سفر کړی و ددوی مبارکانو لپاره دحديثونو په لاسته راوړلو کې سفر څه ګران کار نه و ديوه حديث داورېدلو اوزده کولو لپاره ډېر لرې سفر کول دوی مبارکانو ته اسانه و . شعبيﷺ يو مشهور محدث دئ دکوفې او سيدونکی دئ يوه ورځ يې خپل شاګرد ته يو حديث وايه او بيا يې ورته وويل واخله دا حديث دي په خپل کور کې مفت (وړيا)په لاس درغلی که نه نو ددغه يوه حديث لپاره به دې هم مديني منورې ته سفر کاوه ځکه په لومړيو کې دحديثونو خزانه مدينه منوره وه. دعلم سره مينه لرونکو حضراتو دعلم لاسته راوړلو لپاره ډېر لوی او اوږده سفرونه کړي دي

([124]) ابن ماجة
([125]) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید بن المسیب یو نوموتي تابعي دئ ، دی مبارک فرمایي: زه د یوه حدیث شریف لپاره شو ورځې او شپې پیاده(پلې) تللی یم امام الائمه امام بخاري په سنه ۱۹۴هـ کې پیدا سوی دئ په سنه ۲۰۵هـ کې یعنې د یوولسو کالو په عمرېږ د حدیثو د علم لوستل شروع کړي دي. عبد الله بن مبارک ټول کتابونه په کوچنوالي یاد کړل کوم حدیثونه چې په خپل ښار کې لاسته ورتلل هغه یې زده کول بیا یې په ســـنه ۲۱۲هـ کې سفرپیل کړی دده مبارک پلار وفات سوی و دی یتیم و په سفرکې یې مور ورسره ملګرې وه. د سفر د پیل څخه وروسته یې بلخ ، بغداد ، مکې مکرمې ، بصرې ، کوفې ، شام ، عسقلان ، حمص او دمشق ښارونو ته سفرونه وکړل او هر ځای چې به د حدیثو زخیره لاس ته ورتله په لاس یې راوړل په داسې کشرتوب کې د حدیثو استاذ سو چې پرمخ یې ږیرې و ښېښته نه و دی مبارک وایي: زه داتلس کالو وم چې ما د اصحابانو او تابعینو د فیصلو نومی کتاب جوړ کړی. حاشد او دده یو ملګري وایي چې موږ به د امام بخاري سره یو ځای استاذ ته ورتلو ما او ملګري به لیکل کول خو امام بخاري به داغسې چوپ ناست و یو وخت موږ ورته وویل: ته خو داغسې وخت تېروې؟ ده جواب رانه کړی موږ په تکرار سره دغه سوال ځني وکړی ده مبارک راته وویل: زه مو ډېر تنګ کړم راوړی تاسو څه لیکلي دي موږ خپله لیکنه راوړه چې شا وخوا پنځلس زره (۱۵۰۰۰) حدیثه کېدل ده مبارک دغه ټول حدیثونه په یاد راته وویل موږ ېبخي ورته حیران سو.

۱۰- د حضرت ابن عباس و یو انصاري ته ورتلل

حضرت عبد الله بن عباس فرمایي: ما یو انصاري ته وویل: نبي ﷺ خو وفات سو تر اوسه پوري د اصحابانو یوه لویه ډله موجوده ده راځه ددوی څخه په پوښتنو مسئلې یادې کړو انصاري راته وویل: ددومره ډېرو اصحابانو په شتون کې به تاته خلک د مسئلې پوښتلو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځي؟ لنډه دا چي هغه انصاري همت نه وکړی خوزه د مسئلو په زده کړه پسي روان سوم کله چي به زه خبرسوم چي فلاني صحابي فلانی حدیث د رسول اللهﷺ څخه اوریدلی دئ زه به ورتلم او ثبرنه به مي څني کوله. ماته دمسائلو ډېره لویه زخیره د انصارو څخه لاسته راغله ځینو خلګو ته به ورغلم نومعلومه به سوه چي بیده دئ نو خپل پتهو به مي په دربندکي کښېښنودئ هلته به کښېناستم که څه هم د باد او دوړو له امله به خاوري زما پر خوله او بدن باندي بادېدلي خو مابه انتظار کاوه کله چي به هغه راکښېناستی نوکومه خبره به چي مابه ځني زده کول هغه به مي ځني وپوښتل هغه سړي به راته وویل: ته دنبيﷺ د اکا زوی یې تاولي دومره تکلیف ایستلی دئ ؟ زه به درغلی وای مابه ورته وویل: زه د علم حاصلونکي یم او دعلم حاصلونکی دراتلو مستحق وي. ځینو اصحابانو به زما څخه پوښتنه وکړه چي د څه وخت څخه ناست یې؟ مابه ورته وویل ډېر وخت څخه ناست یم. هغه سړي به راته وویل: تابه کول ولي دي خبر نه راکوئ؟ مابه ورته وویل: زما زړه نه غوښتل چي تاسو زما په وجه د خپلو اړتیاو د خلاصېدو مخکي راسی آخر داسي وخت راغلی چي خلګ به ماته راجمعه سول ددي لپاره چي علم راڅخه زده کړي. بیا هغه انصاري صاحب وویل: افسوس دغه هلک ترموږ ډېر هو ښیار و.([126])

فایده: داهغه شی دی چي په وجه یې عبد الله بن عباس ته یې د(حبر الامة) او د (بحر العلم) لقبونه ورکړي دي. کله چي دی مبارک وفات کېدی نوپه طائف کي یې تشریف درلودئ د جنازي لمونځ حضرت محمد ورکړی چي د حضرت علي کرم الله وجهه زوی و اووي فرمایل: نن ددي امت امام رباني رخصت سو. حضرت عبد الله بن عمر فرمایي: د قرآنکریم د آیاتونو د شان نزول په پېژندلو کي عبد الله بن عباس تر ټولو ممتازو حضرت عمر به دده ته د علماؤ په خاص صف کي ځای ورکاوه داټولـه دده دقرباني نتیجـه وه کـه نـه نـو دی چي د خپلي

([126]) دارمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

صاحبزادګۍ په ګمان او سېدی (یعني دا چې زه د رسول الله ﷺ د اکا زوی یم) چیرې دې لوی مقام ته رسېدای سوای په خپله د آقای نامدار حضرت رسول اکرم ﷺ ارشاد دئ چې فرمایي: د کوم چا څخه چې علم حاصلوی د هغه په مخ کي عاجزي کوئ په بخاري شریف کي د مجاهد ؒ څخه نقل سوی دئ: چي څوک په علم او زده کړه کي شرم یا کبر کوي علم لاسته نه سي را وړلای حضرت علي ؓ فرمایي: څوک چي ما ته یو حرف را وښیي هغه زما بادار دئ دده خوښه ده چي ما ازادوي که مي غلاموي.

یحیي بن کثیر ؒ فرمایي: علم په ارامتیا او استراحت سره نه حاصلیږي. امام شافعي ؒ فرمایي: څوک چي د مینې پرته او یا په بې پروایۍ سره علم حاصل کړي دغه کس نه سي کامیاب کېدلای څوک که علم په عاجزۍ او داړتیا په ډول لاسته راوړي کامیابه کېدای سي.

یحیي بن مغیره ؒ یولوی محدث دئ ، دی مبارک فرمایي: موږ به داستاذ څخه داسي وېرېدو لکه څوک چي د پاچا څخه وېرېږي: امام بخاري ؒ دده په اړه وایي: ده مبارک به د محدثینو دومره احترام کاوه چي ما دبل چا دومره احترام نه دئ لیدلی. امام ابویوسف ؒ فرمایي: ما د مشرانو څخه اورېدلي دي چي څوک د استاذ احترام نه کوي هغه نه سي کامیابه کېدای. په پورتنۍ قصه کي د عبدالله بن عباس ؓ دیوې خوا د استاذانو احترام او د هغوی په وړاندي عاجزي معلومېږي د بلي خوا دده مبارک د علم سره مینه او شوق معلومېږي د چا څخه چي به یو حدیث وو دی به په خبرسو دستي به ورتلی هغه حدیث به یې زده کوی که هر څومره تکلیف او زحمت پکښې وای. اصلي خبره دا ده چي څو تکلیف پر ځان نه یوسي علم خو څه کوي بلکي یو کوچنی شی هم لاسته نه سي راوړای دا یو مشهور متل دئ چي وایي: (مَن طَلَبَ العُلی سَهَرَ الیَالِي)

یعني څوک که لوړي مرتبې غواړي نو شپې به رونوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

متفرقي علمي کارنامې

حارث بن يزيد ، ابن شبرمة ، قعقاع او مغيره رحمهم الله څلور اصحابان وه دوی مبارکانو به دماخستن تر لمانځه وروسته يو علمي بحث شروع کړی د سهار تر اذانه پوري به يو هم نه جلا کېدئ. ليث بن سعد رضي الله عنه فرمايي: امام زهري رحمه الله به دماخستن دلمانځه څخه وروسته په او داسه باندي دحديثونو سلسله شروع کړه د سهار تر اذانه به يې ورسول .([127])

(دارمي)دراوردي رحمه الله وايي: امام ابو حنيفة رحمه الله او امام مالک رحمه الله ماوليدل چي دماخستن ترلمانځه وروسته يې په يوه مسئله کي بحث شروع کړی پرسهار سو او هلته يې د سهار لمونځ وکړی هغه هم داسي مسئله وه چي ملامتول نه وه پکښې.([128])

ابن فرات بغدادي رحمه الله چي کله وفات سو اتلس ۱۸ صندوقه کتابونه څني پاته سوه چي په دغه کتابو کي يې اکثره په خپل قلم ليکلي وه ستره خبره لاداده چي دمحدثينو په آند دنقل په صحت او ښه والي کي دده ليکل سوی ښه دليل دئ. ابن جوزي رحمه الله يونوموتی محدث دئ دده مبارک پلار دده په دري کلنی کي وفات سو ده مبارک ديتيم والي په حالت وده وکړه. مګر دتکليف ايستلو يې دا حال و چي دجمعي دلمانځه پرته به بل چيري دکور څخه ليري نه تلی يوه ورځ يې پر منبر وويل: ماپه دغه خپلو ګوتو دوه زره (۲۰۰۰) جلده ليکلي دي په دې کي تر دوه نيم سوه (۲۵۰) کتابونو زيات دده خپل وه. څلور برخي ليکل روزانه دده عادت و. ددرس يې دا سي حالت وچي په يو وخت کي دده شاګردان سل زره اټکل سوي دي. اميران ، پاچاهان او وزيران به دده ددرس په مجلس کي حاضره وه.

[127] دارمي
[128] مقدمة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابن جوزي رحمه الله فرمايي: سلو زرو ۱۰۰۰۰۰ کسانو زمالاس نيوى کړي دئ او شل زره زما په لاس مسلمانان سوي دي. ددې سره چي د شيعه ګانو زور و ده مبارک ډېر تکليفونه پرځان تېرکړي دي.(129)

ده مبارک دحديثو دليکلو په وخت کي قلمونه تراشل هغه تراش سوى پسپل يا هغه براده يي سره يوځاى کول کله چي وفات کېدئ نووصيت يې وکړى چي په دغه تراشنو (برادې) سره زما دغسل اوبه تودې کړى ده مبارک دومره قلمان استعمال کړي وه چي يوازي تراشني يې دومره زياتي وې چي دده مبارک دمړيني وروسته يې دده دغسل اوبه په تودې کړې يو څه تراشني لاپاته سوې.

يحيي بن معين رحمه الله يونوموتي استاذ دئ ، دى مبارک وايي: ماپه خپلو لاسونو لس سوه زره ۱۰۰۰۰۰۰ حديثونه ليکلي دي.

ابن جريرطبري رحمه الله يو مشهور مؤرخ دئ ،دى مبارک داصحابانو اوتابعينو په حالاتو ښه خبر دئ ترڅلويښتو کالو پوري يې هره ورځ څلوېښت پاڼي ليکل عادت وو دده مبارک دوفات وروسته دده شاګردانو حساب وکړى څومره پاڼي چي ده په ژوندکي ليکلي وې دبالغ کېدو څخه تر وفات پوري يې ټولي پاڼي جمعه کړې بياېي دده پرژوند ووېشلې نو پر ورځ باندي څوارلس پاڼي راووتې. دده دتاريخ طبري نومي کتاب مشهوره دئ په عمومي ډول ترګوتوکېداى سي کله چي ده دتصنيف اراده وکړه نو دخلګو څخه يې وپوښتل چي دټول عالم تاريخ ليکل به تاسو خوشحاله کړي ؟ خلګو پوښتنه څني وکړه چي اندازه به يې څومره وي ؟ ده په جواب کي ورته وويل: چي تقريبا ديرش زره پاڼي به راسي خلګو ورته وويل: ددې کتاب دپوره کېدو مخکي به عمرونه ختم وي يعني مور به مړه سو بيا به بشپړسي ده ورته وويل: انالله ، همتونه تيټ سوه

---

(129) تـذکـره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې څخه وروسته يې کتاب رالنډ کړی تقريبا درې زره پاڼې سو په همدغه ډول دده تفسير چې يادونه يې وسوه په عمومي ډول لاسته راتلای سي.

دارقطني د حديثو يو مشهور مؤلف دئ د حديثو دزده کړي لپاره يې بغداد ،بصرې ، کوفې ، واسط ، مصر او شام ته سفرونه کړي دي يوه ورځ داستاذ په مجلس کي ناست وو استاذ حديث لوستی ده يو شی دکتاب څخه نقل کاوه يوه ملګري يې نيوکه باندي وکړه چې ته بلي خواته متوجه يې ده ورته وويل: زما او ستا په توجه کي فرق دئ ته راوښايه چې استاذ تراوسه پوري څومره حديثونه وويل ملګري يې په فکر کي ډوب سو ده ورته وويل: استاذ اتلس ۱۸ حديثونه وويل لومړی داو دوهم داوو په دغه ترتيب يې ټول ه حديثونه سره دسنده ورته وويل.

حافظ اثرم يو محدث دئ ، ده مبارک د حديثو په يادولو کي زيات تمرين کاوه يو ځلي يې حج ته تشريف يوړی هلته حرم ته د خراسان څخه دوه لوی د حديثو عالمان راغلي وه او په حرم شريف کي يې په جلا ـ جلا ډول درس ورکاوه وهر يوه ته د زده کونکو يوه لويه ډله ناسته وه دی مبارک د دواړو په منځ کي کښيناستی او د دواړو څخه يې په يوه وخت کي حديثونه وليکل.

عبدالله بن مبارک يو مشهور محدث دئ دده مبارک په علم حاصلولو کي زحمتونه زيات مشهوره دي ده مبارک په خپله فرمايلي دي: چې ما د څلور زرو استادانو څخه حديث زده کړي دي

.

علي بن حسن وايي: يوه شپه سخت يخ وو زه او ابن مبارک د ماخستن دلمانځه کولو وروسته د مسجد څخه راتلو چې په دروازه کي ديوه حديث په اړه زما او د ده په منځ کي خبري شروع سوې ما به څه ويل ده به هم يو څه ويل په همدغه ځای کي په ولاړي ولاړ وو چې د سهار اذان وسو.

حميدي يو مشهور محدث دئ نوموړي هغه کس دئ چې د بخاري او مسلم حديثونه يې يو ځای کړي دي ټوله شپه به يې ليکل کول د ګرمي په وخت کي چې به ډېر تنګ سو نو يوه تالۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(پياله) به يې داوبو څخه ډکه کړه په هغه کې به کښېناستی ليکل به يې کول. دټولو خلګو څخه به جلا اوسېدئ او شاعر هم و چې دده يو شعر په دې ډول دئ:

لِقَآءَ الناسِ لَيسَ يُفِيدُ شَيئًا   سِوَي الهَذَيَانِ مَن قِيلٍ وَقَالٍ

فَاقلل مَن لَقَاءِ الناسِ الّا   لَاَخذِ العِلمَ اَو اِصلاحِ حَالِ

ژباړه: دخلګو په ملاقات کې هيڅ ګټه نسته دبې ځايه خبرو پرته نو دخلګو ملاقات لږکړئ ماسوا ددې څخه چې داستاذ څخه دعلم حاصلولو لپاره خبري وکړې يا دنفس داصلاح لپاره دشيخ سره ملاقات وکړئ.

امام طبراني يو مشهور محدث دئ ډېر کتابونه يې ليکلي دي يو چا دده دکتابونو ډېروالی وليدئ نو پوښتنه يې ځني وکړه چې څنګه دي ليکلي دي ؟ دده مبارک ورته وويل: ديرش کاله مې شپه او ورځ پر بوريا) چټايي تېرکړې دي. ابوالعباس شيرازي وايې: مادطبراني څخه درې سوه زره ۳۰۰۰۰۰ حديثونه ليکلي دي.

امام ابوحنيفة په ناسخ او منسوخ حديثونو کې زياته څېړنه کول کوفه چې په دغه زمانه کې دعلم کور ورته ويل کېده هرڅومره محدثين چې پکښې وه دده مبارک دټولو حديثونو جمعه کړې وه کله چې به ددباندې څخه يو محدث راغلی نو ده به شاګردانو ته امر وکړې: چې که دده سره يو داسې حديث وي چې زموږ سره نه وي نو څېړنه يې وکړې .امام ابوحنيفة چې به کله په يو علمي مجلس کې ديوې مسئلې څېړنه کول په دغه مجلس کې به په حديثو او فقه پوه خلګ په زيات شمېر ناست وه نو کله به پردغه مسئله يوه مياشت خبري وسوې وروسته چې به فيصله وسوه نو هغه به دده مذهب وګرځول سو او وه به ليکل سوه

دامام ترمذي دنامه څخه به څوک ناخبره وي (يعني هرسړی يې پېژني)دحديثو زيات يادول دده خصوصي ځانګړتيا وه او دحافظې په توان کې مشهوره و يو وخت دده څخه محدثينو امتحان واخيستی څلوېښت داسې حديثونه يې بيان کړه چې مشهوره نه و امام ترمذي دستي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیان کړه. امام ترمذي رحمه الله فرمايي: ما یوه ورځ د مکې مکرمې په لاره کښې د استاذ څخه دوه حدیثونه نقل کړه نابېره دهغه استاذ سره مې ملاقات وسو که څه هم هغه حدیثونه ما نقل کړي وه خو مې غوښتل چې د استاذ څخه یې په خپله واورم نو د استاذ څخه مې دويلو غوښتنه وکړه استاذ حدیثونه ویل شروع کړه نابېره د استاذ سترګي زما په لاس کي پر هغه کاغذ ولګېدې چې ما هغه دوه حدیثونه پکښې لیکلي وه استاذ چې کاغذ ولیدی نو دواړه حدیثونه یې ولیدل ناراضه سو او ماته یې وويل: ته نه شرمیږې چې حدیثونه دې زده دي او د رسره دې بیايې په ما هم وايي ماورته وويل: استاذه! دا حدیثونه ما ستا څخه پرلاري واورېدل ته چې هر حدیث ووايي زما دستې په یاد وي د استاذ باور نه وسو نو راته وې ویل: ښه ته هغه حدیثونه ووايه چې ما ویلي وي، ما ټوله حدیثونه ورته وويل بیا استاذ راته وويل دا حدیثونه به ستا د پخوا څخه یاد وه ماورته وويل: استاذه! ته اوس نوي حدیثونه ووايه زه به یې دستي درته ووايم استاذ نوي حدیثونه وويل ما دستي په یاد ورته وويل یوه غلطي مې نه وکړل. دا د پخوانیو محدثینو او علماو زحمتونه وه چې د علم په لاسته راوړولو او خورولو کي یې ګالل چې د هغه ټولو شمېرل هم ګران کار دئ.

قرطمة رحمه الله یو محدث دئ چې زیات مشهور نه دئ دده یو شاګرد داؤد رحمه الله وايي: خلګو به د ابو حاتم رحمه الله او د اسي نورو د حافظې بیان کاوه خو ما چې د قرطمة رحمه الله حافظه لیدلې ده بل مې هیڅ چیري دومره حافظه نه ده لیدلې زه یوه ورځ قرطمة رحمه الله ته ورغلم ده راته وويل: په دغه کتابو کي چې دي هریو زره غواړي راوايې خله زه یې په یاد درته وايم ما کتاب الاشربة راپورته کړی ده مبارک د دغه کتاب هر باب د سر څخه تر پایه پوري ټوله ووايه په دغه ترتیب یې ټوله کتاب په یاد تیر کړی.

ابو ذرعة رحمه الله وايي: د امام احمد بن حنبل رحمه الله لس سوه زره ۱۰۰۰۰۰۰ حدیثونه یاد وه.

لراوبر LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسحاق بن راهویه﷫وايي: ما سل زره حدیثونه جمعه کړي دي او ددیرشو زرو ډېر زما په یاد دي. خفاف﷫وايي: اسحاق﷫موږ ته یوولس زره حدیثونه په یاد ولیکل او بیا یې هغه ټوله په لیکل سوي ترتیب په یاد وویل یو حرف یې نه پکښې کم کړی دی اونه یې پکښې زیات کړی دی.

ابو سعد اصبهاني بغدادي﷫دابو نصر بغدادي﷫دحدیثو دزدکړي لپاره دشپاړسو کالو په عمر بغداد ته روان سو پر لاري یې دده دوفات خبر واورېدئ بې اختیاره یې وژړل او په چغو یې وویل: چي ددې استاذ دحدیثو سند به بیا دچا څخه ترلاسه کوم. دا هغه وخت کېدای سي چي دیوچا دیو شي سره مینه وي. دده مبارک مسلم شریف ټول په یاد و او په یاد به یې طالبانو ته لیکی. یوولس حجه یې کړي وه کله چي به خوراک ته کښېناستی نو سترګي به یې داوښکو څخه ډکي سوې. ابوعمرضریر﷫چي پیدا اسو ړوند و خو دحدیثو په حافظانو کي شمېرل کیږي. په علم فقه، تاریخ او علم میراث کي یې پوره مهارت درلودئ.

دابو الحسین اصبهاني﷫بخاري او مسلم دواړه یاد وه بخاري خویې داسي یاد و چي چابه دکوم حدیث سند ووایه ده دستي دهغه حدیث متن ورته وایه. شیخ تقي الدین بعلبکي ﷫ په څلورو میاشتو کي مسلم یاد کړی او دجمع بین الصحیحین حافظ و، دکرامت څښتن و، بزرګ و او دقرآنکریم حافظ و. سورة الانعام یې په یوه ورځ په یاد کړی.

ابن السني﷫دامام نسائي﷫مشهور شاګرد دئ دژوند تر پایه پوري په حدیثو کي مشغول و. زوی یې وایي: زما پلار لیکل کول آخریې قلم او مشوانۍ کښېښوده لاسونه یې په دعا پورته کړه په دغه حالت کي مړسو. علامه ساجي﷫په کوچنیوالي کي دفقه علم لاسته راوړی. بیا په حدیثو مشغول و. په هرات کي لس کاله و اوسېدئ د دغه وخت په اوږدو کي یې شپږ واره ترمذي په خپل لاس ولیکی دابن منده﷫څخه یې غرائب شعبه، زده کاوه ابن منده﷫

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه حالت کې د ماخستن تر لمانځه وروسته وفات سو . د استاذ علمي مينه د شاګرد تر علمي مينې د درنښت وړه ځکه د ژوند تر آخري پوري يې درس کاوه .

دابو عمر خفاف سل زره حديثونه په ژبه ياد و. د امام بخاري استاذ عاصم بن علي چې کله بغداد ته ورسېدئ نو د شاګردانو دومره باندي ګڼه سوه چې زيات وخت به د شاګردانو شمېر سلوزرو ته ورسېدئ يوه ورځ د شاګردانو اندازه معلومه کړل سوه نو يوسل او شل زره شاګردان وه. ځني و ختونه به د حديثو ځني الفاظ څوواره تکرار بدل. دده يو شاګرد وايي چې يو وار (حدثنا ابو الليث) لفظ څوارلس واره تکرار سو ښکاره خبره ده چې څوک يوسل او پنځويشت زرو ته اواز رسوي نو خامخا به ځني الفاظ تکراريږي.

ابو مسلم بصري چې کله بغداد ته ورسېدئ نو په يو لوی ميدان کې د درس لپاره کښېناستی اوو نفرو به په ولاړه و نورو ته د ليکلو لپاره ويل کول لکه د اختر تکبيرونه چې ويل کيږي د درس څخه وروسته مشواني و شمېرل سوي څلويښت زره وي او هغه کسان چې ليکل يې نه کول بلکي يوازي يې اوريدل کول د هغو شمېر تر ليکونکو زيات وو.

د فريابي په مجلس کي په دغه ډول دري سوه ليکوالان ولاړوه د شاګردانو د شمېر ډېروالي د دغه ليکوالانو څخه معلوميږي چې څومره به زيات وه چې يوازې فتحه ورکونکي دري سوه دي. په دغسي ستړياو تېرولو سره د دغه پاک دين علم ترنن پوري ژوندی دئ.

امام بخاري وايي: د شپږو سوو زرو حديثونو څخه مي د بخاري د حديثونو انتخاب وکړی چي اوه زره دوه سوه پنځه اويا (۷۲۷۵) حديثونه دي او ده مبارک چي به هر حديث ليکی نو دوه رکعته نفل به يې کول بيا به يې حديث ليکی کله چي بغداد ته ورسېدئ نو محدثينو دده څخه امتحان واخيستی په دې ډول چي لس کسان وګمارل سو دغه کسانو ته يې لس، لس حديثونه انتخاب کړل بيا يې الفاظ وربدل کړل بيا يې دده څخه پوښتنه وکړه په غلط ډول به يې حديث ورته ووايه بيا يې ورته وويل زه نه يم خبر چي حديث څه ډول دئ په دغه ډول لسو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه ځني وکړه ده مبارک په ترتیب سره لومړی و لومړی پوښتوونکي ته وویل: تا دا سوال وکړی حدیث دي په دې ډول وو ایه دا غلط دئ اصل یې داسي دئ. بیا یې دوهم ته وو ایه بیا یې دریم ته وو ایه په دغه ترتیب یې لسو کسانو ته جواب وو ایه او هر سړي ته به یې هغه الفاظ هم ویل چي هغه به اول غلط ویلي وه په دغه ډول یې سل حدیثونه دوی ته وویل.

امام مسلم د خوارلسو کالو په عمر د حدیثو زده کړه شروع کړه او د ژوند تر پایه پوري په دغه حدیثو مشغول و. دی مبارک فرمایي: ما د مسلم شریف د پاره د درو سوو زرو حدیثونو څخه حدیثونه انتخاب کړه او مسلم شریف مې ځني ولیکی چي دوولس زره حدیثه پکښې دي.

امام داود فرمایي: ما پنځه سوه زره حدیثونه اوربدلي دي په دغه ټولو کي مې څلورزره اته سوه حدیثونه انتخاب کړه او سنن ابي داود کتاب مې ځني جوړ کړی.

یوسف مزي یو مشهور محدث دئ ، د اسماء رجال (د حدیث د نقل کونکو د نومانو) امام دئ اول یې په خپل ښار کي فقه او حدیث زده کړل بیا یې مکې مکرمې ، مدینې منورې ، حلب ، حمات ، بعلبک او داسي نورو ځایونو ته سفرونه وکړل. ډېر کتابونه یې په خپل قلم سره لیکلي دي. تهذیب الکمال یې په دوه سوه ټوکه کي لیکلي دئ او کتاب الاطراف یې تر اتیاوو جلدو زیات دئ . دده مبارک عادت دا و چي زیات وخت به چوپ و د خلکو سره یې خبري کمي کولې زیات وخت به په کتاب مشغول و ، د حسد کونکو له وجهي دښمني ورته پېښه سوه خو ده د هیچا څخه بدله نه واخیسته . ددې مبارکانو حالات او قصې بیخي ډېري دي د ټولو لیکل لوی ، لوی کتابونه هم نسي کولای خو دلته مې دوې درې قصې د نمونې په ډول ددې لپاره راوړې چي دا د حدیثو علم چي دیارلس سوه کاله وروسته داسي پیاوړی دئ ، ددې لپاره څومره تکلیفونه ایستل سوي دي او په څومره قربانۍ سره ساتل سوی دي او کوم خلک چي د علم لاسته راوړلو دعوې کوي او ځانته طالب العلمان وایي هغه ددې علم لپاره څومره خواری تېره وي آیا په هغه ډول دي که یا ؟ او که صرف وخت تېرول دی ؟ او که چېري موږ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

آرامی ، استراحت ، عيش او عشرت ژوند غواړو او د دنيا په کارنو کې مشغول اوسو او دا مو فکر وي چې د نبيﷺ د دين او حديثو حفاظت کوونکي يو نو دا د (اين خيال است ومحال است وجنون) پرته بل شی نه دئ.

(يعني دا داسي يو فکر دئ چې شونی نه دئ او ليونتوب دئ)([130])

نــهم بــاب

دنبيﷺ فرمانبرداري ، حکم منل او دا کتل چې د نبيﷺ منشاء مبارکه څه ده؟

که څه هم د اصحابانو هر کار دنبيﷺ په تابعداري کي و او دتېرو قصو څخه هم دا خبره معلومېږي خو دلته يو څو قصې بيانوو چې موږ د خپلو حالاتو سره په دې باب سره په خصوصي ډول مقابله وکړو او وګورو چې موږ د اللهﷻ او دهغه د رسولﷺ فرمانبرداري تر کومي اندازې پوري کړې ده ، کوم چې زموږ خلک په دې هيله دي چې هغه ترقي او نصرت به موږ ته راسي لکه دوی مبارکانو ته چې راغلی و که زموږ خلک رښتيا ددې هيله لري نو په هغه ډول دې ژوند اختيار کړي لکه دوی چې وکړی او دنيا ته يې وښودئ.

۱- دحضرت عبدالله بن عمرو بن العاصAA پټو سوځل

([130]) نوموړی بيت په پوره ډول داسي دی . هم خدا خواهی هم دنيا خواهی هم بنون — اين خيال است ومحال است وجنون .

ژباړه : هم خدای غواړی هم دنيا غواړي هم زامن غوړي دا يوازي خيال دی امکان نه لري اوليونتوب دی په پورته موضوع کي شيخ وفرمايل : چي څوك داسي په عيش اوعشرت کي علم لاسته راوړل غواړي دا داسي دی لکه څوك چي خدای ، دنيا اوزامن ټوله غواړي لکه هغه چي ليونتوب دی په داسي ډول علم لاسته راوړل هم ليونتوب دی . ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص AA فرمايي: چې موږ يو وار د نبيﷺ سره په سفر کې وو زه دنبيﷺ حضورته ورغلم پرماباندې يو پټو و چې په کسم (ژړ ډوله رنګ) باندې لړ رنګ سوی و نبي ﷺ چې پټو وليدئ نو ماته يې وويل: دا دي څه شی پر ځان اچولی دئ ؟ ما دنبيﷺ ددې پوښتنې څخه دده مبارک د ناخوښۍ اثرات معلوم کړل دستې کورته ولاړم په کور کې ښځو په نغري کې اور بل کړی و ما پټو په اور کې واچوی. دوهمه ورځ چې راغلم نبيﷺ راته وويل: هغه پټو دې څه کړئ ما ورته قصه وکړه ده مبارک راته وويل: ولې دې وښځو ته نه ورکاوئ د ښځو لپاره خو يې پروا نه کول. ([131])

فايـده: که څه هم دپټو سوځولو اړتيا خونه وه خو د چا په زړه کې چې د چا دناخوښۍ او ناراضۍ ګذارسوی وي هغه ددې هم نه وي جوګه چې لږ فکر وکړي چې آيا ددې پټو لپاره يوه بله لاره هم سته که يوازې له منځه وړل دي. البته زما پـه ډول نالايقه چاته بـه نو خدای خبر څومره فکرونه ورلوبدلي وای چې دنبيﷺ ناراضي څومره اندازه ده او پوښتنه بـه مې کړې وای چې بله لاره هم لري داجازې لپاره که يا ؟ نبيﷺ خو پوښتنه کړې ده منعه خويې نه ده کړې او داسې نور.

٢- د يو انصاري خپله ودانۍ نړول

نبيﷺ يوه ورځ د کور دباندې تشريف وړی و چې وې ليدل يو ګنبده لوړه جوړه سوې ده دملګرو څخه يې پوښتنه وکړه چې دا څه شی دئ ؟ ملګرو ورته وويل: دا فلاني سړي ګنبده

([131]) ابـوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړه کړې ده نبيﷺ چوپ سو . يو بل وخت هغه انصاري د نبيﷺ و حضور ته ورغلی نبيﷺ ته يې سلام وواېه نبيﷺ مخ څنې واړوی انصاري فکر وکړی چې ښايي دنبيﷺ نه وي فکر سوی بيا يې سلام ورته وواېه نبيﷺ بيا هم جواب نه ورته وواېه انصاري ددې زغم نه سوای کولای دستي يې د ناستو اصحابانو‌ څخه پوښتنه وکړه او خبره يې وکړه چې ولې زه د نبيﷺ په نظر نه ورځم ؟ اصحابانو‌ ورته وويل: نن نبيﷺ دباندي تللی و ستا ګنبده يې وليده بيا يې پوښتنه وکړه چې دا دچا ده ؟ انصاري چې دا واورېدل دستي ولاړی هغه ګنبده يې ونړول داسي يې د مځکي سره سمه کړه چې هيڅ نښان يې نسو پاته او بيا يې داهم ونه کړه چې راغلی وای او نبيﷺ ته يې ويلي وای چې ستا د ناخوښۍ له وجي مي ګنبده ونړول ، نابېره نبيﷺ په خپله هلته تېرېدئ نو وي ليدل چې ګنبده نسته پوښتنه يې وکړه ، اصحابانو‌ ورته وويل : څو ورځي مخکي چې تاسو دده څخه مخ اړولی و ده زموږ څخه پوښتنه وکړه ، موږ ورته وويل : نبيﷺ ستا ګنبده ليدلې ده دی ولاړی هغه ګنبده يې بيخي ونړول. نبيﷺ وفرمايل هره آبادي د سړي لپاره عذاب دئ مګر هغه آبادي نه چې دسختي اړتيا او مجبوری لپاره وي.(132)

فـايده: دا دپوره ميني خبري دي ، دوی مبارکانو داهم نه سوای زغملای چې درسول اللهﷺ مخ مبارک غمجن ووينې تر خپل ځان يې رسول اللهﷺ ګران بللی ، دغه مبارک صحابي خپله ګنبده ونړوله بيا يې داهم نه کول چې د نړېدو وروسته راغلی وای او رسول اللهﷺ ته يې ويلي وای چې ستا د خوشحالی په موخه مې ګنبده ونړول بلکي نبيﷺ چې کله په پېښېدونکي ډول هلته ولاړی په خپله يې وليدل. نبيﷺ ته پر آبادۍ باندي پيسي مصرفول په خصوصي ډول ناخوښه کارو په ډيرو احاديثو کي ددې بيان راغلی دئ. په خپله د نبيﷺ د بيبيانو خوني دخرما د ښاخونو کوډلي وې او د دروازو پردې يې د کونيو څخه جوړې وې

(132) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې د پردې سرې نظر دننه ولاړ نسي. يو ځل نبيﷺ يو ځای په سفر تللی وو او ام سلمې ته يو څه مال په لاس ورغلی نو دې مبارکې خپله خونه د خرما وو د لښتو پر ځای په اومو خښتو جوړه کړه نبيﷺ چې کله وليده نو دې ته يې وويل: دادې څه کړې دي؟ دې مبارکې ورته وويل : په هغه خونه کې د بې پردګۍ شک و ، نبيﷺ وفرمايل: بدترين شی پر تعمير باندې پيسې خرڅول دي. عبدالله بن عمر فرمايي : يوه ورځ ما او زما مور د خپل کور ديوال سماوی چې ړېر خراب سوی و نبيﷺ چې وليدئ نو راته وې فرمايل: مرګ ددې ديوال ترنړېدو ډېر نژدې دئ.(133)

۳- د اصحابانو سَرَه پتوان راکښته کول

حضرت رافع فرمايي: يوه ورځ موږ د نبيﷺ سره په سفر کې و او زموږ په اوښانو کې پتوان پراته وه چې په دغه پتوانو کې سور رنګه تارونه وو نبيﷺ وفرمايل: زه پوهيږم چې دغه سوروالی پر تاسو غالبه کيږي نبيﷺ چې دا ارشاد وفرمايه موږ په داسې وېره کې وغورزېدو چې اوښان يوې خوا اوبلې خواته وتښتېدل اوموږ دستي د اوښانو څخه پتوان راکښته کړه.(134)

فــايده: اصحابانو مبارکانو ته په ژوندکې داسې پېښو اهميت نه درلودئ البته زموږ د ژوند په لحاظ سره وداسې پېښو ته حيرانتيا کيږي ځکه د اصحابو کرامو عام ژوند هم داسې و ، د حديبې صلح چې په لومړی باب دريمه قصه کې يې بيان وسو په دغه صلح کې عروة بن مسعود د کافرانو لخوا و مسلمانانو ته قاصد راغلی و ده د مسلمانانو ژوند په غور سره ترنظر تېر کړی کله چې مکې ته ولاړی و کافرانو ته يې وويل: زه و لويو ـ لويو پاچاهانو ته د

(133) ابو داؤد
(134) ابو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

قاصد په توګه تللی یم لکه د فارس ،روم او حبشي پاچاهانو سره چي مي لیدلي دي ماد هیڅ پاچا په دربار کي د درباریانو دومره درنښت نه دئ لیدلی چي خپل پاچا ته یې ورکوي لکه د محمدﷺ ملګري چي محمدﷺ ته تعظیم کوي.هیڅکله دده بلغم ومځکي ته نه پرېږدي بلکي هر یوه ته چي په لاس ورسي دستي یې پر مخ او بدن مږي ، کله چي دیﷺ د یو شی امر کوي نو ټول ملګري یې تلوار کوي چي هغه کار وکړي . کله چي هغه اودس کوي نو داوداسه د اوبو اخیستلو لپاره ټوله تلوار کوي چي پر بدن یې ومږي د تلوار بڼه یې داسي وي چي ګویا دوی به په خپلو منځو کي جګړه کوي.او کله چي هغه خبري کوي نو ټوله چوپ سي هیڅوک دده د درنښت له وجهي دده لوري ته پورته نه ګوري.(135)

۴- دحضرت وائلﷺ د ذباب په لفظ سره وېښته پرېکول

وائل بن حجر ﷺ فرمایي: زه یوه ورځ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغلم زماد سروېښتان ډېر غټ سوي وه کله چي زه ورته مخامخ سوم نو نبيﷺ راته وويل: ذباب،ذباب . مافکر وکړی چي دایي لکه چي زماد سر دوېښتانو په اړه وويل نو زه دستي ولاړم د سر وېښتان مي وکښل کله چي په دوهمه ورځ درسول اللهﷺ حضور ته ورغلم رسول اللهﷺ راته وفرمایل: ماتا ته نه وه ویلي مګر ښه دي وکړه (چي دسر وېښتان دي لږي کړه).(136)

فـــایده: ذباب دسپېره په معني دئ او دبېکاره په معني هم دئ دادنبيﷺ په اشارو باندي د اصحابو دقرباني خبره وه چي دمنشاء پېژندلو وروسته که هغه غلط پوه سوی وي بیا هم په عمل کولو کي به یې ځنډ نه راوستی. دلته نبيﷺ ورته وويل:چي تاته مي نه و ویلي خو ده

---

(135) بخاري شريف
(136) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه خبره دخپل ځان په اړه بلل په دې وجه څه شونتيا وه چې ځنډ راغلی وای ، د اسلام په پيل کې په لمانځه کې خبرې کول روا وې بيا وروسته منعه سوې حضرت عبدالله بن مسعود ﷛ يوه ورځ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغلی رسول اللهﷺ په لمانځه کولو اخته و ده مبارک دعادت سره سم سلام ورته ووايه څرنګه چې په لمانځه کې خبرې منعه سوې وې نو نبيﷺ جواب ورنکړی. دی مبارک فرمايي: د نبيﷺ په جواب نه راکولو سره نوي اوزړې خبرې را پر زړه سوې په بيلو فکرونو کې ډوب سوم کله به مې فکر کاوه چې پر فلانۍ خبره به ناراضه سوی وي کله به مې فکر کاوه چې فلانۍ خبره پېښه سوې ده پرهغه به ناراضه سوی وي کله چې نبيﷺ سلام وګرزاوه نو راته وې ويل چې په لمانځه کې خبرې کول منعه سوې دي نو په دې وجه مې د سلام جواب درنه کړی د نبيﷺ د دې خبرې په کولو سره په ما کې ساه وچلېده.

۵ - د حضرت سهيل بن حنظلية ﷛ عادت اود خريم ﷛ ويښته پرېکول

په دمشق کې سهيل بن حنظلية ﷛ نومي صحابي اوسېدئ يوازي ژوند يې تېروی ډېر کم به يې دخلګو سره کډون کاوه هيڅيري به نه تلی تړوله ورځ به په مسجد کې په لمانځه يا تسبوح مشغول و او يا به يې وظيفه کول ومسجد ته دتللو پروخت د حضرت ابو درداء ﷛ سره مخ سو چې مشهور صحابي دئ ابودرداء ﷛ ورته وويل: په تلو کې د خير يوڅه خبرې کوه زموږ لپاره فايده ده تاته څه تاوان نسته نو سهيل ﷛ به دنبيﷺ د زمانې څه واقعاتي او حديثونه ورته وويل ، يوه ورځ سهيل ﷛ پر لاري روان و ابودرداء ﷛ د عادت مطابق خواست ورته وکړی چې يوه د خير خبره راته وکړه بيا ولاړ سه ده مبارک ورته وويل: يوه ورځ نبيﷺ وفرمايل: چې خريم اسدي ﷛ ښه سړی دئ که چيري دا دوې خبرې نه وای پکښې يو دا چې د سرو ويښتان يې لوی دي دوهم دا چې لنګ تربجلکو ښکته کوي کله چې خريم ته د نبيﷺ دا ارشاد ورسېدئ نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستي يې چاړه راواخيسته د سرو ښېتان يې تر غوږو کښته پرېکړل او لنګ يې تر نيمې پنډۍ پوري پورته تړل شروع کړل.(137)

فايــــده: په ځينو روايتو کې راغلي دي چې نبيﷺ خپله و خريم ته ارشاد وکړی او خريم ؓ قسم وکړی چې دادواړه به د اوس څخه نه وي په هرصورت په دواړو روايتو کې شک نستـه، کېدلای سي چې وده ته يې خپله ارشاد فرمايلي وي او دده په نه موجوديت کې دي يې هم ارشاد فرمايلي وي چې اوربدونکی تللی وي او هغه ته يې خبر رسوليوي.

۷- د حضرت ابن عمرؓ د خپل زوی سره خبري نه کول

حضرت عبدالله بن عمرؓ يو ځلي وويل: نبي ﷺ فرمايلي دي چې ښځو تـه و مسـجد تـه د تللو اجازه ورکوئ دابن عمرؓ يو زوی وويل: چې موږ اجازه نسـو ورکـولای ځکه دوی ومـوږ ته بهانه جوړوي او دآزادۍ او فساد لاره خلاصوي. حضرت عبدالله بـن عمـرؓ ډېر ناراضـه سو او زوی ته يې بد او رد وويل او ورته وې ويل چې زه د نبيﷺ ارشاد درته وايم ته وايي چې اجازه نسو ورکولای ددې څخه وروسته يې د تل لپاره د خپل زوی سره خبري پرېښودې.(138)

فايده: دده مبارک دزوی د اجازې نه ورکول له دې وجهې څخه و چې ښځې فساد ته بهانـه جوړوي (دخپلې زمانې دښځو حال يې ليدلی و) په همدې وجه حضرت عائشـةؓ پـه خپلـه فرمايي: که چېري نبيﷺ د اوسنيو ښځو حالت ليدلی وای نو ښځو تـه بـه يې و مسـجد تـه د تللو اجازه نه وای ورکړې او حال دا چې د عائشېؓ زمانه د نبيﷺ څخه ليري نه وه خو ابن عمـروؓ دا نسوای زغملای چې دی دي د نبيﷺ ارشاد ووايي او ځوک دي يو څه شک پکښې پيدا کړي

(137) ابـو داؤد
(138) مسـلم ، ابـو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوازې پر دې خبره چې هغه د نبيﷺ د ارشاد څخه انكار وكړي تول عمر يې د خپل زوى سره خبرې نه وكړې . مباركو اصحابانو ته په دې كې ډېر تكليفونه راغلل د يوې خوا د نبيﷺ د ارشاد اهميت و چې دوى خپل ځان باله او د ښځو اجازه پكښې امر سوې وه او د بلې خوا د فتنو او فساد بيره وه نو دوى مباركانو ته هم د ښځو اجازه مشكل كار سو او بندول يې هم مشكل كار سو . حضرت عاتكة چې څو واري يې نكاح سوې وه او د حضرت عمر AA سره يې هم نكاح سوې وه دا به مسجد ته تلل د حضرت عمر AA پر طبيعت ښه نه لګېده يو چا ورته وويل چې ته مسجد ته ځې د حضرت عمر AA نه خوښيږي دې ورته وويل چې دده نه خوښيږي نو منعه دې وكړي . د حضرت عمر AA تر وفات وروسته دې د حضرت زبير AA سره نكاح وكړه د حضرت زبير AA نه خوښېده چې دا مسجد ته ځي خو ددې دلاورې يې نسواى كولاى چې منع دې يې كړي (ځكه د رسول اللهﷺ د اجازې ارشاد و) يو وار زبير AA د شپې د ماخستن دلمانځه پر وخت پر لارې ورته كښېناستى كله چې دا تېره سوه نو وې ځوروله ده ته خو جائزه وه ځكه مېړه يې و دې د تيارې له امله ونه پېژندى چې دا څوک دئ ددې څخه وروسته دې ومسجد ته تلل پرېښودل، حضرت زبير AA پوښتنه څني وكړه چې مسجد ته تلل دې ولې پرېښودل ؟ دې ورته وويل : اوس هغه زمانه نه سوه پاته كوم چې د رسول اللهﷺ زمانه وه .

۷-د حضرت ابن عمر څخه پوښتنه چې د لمانځه قصر په قران كې نسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حضرت ابن عمرؓ څخه چا پوښتنه وکړه چې د کورني سرې د لمانځه بيان خو په قرآن کې سته د ويرې د لمانځه بيان سته او د مسافر دلمانځه بيان په قرآن کې نسته ؟ ابن عمرؓ و فرمايل: واوره ! الله ﷻ نبيﷺ جوړ کړی بيا يې راولېږی موږ نه پوهېدو هيڅ مونه پېژندل اوس نو موږ چې هغه مبارک په څه ډول په کولو ليدلی دئ هم غسې به کوو.(139)

فايــده: مقصد دادئ چې د هرې مسئلې وضاحت په قرآن کريم کې لازمي نه دئ بلکې د عمل لپاره د نبيﷺ څخه تائيدول بسه کوئ. پخپله نبيﷺ فرمايلي دي: ماته قرآنکريم راکړل سوی دئ او ددې برابر نور حکمونه راکړل سوي دي ډېر ژر هغه زمانه راتلونکې ده چې د مړې ګېډېو خلک به پر خپلو ګديانو ناست وي اووايي به چې بس قرآنکريم تېنګ ونيسئ کوم احکام چې په قرآن کې دي په هغه عمل وکړئ.(140)

۸- د حضرت ابن مغفلؓ د خذف په وجه خبري پرېښودل

حضرت ابن مغفلؓ يوه ورځ يوه ځوان وراره وليدئ چې ډبرې يې غورځولې لوبې يې په کولې نو ده ورته وويل: اې وراره ! دا کار مکوه ځکه د نبيﷺ ارشاد دی: چې دا کار نه ښکار دئ او نه دښمن ته څه تاوان په رسيږي نابېره به پر يو چا ومښلي د هغه به يا سترګه وچوي او يا به يې غاښ مات سي. وراره چې يې کم عمره و دا کار يې نه پرېښودی بلکې چې اکا به يې وليدي نو بيا به يې ډبرې ويشتل شروع کړه اکا يې ورته وويل: زه د نبيﷺ ارشاد تاته وايم ته دغه کار نه پرېږدې په الله ﷻ دي مې قسم وي چې بيا به هيڅکله ستا سره خبري نه وکړم په يوه بله قصه کې

---

(139) شفـا ء
(140) ابـو د اؤ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلي دي چې ده ورته وويل: په اللهﷻ قسم کوم چې زه به ستا په جنازه کې ګډون نه کوم او نه به ستا د ناروغۍ پوښتنې ته درځم.([141])

فايـــده: خذف دې ته وايي چې پر بټه ګوته کوچنۍ ډبره کښېږدي بيا يې غورځوي په کوچنيانو کې عموماً د دا ډول لوبو مرض وي دا داسې ډبرې غورځول دي چې ښکار نه پرې کيږي که نابېره د چا پر سترګه ومښلي نو هغه به زخمي کړي حضرت عبدالله بن مغفل‎رضي الله عنه دا نسواې زغملای چې د رسول اللهﷺ د ارشاد وروسته دې هغه کوچنۍ بيا هم دغه کار کوي. موږ هره ورځ د نبيﷺ څومره ارشادات اورو او بيا د هغه څومره اهتمام کوو هر سړی خپله د خپل ځان په اړه پرېکړه کولای سي.(جالبه خو لا داده چې موږ خپل اولادونه دغه کارونو څخه نه منعه کوو چې رسول اللهﷺ يې منعه کړې ده بلکي موږ خپل ماشومان په داسې کارونو امر کوو چې درسول اللهﷺ مخالفت پکښې وي دمثال په ډول ښکنځل په کوو اوداسې نور دضرر رسولو کارونه په کوو او هم هغه توکي ورته په خپل لاس برابروو چې نبوي منعه پرې راغلې ده لکه ډبرو غورځولو ځيني ربړي الات، پلاستکي توپکان اوداسې نور.)

۹- د حضرت حکيم بن حزام‎رضي الله عنه د سوال نه کولو ژمنه

حضرت حکيم بن حزام‎رضي الله عنه يوه ورځ د نبيﷺ و حضور ته ورغلی او يو شی يې ځني وغوښتی نبيﷺ ورکړی بيا يې په بله موقع کښې يو څه ځني وغوښتل نبيﷺ بيا ورکړه دريم واري يې بيا يو څه ځني وغوښته نبيﷺ ورکړه او ورته وې وفرمايل: اې حکيمه! مال داسې دئ لکه شين باغ خو قاعده يې داده چې که چېرې د زړه په شتمنۍ سره راسي نو په دې مال کي

([141]) ابن ماجه ، دارمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

برکت دئ او که په طمعه او دوکې سره لاسته راسي نو بيا برکت نسته پکښې بيا داسي کيږي (لکه د غوايي د لوږي ناروغي) چې هر وخت خوراک کوي خو نه مړيږي.حضرت ابن حزمAA وويل : اې د الله رسوله ! ستا څخه به وروسته زه هيڅوک نه تنګوم . وروسته بيا د حضرت ابوبکر صديقAA په خلافت کې ابوبکرAA و ابن حزامAA ته د بيت المال څخه د يوشی د ورکړې اراده وکړه خو ده انکار وکړی وروسته بيا حضرت عمرAA پخپل خلافت کې ديو شي د ورکړې اراده وکړه او ټينګار يې وکړی خو ده انکار وکړی.([142])

فايـــده: همدا وجه ده چې نن سبا زموږ په مالو کې برکت نسته چې په چل او طمعه سره لاسته راغلي دي.

۱۰- د حضرت خذيفةAA د جاسوسۍ (مخبرۍ) لپاره تلل

حضرت خذيفةAA فرمايي: چي د خندق په غزا کې د مکې کافران زموږ طرفته وه او د دوی سره د کافرانو نوري ډيري ډلي وې چې پر موږ باندي راختلي وې او د حملي لپاره تياري وې او دلته په مدينه منوره کې د بني قريظوو يهوديان وه چې هر وخت د دوی څخه دا ويره وه چې دوی مدينه منوره خالي وويني او زموږ اهل او عيال بيخي را ختم کړي موږ د مديني دباندي د جنګ په سلسله کې پراته وو منافقانو به د کور د يوازيوالي او خالي والي په بهانه د نبيﷺ څخه اجازه غوښته او بيرته به کورو ته راتلل نبيﷺ به هر اجازه غوښتونکي ته اجازه ورکول په دغه بهير کې يوه شپه دومره سخته سيلۍ (باد ، دوړي) راغلي چې نه ددې څخه مخکي راغلي وې او نه وروسته او تياره دومره زياته وه چې د يو سړی ليدل خو څه کوې خپل

([142]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس نه ليدل کېده ، با د دومره سخت و چې بورېهارې يې د برق په څېر و منافقان خپلو کورو ته بېرته تلل زمونږ درې سوه کسيزه ډله په دغه ځای کې وه نبيﷺ د هر يوه پوښتنه کوله او دهري خوا څېرنه يې کول په دغه لړ کې نبيﷺ زما خواته تېربدئ زما سره نه د دښمن څخه د حفاظت وسله وه اونه د يخ دمخنيوې لپاره څه جامه وه يو کوچنی پټو را سره و چې ما اغوستی و پر پوندو باندې پر مځکه پورې مښتې ناست وم نبيﷺ پوښتنه وکړه چې څوک يې ؟ما ورته وويل: خذيفة يم ، زه د يخ له امله ولاړېدای نسم او د شرم له وجې په مځکه پورې پيوست سوم نبيﷺ راته وويل: ولاړ سه و دربېږه د دښمنانو ټولګيو ته ولاړ سه او دهغوی حال راوړه چې څه کېږي ؟زه په دغه وخت کې د بيرې او يخنۍ له وجهې تر ټولو په بد حالت کې وم خو د رسول اللهﷺ د امر منلو لپاره ولاړ سوم دستې روان سوم کله چې زه روان سوم نو نبيﷺ داسې دعا وکړه:

اللهم احفظه من يديه و من خلفه و عن يمينه وعن شماله ومن فوقه ومن تحته.

ژباړه: اي الله !دده ساتنه دمخ دلورې او د شا د لورې څخه وکړې د راسته او چپه لورې څخه يې (ساتنه وکړې) د لوړې او لاندې خوا څخه يې (ساتنه وکړې) .خذيفة ﷺ وايي نبيﷺ چې دا دعا وکړه زما څخه بيره او يخني بيخي ولاړل او پر هر قدم ماته معلومېده چې ګويا زه په ګرمۍ کې را روان يم او زما د روانېدو په وخت کې نبيﷺ دا هم راته وويل: چې په پټه خوله ولاړ سه هيڅ حرکت مه کوه محض وګوره چې څه کيږي ، زه چې هلته ورسېدم نو ومې ليدل چې اور بليږي خلګ ځانونه ورته تودوي يو سړی مې وليدی چې پر اور لاس تودوي بيايې پر تشي مږي هري خواته نارې دي چې بېرته ولاړ سئ (يعني درځئ کوروته) هر سړی د خپل قوم وخلګو ته د بېرته تلو نارې وهي د دوی پر خيمو باندې د څلورو طرفو څخه با د ډبرې اوروي ، خيمې يې شکيږي، آسونه او نور حيوانات يې هلاکيږي . ابو سفيان چې د ټولو قومونو لکه سردار داسې جوړ سوی و پر اور يې ځان تو داوی په زړه کې مې راغله چې له منځه يې يوسم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستي مي د ترکش څخه غشي راوکښی خو د نبيﷺ ارشاد را په ياد سو چي حرکت ونه کړې وګوره راسه ! بېرته مي غشي وترکش ته واچوی دوی ته يو څه شک پيدا سو اووې ويل: په تاسو کې يو څوک جاسوس سته هر يو دې خپل ملګري تر لاس ونيسي ما هم ژر يو سړی تر لاس ونيوی او پوښتنه مي ځني وکړه چي ته څوک يې؟ هغه راته وويل: سبحان الله ته ما نه پېژنې زه فلانکی يم زه د هغه ځای څخه بېرته را روان سوم کله چي نيمي لارې ته راورسېدم تقريباً شل سواره د شا له خوا راپسي راغله چي لنګوټې يې تړلي وې او راته وې ويل: چي ته خپل آقا ته ووايه چي اللهﷻ د دښمنانو چاره وکړه ته بې غمه اوسه زه چي کله بېرته راورسېدم نبيﷺ يو کوچنی پټو پر سرکړی و لمونځ يې کاوه د نبيﷺ مبارک عادت داو چي کله به د ويري څه خبره پېښه سوه ده مبارک به د لمانځه و لوري ته توجه کول ، کله چي رسول اللهﷺ دلمانځه څخه فارغه سو ما خپل د حال ټوله قصه ورته بيان کړه کومه چي مي ليدلې وه نبيﷺ چي د جاسوسی قصه واورېده نو غاښونه مبارک يې (د خندا څخه) و ځلېدل ، نبيﷺ زه د خپلو پښو مبارکو سره پرې ايستلم او د خپل پټو يوه برخه يې پر ما واچول ما خپله سينه د رسول اللهﷺ د تلو مبارکو سره ومښلول.(143)

فايـــده: دا د دوی مبارکانو برخه وه او دا د دوی لپاره مناسبه وه چي په دومره سختو تکليفونو کې د رسول اللهﷺ امر منل د خپل بدن ، مال ، ځان او تر ټولو ورته خوښ و.اللهﷻ دې د استحقاق او اهليت پرته ما ناپاکه ته هم د دوی د اتباع يوه برخه را نصيب کړي.

---

(143) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم باب

دښځو ديني جذبه

حقيقت دادئ چې که چېرې په ښځو کې د دين جذبه پيدا سي نو په اولادو کې ددې اثر وجود لازمي دئ او حال دا چې زموږ په ټولنه کې ددې پر خلاف اولادونه په لومړيو وختو کې په يوه داسې چاپيريال کې ساتل کيږي چې پر اولادو باندي د دين خلاف اثر پرېوزي يا لږ تر لږه ودين ته نه پاملرنه پکښې پيداسي کله چې يو ماشوم د پيل څخه د دين په خلاف چاپير يال کې وساتل سي نو نتيجه يې هغه نتيجه ده چې ښکاره ده.

۱- د بي بي فاطمېرضي الله عنها تسبيحات

حضرت عليرضي الله عنه يوه ورځ خپل يو شاګرد ته وويل: چې زه د ځان او د بي بي فاطمېرضي الله عنها قصه درته وکړم چې د نبيﷺ نازولې لوروه ؟ شاګرد ورته وويل : بيخي يې راته وکړه عليرضي الله عنه ورته وويل: بي بي فاطمېرضي الله عنها په خپلو لاسونو مېچن چلول تر داسې اندازې پورې چې په لاسو کې يې تناکې پيداسوې پخپله به يې اوبه راوړلې چې د سلواغو د رسۍ ننبې به يې په سينه کې معلومې سوې دکور ټول کارونه لکه جارو او داسې نور به يې پخپله کول تر داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازې پورې چې کالي به يې خيرن سوه. يو وار نبي ﷺ ته څه غلامان او مينځې راغلي ما وفاطمې ته وويل چې ته هم ورسه دنبي ﷺ څخه يو خادم وغواړه چې د کور په کارو کې مرسته درسره وکړي دا مبارکه دنبي ﷺ و حضور ته ورغله هلته چې ورغله ګڼه ګونه وه ددې مبارکې په طبيعت کې شرم او حيا ډېره وه نو د شرم له وجهې وپلار ته د نورو مخکې ورتلل شرم او حيا ورته وګڼل سوه نو بېرته راغله دوهمه ورځ نبي ﷺ پخپله زموږ کورته تشريف راوړی او وې ويل: اې فاطمې ! پرون ته راغلې وې څه کار دې و؟ فاطمې د شرم له وجهې چوپ سوه. علي وايي ما وويل: چې اې د الله رسوله ! دا په داسي حالت کې ده چې د ميچنې له وجهې يې په لاسو کې تڼاکې پيدا سوي دي د اوبو راوړلو له وجهې يې په سينه کې درسی نښې معلومېږي د کور په کارو کې دومره بوخته ده چې هره ورځ يې کالي خيرن وي نو ما ورته وويل: چې رسول الله ﷺ ته څه غلامان او مينځياني راغلي دي ته هم ورسه يو خادم ځني راوله چې مرسته درسره وکړي ددغه لپاره درغلې وه. په ځينو رواياتو کې راغلي دي چې بي بي فاطمې وويل: اې د الله رسوله ! زه او علي د څرمني يوه بستره لرو دشپې پکښې بيديږو او د ورځي بيا اوښ ته دانه او واښه پکښې ايږدو. رسول الله ﷺ ورته وويل: لورې !صبر کوه د حضرت موسي عليه السلام او دهغه د بي بي تر لسو کالو پورې يوه بستره وه هغه هم د موسي عليه السلام چپنه وه دشپې به پر بيديدل، ته تقوي حاصله کړه د الله ﷻ څخه وويرېږه او دخپل څښتن تعالي رضاء لاسته راوړه د کور خدمت کوه کله چې بيديږې دروديرش واره سبحان الله وايه، دروديرش واره الحمدالله وايه او څلوردېرش واره الله اکبر وايه دغه تسبيح تر خادم ښه دي بي بي فاطمې وويل: زه د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ څخه راضي يم.([144])

([144]) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایـــده: یعنې کوم څه چې د الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ زما لپاره خوښ وي او د دوی پکښې رضا وي زه په راضي یم ماته په خوشالۍ قبول دي. دا د دواړو جهانو دسردار د لور ژوند و. زموږ خلک چې دوې پیسې پیدا کړي نو دکور کارونه خو څه کوي خپل کار هم نسي کولای په تشناب کې د اوبو ګډوه بل څوک ورته ایږدي یوازي په پورتنی واقعه کښې د بیبډو دوخت دذکر بیان سوی دئ. په نورو حدیثونو کې تر هر لمانځه وروسته پورتنۍ درې کلمې درودېرش واره ویل ښودل سوي دي او یو وار لاندینۍ کلمې ویل هم راغلي دي: لا اله الا الله وحده لا شریک له، له الملک وله الحمد و هو علي کل شئ قدیر.

۲- د حضرت عائشې ؓ صدقه

د حضرت عائشې ؓ و حضور ته دوې لوی، لوی ګونۍ دپیسو ډکې راوړل سوې چې تر سلو زرو درهمو زیاتې پکښې وې حضرت عائشې ؓ ځو لوښې را وغوښتل او هغه یې په ډک کړل وېشل یې شروع کړل تر ماښامه پورې یې ټولې خیرات کړې یو درهم یې لا هم نه پرېښودئ خپله یې روژه وه و مینځې ته یې وویل چې د روژماتلپاره یوشی راوړه مینځې یوه ډوډۍ او څه د زیتون تیل ورته راوړه او ورته وې ویل: څومره به ښه وای چې نن مو د یوه درهم غوښې را غوښتې وای او په غوښو مو نن روژه ماته کړې وای دې مبارکې ورته وویل: اوس نو په پیغور څه کیږې هغه وخت به دې را په یاد کړې وای چې پیسې مې وېشلې ما به را غوښتې وای.(145)

---

(145) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايــــده: د حضرت عائشې وحضـورتـه بـه دغـه ډول نـذرانې د امیـر معاویـة ، عبدالله بن زبیر اوداسې نورو حضراتو لخوا وړاندې کېدې ځکه دغه زمانه د فتوحاتو زمانه وه دنیوي فراخي وه پـه کـورو کښې بـه د غلـو پـه څېر د اشرفیو زخېرې وې ددې ټولـو اسانتیاوو سره، سره دې مبارکې ډېر ساده او کمزورې ژوند تېراوی آن تر دې چې د روژه مات لپاره به هم د خدمتګار د یادولو اړتیاوه تر سلو زرو درهمو پورې یې پیسې خیرات کړې دا یې هم په فکر کې نه راغله چې زما روژه ده د غوښو راغوښتل غوارې پـه اوس وخت کې داسې پیښې دومره لیرې سوې دې چې پـه خپله ددې واقعاتو پـه ریشـتیا کېـدو کې لا شک پیدا کیږي خو د کومو کسانو چې دهغې زمانې ژوند تر نظر تېرکړی وي پر داسې واقعاتو او نـورو په سوونو واقعاتو باندې هیڅ حیرانتیا نه کوي . په خپله د حضرت عائشې ډېرې واقعاتې نژدې ، نژدې یو واریې روژه وه پـه کـور کې یې د یوې ډوډۍ پرتـه بـل هیـڅ نـه وه یـو فقیر راغلی سوال یې وکړی دې مبارکې و خادمې ته وویل چې هغه یوه ډوډۍ ورکړه خادمې ورتـه وویل چې د روژه مات لپاره په کور کې هیڅ شی نسته دې مبارکې ورتـه وویـل پـروا نـه کـوي تـه هغه ډوډۍ ورکړه خادمې هغه ډوډۍ ورکړه.[146]

یو واري یې پـه کور کې مار مړکړی په خوب کې یـو چا ورتـه وویـل چې مسلمان دې مړ کړی دئ دې ورته وویل چې مسلمان و نو د نبي ﷺ د بیبیانو کور ته به نه راتلی هغـه ورتـه وویـل چې په پرده کې راغلی و په دې خبره سره ډېره ووېرېده راوېښـه سـوه دولـس زره درهمـه یعنـي د یوه انسان دوینې تویولو سره برابر یې خیرات کړل.

عـروة فرمـایې: مـا یـوه ورځ ولیـده چې اویـا زره درهمـه یـې خیـرات کـړل او خپلـه یـې قمیص پیـنې درلودې.[147]

(146) مـوطا
(147) طبقـات

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د حضرت ابن زبير ﭬ د عائشې ﭭ منعه کول دصدقې څخه او ددې خوابدتيا

حضرت عبدالله ابن زبير ﭬ د حضرت عائشې ﭭ خوريى و دې مبارکې دده سره مينه درلوده ګويا خوريى والى يې ورسره پاللى و عبدالله بن زبير ﭬ پـه دې ډېر پريشانه و چې عائشة ﭭ پر خپل ځان دومره تکليفونه تېروي او هر څه چې يې کورته راځي خيراتوي يې يو ځل يې وويل چې د خاله لاس به څنګه ددې کار څخه بندوم حضرت عائشې ﭭ ته دا خبر ورسېدئ نو ډېره خوابدې سوه چې دى زما لاس دخيرات څخه بندوي نود نذر په ډول يې قسم وکړى چې دده سره به خبري نه کوي حضرت عبدالله بن زبير ﭬ د خپلې خاله په خوابدتيا سره ډېر په تکليف سو نو ډېر خلګ يې ورته واسطه کړه چې دده سره خوشاله سي خو هغې به د قسم عذر کاوه آخر عبدالله بن زبير ﭬ ډېر زړه تنګى سو نو دنبي ﷺ د ماما خيلو څخه يې دوه کسان د سپارښت لپاره د ځان سره بوتلل دعائشې ﭭ کورته ورغلل دوى مبارکانو د دننه تلو لپاره اجازه واخيسته دننه ورغلل دى هم په پټه ورسره ولاړى د پردې شاته کښېناستل بي بي عائشة ﭭ د پردې بلې خواته ناسته وه خبري شروع سوې ، دى د پردې دننه خواته ورغلى لاس يې په غاړه کې ورواچوى ډېر يې وژړل او خوشامندى يې کولې هغه دوو مبارکانو هم د سپارښت خبري کولې او دمسلمانانو دخبرو نه کولو په اړه چې رسول الله ﷺ د منعې کوم حديثونه وه هغه يې ورته ويل او دنبي ﷺ چې کوم حديثونه د پخلا کېدو په اړه راغلي وه هغه يې ورته بيانول ،حضرت عائشې ﭭ چې درسول الله ﷺ حديثونه واورېدل نو هغه عذابونو ته يې طاقت ونسو چې دمسلمان دخبرو نه کولو په اړه رسول الله ﷺ فرمايلي وو نو په ژړا سوه دى يې معاف کړى خبري يې ور سره شروع کړې خو دغه قسم په فديه کې يې په واروار غلامان ازاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړل آن تردي چي خلوېښت غلامان يې آزاد کړل کله چي به د غه قسم په یادورغلی نو دومره به يې وژړل چي پوړنی به يې په اوښکو لوند کړی.(148) .

فايـــده: مونږ د سهار څخه تر ماښامه پوري څومره قسمونه په يوه ساه اخلو بيا يې څومره پروا کوو ؟ددي جواب پخپله په فکر وهلو کي دئ. دکوم چا سره چي د الله ﷻ د نامه عزت وي او هغه د الله ﷻ په نامه قسم وکړي بيا تري و پوښتي چي په نه وفا يې پر زړه څه تيريږي؟ همدا وجه وه چي عائشي رضي الله عنها ته به قسم په ياد ورغلی ډیر به يې ژړل.

۴- د حضرت عائشي رضي الله عنها د الله ﷻ څخه د ويري حالت

د رسول الله ﷺ چي د عائشي رضي الله عنها سره څومره محبت و د چا څخه پټ نه دئ آن تردي چي چا به د نبي ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي ستاسو دچا سره ډیر محبت دئ ؟رسول الله ﷺ به و فرمايل چي دعائشي رضي الله عنها سره ددي سره ، سره دا مبارکه په مسئلو دومره خبرداره وه چي لوی ، لوی اصحابان به د مسئلي دخبرلو لپاره ددي حضورته ورتلل . جبرائيل عليه السلام به ددي ته سلام وايه . رسول الله ﷺ ته په جنت کي ددې د بي بي کېدو زيری ورکړل سوی دئ. منافقانو چي پردي تهمت ولګاوی په قرآنکريم کي ددي دبرائت آياتونه نازل سوه.په خپله عائشة رضي الله عنها فرمايي: په ما کي لس داسي خصوصيات سته چي بله بي بي يې نلري . ابن سعد رحمه الله په تفصيل سره رانقل کړي دي.

ددي مبارکي دسخا حالت د پورتنيو قصو څخه معلوم سو خو ددي سره ، سره ددې د الله ﷻ د ويري څخه داسي حالت و چي ويل به يې : کاشکي زه درخته وای چي د الله ﷻ تسبيح

---

(148) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

مې ويلای او په آخرت کې زما څخه مطالبه نه وای ، کاشکې زه ډېره وای ، کاشکې زه لوټه وای ، کاشکې زه نه وای پيدا سوې ، کاشکې زه د درختې پاڼه وای،کاشکې زه واښه وای.(149)

فايـــده: د الله ﷻ څخه د ويرې بيان په ورته ډول په دريم باب ، پنځمه قصه کې هم تېر سوې دئ د دوی مبارکانو دا عمومي حالت و د الله ﷻ څخه ويره د دوی يوه برخه وه.

۵- د حضرت ام سلمة رضي الله عنها د خاوند دعا او هجرت

ام المؤمنين حضرت ام سلمې رضي الله عنها د نبي ﷺ څخه مخکې د ابو سلمة رضي الله عنه په نکاح وه دوی دواړو په خپل منځ کې دومره محبت درلودئ چې د دې قصې څخه يې اندازه معلومېږي يوه ورځ ام سلمې رضي الله عنها و ابو سلمة رضي الله عنه ته وويل چې ما اورېدلي دي چې مېړه او ماينه دواړه جنتيان وي او ښځه چې د بل مېړه سره نکاح نه وکړي الله ﷻ په جنت کې دغه ښځه وهغه سړي ته په نکاح ورکوي نو راسه د دې لپاره چې ما او تا ژمنه وکړو چې په موږ کې هر يو مخکې مړ سو د بل چا سره به نکاح نه کوي.ابو سلمة رضي الله عنه وويل: چې ته به زما خبره ومنې ؟ام سلمة رضي الله عنها وويل چې زه مشوره کوم د دې لپاره چې ستا خبره ومنم .ابو سلمة رضي الله عنه وويل چې زما تر مرګ وروسته ته نکاح وکړه ، بيا يې دعا وکړه چې اې خدايه !زما څخه وروسته ام سلمة رضي الله عنها ته تر ما غوره خاوند ورنصيب کړې چې نه دا تنګوي او نه يې په عذابوي .دوی دواړه يعني ښځه او خاوند د اسلام په شروع کې و حبشې ته يو ځای مهاجر سوه د حبشې د هجرت وروسته يې بيا مدينې منورې ته هجرت وکړی چې خپله ام سلمة رضي الله عنها يې قصه په تفصيل سره دا سې بيانوي : ام سلمة رضي الله عنها وايي: کله چې ابو سلمة رضي الله عنه د هجرت اراده وکړه نو اوښ يې تيار کړی زه او زما زوی

---

(149) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلمة يې پر سپاره کړو ابوسلمة د اوښ مهار کشاوی زما پلرګنۍ بنو مغيره چې موږ وليدو نو ابوسلمة ته يې وويل چې ته دخپل ځان اختيار لرې آزادېې موږ خپله نجلۍ ستا سره نه پرېږدو چې ته يې ښار په ښار ګرځوې دستي يې د ابو سلمة د لاس څخه د اوښ مهار کش کړی زه يې په زوره راکښته کړم زما خسرګنۍ بنو الاسد خبر سوه چې د ابو سلمة خپلوان وه هغوی چې دا حالت وليدی نو زما د پلرګنۍ سره په جنګ اخته سوه او ورته وې ويل چې تاسو ابوسلمة ته نجلۍ په لاس نه ورکوی نو تاسو هم دخپلې نجلۍ اختيار لری مګر زموږ هلک سلمة په لاس نه درکوو (چې ددوی مبارکانو زوی و) دا مبارکه وايي چې زما خسرګنۍ هلک را څخه وګرزوی زه يې دپلرګنۍ په لاس ورکړم په دغه حالت کي موږ درې سره پر درې لارې سو ابوسلمة مدينې ته ولاړی زه د پلرګنۍ سره پاته سوم او زوی مې د نيکه کور ته ورسېدئ زه به هره ورځ ميدان ته راتلم تر ما ښامه پورې به مې ژړل پوره يو کال مې وژړل چې نه زه خاوند ته ورتلای سوم او نه ماته زوی راکول کېدئ يوه ورځ زما د اکا زوی پرما زړه وسو خپلو خلګو ته يې وويل: تاسو ولې پردې مسکينې رحم نکوی دمېړه څخه مو جلا کړې ده د زوی څخه مو جلاکړې ده دا ولې نه پرېږدی چې خپل مېړه ته ولاړه سي؟ لنډه دا چې زما داکا زوی په خبرو دوی راضي کړه دوی ماته اجازه راکړه چې که مېړه ته ځې نو ولاړه سه. بنوالاسد(زما دخاوند قريبانو) چې داحال وليدئ نو هغوی هم زما زوی را سره کړی ما يو اوښ تيار کړی او زوی مې په غېږ کې ونيوی يوازې مدينې ته روانه سوم درې څلور ميله تللې وم چې په تنعيم کي مې عثمان بن طلحة وليدی ده زما څخه پوښتنه وکړه چې يوازې چېرې ځې؟ ما ورته وويل چې پخپل خاوند پسې مدينې ته ځم بيايي راته وويل ستا سره بل څوک سته ؟ ما ورته وويل: د الله ﷻ پرته بل څوک نسته را سره نو ده د اوښ مهار ونيوی مخکې روان سو. په الله ﷻ قسم کوم چې ما تر عثمان بن طلحة شريف سړی نه و ليدلی. کله چې به زه کښته کېدم نو اوښ به يې چوک کړی دی به خپله د يوې درختې شاته جلا کښېناستی کله چې به د سپرېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت سو نو اوښ به يې نژدې ماته چوک کړی زه به پر سپره سوم بيا به ده د اوښ مهار ونيوی روان به سو پر دغه ترتيب مدينې ته ورسېدو کله چې قبا ته ورسېدو نو عثمان راته وويل: ستا خاوند دلته دئ تر دغه وخته پوري ابو سلمة ﷺ په قبا کې اوسېدئ عثمان بن طلحة زه مدينې ته ورسولم دی بېرته مکې ته ولاړی دا مبارکه بيا وايي په الله ﷻ قسم کوم چې ما دعثمان بن طلحة په څېر شريف او کريم سړی نه دی ليدلی. پدې کال کې چې ما څومره زحمتونه تېر سوي دي ښايي پر هيچا نه وي تېر سوي.(150)

فايـــده: دا پر الله ﷻ باندي د توکل خبره وه چې يوازي يې د هجرت اراده وکړه الله ﷻ په خپل فضل سره ددې د سفر دسامان انتظام وکړی او ددې مرسته يې وکړه څوک چې پر الله ﷻ باندي توکل کوي الله ﷻ د هغه مرسته کوي د بندګانو زړونه د الله ﷻ په قدرت کې دي دښځي لپاره چې هجرت فرض وي يوازي هم سفر کولای سي که څه هم محرم نه وي ورسره هم دا وجه ده چې ددې پر سفر باندي شرعي نيوکه نسته.

۷- دحضرت ام زياد ﷺ د يو څو ښځو سره دخيبر په جنګ کې ګډون

د رسول الله ﷺ په زمانه کې نارينوو د جهاد مينه او محبت درلودئ چې په زيات شمېر سره يې قصې راغلي دي خو د جهاد دګډون په شوق کې ښځې هم تر دوی نه وې پاته تل به يې د

(150) اسد الغابة . کومه ښځه چې دوهمه نکاح وکړي په اړه يې دوه حديثه راغلي دي په يوه حديث کې راغلي دي چې دوهم مېړه ته په جنت کې ورکول کېږي په دوهم حديث کې راغلي دي چې ښځې ته اختيار ورکول کېږي دکوم مېړه سره چې اوسېدل غواړي دهغه سره به اوسېږي. پدې خبره کې هم اختلاف سته چې په جنت کې به يوه سړي ته څومره بيبياني ورکول کېږي . هذا الهامش من الشيخ ﷺ

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

جهاد سره مينه درلوده کله چي به موقع په لاس ورغله نو ځان به يې رساوه ، حضرت ام زياد فرمايي: موږ شپږ ښځي په جهاد کي د شريکېدو لپاره رواني سو نبيﷺ چي خبر سو نو موږ يې راوغوښتلو او په مخ مبارک کي يې د درد(غصي) نښي ښکارېدي راته وې فرمايل : تاسو د چا په اجازه راغلي ياست ؟موږ ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! زموږ وړي وريښل زده دي او په جهاد کي اړتيا ورته پېښېږي او دواوي هم زموږ سره دي که نور هيڅ نه وي نو د مجاهدينو سره خو په غشو ورکولو کي مرسته کولای سو ،که څوک زخمي سي نو د هغه درملنه خو کولای سو ، د اوبو لوښي موښي ډکولای سو ،د چيښلو لپاره خو اوبه برابر ولای سو.([151])

فايده: الله ﷻ په هغه وخت کي په ښځو کي داسي دلاوري پيدا کړې وه چي دنن سبا سړي يې نه لري ، ګورئ دغه مبارکي اصحابياني د خپل شوق له مخي د جهاد ډګر ته رسېدلي وې او ثومره کارونه يې دځانو لپاره په خپله وټاکل ، حضرت ام سليم سره ددې چي عبدالله بن طلحه يې په نس وو يعني حامله وه دحنين په غزا کي يې ګډون وکړی او يوه چاړه يې د ځان سره ساتلې وه رسول اللهﷺ پوښتنه ځني وکړه چي دادې دڅه لپاره ساتلې ده ؟دې ورته وويل: که کوم کافر ماته نژدې کېدئ نو زه به يې په دغه چاړه ووهم تردې مخکي د احد په غزا کي هم شريکه سوې وه د زخميانو او ناروغانو دارو درمل به يې کاوه حضرت انس فرمايي: ما حضرت ام سليم او عائشة وليدي چي د اوبو لوښي يې په چابکی سره ډکول او راوړل يې زخميان يې اوبول کله چي به لوښي خالي سوه بيا به تللې.

٧- د ام الحرام د البحر په غزا کي د شرکت خواهش

(151) ابو داؤد

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ام حرام دانس خاله وه نبي به د هغې کورته زيات تشريف وړی او کله ـ کله به يې د غرمې آرام هم ددې په کور کې کاوه يوه ورځ نبي ددې په کور کې آرام کاوه په مسکا راپورته سو ، ام حرام پوښتنه ځني وکړه چي زما مور او پلار دې تر تا قربان سي پر څه شي مسکی سوې؟ ده مبارک وفرمايل: زما د امت څه خلګ ماته وښودل سوه چي د درياب پر څنډه د جنګ په اراده داسې پر آسانو سپاره دي لکه پاچهان چي پر تختو ناست وي ام حرام وويل: اې د الله رسوله ! ماته هم دعا وکړه چي الله مي په دوی کې شامله کړي ، نبي وفرمايل: ته به هم په دوی کي شامله سې له دې څخه وروسته بيا نبي آرام وکړی ، بيا راپورته سو مسکی ام حرام دمسکا سبب ځني وپوښتی نبي په هغه ډول جواب ورکړی دې بيا ورته وويل : اې د الله رسوله ! ماته دعا وکړه چي زه هم د دوی په ډله کي داخله سم نبي ورته وويل: ته به په لومړی ډله کي يې

د حضرت عثمان په خلافت کي امير معاويه د شام حاکم و پر جزائر قبرص باندي يې د حملې کولو اجازه وغوښته حضرت عثمان اجازه ورکړه ، امير معاويه يو لښکر تيار کړی او حمله يې وکړه په دغه لښکر کي ام حرام او ددې مېړه دواړه موجود وه د بېرته راتګ پر وخت ام حرام پر يوه غاتره سپره وه چي هغه غاتره و توريده دا مبارکه ځني ايله سوه مغزی يې مات سو او وفات سوه او هم هلته خاوروته وسپارل سوه.([152])

فايده: داد جهاد سره مينه وه چي په هره غزا کي به يې دګډون شوق کاوه خو لکه څرنګه چي د ام الحرام په دوهم جنګ کي ګډون په تقدير کي نه و ليکلی نو ځکه يې ګډون نه وکړی او رسول الله هم دعا نه وه ورته کړه.

([152]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- د حضرت ام سليم دزوی د مرګ سره ، دخپل مېړه سره يو ځای والی

حضرت ام سليم د حضرت انس AA مور وه کله چې د انس AA پلار وفات سو نو دانس AA د پالنې په موخه يې تر څه وخته پورې نکاح نه وکړه څو ورځې وروسته يې د ابو طلحة AA سره نکاح وکړه د ابو طلحة AA څخه يې يو زوی ابو عمير پيدا سو نبيﷺ چې به کله د دوی کورته تشريف يو وړی نود ابو عمير سره به يې خوشطبعي کول. نابېره ابوعمير وفات سو ام سليم ښه پاک ولمبوی کفن يې ورکړې پر يو کټ يې پرې ايستی د ابو طلحة AA روژه وه د خوراک شيان يې ورته برابر کړه او خپله يې ځان ښه ښايسته کړی خوشبويي يې ولګول ماښام چې يې خاوند راغلی ډوډی يې وخوړله او دخپل زوی پوښتنه يې وکړه دي ورته وويل: چې هغه خو اوس آرام دئ بيخي ښه سوی دئ نو خاوند يې ډاډه سو دشپې يې د خپلې ميرمنې سره يو ځای والی وکړی کله چې سهار سو ام سليم و ابو طلحة AA ته وويل: که څوک تاته څه پيسې په قرض درکړي او بيا يې بېرته غواړي نو بېرته يې ورکول په کار دي او که نه ؟ابو طلحة AA ورته وويل: ورکول يې په کار دي د ځان سره دساتلو هيڅ حق نه لري دهغه شی دی بيرته يې غواړي. وروسته ام سليم ورته وويل: ستا زوی چې اللهﷻ تاته امانت درکړی و بېرته يې واخيست په دې خبره سره ابوطلحة AA غمجن سو او ورته وې ويل: تا ولې زه نه خبرولم . سهار درسول اللهﷺ حضور ته ورغلی او ټوله قصه يې ورته وکړه نبيﷺ ورته دعا وکړه او وې فرمايل چې ښايي اللهﷻ په دغه شپه کې برکت واچوي. يو انصاري وايي چې ما دنبيﷺ دهغې دعا برکت وليدی دهغې شپې دحمل څخه عبدالله بن طلحة پيدا سو چې دده بيا نهه اولادونه وسوه ټولو قرآن کريم ولوستی.[153]

(153) بخاري - فتح

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: ډېر دصبر خبره ده چې خپل زوی يې مړ سي او په دغه ډول دي يې وزغمي چې خاوند يې هم په پوه نسي ځکه چې د خاوند يې روژه وه که چېري خبر سي نو د خوراک څخه به ووزي.

۹- د حضرت ام حبيبې ؓ خپل پلار پر بستره نه کښېنول

ام المومنين حضرت ام حبيبة ؓ د نبي ﷺ څخه مخکي د عبدالله بن جحش په نکاح کښې وه دوی دواړه يعني مېړه او مايته يو ځای مسلمانان سوي وه او د حبشې هجرت يې هم يو ځای کړی و کله چې حبشې ته ولاړل نو مېړه يې د اسلام څخه واوښتی مرتد سو دکفر په حالت کي مړ سو دې مبارکي د کونډتوب وخت په حبشه کي تېر کړی نبي ﷺ د نکاح پيغام ورواستوی او دحبشې د پاچا په معرفت نکاح وسوه چې ددې باب په پای کي به دبيبيانو په بيان کي راسي ، د نکاح څخه وروسته يې مدينې منورې ته تشريف راوړی د حديبې د روغي جوړې په وخت کي ددې پلار ابو سفيان مدينې منورې ته راغلی چې د نبي ﷺ سره د روغي جوړې د ټينګوالي لپاره خبري وکړي ، د لور دملاقات لپاره کورته ورغلی کله چې دی ورغلی ددې په کور کي بستره غوړېدلې وه ابوسفيان پر کښېناستی حضرت ام حبيبې ؓ هغه بستره ژر راټوله کړه پلار يې حيران سو چې ددې پر ځای چې بستره را هواره کړي ، هواره کړې بستره يې ټوله کړه پوښتنه يې ځني وکړه چې زه په دې بستره نه ارزېدم چې راسه ټوله دي کړه او که يې زه ور نه وم؟ ام حبيبې ؓ ورته وويل: دا د الله ﷻ دپاک نبي ﷺ بستره ده او ته ناپاکه مشرک يې زه تا څنګه پردې بستره کښېنوم ، پلار يې ډېر ورته په درد (غصه) سو او ورته وې ويل: چې له ما څخه د جلاکېدو وروسته په ډېرو بدو عادتونو اخته سوې يې خو د ام حبيبې ؓ په زړه کي چې د رسول

(c) ketabton.com: The Digital Library

اللهﷺ کوم درنښت و دهغې په وجه يې دانسواى زغملاى چي يو ناپاک مشرک دي يې پر بستره کښيني که يې پلار وي يا بل څوک وي.

يوه ورځ يې د نبيﷺ څخه د ثابت د دوولسو رکعتونو فضيلت واورېدى نو تل به يې په پابندۍ سره کول.

ددې پلار چي اوس يې قصه تېره سوه وروسته مسلمان سو کله چي وفات سو نو لوريې دريمه ورځ خوشبويي را وغوښتل او استعمال يې کړه او وې ويل چي زما و خوشبويي ته اړتيا نه وه او نه مي شوق ورته کېدئ خوما دنبيﷺ څخه اورېدلي دي چي ښځي ته د مېړه پرته جائز نه ده چي پر بل چا باندي تر درو ورځو زيات غم وکړي يوازي به پر مېړه باندي څلور مياشتي او لس ورځي غم کوي زه له دې وجهي خوشبويي استعمالوم چي غم ونه ګڼل سي. کله چي يې د وفات وخت را ورسېدئ نوحضرت عائشة█ يې را وغوښتله او ورته وې ويل چي زما او ستا د بنوالي ژوند و او دبنو تر منځ خامخايو څه راځي نو اللهﷻ دې ماته بخښنه وکړي او ته يې هم راته وکړه حضرت عائشې█ ورته وويل: اللهﷻ دې تاته ټول شيان دروبخښي او معافي دي درته وکړي ، دې چي دا واورېدل نو ورته وې ويل: تا ماته ډېره خوشحالي راوبخښل اللهﷻ دي تاته هم خوشحالي درکړي او اللهﷻ دي تر او تازه و لره وروسته يې ام سلمې█ ته هم سړى ور ولېږى.([154])

فايده:دبنو په منځ کي داسي اړيکي وي چي يوه دبلي درنګ ليدل هم نه غواړي خودې ته دا معلومه وه چي د دنيا اړيکي پر همدې ځاى خلاصيږي او دآخرت بارونه به مي پر سر پاته سي. ددې چي دنبيﷺ سره څومره محبت و اودنبيﷺ چي څومره درنښت ددې سره و په پورته قصه کي د بستري څخه معلوم سو.

([154]) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت زینب﵂ د افک په معامله کې پاکوالی او صدقه

ام المومنین حضرت زینب بنت جحش﵂ په قرابت کې د نبيﷺ د خاله لور وه د اسلام په پیل کې مسلمانه سوې وه په اول کې ددې نکاح د حضرت زید﵁ سره سوې وه نومړې د نبيﷺ ازاد سوی غلام و او نبيﷺ په زوی سره هم نیولی و په همدې وجه ورته زید بن محمدﷺ ویل کېدې.

د زید﵁ د زینب﵂ سره جوړوالی نه راغلی نو زید﵁ طلاق ورکړی نبيﷺ پدې موخه چې د کفر دوخت دا دود مات کړي چې کوم څوک به په زوي والي سره نیول سوی و هغه د سکه زوی په څېر و د ماینې سره به یې نکاح نه کول (یعنې لکه چې د مړور سره نکاح نه ده روا د کفر په وخت د نیول سوي زوی د مېرمنې سره هم نکاح روا نه وه داچې دغه رواج مات سي) نو نبيﷺ و زینب﵂ ته د نکاح پیغام ورواستوی زینب﵂ ورته وویل: زه د خپل خدايﷻ سره مشوره کوم دستي یې اودس تازه کړی دلمانځه نیت یې وکړی او وې ویل: چې د اللهﷻ د مشورې پرته زه کار نه کوم ، ددې ددغه پاک نیت برکت و چې اللهﷻ پخپله دنبيﷺ نکاح دزینب﵂ سره وکړه او دا آیات نازل سو:

✍□✎⬀❄♉♓✌ ✍⑨⬀③⍓♒ ▤✍✿✍⬩♎ ✍●☺■▣⬩▫

♦♌❑⬈▤♦③ ⬩⬩ ⬀❼⬩▯♉♑ ✍⍓♑⬩▤◷□✡⇳♉❑❒⍓♒ ✃ॐ❷⬩⬭♦❒

☑❼♈× ✍●♦❷⍓❍ ♦×✓♉☪♉✌⬃⬩🡐☺⬂♑✍✃ ❼■✍♦⭶

✃⬩❶♈☽ ⬀☠♈♑✍★✏✍◆⓿♉⭶⬃⑩❒🕮 ➯●◷◆❒⬂♒❒🕮

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

⧪♍🔔☒🖏◆❒ 🗐 ✁ॐ❷⧫⬤◆❒ ●♊⬋&⬃❁🙖👌 ☎✁⬀❒•🙵⧫🔔
([155]) ⬰⌘🙵⬀ ⬤⧫❒⬉➔⬂▦♦👌★✏🙤✁⬉❷⬂👌❒📖

ژباړه: نو کله چې زید خپله اړتیا له هغې(زینبې) څخه پوره کړه (جوړوالی یې ورسره نه راغلی) نو موږ هغه (زینبې) ستا په نکاح کښې درکړه دپاره ددې چې پر مومنانو باندي تنګي را نسي په ښځو کې د زوی نیول سوي (یعني دنیول سوي زوی دښځي سره نکاح روا سي) کله چې هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي ، او دالله ﷻ امر خامخا کېدونکی دی.

کله چې زینبې ته ددې آیات د نازلېدو زیری ورکړل سو نو دې زیري کونکي ته هغه کالي ورکړه کوم چې یې اچولي وه او پخپله پرسجده پرېوته او دوې میاشتي روژه یې نذر کړه.

دحضرت زینبې دا ویاړ په برخه و چې نکاح یې په آسمان کي وسوه او په قرآن کي نازله سوه او دنورو بیبیانو نکاحي د دوی د خپلوانو لخوا سوي وي دا د عائشې مقابلې ته راغله ځکه پر نبي ﷺ باندي د عائشې ترټولو د محبوبیت ناز و او ددې دآسمان دنکاح ناز وو. ددې سره ـ سره چې کله پر عائشې باندي د تور لګولو قصه پېښه سوه نو نبي ﷺ د نورو تر څنګ ددې څخه هم پوښتنه وکړه دې په جواب کي ورته وویل چې زه په عائشه کي د نیکۍ پرته بله بدي نه وینم دا ریښتني دینداره ده. (دادې مبارکي دبني په وړاندي دریزوو)کنه نو همدغه پر بن باندي د تور لګولو وخت و او ددې وخت و چې دمېړه د نظر څخه یې وغورځوي او نازبینه هم وه (ځکه د بني خو هغه بن بیخي نه خوښېږي چې پر مېړه ګرانه وي) ددې سره یې د زړه له کومې د عائشې صفایي وکړه.

حضرت زینبې ډېره بزرګه وه ډېري روژې یې نیولې او ډېر نفلونه یې هم کول پخپلو لاسو به یې زیار ایستې څه چې به په لاس ورغلل خیراتول به یې ، د رسول الله ﷺ د وفات په

---

[155] سورة الاحزاب الاية (٣٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کي بيبيانو پوښتنه وکړه چي ستاسو سره به لومړی کومه بي بي ملاقات کوي رسول اللهﷺ وفرمايل: د چا چي لاسونه اوږده وي دوی مبارکانو لرګي راواخيستل د لاسو اندازه کول يې شروع کړل وروسته معلومه سوه چي د لاسو د اوږدوالي څخه مقصد ډېر خيرات او ورکړه ده ځکه تر ټولو مخکي زينب وفات سوه .

حضرت عمر چي کله د نبيﷺ بيبيانو ته تنخوا مقرره کړه او دې ته يې ددې برخه دوولس زره درهمه ور ولېږل دې فکر وکړی چي دا د ټولو بيبيانو دي نو وې ويل چي د وېش لپاره نوري بيبياني وړ دي قاصد ورته وويل: داپيسې يوازي ستا دي او دټول کال لپاره دي دې په حيرانتيا سره وويل: سبحان الله دستي يې پر مخ يوه زړه ټوټه ټوکر واچوی ددې لپاره چي دا مال نه ووينې بيا يې وويل چي د خوني په کونج کي يې واچوه او يو ټوکر يې پرې واچوی بيا يې برزه ته وويل: (د قصې نکل کوونکي دئ) ددې مال څخه يو موټ فلاني ته ورکړه او يو موټ فلاني ته ورکړه لنډه دا چي په قريبانو او مسکينانو يې يو ـ يو موټ ووېشی آخر لږ پيسې پاته سوې نو برزه يې هم غوښتنه وکړه دې مبارکي ورته وويل: کومي پيسې چي تر ټوکر لاندي پاته سوي دي هغه ته واخله برزه وايي: ما پاته پيسې واخيستي او حساب مې کړې څلور اتيا درهمه وي ددې څخه وروسته يې دعا وکړه چي اې الله! راتلونکی کال ماته داسي پيسې مه راکوې ځکه په راتلو کي يې فتنه ده ، ددې دعا قبوله سوه د راتلونکي کال مخکي دا وفات سوه کله چي حضرت عمر ته خبر ورغلی چي دې مبارکي هغه ټولي پيسې خيرات کړې نو دوولس زره نوري يې وروا ستولې دې هغه هم خيرات کړې. سره ددې چي مسلمانانو ډېري فتوحاتي کړې وې او ډېري لاسته راوړني يې درلودې خو ددې څخه د وفات په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کي هيڅ مال نسو پاته يوازي هغه کور ورته پاته سو چي دا پکښي اوسېده ددې ډېري صدقي له امله ددې لقب ماءوى المساکين و يعني د مسکينانو تم ځاى.[156]

يوه ښځه وايي چي زه دحضرت زينب په کور کي وم موږ د کالو په رنګولو اخته وو نبي ﷺ تشريف راوړى موږ چي يې وليدو بېرته ولاړى د زينب دا فکر سو چي نبي ﷺ ته جامې رنګول خوښ نه سوه نو دستي يې هغه رنګ سوي جامې بېرته پرېولې رنګ يې ځني بوتيدو هم ځل نبي ﷺ تشريف راوړى هغه د رنګ اثر نه و نو خوني ته يې تشريف يووړى.[157]

١١- د حضرت خنساء دخپلو ځلورو زامنو سره په جنګ کي ګډون

حضرت خنسآء يوه مشهوره شاعره وه د خپل قوم د څو کسانو سره يو ځاى مديني ته راغله مسلمانه سوه. ابن اثير وايي : د علماؤ پر دې اتفاق دئ چي په ښځو کي تر دې چا ښه شعر ونه ندي ويلي نه مخکي اونه وروسته. دحضرت عمر په خلافت کي په سـنه ١٢ هـ کښې دقادسيې جنګ وسو په دغه جنګ کي دا د خپلو ځلورو زامنو سره شريکه سوه د جنګ يوه ورځ مخکي يې خپلو زامنو ته نصيحت وکړى دجهاد جذبه يې پکښي پيدا کړه او ورته وې ويل: اې زما زامنو ! تاسو پخپله خوښه مسلمانان سوى ياست پخپله خوښه مو هجرت کړى دئ په هغه ذات دې مي قسم وي چي دده څخه ماسوا بل څوک د عبادت نسته لکه څرنګه چي تاسو دمورد يوه نس څخه پيدا سوى ياست په همدغه ډول د يوه پلار څخه پيدا سوي ياست ما ستاسو د پلار سره خيانت ندئ کړى نه مي ستاسو ماماګان شرمولي دي او نه مي ستاسو پر عزت څه خال پيدا کړى دى . تاسو ته معلومه ده چي د کافرانو سره جهاد کول څومره ثواب لري

---

[156] طبقات
[157] ابوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ﷻ زيات ثوابونه پکښې ايښي دي دا هم ياد ساتې چې په آخرت کې تل ژوند کول د دنيا تر ژوند ډېر بهتر دئ ځکه الله ﷻ فرمايي :

③◆🕐✵❒③⑩♑⊠✍ ✁✍✎⅄🔔ಲ⇦▫ಎ ↗◆✁✌◆✡↖❑✁☎

✁✍🕐⇳ಌ☞❸⇦❑✁☎ ❒◆🕒✾✍✉ಌ❷↖❒✁☎

❒◆❻◆✁✉ಌ➲↗❑✁☎ ❒◆✁✍✍❒☽→❑✁☎ ✁✍✎⅄

ಌ⬧➔⊠⬛✦▤↗☠⇗✍➔⊞⊠⬛ಌ⬧←❑♍ಎ⇗☞☞✂⮈ (158)

ژباړه: اې هغه کسانو ! چې ايمان يې راوړی دئ صبر وکړئ پر تکليفونو باندي صبر وکړئ (د کافرانو سره پر جنګ باندي) (د کافرانو وجنګ ته) تيار و اوسئ د الله ﷻ څخه وويرېږئ ښايي چې تاسو خلاص سئ.(159)

نو په همدې وجه کله چې تاسو سهار په سلامتيا سره را کښېناستاست نو په ډېر فکر سره د کافرانو دمقابلې په جنګ کې شريک سئ د کافرانو په مقابله کې د الله ﷻ څخه مرسته وغواړئ په جنګ کې مخکې ځئ کله چې تاسو ووينئ چې جنګ تېز سو لمبې يې پورته سوې نو تاسو هغه تيزو لمبو ته ورننوځئ د کافرانو د سردار سره مقابله وکړئ انشاء الله په جنت کې به په عزت سره کامياب واوسېږئ. هم داسې وسوه کله چې سبا جنګ په تېزۍ سره شروع سو نو څلور زامن يې نوبت پرنوبت مخکې کېده او د مور نصيحت يې په شعرو کې وايه چې د خلګو شوق اوجذبه په زياته سي آخر به شهيد کېدئ بيا به بل مخکې سو شهيد به سو لنډه دا چې څلور زامن يې ټوله شهيد سوه کله چې يې مور ته خبر ورغلی چې څلور زامن دي ټوله شهيدان

(158) سورة آل عمران الاية (٢٠٠)
(159) بيان القران

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوه دې وويل: الله ﷻ لره دې شکر وي چې د دوی په شهادت سره يې ماته عـزت را کـړی د الله ﷻ ښځه هيله لرم چې زه هم په هغه سايه کې واوسم چې د الله ﷻ د رحمت سايه پر دوی خلورو ده.(160)

فايده: داسې ميندې هم وې چې خپلو ځوانانو زامنو تـه يې پـه تيز جنګ کې د ورننوتلو هڅونه ورکول او کله چې شهيدان سوه نو د الله ﷻ شکر يې ادا کړی.

۱۲- د حضرت صفيې په يوائې سر ديهودي وژل

حضرت صفية د نبي ﷺ عمه وه او د حمزة خور وه د احد په غزا کې يې ګډون کړی و په دغه غزا کې چې مسلمانانو شکست وخوړی نو کله چې به يو مسلمان تنبتيدی دې بـه پـر مخ په نيزه وهی او بيرته به يې د جنګ لوري ته استوی ، د خندق په غزا کې رسول الله ﷺ ټولې ښځې په يوه کلا کې بندې کړې حسان بن ثابت يې باندې محافظ کړی و يهوديانو دا موقع ګټه وبلل او يوې ډلې يې پر ښځو د حملې اراده وکړه ځکه دوی اصلي دښمنان وه نو يـو يهـودي د حال معلومولو لپاره راغلی صفيې دليري ښځه وليدئ حضرت حسان ته يې وويل چې د کلا ښځه دباندې ور ووزه هغه يهودي مړ کړه احسان کمزوري سـپين ږيـری و دلاوري يـې ونـه کړه نو دې خپله د يوې خيمې موږی را واخيستی دباندې ور ووته هغه يهودي يې په يـوازې سر مړ کړی دا چې هغه يهودی نامحرم و نو ديهـودي سـامان يـې نـه را واخيسـتی دسـر او پښـو ښځه ئي شيان نه وايستل راغله وحضرت حسان ته يې وويل چې هغه يهودي مـا مـړ کـړی تـه ورسـه سامان يې راوړه او سر يې هم ورپرې کړه ده بيا د کمزورئ له وجهې دلاوري ونه کړه دا پـه خپلـه ور ووتـه سـامان يـې ځنې راوړی او سـر يـې ځنې پـرې کـړی رايـې وړی پـر ديـوال بانـدي يـې د

(160) اسد الـغـابـة

(c) ketabton.com: The Digital Library

يهوديانو پر يوې تولې باندې وروغورزوي يهوديانو چې سر وليدى وپ ويل چې محمد ﷺ خپلې ښځې يوازې نه پرېږدي خامخا محافظين ور پرېږدي او په کلا کې دننه موجود دي.[161]

فايده: حضرت صفيه رضي الله عنها د هجرت په شلم کال د درواويا کلو په عمر وفات سوې ده او دخندق غزا د هجرت په پنځم کال کې سوې ده نو په دغه وخت کې ددې عمر (۵۸) کاله کيږي په اوس وخت کې زموږ ښځو ته په دومره عمر کې د کور کار لا ورته ګران وي پر يوازې سر سړى قتلول خو لا ايسته پرېږده په داسې حال کې چې يوې خواته ښځې وې او بلې خواته د يهوديانو نارينوو ډله وه .

۱۳- د حضرت اسماء رضي الله عنها د ښځو د ثواب په هکله پوښتنه

حضرت اسمآء بنت يزيد رضي الله عنها يوه صحابيه وه د نبي ﷺ وحضور ته ورغلل او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ! زما مور او پلار دې تر تا قربان سي زه د مسلمانانو ښځود استازې په توګه راغلې يم تاسو الله ﷻ د نارينوو او ښځو دواړو لپاره پيغمبر لېږلى يې موږ ښځې پر الله ﷻ او پر تاسو ايمان لرو موږ په کورو کې ګيريو نارينوو موږ په کورو کې ښخي کړې يو د نارينوو خواهشات زموږ څخه پوره کيږي د دوى اولادونه موږ په نس وړو ددې ټولو خبرو سره ـ سره نارينه تر موږ په ديني کارو کې مخکې دي ، د جمعې لمونځ کوي ، لمونځ په جماعت کوي ، دناروغانو پوښتنه کوي ، په جنازو کې ګډون کوي ، دحج پسې بل حج کوي او تردې ټولو زيات جهاد کوي ، کله چې دوى حج ، عمرې او جهاد ته ځي نو موږ ښځې د دوى د مالو حفاظت کوو ، جامې ور جوړوو او اولادونه يې ور پالو ايا موږ د دوى سره په ثواب کې شريکې نه يو؟

[161] اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبيﷺ چې ددې خبرې واورېدې اصحابو ته متوجه سو ورته وې ويل : آيا تاسو د دين په اړه تر دې ښځې ښه سوال کوونکی ليدليدئ ؟ اصحابو ورته وويل : اې د اللهﷻ رسوله ◄ ! موږ هم فکر نه کاوه چې ښځې دې هم داسې سوال کولای سي رسول اللهﷺ د اسمآء ؓ و لوري ته متوجه سو او ورته وې ويل : اې اسماء ! ښه يې واوره او ځان په پوه کړه او هغه ښځو ته يې وښيه چې ته يې رالېږلې يې چې دښځې د خپل مېړه سره ښه سلوک ، د مېړه خوښې لاسته راوړل او په امر يې عمل کول د هغه دټولو ثوابونو سره برابر دئ اسماء ؓ چې دا خبره واورېدل ډېره خوشحاله سوه او بېرته ولاړل.(162)

فايده : دښځو د خپلو مړو سره ښه سلوک کول او د دوی اطاعت کول ډېر قيمتي شی دئ خو ښځې په ناخبره دي. اصحابانو يوه ورځ رسولﷺ ته وويل : عجم خلګو خپلو پاچهانو او سردارانو ته سجده کوي ته تر دوی ډېر حقدار يې موږ به تاته سجده کوو نبيﷺ منع وکړه او ورته وې ويل : که چيري د اللهﷻ پرته بل چاته سجده روا وای نو ښځو ته به يې امر کړی وای چې خپلو مړو ته سجده وکړي بيا نبيﷺ وفرمايل : په هغه ذات دې مې قسم وي چې زما روح يې په قدرت کې دئ چې ښځه به تر هغه وخته د خپل خدای حق ادا نه کړي تر څو د مېړه حق يې نه وي ادا کړي ، په يو حديث کې راغلي دي چې که يوه ښځه په داسې حال کې مړه سوه چې مېړه يې ځني راضي و جنت ته به ځي ، په يوه حديث کې راغلي دي چې که چيري يوه ښځه د خپل مېړه څخه نا راضه سي او ولاړه سي جلا شپه تېره کړي ملائکې لعنت باندې وايي ، په يوه حديث کې راغلي دي چې د دوو کسانو لمونځ چې تر سر پورته سي د قبوليت لپاره آسمان ته نه ځي يو غلام چې د بادار څخه تېښته کړې وي دوهمه ښځه چې مېړه ځني ناراضه وي.

(162) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴ - د حضرت ام عمارؓ اسلام او په جنګ کي ګډون

حضرت ام عمارؓ يوه انصاري صحابيه ده چي د اسلام په پيل کي مسلمانه سوې ده او په بيعةالعقبة کي يې ګډون کړی دی دعقبة معني دَرَه ده نبيﷺ په اول کي خلک په پټه مسلمانانول ځکه کافرانو دغه مسلمانانو ته بيا ډير تکليفونه ورکول دمديني څخه خلک د حج په زمانه کي راتلل د مني په غره کي يوه دره وه په دغه دره کي به پټه مسلمانانېدل . د هجرت وروسته چي کله د جنګونو سلسله پيل سوه نو دا په زياتو جنګونو کي شريکه سوې ده خصوصاً د احد ،حدبية ، خيبر ، عمرةالقضاء ، حنين او ديمامة په جنګونو کي يې ګډون کړی دئ د احد په غزا کي دا خپله قصه کوي چي د احد په غزا کي ما لوښي د اوبو ډک کړي وه احد ته روانه سوم ددې لپاره چي ورسم مسلمانان د نژدې څخه ووينم چي څه حال يې دئ که تږي وه اوبه به ورکړم او که څوک زخمي و دوا به ورکړم په دغه وخت کي ددې عمر دروځلويښت کاله وو اوددې دوه زامن او مېړه هم په دغه غزا کي وه دا وايي په اول کي مسلمانانو فتحه تر لاسه کړه وروسته د کافرانو برلاسی ښکاره سوه ما رسول اللهﷺ ته نژدې ځان ورسوی کوم کافر چي به درسول اللهﷺ و خواته تلی هغه به مي منع کوی په اول کي ددې سره ډال نه وو ورسره وروسته بيا ورکړل سوچي د کافرانو حملې به يې په منعه کولې يو ټوکر يې تر ملا تړلي و د رښکيو (زړوټوکرانو) څخه ډک و کله چي به څوک زخمي سو نو دستي به يې يو ټوکر راواخيستی وبه يې سوځی او هغه زخم به يې په ډک کړی خپله هم زخمي سوه دوولس يا ديارلس ځايه زخمي سوه په دغه زخمو کي يو زخم ډيرزيات و . ام سعيدؓ وايي : ما ددې پر اوږو يو ژور زخم وليدئ ما پوښتنه ځني وکړه چي دا زخم څنګه جوړ سوی دئ؟ دې راته وويل: د احد په غزا کي کله چي خلک لالهانده يوې او بلې خواته ګرځېدل نو ابن قيمة را مخکي سو او وې ويل : محمدﷺ چيري دئ؟ماته يې يو څوک راوښياست که نن ژوندی ولاړی نو بيا زما خلاصون نسته. مصعب بن عميرؓ او څو کسان يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ومخته ورغلل په هغو کسانو کې زه هم وم ابن قیمة زما پر اوږه ګذار وکړی ما هم څو ګذارونه پر وکړه خو هغه دوې زغرې اغوستې وې هیڅ تاثیر یې پر ونه کړی. دغه زخم داسې سخت زخم و چې په ټوکرانو سره مې علاج وکړې خو علاج یې نه و سو. کله چې رسول اللهﷺ د حمراء الاسد د جنګ اعلان وکړی ام عمارؓ هم ملا وتړله خو لکه څرنګه چې زخم یې ډېر تازه و په دغه وجه یې شرکت نه وکړی، رسول اللهﷺ چې کله دغزا څخه راغلی نو لومړی یې ددې حال معلوم کړی کله چې خبر سو چې دا ښه ده نو ډیر خوشاله سو ددې څخه علاوه نور زخمونه هم ددې پر بدن داحد په غزا کې جوړ سوي وه، ام عمارؓ فرمايي چې په اصل کې دوی سپاره وه موږ پلي (پیاده) وو که چیري دوی یعني کافران هم پیاده وای نو اصلي مقابله به معلومه سوې وای، کله چې به پر آس یو څوک سپور راغلی نو دهغه حملې به ما په ډال منعه کولې خو کله چې به هغه بلې خواته روان سو نو ما به دهغه دآس پښه پرېکړه آس به غوزار سو سپور به هم راپرېوتی کله چې به هغه راپرېوتی نونبيﷺ به زما زوی ته ناره وکړه زوی به مې راغلی زما مرسته به یې وکړه په دواړو به مو مړ کړی ددې زوی عبدالله بن زيد ؓ فرمايي: زما چپه مټ زخمي سو وينه یې نه دربدل نبيﷺ وفرمایل چې پردغه مټ پټۍ وتړه زما مور راغله دملا څخه یې رښکۍ را وایستل او پټۍ یې را وتړل بیا یې راته وویل: ځه ولاړسه دکافرانو سره مقابله وکړه نبيﷺ داپښېنه ولیدل او وې فرمایل: اې ام عمار! دا ستا په ډول څوک همت لري؟(یعني هیڅوک دومره همت نه لري چې خپل زخمي زوی دي جنګ ته استوي). نبيﷺ په دغه حالت کې دې او ددې کورنۍ ته څو ـ څو واره دعاوې وکړې او ستاینه یې وکړه ام عمارؓ فرمايي یو وار یو کافر راغلی نبيﷺ وفرمایل: اې ام عمار! دا هغه سړی دئ چې ستا زوی یې زخمي کړی دئ دا وایي ما حمله پرې وکړه پر پنډۍ مې وواهه هغه زخمي سو دستي کښېناستی بیا زموږ څو خلګ ورمخته سوه هغه مو مړ کړی نبيﷺ مسکی سو او راته وې ویل: د خپل زوی بدله دي واخیستل. دا وايي: کله چې نبيﷺ موږ ته دعاوي کولې ما ورته وویل: اې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دالله ﷻ رسوله ! موږ ته دعا وکړه چې الله ﷻ مو ستا سره په جنت کې يو ځای کړي کله چې نبي ﷺ دغه دعا ورته وکړل دې ورته وويل: چې اوس نو زه هيڅ پروانه کوم هر څومره تکليفونه چې په دنيا کې پر ما تېر سي.د احد د غزا څخه علاوه دا په نورو غزاوو کې هم شريکه سوې ده کارنامې يې معلومې سوي دي.د نبي کريم ﷺ د وفات وروسته د اسلام څخه اوښتل زيات سوه او په يمامة کې سخت جنګ وسو دا په دغه سخت جنګ کې هم شريکه سوه په دغه غزا کې ددې يو لاس پرې سوی دئ او يوولس زخمونه يې پر بدن باندې جوړ سوي دي ددغه زخمو په حالت کې مدينې منورې ته ورسېده.(163)

فايده: دا د يوې ښځې دکارنامو حال دئ چې د احد په غزا کې يې عمر دروڅلوېښت کاله و او ديمامة په غزا کې يې عمر دوپنځوس کاله وبيايې هم داسې په جنګو کې ګډون کاوه دې ته نو کرامت ويل کيږي.

۱۵- د حضرت ام حکيم رضي الله عنها اسلام او په جنګ کې ګډون

ام حکيم بنت حارث دعکرمة بن ابي جهل بي بي وه او داحد په غزا کې يې د کافرانو د لوري څخه ګډون کړی وکله چې مکة مکرمه فتحه سوه نو مسلمانه سوه دخپل خاوند سره يې زياته مينه وه خوهغه دخپل پلار ابو جهل د اثر له وجهې نه و مسلمان سوی کله چې مکة فتحه سوه نو خاوند يې يمن ته وتښتېدئ دې درسول الله ﷺ څخه د خپل مېړه دپاره امن وغوښتی بيا خپله يمن ته ولاړه اومېړه يې په ډېر تکليف راضي کړی چې ستا لپاره مې د نبي ﷺ

---

(163) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لمن کې امن غوښتی دئ ته د رسول اللهﷺ د توري څخه پناه پيدا کولای سې نو هغه مدينې منورې ته ورسره راغلی مسلمان سو دواړو په خوشحاليژوند تېراوه.

وروسته د حضرت ابو بکر AA په خلافت کې د روم جنګ وسو عکرمة AA ګډون پکښې وکړی دغه ښځه هم ورسره وه، عکرمة AA په دغه غزا کې شهيد سو، بيا ددغه بي بي سره حضرت خالد بن سعيد AA نکاح وکړه ده مبارک په دې سفر کې په مرج الصفر نومي ځای کې د يوځای کېدو غوښتنه وکړه دې ورته وويل: اوس لاهم د دښمن وېره ده يو څه صبر وکړه ده ورته وويل: زه په دغه جګړه کې خپل شهادت په سترګو وينم نو په يوه خيمه کې يوځای والی وکړی سهار د وليمې انتظام کېدئ چې د روميانو فوځيان راپورته سوه سخت جنګ شروع سو حضرت خالد بن سعيد AA شهيد سو ام حکيم هغه خيمه راوا خيستله چې شپه يې پکښې تېره کړې وه خپل ټول سامان يې پکښې وپېچی خپله يې د کافرانو مقابله شروع کړه اووه کسان يې په يوازې سر ووژل([164])

فايده: زموږ ښځې وګوره د يوې خوا خو په داسې حالت کې نکاح ته نه تياريږي که تياري هم سي نو په داسې ناڅاپه مرګ سره ترډېرو ورځو پورې ژاړي جهاد کول خو لا څه کوي دې مبارکې د ژړا پر ځای جهاد شروع کړی او اوه کسان يې په ښځينه لاس ووژل.

۱۲- د حضرت سمية ام عمار شــهادت

سمية بنت خياط د حضرت عمار AA مور وه چې قصه يې د اول باب په اوومه شمېره کې تېره سوې ده دې هم د خپل خاوند او زوی په څېر د اسلام لپاره ډول ، ډول تکليفونه تېر

---

(164) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي دي خو د اسلام میني چي ددې په زړه کي کوم کور جوړ کړی و له وجهي یې ددې په زړه کي یوه ذره فرق هم نه راتلی دا به یې د ګرمی په سخت وخت پر ډېرو پرې ایستل د اوسپني تودي زغري به یې په واغوستلي بیا به یې ودرول ددوبي په ګرمي کي چي اوسپنه ډیره تودیږي دا به په ډېر سخت تکلیف کي وه نبيﷺ چي به کله د دوی وخوا ته تېرېدئ نو د صبر نصیحت به یې ورته کاوه او د جنت وعده به یې ورکول یوځلي بي بي سمیة ولاړه وه ابوجهل په ډېر درد او غصه سره دا مبارکه په نېزه په شرمګاه کي ووهل او دهغه زخم څخه وفات سوه. د اسلام په خاطر دا تر ټولو لومړی شهیده ده.(165)

فایده: د ښځو دومره صبر زغم او همت د غبتې ورډئ یعني (دا چي کاشکي زه هم داسي وای) خو اصلي خبره داده چي د چا په زړه کي چي کوم شی کور جوړ کړي بیا د هیڅ شي پروا نه کوي او هر څه ورته اسانه کیږي ، اوس هم داسي په لس ګونو قصې راځي چي خلک خپل ځانونه قربانوي مګر که ځان قربانول دالله ﷻ په لاره کي وي ، ددین لپاره وي او دهغه ژوند لپاره وي چي ترمرګ وروسته راځي نو د کامیابی سبب ګرځي او که دنیوي مقصد پکښې وي نو دنیا خو یې ولاړه آخرت یې هم برباد سو.

١٧- د حضرت اسماء بنت ابوبکر ژوند او تنګ لاسي

حضرت اسماء د ابوبکر لوروه ، د حضرت عبدالله بن زبیر موروه او د حضرت عائشي میرېزی خوروه او مشهوره صحابیه بي بي ده د اسلام په پیل کي مسلمانه سوې ده ویل سوي دي چي د اُ دلسو نارینوو څخه وروسته مسلمانه سوې ده او د هجرت څخه اوویشت

(165) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاله مخکي پيدا سوې ده کله چي حضرت محمدﷺ او حضرت ابوبکر رضي الله عنه و مديني منورې ته هجرت وکړی نو زيد رضي الله عنه او داسي نوريې ولېږل ددې لپاره چي د دوی اهل او عيال راولي دهغې خوا د دوی سره حضرت اسماء رضي الله عنها هم راغله کله چي قباء ته راورسېده نو عبدالله بن زبير رضي الله عنه پيدا سو د هجرت وروسته دا لومړی پيدا ايښت دئ. ددغه زماني فقر ، مسکنت مشهور و خو ننګ ، همت زړه ورتيا او جفا کشي يې هم بې ساري وه ، په بخاري شريف کي د اسماء بنت ابي بکر رضي الله عنها د ژوند حالات په خپله ددې څخه نقل سوي دي چي داوايي: کله چي زما نکاح د زبير رضي الله عنه سره وسوه ، دده سره نه مال وو ، نه جايداد وواو نه غلام و يو اوښ يې درلودئ چي اوبه به يې پرې راوړلې او يو آس يې درلودی ، ما به هم داوښ لپاره واښه راوړل ، خرما خستکي به مي ورته راوړلې ميدولي به مي د دانو په ډول به مي په خوړلي .ما به پخپله اوبه راوړلې د اوبو ځلواغه چي به وشکېده په خپله به مي ګنډله او هم به مي د آس خدمت په خپله کوی، واښه او داني به مي ورکولې او دکور ټول کار او خدمت به مي کاوه مګر ډوډۍ پخول مي ښه نه وه زده نو اوړه به مي واغښل د همسايه انصارو کور ته به مي وروړل د همسايه د کور ډېره ريښتني مخلصه ښځه وه زما ډوډۍ به يې را پخه کړه. رسول اللهﷺ په مدينه کي وزبير رضي الله عنه ته يوه ټوټه ځمکه ورکړه چي نژدې دوه ميله ليري وه ما به دهغه ځای څخه پر خپل سر د خرماوو هډوکي راوړل زه يوه ورځ په دغه ډول چي بار مي پر سر و نبيﷺ په مخه راغلی چي پر اوښ را روان و او يوه ډله انصار هم ورسره وه نبيﷺ چي زه وليدم نوآس يې ودراوه او اوښ ته يې د چوکېدو اشاره وکړه ددې لپاره چي زه پر سپره سم زه د خلګو په مخکي پر اوښ باندي په سپرېدو شرمېدمه او دامي هم په فکر کي وه چي زبير رضي الله عنه ډېر غيرتمن دئ کېدای سي دده پر طبيعت ګرانه پرېوزي ، نبيﷺ ته زما حال معلوم سو چي دا شرمېږي نو بيرته کورته روان سو او زه چي خپل کورته چي ورسېدم و زبير رضي الله عنه ته مي قصه وکړه چي زه شرمېدم هم او ستا دغيرت فکر مي هم کاوه ،زبير رضي الله عنه وويل: قسم په اللهﷻ چي ستا پر سر د هډوکو راوړل ماته تر دغه هم ګران دي (

(c) ketabton.com: The Digital Library

مګر مجبوري وه مسلمانان زيات وخت په جهاد او نورو د دين په کارو اخته وه نو له دې امله زيات د کور کارونه ښځو کول) دا مبارکه وايي ددې څخه وروسته زما پلار ابوبکر ﷺ يو غلام راواستوی چې نبيﷺ ده ته ورکړی و هغه غلام د آس خدمت کاوه زه د آس د خدمت څخه ډېره ستړې وم غلام چې راغلي زه داسې سوم لکه د لوی بند څخه چې خلاصه سوم.(166)

فايده: د عربو دا رواج و او اوس يې هم دا رواج دئ چې د خرما وو هډوکي ميده کړي بيا يې ميچن کړي وروسته يې په حيواناتو د داني په ډول خوري .

۱۸- د حضرت ابوبکر ﷺ د هجرت په وخت کې د اسماء ﷺ خپل نيکه ته تسلي ورکول

حضرت ابوبکر ﷺ چې کله د هجرت اراده وکړه نو فکر يې کاوه چې ښايي پر لاري د ډېرو تکليفونو سره مخ سو او نبيﷺ هم ورسره و نو څه پيسې چې ورسره وې ټولي يې د ځان سره واخيستې (چې نژدې پنځه يا شپږ زره درهمه کېدې)ددې څخه وروسته د حضرت ابوبکر ﷺ پلار ابوقحافه چې په سترګو ړوند و او تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوی هم نه و خپلي لمسۍ ته دتسلي لپاره راغلی او ورته وې ويل افسوس چې ابوبکر ﷺ په خپل تګ سره تاسو ته تکليف ورساوی او ښايي خپل ټول مال يې هم وړي وي دا بيا بل تکليف دئ، اسماء ﷺ وايي چې ما ورته وويل : يا ، نيکه ! زما پلار ډېر مال پرې ايښی دئ دا خبره مي ورته وکړه دستي مي کوچنۍ، کوچنۍ ډبري را ټولي کړي او په يوه ټوکره کې مي غوټه کړي او په هغه تاخچه کې مي کښېښودې چې پيسې به ايښودل کېدې نيکه چې لاس پر وګرځاوه ورته معلومه سوه چې تاخچه د پيسو ډکه ده نو وې ويل دا يې ښه کړي دي ستاسو به ګوزاره په وسې اسماء ﷺ وايي

---

166) بخاري -فتح

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسم په خدایﷻ زما پلار يوه پيسه هم نه وه پرې ايښې خو ما د خپل نيکه د تسلي لپاره او ددې لپاره چې غمجن نسي د غه چم مې ورته وکړی.(167)

فايده:داد همت او صبر خبره ده که نه نو تر نيکه به د غه نجونو زيات غم کاوه او هرڅو مره شکايتونه چې يې نيکه ته په دغه وخت کې کړې وای صحيح و ځکه ظاهري اسره يې په دغه نيکه وه په دغه وخت کې چې نيکه ودې ته متوجه کړې چې د يوې خوا د پلار جلا والی دئ او دبلې خوا د مال نيستي ده ددې سره ،سره دمکې او سيدونکې د دوی سره چندانې اړيکې هم نه لرلې او اکثره يې دښمنان وه ځکه دوی مسلمانان وه خو اللهﷻ دغه مبارکو انسانانو ته هر يوه ته جلا جلا نارينه و که ښځينه وو يوه ـ يوه ځانګړتيا ورکړې وه چې د انسان غبته پرې کېږي يعني دا چې کاشکي ما هم داسې ځانګړتيا درلوداى ، حضرت ابوبکر AA په اول کې زيات مالدار و او لوی تاجرو خو اسلام ته د راتلو وروسته يې د اللهﷻ په لاره کې دومره پيسې خرڅې کړې چې دتبوک په غزا کې يې ټوله مال راوړی او ورېې کړي لکه د شپږم باب په ثلورمه قصه کې يې چې بيان په تفصيل سره وسو په همدا وجه رسول اللهﷺ فرمايي: ماته دهيچا مال دومره فايده نه ده رسولې لکه دابوبکر AA مال چې فايده را رسولې ده ما دهر چا د احسانونو بدله ورکړې ده خو دابوبکر AA د احسانونو بدله به اللهﷻ ورکوي.

۱۹- د حضرت اسماءﷺ سخاوت

حضرت اسماءﷺ ډېره سخي وه په اول کې به يې صدقه په ټاکلې اندازه ورکول يعني په تول او ترازو يا په پيمانه به يې خيرات کاوه خو کله چې رسول اللهﷺ ورته وويل: پيسو ته

(167) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوټه مه ورکوه ، تړل مکوه او حساب مه کوه څومره چې دي توان وي صدقه ورکوه بيا يې زيات خيراتونه کول خپلو لوڼو او دکورنۍ ته به يې داسې نصيحت کاوه: کله چې د الله ﷻ په لاره کې صدقه کول غواړئ نو ددې انتظار مه کوئ چې پيسې به زياتې سي بيا به صدقه ورکړم که مو دا انتظار کاوه هيڅکله پيسې نه زياتيږي ځکه اړتياوې هم ور سره ډېريږي او که مو بېله انتظاره پيسې مصرفولې نو ستاسو په پيسو کې به هيڅ کمی رانسي.(168)

فايده: ددې مبارکو انسانانو لاسونه چې په پيسو کې څومرې تنګ وه په دغه پيمانه د دوی لاسونه په صدقه ورکولو کې پراخ او لوی وه.(عجيبه داده چې د رسول الله ﷺ په زمانه کې هيچا د مسکنت شکايت نه کاوه) او اوس ټول خلګ د مسکنت څخه شکايت کوي سره ددې چې هيڅ به اوس داسې ډله پيدا نه کړی چې په نسو پورې يې ډبرې تړلې وي يا يې څو ورځې په نهاره تېرې کړي وي .

۲۰- د نبيﷺ د لور حضرت زينبؓ هجرت او وفات

د دواړو جهانو د سردار حضرت محمد ﷺ لور زينبؓ د نبوت لس کاله مخکې پيدا سوې ده يعني هغه وخت چې نبي کريمﷺ دېرش کلن و او دخپلې خاله د زوی ابو العاص بن ربيع سره يې نکاح وسوه کله چې نبيﷺ هجرت کاوه نو دا نه ور سره ولاړه ددې خاوند د کافرانو له لوري د بدر په غزا کې راغلی و بيا ونيول سو دمکې خلګو چې کله د خپلو بنديانو لپاره فديې راواستولې نو دې مبارکې هم د خپل خاوند لپاره فديه راواستول په هغه فديه کې اميل و چې خديجېؓ و دې ته د واده په وخت کې ورکړی و نبيﷺ چې اميل وليدی نو بي بي خديجةؓ ور

---

(168) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یاد سوه او د سترګو څخه یې اوښکې راغلې ، د اصحابو په مشوره دا پرېکړه وسوه چې ابوالعاص دې د فدیې پرته آزاد سي په دې شرط چې دی مکې ته ولاړ سي نو زینب دې مدینې ته راولېږي ، دوه کسان د زینبې د راوستلو لپاره ورسره کړل سوه یعني هلته چې ورسیږي نو دغه دوه مسلمانان به د مکې دباندې تم سي ، ابوالعاص به دوی ته دامبارکه په لاس ورکړي زینب خپل لیور کنانة پر اوښ سپره او روانه سوه. د مکې کافران چې په دې پېښه خبر سوه نو اور پر بل سو دستي یې یوه ډله دمقابلې لپاره ولېږل چې په هغو کې یو بن اسود و چې د خدیجې د تربره زوی وو په همدې لحاظ د زینبې د ورور په درجه کې و او یو بل نفر ورسره و. پر حضرت زینب باندې یې د نېزې واری وکړی دا مبارکه د اوښ څخه راولوېده ، ځرنګه چې ماشوم یې په نس و نو هغه ماشوم یې هم ضایع سو اکثره وایې چې دغه حمله کونکی جبار و کنانة د دوی سره د غشو مقابله شروع کړه ابو سفیان ورته وویل د محمد ﷺ لور چې په دومره ښکاره ډول مدینې ته ځي دا خو موږ نه سو زغملای نو داسې وکړه چې اوس بېرته ولاړ سئ بل واري په پټه ولاړ سئ کنانة ورسره خوښه کړه د زینبې دغه زخم تر څو کاله پوري و او ددغه زخم څخه ناجوړه سوه او په اتم کال د هجرت وفات سوه

(رضي الله عنها و ارضاها)

نبي ﷺ فرمايي: زینب زما تر ټولو ښه لور وه ځکه زما په مینه کې یې ډېر تکلیفونه وزغمل دښځېدو په وخت کې نبي ﷺ خپله ددې وقبر ته کښته سو دایې ښخه کړه نبي ﷺ چې کله وقبر ته کښته سو نو ډېر غمجن و کله چې راپورته سو نو مخ یې ډېر روښانه (خوشاله) و اصحابانو پوښتنه څنې وکړه (چې یا رسول الله ◄ !ولې دې مخ مبارک خوشاله دئ؟)ده

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

مبارک ورته وويل: چې زه د زينبې ﷺ دناتوانۍ په فکر کې وم نو دعا مې وکړه چې الله ﷻ ددې ځخه تکليف او دقبر تنګوالی ليرې کړي الله ﷻ دعاقبوله کړه.(169)

فايده: د نبي ﷺ لور ددين په خاطر دومره تکليفونه تېر کړل چې آخر يې ساه پکښې ورکړل بيا هم د قبر د پراخوالي لپاره د نبي ﷺ د دعا اړتيا ورته پيدا سوه نو زموږ به څه حال وي؟ په همدې وجه د قبر د پراخوالي لپاره زياتې دعاوي پکار دي ځکه نبي ﷺ به زيات وختونه دتعليم په منځ کې دقبر د عذاب څخه پناه غوښتله.

اللهم احفظنا بمنک و کرمک و فضلک .

۲۱ – د حضرت ربيع بنت معوذ ﷺ ديني غيرت

ربيع بنت معوذ ﷺ يوه انصاري صحابية وه په زياتو غزا وو کې د نبي ﷺ سره ملګرې وه دزخميانو درملنه به يې کول او د وژل سوو شهيدانو جسدونه به يې را پورته کول د نبي ﷺ د هجرت مخکې مسلمانه سوې وه او دهجرت وروسته واده سوه ددې د واده په ورځ نبي ﷺ ددې وکورته تشريف يووړی هلته نجونو هغه شعرونه ويل چې د اسلامي کارنامو او اسلامي مشرانو بيان پکښې سوي و چې د بدر په غزا کې شهيدان سوي وه په دوی کې يوه نجلۍ دا مصرع ويل: وَفِينَا نَبِي يَعلَمُ مَا فِي غَد . يعني په موږ کې يو نبي دئ چې د سبا په حال خبر دئ. نبي ﷺ ددغه شعر څخه منع کړه چې د سبا په حال خو يوازي الله ﷻ خبر دئ دربيع ﷺ پلار معوذ په هغو کسانو کې وچې ابو جهل يې وواژه يوه ورځ يوه ښځه چې اسماء نوميده ديو خو ښځو سره يو ځای دربيع کورته ورغلل دې عطر خرخول نو دربيع څخه يې د معرفي کېدو غوښتنه وکړه

---

(169) خميس ، اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه د ښځو چي همداسي دود دئ ربيع﷛ خپل ځان ورته معرفي کړی يعني خپل او د پلار نوم يي وروښودل هغي ښځي چي د معوذ نوم واورېدئ نو ورته وي ويل : د خپل سردار د قاتل معوذلور يي؟(څرنګه چي ابو جهل د عربو سردار ګڼل کېدی نو له همدي وجهي دغي ښځي ورته وويل چي دخپل سردار د قاتل لور يي) ربيع﷛ چي ددي سوال واورېدئ ډېر درد(غصه) ورغله او ورته وي ويل زه د خپل غلام د قاتل لور يم (دربيع﷛زړه نه منله چي ابو جهل دي ددې دپلار سردار ونومول سي.) اسماء چي ددې خبره واورېده چې ابو جهل ته يې د غلام نسبت وکړی درد(غصه) ورغله ورته وي ويل زما عطر خرڅول پر تا باندي حرام دي ربيع﷛ورته وويل پر ما باندي هم حرام دئ چي ستا څخه عطر واخلم ما په هيڅ عطرو کي دومره بد بويي نه وه ليدلي لکه ستا په عطرو کښي چي سته.(170)

فايده: ربيع﷛فرمايي: چي د بدبويي لفظ مي ددې د سوځولو لپاره ووايه دا ددې مبارکي غيرت نه منل چي د دين ددښمن په اړه دي د سردار لفظ واوري. په نن زمانه کښي د دين د لويو دښمنانو لپاره د سردار تر لفظ لوړ الفاظ استعماليږي که يې څوک منعه کړي نو خلک تنګ نظره ورته وايي او حال دا چي نبي ﷺ فرمايي: تاسو منافق ته سردار مه وايا ست که چيري هغه ستاسو سردار سو نو تاسو خپل رب ناراضه کړئ (171).

معلومات

دنبي اکرم ﷺ بيبياني او اولادونه

(170) اسد الغابة
(171) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل آقا او د دواړو جهانو سردار نبي اکرمﷺ د بیبیانو او اولادو حالات معلومول یو لوی شوق دئ او هر مسلمان ته په کار دئ چې د دوی په اړه یو لنډ معلومات په لاس راوړي او په لنډ دول یې ولیکي ځکه تفصیلي حالات لیکل یې لوی لوی کتابونه غواړي دنبي اکرمﷺ د نکاحو شمېر چې د محدیثنو او مؤرخینو پرې اتفاق دئ د یوولسو بیبییانو سره دئ تر دغه شمېر په زیاتو بیبییانو کښې اختلاف سته او پر دې خبره هم اتفاق دئ چې د نبيﷺ لومړۍ نکاح د بي بي خدیجې سره سوې ده خدیجة کونډه وه کله چې نبي نکاح ورسره کول دده مبارک عمر (۲۵) کاله و او ددې مبارکې عمر (۴۰) کاله و د نبيﷺ اولادونه دابراهیم څخه پرته نور ټول ددې څخه پیدا سوي دي چې بیان به یې وروسته راسي .

۱- د حضرت خدیجې حالات

د حضرت خدیجې لومړۍ نکاح د ورقة بن نوفل سره په پلان کښې وه خود نکاح نصیب نه و سوی وروسته بیا د دوو نورو کسانو سره ددې نکاح سوې ده دا چې په دې دوو کسانو کښې به یې اول دچا سره نکاح کړې وي پدې کې اختلاف دئ زیات تاریخ پوهان په دې آند دي چې اول یې دعتیق بن عائذ سره نکاح سوې وه چې دده څخه یې یوه لور پیدا سوې وه چې نوم یې هنده وه کله چې غټه سول نو مسلمانه سوه او د اولادو خاونده سول. ځینو لیکلي دي چې د عتیق څخه یې یو زوی پیدا سو چې نوم یې عبدالله یا عبدالمناف و د عتیق څخه وروسته یې بیا نکاح د ابوهالة سره سوې ده د ابو هالة څخه یې دوه اولادونه سوي دي چې یو یې هند نومېده اوبل یې هالة نومېده ځینو ویلي دي چې هند هلک و او هالة نجلۍ وه ځینو بیا ویلي دي چې دواړه هلکان وه خو هند د حضرت علي کرم الله وجهه تر خلافت پوري ژوندی و کله چې ابو هالة وفات سو بیا یې د حضرت رسول اکرمﷺ سره نکاح وکړه پدغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښبي ددې عمر (۴۰) کاله و د نبيﷺ سره په نکاح کښبي (۲۵) کاله پاته سوه دنبوت پر لسم کال د روژې په مياشت کي د (۲۵) کالو په عمر وفات سوه د نبيﷺ ددې سره زياته مينه وه ددې په ژوند يې د هيڅ بلې ښځې سره نکاح ونکړه تر اسلام مخکښي ددې لقب طاهره وپه همدې وجه ددې اولادونه د نور ځښتنان دي او بنو طاهره ورته ويل کيږي ددې مبارکي فضائل (مناقب)د حديثو په کتابو کښبي زيات راغلي دي ددې دوفات څخه وروسته نبيﷺ پخپله ددې و قبر ته ورکښته سو او په خپلو مبارکو لاسونو يې ښخه کړه تر دغه وخته پوري دجنازې د لمانځه حکم نه و راغلی وروسته بيانبيﷺ د حضرت عائشې او سودې سره نکاحي کړي دي پدې خبره کښبي هم اختلاف دئ چي لومړی يې د چا سره نکاح وکړه ځينو تاريخ پوهانو ليکلي دي چي اول يې د عائشې سره نکاح وکړه ځينو ويلي دي چي لومړی يې د سودې سره نکاح وکړه او وروسته يې دعائشې سره نکاح وکړه.

۲- دحضرت سودې حالات

حضرت سوده هم کونډه وه ددې دپلار نوم زمعه بن قيص و ددې اوله نکاح د خپل داکا د زوی سکران بن عمرو سره سوې ده دواړه مسلمانان سول او حبشې ته يې هجرت وکړی سکران په حبشه کښبي وفات سو ځينو ليکلي دي چي مکې ته راغلی بيا وفات سو دده دوفات وروسته د نبوت په لسم کال چي کله خديجة وفات سوه څو ورځي وروسته دنبي اکرمﷺ ددې سره نکاح وسوه ددې سره واده د حضرت عائشې تر واده د ټولو په آند مخکښي سوی دئ دنبيﷺ مبارک عادت دا و چي په زيات وخت به په لمانځه کي مشغول و يو ځلي نبيﷺ ته دې وويل چي ماښام تا دومره اوږده رکوع وکړه چي زه پر دې وبېربدلم چي د پزې څخه به مې ويني ولاړې سي (دې به د نبيﷺ وروسته په نبيﷺ پسې لمونځ کاوه خرنګه چي دا دبدن څخه درنه وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو له امله به يې تکليف ور پېښ سوی وي) يو ځلې نبي ﷺ دده د طلاق اراده وکړه دې مبارکې ورته وويل چې اې د الله ﷻ رسوله! زه د مېړه خواهش نلرم خو دا مې خوښه ده چې په جنت کې ستاپه بيبيانو کښې داخله يم نو تاسې وماته طلاق مه راکوی زه د خپلې شپې نوبت و حضرت عائشې رضي الله عنها ته ورکوم په همدې وجه به دده د شپې واری د حضرت عائشې رضي الله عنها په برخه کښې راتلی په (۵۴) يا (۵۵) هجري کال کښې وفات سوې ده ځينو ليکلي دي چې د حضرت عمر ۸A په خلافت کښې وفات سوه ددې ځخه علاوه يوه بله ښځه د سودې په نامه هم سته چې د قريشو د قوم ځخه ده دهغې سره هم نبي ﷺ د نکاح کولو اراده وکړه دې ورته وويله چې زما تر ټولو دنيا ته خوښ يې خو زما پنځه يا شپږ اولادونه دي ماته دا خبره ګرانه ده چې هغه ستا سرته ولاړ وي ژاړي او چيغې وهي نبي ﷺ ددې خبره خوښه کړل او ددې ستاينه يې وکړل او د نکاح اراده يې پرېښوده.

۳- د حضرت عائشې رضي الله عنها حالات

د حضرت عائشې رضي الله عنها سره په مکة مکرمة کښې دنبوت پر لسم کال د کوچني اختر په مياشت کښې رسول الله ﷺ نکاح وکړه پدغه وخت کې ددې عمر شپږ کاله و د نبي ﷺ په بيبيانو کې يواځې دا پيغله وه نوري ټولې کونډياني وې چې نکاح يې ورسره وکړل د نبوت څلور کاله وروسته دا پيدا سوې ده د هجرت په وخت کښې ددې عمر نهه (۹) کاله و د (۱۸) کالو په عمر يې د حضرت محمد ﷺ سره مخه ښه وکړه يعنې نبي ﷺ ځيني وفات سو په (۵۷) هجري کال کښې دروژې پر اوولسمه دسې شنبې په شپه د (۶۶) کالو په عمر وفات سوه دې مبارکې وصيت وکړی چې ما په عمومي هديره کښې د نورو بيبيانو سره ښخه کړی داغسې هم وسوه په بقيع(نومې هديره) کښې دفن سوه، په عربو کښې دا خبره زياته مشهوره وه چې د کوچني اختر په مياشت کښې نکاح بې برکته وي حضرت عائشة رضي الله عنها فرمايي: زما نکاح د نبي ﷺ سره هم د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوچني اختر په مياشت کښي وسوه او واده مي هم د نبيﷺ سره د کوچني اختر په مياشت کښي وسو دنبيﷺ په بيبيانو کښي چي تر ما زياته برخمنه وه بي بي خديجةؓ وه. دخديجي تروفات وروسته خولةؓ دحکيم لور دنبيﷺ حضورته ورغله او ورته وې ويل چي اې د اللهﷻ رسوله ! تاسو نکاح نکوئ؟ نبيﷺ وفرمايل دچا سره ؟ دې ورته وويل پيغله هم سته او کونډه هم سته نبيﷺ ورته وويل چي څوک دي؟دې ورته وويل چي پيغله ستاسو ډېر دوست حضرت ابوبکر صديقؓ لور عائشه ده او کونډه سوده بنت زمعه ده، نبيﷺ وويل ښه خبره ده وې کړئ دادې ځايه څخه د ابوبکرصديقؓ کورته ولاړه او د حضرت عائشيؓ مور ام رومانؓ ته يې وويل چي زه د يو لوی خير او برکت سره راغلي يم هغي پوښتنه وکړه چي څنګه برکت دئ؟ دې ورته وويل چي نبيﷺ زه د عائشي سره د نکاح کولو لپاره رالېږلي يم ، ام رومانؓ ورته وويل چي عائشهؓ خو دنبيﷺ وربره ده د هغه سره څنګه نکاح کېدلای سي خو بيا هم ښه دئ چي ابوبکرؓ راسي حضرت ابوبکرؓ پدغه وخت کښي په کور کي نه و تر راتګ وروسته دې دغه بيان ورته وکړی هغه هم دغه جواب ورکړی چي دا خو دنبيﷺ وربره ده دنبيﷺ سره نکاح څنګه کېدای سي خولةؓ ولاړه نبيﷺ ته يې قصه وکړل نبيﷺ ورته وويل چي ابوبکرؓ خو زما د اسلام ورور دئ دهغه دلور سره زما نکاح جائز ده خولةؓ راغله و ابوبکرؓ ته يې د نبيﷺ وينا واورول دڅه وخت وروسته ابوبکرصديقؓ وويل: نبيﷺ را وغواړه نبيﷺ دابوبکرصديقؓ کور ته تشريف يووړی نکاح وسوه هجرت چي وسو څو مياشتي وروسته ابوبکرؓ و نبيﷺ ته وويل چي تاسو خپله بي بي يعني عائشةؓ ولي نه و دوئ؟ نبيﷺ د سامان د نه برابرېدو عذر ورته وکړی حضرت ابوبکر صديقؓ د نذراني يوڅه پيسي وراندي کړې چي په دغه پيسو سره د واده تياري وسوه د هجرت وروسته دکوچني اختر دمياشتي په لومړی يا دوهمه ورځ د ښابت په وخت کې د ابوبکرؓ په کور کي واده وسو دغه درې نکاحي د نبيﷺ دهجرت مخکي سوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي ددې څخه وروسته څومره نکاحې چې سوې دي تر هجرت وروسته سوي دي د حضرت عائشې څخه وروسته د حضرت عمر AA د لور حفصې سره نکاح وسوه.

۴- د حضرت حفصې حالات

حضرت حفصة پنځه کاله مخکي تر نبوت په مکة کې پيدا سوې ده لومړی نکاح يې په مکة کي د خنيس بن حذافة AA سره سوې ده دی هم زوړ مسلمان و لومړی يې حبشي ته هجرت وکړی بيا يې مديني منورې ته هجرت وکړی دبدر په غزا کي يې ګډون کړی دی پدغه غزا يا داحد په غزا کي زخمي سو چي ددغه زخمه څخه جوړ نسو په دوهم يا دريم کال د هجرت وفات سو .حضرت حفصې هم دخپل خاوند سره حبشي هجرت کړی و بيا مديني ته راغلې وه کله چي کونډه سوه نو حضرت عمر AA لومړی د حضرت ابوبکر AA څخه غوښتنه وکړه ددې لپاره چې دده دلور حفصې سره نکاح وکړي حضرت ابوبکر AA چوپ سو کله چي دحضرت عثمان AA بي بي حضرت رقية وفات سوه نو حضرت عمر AA و حضرت عثمان AA ته دخپلي لور حفصې دنکاح يادونه وکړه عثمان AA په جواب کي ورته وويل: زه في الحال دنکاح اراده نه لرم. حضرت عمر AA و نبيﷺ ته شکايت وکړی چي دوی زما د لور سره نکاح نه کوي، نبيﷺ وفرمايل: زه د حفصې لپاره تر عثمان بهترسړی دربنيم او دعثمان لپاره تر حفصې بهتره ميرمن ښيم وروسته نبيﷺ په دوهم يا دريم کال د هجرت پخپله د حفصې سره نکاح وکړه او عثمان AA ته يې خپله لور ام کلثوم په نکاح ورکړه.

د حفصې په لومړی خاوند کي د تاريخ پوهانو اختلاف دئ ځيني وايي چي د بدر په غزا کي زخمي سو او دهغه زخم څخه شهيد سو او ځيني وايي چې د احد په غزا کي زخمي سو دبدر غزا په دوهم کال د هجرت وه او داحد غزا په دريم کال د هجرت وه په همدې وجه ددې مبارکي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکاح په نېټه کي هم اختلاف سته حضرت ابوبکر AA فرمايي:ماته چي کله عمر AA د حفصې دنکاح وويل نو زه له دي وجهي چوپ سوم چي نبيﷺ ددې د نکاح بيان ماته کړی و، قبلولای مي ځکه نسوه چي نبيﷺ يې د نکاح اراده درلوده او انکار مي ځکه نسو کولای چې د نبيﷺ راز مي نسو ښکاره کولای(ځکه که مي انکار کړی وای عمر AA دليل راځخه غوښتی درواغ مي نسوای ورته ويلای خامخا به مي رشتيا ورته ويلای) که چېري نبيﷺ د حفصې د نکاح اراده نه درلودای نو خامخا به ما نکاح ور سره کړې وای. حضرت عمر AA وايي ما ته د عثمان AA تر انکار دابوبکر AA انکار ډېر غموونکی و. حضرت حفصة ډېره عابده وه زيات وخت به د شپې وينبه وه عبادت به يې کاوه او زيات وخت به يې روژې نيولې ، نبيﷺ يو وخت په يوڅه وجه دي ته طلاق ورکړی او پر دغه خبره باندي د عمر AA خوابدتيا پکاروه نو حضرت جبرئيل تشريف راوړی او وې ويل: چي الله فرمايي چي حفصې ته بېرته رجوع وکړه دا به د شپې زيات وخت بيداره وه (عبادت به يې کوی) او زيات وخت به يې د ورځي روژې وې . د عمر AA لحاظ هم پکښي منظور و په همدغه وجه نبيﷺ بيرته رجوع ورته وکړه ، په پنځه څلوېښتم هجري کال د جمادي الاولي (ددريمي خور) په مياشت کي د دروشپېتو کالو په عمر وفات سوه ځينو ليکلي دي چي په يو څلوېښتم هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. ددې د نکاح وروسته نبيﷺ د زينب سره نکاح وکړه.

۵- د حضرت زينب بنت خزيمة حالات

حضرت زينب د خزيمة لوروه ددې مبارکي په لومړی نکاح کې اختلاف دئ ځينو ليکلي دي چي لومړی نکاح يې د عبدالله بن جحش سره سوې ده چي د احد په غزا کې شهيد سو قصه يې په اووم باب اوله شمېره کي تېره سوه وروسته يې دنبيﷺ سره نکاح وسوه ځينو

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليكلي دي چي لـومړی نكـاح يې د طفيـل بـن حـارث سره وسوه بيـا ده طلاق وركـړی د طلاق وروسته دده ورور عبيده بن حارث په نكاح كړه عبيده بن حارث ﷛ د بدر په غزا كي شهيد سو وروسـته نبيﷺ نكـاح د هجـرت يـو دېرش مياشـتي وروسـته پـه دريـم هجري كـال د روژې پـه مياشت كي ور سره وكړه، اته مياشتي د نبيﷺ په نكاح كي وه وروسته په څلورم هجري كـال د دوهمي خـور پـه مياشـت كـې وفـات سـوه . د نبيﷺ پـه بيبيـانو كـي حضـرت زينـب او حضـرت خديجهﷺ د نبيﷺ پـه ژونـد كـي وفـات سـوي دي نـوري ټـولي نهـه سـره دده مبـارک تـر وفـات وروسته وفات سوي دي حضرت زينبﷺ ډېره سخي وه پـه همدغـه وجـه د اسلام مخكي ددې نـوم ام المسـاكين و يعنـي د مسـكينانو مـور ، بيـا نبيﷺ ددې نـوم ام سلمة كښېښـودئ. ددې د نكاح وروسته د نبيﷺ نكاح د حضرت ام سلمةﷺ سره وسوه.

۲- د حضرت ام سلمېﷺ حالات

حضـرت ام سـلمةﷺ د ابـو اميـة لـور وه ددې مبـاركې لـومړی نكـاح خپـل د اكـا د زوی ابو سلمة ﷛ سره سوي ده چي اصلي نوم يې عبد الله بن عبد الاسدو ، ام سلمةﷺ او خپل خاوند پـه اول كي مسلمانان سوي دي وروسته د كافرانو دلاسه تنګ سوه حبشـي تـه يـې هجرت وكـړی د حبشي څخه بيا مدينې ته راغلل په حبشه كي يې يو زوی وسو چي سلمة نوميدئ چي قصه يې د دغه باب په پنځمه شمېره كي په تفصيل سره تېره سوه په مدينه كي چي او سېدل يو هلک د عمر په نامه يې پيدا سو ا دوې لوڼې يې د دره او زينب په نامه پيدا سوې ابو سلمة ﷛ د لسو نارينوو

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه وروسته مسلمان سوی دئ د احد او بدر په غزاوو کي يې ګډون کړی دئ د احد پـه غـزا کي زخمي سو ددغه زخم څخه يې ډېر تکليفونه پرځان تېر کړل وروسته د صفري پـه مياشـت کـي د څلورم کال دهجرت و يوې سريې ته ولاړی (سريه معنی دکافرانو سره کوچنی جنګ چي رسـول الله ◄ پکښي ګډون نه وي کړی) دهغي خوا د راتګ پر وخت يې زخم تازه سو ددغه زخم څخه پـه څلورم کـال دهجرت دڅلورمي خور (جمـادي الثـاني) پـه مياشـت کـي شـهيد سـو . حضـرت ام سلمة[redacted] په دغه وخت کي حامله وه يعني عيال داره وه زينب يې په نس وه.کله چي پيـدا سـوه نـو عـده يـې پـوره سـوه ، حضـرت ابـوبکر صـديق ﷛ و دې تـه د نکاح خـواهش وکـړی دې عـذر ورتـه ووايه وروسته رسول الله ﷺ د نکاح غوښتنه څني وکړه دې مبارکي ورتـه وويـل: يـو خـو زمـا سـره زوی سته او بل زما په طبيعت کي غيرت سته زما هيڅوک قريب نسته (يعني داچي زمـا غيـرت نه قبلوي چي د قريبانو پرتـه پـر خپـل سـر نکـاح وکـړم) رسـول الله ﷺ ورتـه وويـل: سـتا د زوی خـو الله ﷻ ساتونکی دئ او غيرت به ولاړ سي ستا د قريبانو څخه به هيڅوک دا نسب نا خوښه نه کړي چي تا نکاح ور سره کړې ده دې مبارکي خپل زوی سلمة ته وويـل چي زمـا نکـاح د نبـي ﷺ سـره را وتړه ، په څلورم کال دهجرت د کـوچني اختـر د ميـاشـتي پـه آخـره ددې نکـاح د نبـي ﷺ سـره وسـوه څينو دوهم او څينو دريـم کـال ليکلـي دئ. ام سلمة[redacted]فرمـايي:مـا دنبـي ﷺ څخـه اوربـدلي دي چـي چاته مصيبت ورسيږي اولاندي دعا ووايي الله ﷻ به دهغه سوي تـاوان غـوره بدلـه ورکـړي: اللهـم اجرني في مصيبتي واخلفني خيرا منها . ژباړه: اې الله ﷻ !ماته د غـم مـزدوري راکـړې اودغـم پـه بدل کي غوره بدله راکړې.ام سلمة[redacted] وايي:کله چي ابو سلمة ﷛ وفات سو نومـا دغـه دعـا ويـل او فکر به مـي کـاوه چي تـر ابـو سـلمة ﷛ بـه نـو بهتـر څـوک وي الله ﷻ زمـا نکـاح د رسـول الله ﷺ سـره راوکړه . ددې د ښايست ډېر نوم تللی ووعائشة[redacted]وايي ما ددې ډېر تعريف اورېدلی و نو کله چي ددې نکاح وسوه نوزه په يوه بهانه په پټه ، پټهه ولاړم ورتـه ومـي کـتـل کلـه چـي مـي وليـدل نـوتـر هغه ډېره ښائسته وه چي ما يې تعريف اوربدلی و بيا ما حفصې[redacted] ته ددې بيان وکړ،حفصې[redacted]

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته وويل: يا دومره نه ده ښائسته لکه نوم چي يې تللي دئ د رسولﷺ په بيبيانو کې تر ټولو وروسته په (۵۹) هجري کال او يا په (۶۲) هجري کي وفات سوه په دغه وخت کي يې عمر څلور اتيا کاله و چي په دغه لحاظ نهه (۹) کاله مخکي تر نبوت پيدا سوې ده څرنګه چي ددې نکاح تر زينب بنت خزيمةؓ تر وفات وروسته وسوه نو ځکه دا د زينب بن خزيمةؓ په خونه کې اوسېده ، داچي هلته ورغلل په خونه کې په يوه ټوکره کي لږ اوربشي غوټه دي يوه ميچن پرته ده دې مبارکي هغه اوربشي ميده کړې پخې يې کړې غوړې يې ور واچول د ماليدې په څير يې يو شی ځني جوړ کړی په اوله ورځ يې نبيﷺ ته د خوراک لپاره کښېښودئ ددې د نکاح وروسته نبيﷺ د زينب بنت جحش سره نکاح وکړه.

۷- د حضرت زينب بنت جحشؓ حالات

داد نبيﷺ د عمة لور وه لومړی نکاح يې د زيد بن حارثؓ سره سوې وه چي نبيﷺ په زوی والي سره نيولی و وروسته ده طلاقه کړه بيا اللهﷻ پخپله ددې نکاح د رسول اللهﷺ سره وکړه چي قصه يې په سورة احزاب کې بيان سوې ده دغه وخت ددې عمر پنځه دېرش کاله و ،دمشهوري وينا مطابق ددې نکاح دمياني په مياشت کې سوې ده ځينو يې کال دهجرت دريم کال ښودليدئ خو صحيح خبره داده چي پنځم هجري کال و په دغه حساب نو داد نبوت اولس کاله مخکي پيدا سوې ده دې په دې وجه فخر کاوه چي دټولو بيبيانو نکاحي د هغو خپلوانو کړي دي او زما نکاح اللهﷻ کړې ده ،کله چي حضرت زيدؓ دې ته طلاق ورکړي نبيﷺ دې ته د نکاح پيغام ولېږی، دې په جواب کي ورته وويل زه تر هغه پوري فيصله نکوم تر څو زه د خپل خدای ﷻ سره مشوره ونکړم ، دا يې وويل اودس يې تازه کړی دوه رکعته نفل يې وکړ بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې داسې دعا وکړه: اې الله که ته زما نکاح ستا د پيغمبر سره کول غواړې او زه دهغه قابله يم نو زما نکاح د رسول اللهﷺ سره وکړې دې چې دا خبره وکړه الله ﷻ دا آيات نازل کړې:

☞❑&⬀❁♉♓✌ ⌀⑨⬃③⍓♒ ▤⌀✽⌀⬧☝ ☞●☺■⚿⬧▫
◆♌❑⬈▤◆③ ⬥⬥ ⬁❼⬧⚃♉♍ ☞⍓♑⬧▤⏲❑✡⇳♉❑❒⍓♒ ✁ॐ❷⬧⬖◆❒
☑❼♈× ⌀●◆❷⍓❍ ◆×✓♉☪♉✌⬀⬧⭠☺⬂♍☞✁ ❼■✍◆⬉
✁⬧➊♈☽ ⬁☠♈♑⌀★✐☞◆⓿♉⬉⬃⑩❒🕮 ⮫●⏲◆❒⬂♒❒🕮
♫♍☝☒✍◆❒ ▤ ✁ॐ❷⬧⬖◆❒ ❍♊⬋&⬀❁♉✌ ☎✁⬁❑⬥⌀⬧☝
(172) ⬗⬚⌀⬀ ☪⬧❑⬉➔⬂▦◆✌★✐☞✁⬉❷⬂✌❒🕮

ژباړه: نو کله چې زيد خپله اړتيا له هغې(زينب) څخه پوره کړه (جوړوالی يې ورسره نه راغلی) نو موږ هغه(زينب) ستا په نکاح کښې درکړه دپاره ددې چې پر مومنانو باندې تنګي را نسي په ښځو کې د زوی نيول سوي (يعني دنيول سوي زوی دښځې سره نکاح روا سي) کله چې هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي ، او دالله ﷻ امر خامخا کېدونکی دی.

دغه آيات چې نازل سونبيﷺ دې ته زېرې ور واستوی، دا چې خبره سوه د خوشحالۍ څخه پر سجده پرېوته ، نبيﷺ ددې د نکاح وليمه (د واده ډوډۍ) په لوړ شان وکړه يوه بزه يې حلاله کړه د غوښو او ډوډۍ ميلمستيا يې وکړه ټولو خلګو ته يې په ماړه نس ډوډۍ ورکړه يوه ډله چې به فارغه سوه نو بلې ډلې ته به يې بلنه ورکړه ، زينب ډېره سخي وه او پخپله به يې خواري کښله چې يو شی به ئې زيات سو هغه به يې خيراتوی، ددې په باره کې رسول اللهﷺ فرمايلي دي: چې زما سره به تر وفات وروسته لومړی بې بې هغه څوک وي چې لاسونه يې اوږده وي ، بيبيانو يوه لښته راوخيستله ظاهري اوږدوالی يې مراد کړی خپل لاسونه يې اندازه کړه په ټولو

(172) سورة الاحزاب الاية (٣٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د سودې لاسونه اوږده وه د نبيﷺ تر وفات وروسته چې دستې دا وفات سوه نو معلومه سوه چې د لاسو د اوږدوالي څخه ظاهري اوږدوالی نه دئ مراد بلکې سخا ترې مراد ده دې مبارکې ډيرې روژې هم نيولې د هجرت په شلم کال د پنځوسو کالو په عمر وفات سوه د جنازې لمونځ حضرت عمر ورکړی.ددې قصه په هم دغه باب کې په لسمه شمبره کې تېره سوه. ددې څخه وروسته نبيﷺ د جويريې بنت الحارث بن ابي ضرار سره نکاح وسوه.

٨- د حضرت جويرية بنت الحارث حالات

داد مريسيع په غزا کې په بنديانو کې راغلې وه د غنيمت د مال د وېش پر مهال و حضرت ثابت بن قيس ته په برخه ورغلل دبندي کېدو مخکې د مسافع بن صفوان په نکاح کښې وه حضرت ثابت دا په نهه اوقيو سرو زرو په بدله کې مکاتبة کړه ، مکاتبة دې ته ويل کېږي چې بادار و خپل غلام ته ووايي چې ته ماته دومره پيسې راوګټه يا يې راپيدا کړه زه به تا آزاد کړم. يوه اوقيه څلوېښت درهمه ده او يو درهم درې نيمې انې کيږي([173]) په اوسنی حساب د نو (٩) اوقيو قيمت اته اويا درهمه او دولس آنې کيږي ، که چيرې درهم څلور انې سي نو نوي (٩٠) درهمه کيږي.

دا مبارکه د نبيﷺ حضور ته ورغله او ورته وې ويل: اې د اللهﷻ رسوله ! زه د خپل قوم د سردار حارث لور يم ماته چې کوم مشکل پېښ دی و تاسي ته معلوم دئ اوس زه په دومرې پېسو باندې مکاتبه سوې يم دغه پيسې زما د توان څخه وتلې دي اوس ستاسي په اميد راغلې

([173]) په حقيقت کې درهم د يوې زړې سکې نوم دی چې درې ماشې سپين زر کېږي د شيخ په زمانه کې نو درهم درې نيمې آنې کېدې ، آنه يو پاکستانی اوهندی واحد دی چې هره آنه (١٥) پېسې کېږي او سل پېسې يوه پاکستانۍ ياهندۍ روپې کېږي . دشيخ (رحمة الله عليه په زمانه کې يودرهم درې نيمې آنې کيده اوس يوه اوقية زياتې پيسې کېږي .) ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

یم نبيﷺ ورته وویل زه به تاته ډېره ښه لاره دروښیم هغه دا چې پیسې به درکړم آزاده به دي کړم او نکاح به در سره وکړم ، رښتیا هم تر دې ښه لاره نه وه دې هم په خوشحالۍ سره قبوله کړه د مشهوري وینا له مخې په پنځم هجري کال یې نکاح وسوه ځینو شپږم هجري کال ښودلی دئ اصحابو کرامو چې کله واورېدل چې په بنوالمصطلق د نبيﷺ خسرګنۍ سوه نو دوی هم ددې خپلوۍ په درنښت خپل خپل غلامان آزاد کړل ویل سوي دي چې د یوې حضرت جویریې له وجهې سل کورنۍ آزادي سوې چې نژدې اووه سوه نارینه پکښې شامل وه دنبيﷺ په ټولو نکاحو کښې دا ډول مصلحتونه موجوده.

حضرت جویریة ډېره ښایسته وه په مخ کښې یې ملاحت ((نمکي والي)) موجود و ویل سوي دي چې چا به ورته وکتل نو نه به ترې ولاړېدئ، حضرت جویریې ددې جنګ څخه مخکې یو خوب لیدلی و چې د یثرب څخه یوه سپوږمۍ را روانه وه او زما په غېږ کښې را ولوېده دا وایي چې زه کله بندي سوم نو ماته دخپل خوب د ختلو امید پیدا سو دغه وخت ددې عمر شل (۲۰) کاله ؤ دمخکني قول مطابق دا مبارکه په پنځوسم (۵۰) هجري کال په لومړۍ خور کښې د (۶۵) کالو په عمر په مدینه منوره کښې وفات سوه په ځینو روایاتو کښې ددې وفات په (۵۶) هجري کال کښې د (۷۰) کالو په عمر لیکل سوي دئ.

۹- د حضرت اُم حبیبې حالات

دا مبارکه د ابوسفیان لور ده ددې په نامه کې اختلاف دئ ډېرو مرمله ددې نوم ښودلی دئ او ځینو بیا هند ښودلی دئ ددې اوله نکاح په مکة مکرمه کښې د عبدالله بن جحش سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوې ده دا او ددې خاوند په اوله کښې مسلمانان سوي دي دوی دواړه د کافرانو د تکليفونو له امله خپل وطن پرېښودئ حبشې ته يې هجرت وکړی هلته چې ورسېدل مېړه يې پر اسلام پاته نسو بلکه نصراني سو دې هم په دغه شپه کښې خپل خاوند په خوب کښې په ډېر بد شکل وليدئ سهار ورته معلومه سوه چې دی نصراني سوی دئ پردې چې په يوازې والي کښې کوم حالت تېر سوي دئ هغه يواځې و الله ﷻ ته معلوم دئ خو الله ﷻ ودې ته دا بدل ورکړی چې د نبيﷺ په نکاح کښې راغله نبيﷺ د حبشې پاچاه ته پيغام وليږی چې د ام حبيبې رضي الله عنها نکاح زما سره وکړه نجاشي ابرهه نومې ښځه ودې ته د خبر لپاره ولېږل ، دې په خوشحالی کښې خپل دواړه بنګړې چې په لاس يې وه ، د پښو پازيبونه ، ګوتمی ، کړې او داسې نور شيان ورکړل نجاشي ددې نکاح وکړه او دخپل طرفه څخه يې څلور سوه ديناره مهر ادا کړی ډېر شيان يې ورکړل کوم خلک چې د نکاح په مجلس کښې ناست وه هغوی ته يې دخوراک تر څنګ پيسې هم ورکړې ډېرو تاريخپوهانو په آند دغه نکاح په اووم هجري کال کښې سوې ده ځينو بيا شپږم کال ښودلی دئ دخميس ليکوال ليکي: چې ددې نکاح په شپږم کال کښې وسوه او واده يې په اووم کال وسو کله چې دا مدينې ته را ورسېده نجاشي پاچا ډېرې خوشبوياني ، سامانونه او داسې نور شيان ورکړي وه دنکاح وروسته يې د نبيﷺ حضور ته ولېږل ځينو د تاريخ کتابونو ليکلي دي چې ددې نکاح ددې پلار وتړل مګر د حديثو څخه نه معلوميږي اوبل دا چې دا خبره ځکه صحيح نده چې ددې پلار تر دغه وخته پورې مسلمان سوی نه و تر دې قصې وروسته مسلمان سو ددې يوه قصه هم ددې باب په (۹) شمېره کښې تېره سوې ده. ددې په وفات کښې ډېر اختلاف دئ ډېرو خلکو (۴۴) سنه ښودلې ده او ددې څخه علاوه (۴۲) هجري سنه ، (۵۰) هجري سنه ، (۵۵) هجري سنه او داسې نورې سنې هم ښودل سوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت صفیې ﷺ حالات

حضرت صفیة ﷺ د حیي لور ده د حضرت موسي علیه السلام د ورور حضرت هارون علیه السلام د اولادې څخه ده اول د سلام بن مشکم په نکاح کښې وه وروسته بیا د کنانة بن ابي حقیق په نکاح کښې راغله دده سره یې په داسې وخت کښې نکاح وسوه چې جنګ شروع سوی واو ددې خاوند وژل سوی و ،د خیبر د جنګ څخه وروسته د حیه کلبي ﷺ نومي صحابي د نبي ﷺ څخه یوه مینځه وغوښته نبي ﷺ صفیة ورکړه. څرنګه چې په مدینه منوره کې دوې لوی قبیلې یعنې بنو قریظه او بنو نضیر مخ په وده وې دا دیو سردار لور وه په دغه وجه ډېرو خلګو وویل چې ددې مینځیتوب ډېرو خلګو ته ناخوښه دئ که نبي ﷺ دا په نکاح واخلي نو د ډېرو خلګو د زړه تسلي به وسي ، په دغه وجه نبي ﷺ و دحیة ﷺ ته ډېر شی په بدله کې ورکړی دا یې څني واخیسته آزاده یې کړه او په نکاح یې واخیسته او د خیبر څخه د راتګ پر مهال په یو کور کښې ددې واده وسو سهار نبي ﷺ و اصحابو ته وویل: د چا سره چې کوم د خوراک شیان دي هغه راوړی اصحابانو چې جلا جلا د خوراک شیان درلوده لکه خرماوي ، پنیر ،غوړي او داسې نور هغه یې راوړه دخرمني پر یو ستر خوان باندې یې کښېښوده په ګډه یې وخوړل دا ولیمه وه (یعنې د واده ډوډۍ وه).په ځینو روایتو کې راغلي دي چې نبي ﷺ ودې ته اختیار ورکړی او ورته وې ویل : که ته په خپل قوم او هیواد کې اوسېدل غواړې نو آزاده یې ولاړه سه او که زما سره په نکاح کې اوسېدل غواړې نو دلته اوسه دې ورته وویل : چې اې د الله ﷻ رسوله ! زه چې د شرک په حال کې وم ما ستا خواهش درلودئ اوس چې مسلمانه سوم څنګه ولاړه سم ، ددې څخه مراد غالباً هغه خوب و چې دې د مسلمانېدو څخه مخکې لیدلی و دې مبارکې خپل خوب وخپل مېړه کنانة

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ويلی و چې ديثرب څخه د سپوږمۍ يوه ټوټه زما په غيږ کې ولوېده مېږه يې يوه ټينګه چپلاخه داسې په زور ووهل چې په سترګو کې يې نښې معلومې سوې او ورته وې ويل چې ته د يثرب د پاچا سره نکاح کول غواړې؟. يو وار يې لمر په خوب ليدلی و چې ددې په سينه کې راغلی و دغه خوب يې هم خپل خاوند ته بيان کړی و هغه ورته ويلي وه چې ته غواړې د يثرب د پاچا په نکاح کې راسې ؟ چا ويلي دي چې دې خوب ليدلی و چې د سپوږمۍ يوه ټوټه يې په سينه کې راغلې وه دغه خوب يې خپل پلار ته بيان کړی و پلار يې هم يوه ټينګه چپلاخه پر مخ وهلې وه او ورته ويلي يې وه چې ته غواړې چې ديثرب پاچا ته ولاړه سې (دغه دوه درې ډوله روايتونه راغلي دي دا چې کوم يو به صحيح وي)ممکنه ده چې دغه خوب يې مېږه او پلار دواړو ته ويلي وي او يا يې سپوږمۍ دوه واره ليدلې وي. د صحيح قول مطابق دا مبارکه د روژې په مياشت په سنه (۵۰) هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. دا وايي چې زه کله د نبي ﷺ په نکاح کښې راغلم نو زما عمر اولس کاله لا نه و.

۱۱- د حضرت ميمونې ؓ حالات

حضرت ميمونة ؓ د حارث بن حزن لور وه او اصلي نوم يې بره وو نبي ﷺ ددې نوم بدل کړی ميمونه نوم يې باندې کښېښودئ لومړی د ابو رحم بن عبدالعزي په نکاح کښې وه د ډېر تاريخ پوهانو هم دا وينا ده چې نوموړی کس ددې لومړی خاوند و ځينو بيا ليکلي دي چې دې د نبي ﷺ مخکې د دوو کسانو سره نکاح کړې ده . نبي ﷺ چې کله په اووم هجري کال و عمرې ته تلی نو ددې سره يې د ميانې په مياشت کې په سرف نومې ځای کې نکاح وکړه د نبي ﷺ اراده وه چې د مکې څخه تر بېرته ستنېدو وروسته ددې سره واده وکړي خو څرنګه چې د مکې خلګو نبي ﷺ ته په مکة کې د اوسېدو اجازه ورنکړه نو ځکه تر بېرته راتګ وروسته يې په سرف کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

واده وسو په سرف کې هم خاص په هغه ځای کې چې د واده خيمه وه. د صحيح قول مطابق دا مبارکه په سنه (۵۱) هجري کال کې وفات سوه ځينو ددې دوفات تاريخ سنه (۶۱) هجري ښودلې ده په دغه وخت کې ددې عمر يواتيا کاله و او هم هلته يې قبر جوړ سو. دا هم د عبرت ځای دئ او تاريخي پېښه ده چې په يوه سفر کې نکاح وسي په دوهم سفر کې واده وسي او څه وخت وروسته يې هلته قبر جوړ سي.

حضرت عائشة فرمايي: ميمونة په موږ ټولو کې زياته پرهېزګاره او وسيله کونکې وه، يزيد بن اصم وايي: چې ددې بوختيا لمونځ او يا د کور کار و که چېرې د دواړو څخه به فارغه سوه نو مسواک به يې واهه. د بيبيانو په نکاحو کې د ميمونې نکاح تر ټولو آخره وه په دغه خبره کې د ټولو محدثينو او مؤرخينو اتفاق دئ البته د بيبيانو د نکاحو په ترتيب کې اختلاف سته چې په وجه يې د دوی د نکاح په تاريخو کې اختلاف پيدا سوی دئ چې په مختصر ډول معلومه سوه، د نبي دوې بيبياني يعني خديجة او زينب بنت خزيمة د نبي په ژوند کې وفات سوي دي نوري ټولي دنبي په وفات کې موجودي وې. ددغه بيبيانو څخه علاوه ځينو محدثينو او مؤرخينو دنبي نوري نکاحي هم ښودلي دي چې په کېدو کې يې اختلاف و نو ځکه ما دهغه بيبيانو حالات ليکلي دي چې دمحدثينو پرې اتفاق دئ او دنورو حالات مې نه دي ليکلي کوم چې پکښې اختلاف دئ.

مـــــعلومات

دنبي اولادونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمحدثينو او مؤرخينو پر دې خبره اتفاق دئ چي د نبيﷺ څلور لوڼې وې او دډېرې څېړنې وروسته معلومېږي چي تر ټولو مشره حضرت زينبﷺ ده دوهمه حضرت رقيةﷺ ده دريمه حضرت ام كلثومﷺ ده څلورمه سيدتنا حضرت فاطمةﷺ ده ، او په زامنو کي يې ډېر اختلاف دئ ځکه چي دوی مبارکان ټوله په کوچنيوالي وفات سوي دي. په دغه وخت کي د عربو د تاريخ چنداني پروا نه وه او سرتيري اصحابان هم په دغه وخت کي زيات نه وه چي هره خبره يې په پوره ډول ساتلې وای دزياتو علماؤ څېړنه داده چي د نبيﷺ درې زامن حضرت قاسم ، حضرت عبدالله، او حضرت ابراهيم(عليهم السلام) سوي دي ځينو ويلي دي چي دنبيﷺ نارينه اولادونه پنځه وو څلورم يې حضرت طاهر او پنځم يې حضرت طيب دي ، ځينو ويلي دي چي طيب او طاهر داوړه دنبيﷺ ديوه زوی نومان دي که داسي وي نو دنبيﷺ نارينه اولادونه څلور کيږي ،ځينو ويلي دي چي طيب او طاهر دواړه د عبدالله نومونه وه که داسي سي نو د نبيﷺ نارينه اولادونه درې کيږي ، ځينو ويلي دي چي د نبيﷺ دوه زامن نور وه چي مطيب او مطهر دي دوی ليکلي دي چي طيب او مطيب يو ځای پيدا سوه او طاهر او مطهر يو ځای پيدا سوه په دغه ډول نود نبيﷺ د نارينه اولادو شمېر اوو ته رسيږي ، خو د زياتو علماؤ څېړنه داده چي دنبيﷺ نارينه اولادونه درې دي. همدا ډول د نبيﷺ ټول اولادونه د ابراهيمﷺ څخه پرته د خديجېﷺ څخه پيدا سوي دي.

١- دحضرت قاسمﷺ حالات

حضرت قاسمﷺ تر ټولو مخکي پيدا سوی دئ خو په دې کي اختلاف دئ چي حضرت زينبﷺ تر ده مشره وه او که کشره وه حضرت قاسمﷺ په کوچنيوالي کي وفات سو چي عمر يې دوه کاله و ځينو تر دې کم او زيات عمر ليکلي دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت عبدالله عليه السلام حالات

د نبي ﷺ دوهم زوی حضرت عبدالله عليه السلام دئ د نبوت څخه وروسته پيدا سوی دئ په هم دغه وجه دده مبارک ته طيب او طاهر ويل کيږي دئ هم په کوچنيوالي وفات سوی دئ دده مبارک په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه څينو ليکلي دي چي د حضرت قاسم په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه ددې لپاره چي د نبي ﷺ نسل ختم سي او دا به يې ويل چې د نسل د ورکېدو څو ورځي وروسته به دده نوم هم ورک سي د دوی د دغه وينا په جواب کي الله ﷻ سورة کوثر نازل کړی چي دده مبارک نوم به ورک نسي هم داسي وسوه چي نن څوارلس پيړۍ وروسته هم دده مبارک نوم د سلهاوو زرو انسانانو په زړو کي سته.

۳- د حضرت ابراهيم عليه السلام حالات

دنبي ﷺ دريم زوی حضرت ابراهيم ▲ دئ چي د ټولو په اتفاق تر هجرت وروسته د لوی اختر په مياشت کي په اتم هجري کال کي پيدا سو د نبي ﷺ دغه مبارک زوی دنبي ﷺ د مينځې حضرت ماريې ▲ څخه پيدا سو او دنبي ﷺ تر ټولو وروستی نارينه اولاد دئ نبي ﷺ دده په اوومه ورځ دده عقيقة وکړه دوه پسونه يې حلال کړه (يعني د شکرانې په ډول يې اومه ورځ ولمانځل) نبي ﷺ دده د سر د وېښتانو په اندازه سپين زر خيرات کړل. ابو هند بياضي ﷺ دده مبارک سر وروخرايه او د سر وېښتان يې ښخ کړه، نبي ﷺ وفرمايل: ما د خپل پلار ابراهيم عليه السلام نوم پر ده باندي کښېښود. دی مبارک د شپاړسو مياشتو په عمر د لومړۍ خور په لسمه نېټه په سنه (۱۰) هجري کي وفات سو. څينو بيا دده عمر مبارک اتلس مياشتي ښودلی دئ. نبي ﷺ فرمايلي دي: چي ابراهيم ▲ لپاره په جنت کي شيدي ورکونکي مقرره سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د حضرت زينب ﷺ حالات

حضرت زينب ﷺ د نبيﷺ تر ټولو مشره لوروه ځينو مؤرخينو ددې مبارکي نوم بل ډول ليکلی دئ خوصحيح نه دئ دا مبارکه د نبيﷺ د نکاح پنځه کاله وروسته پيدا سوه په دغه وخت کي دنبيﷺ عمر ديرش کاله و ، د خپل مور او پلار په غيږ کي لو سوه ، مسلمانه سوه ، دخپل خاله د زوی سره يې نکاح وکړه چي ابو العاص بن ربيع ﷺ نومېده د بدر دغزاء څخه يې وروسته هجرت وکړی په دغه هجرت کښي د کافرانو د ناپاکو حرکتونو په لړ کښي زخمي سوه چي قصه يې ددې باب په (۲۰) شمېره کښي تېره سوه دهمدغه زخم له امله د ژوند تر پايه پوري ناروغه وه اود (۸) هجري کال په شروع کښي وفات سوه ددې خاوند هم په (۲ ، يا ۷) هجري کال کښي مسلمان سو کله چي يې خاوند مديني منوري ته ورسېدئ نو دا مبارکه هم دده په نکاح کښي پاته سوه د بي بي زينبي ﷺ دخپل خاوند څخه دوه اولادونه پيدا سوي دي چي يو هلک او بله نجلۍ وه د هلک نوم يې علي و چي د خپلي مور د وفات وروسته د بلوغ څخه لږ څه مخکي د نبيﷺ په ژوند کښي وفات سو همدغه علي د نبيﷺ سره دمکي د فتحي په سفر کښي پر اوښه باندي سپورو.د نجلۍ نوم يې حضرت امامة ﷺ وه دا هغه نازولې وه چي دحديثو په کتابو کښي يې ډېري قصې راځي چي کله به نبيﷺ لمونځ کاوه سجدې ته به ولاړی دا به يې پر ملا سپره سوه دا دنبيﷺ تر وفات وروسته ژوندۍ وه.

حضرت فاطمة ﷺ چي ددې خاله وه کله چي وفات سوه ددې نکاح د حضرت علي ﷺ سره وسوه دحضرت علي ﷺ تر وفات وروسته يې بيا د مغيره بن نوفل سره نکاح وکړه د حضرت علي ﷺ ددې څخه هيڅ اولاد ندی سوی مګر د مغيره څخه ځينو ديحيې په نوم يو زوی ليکليدئ ځينو بيا دا خبره رد کړې ده.ويل سوي دي چي حضرت فاطمة ﷺ کله وفات کېده نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وصیت یې کړی و چې زما څخه وروسته دې حضرت علي زما د خورزې سره نکاح وکړي حضرت امامة په سنه (۵۰) هجري کښې وفات سوه.

۵- د حضرت رقیې حالات

دنبي ﷺ دوهمه لور حضرت رقیة وه دا مبارکه تر خپلې خور حضرت زینب دري کاله وروسته پیدا سوې ده په دغه وخت کښې دنبي ﷺ مبارک عمر (۳۳) کاله و ځینو رقیة تر زینب مشره ښودلې ده خو صحیح خبره داده چې دا کشره وه د نبي ﷺ د اکا ابو لهب دزوی عتبه سره یې نکاح سوې ده کله چې د ابو لهب په شان کښې د الله ﷻ د لوري څخه سورة(لهب) نازل سو نو ابولهب خپلو دوو زامنو عتبه او عتیبه ته وویل:که چېري تاسو د محمد ﷺ لوڼو ته طلاق ورنکړی نو زما ملاقات ستاسو سره حرام دئ عتیبه ته نبي ﷺ دریمه لور ام کلثوم ورکړې وه په همدا وجه دوی دواړو د نبي ﷺ لوڼي طلاقي کړې د دوی نکاح په کوچنیوالي کښې سوې وه په دغه وخت کښې لا د دوی واده نه و سوی کله چې مکة مکرمة فتحه سول نو د رقیې خاوند عتبه مسلمان سوی و خو بې بې ته یې لا پخوا طلاق ورکړی و او نکاح یې د حضرت عثمان سره ډېر وخت مخکې سوې وه حضرت عثمان او حضرت رقیة په دواړو وارو کښې وحبشې ته هجرت کړی و چې بیان یې د اول باب په لسمه شمېره قصه کښې تیر سو تر دغه هجرتو وروسته نبي ﷺ و فرمایل ماته هم دهجرت امر کېدونکی دئ او زما د هجرت ځای به مدینه منوره وي د نبي ﷺ ددې خبرې سره اصحابانو مدینې ته سفر شروع کړی په دغه سلسله کښې د نبي ﷺ تر هجرت مخکې دوی دواړه مبارکان مدینې ته ورسېدل د نبي ﷺ تر هجرت وروسته چې یې کله د بدر وغزا ته تشریف وړی پدغه وخت کښې رقیة ناروغه وه نبي ﷺ ددې د ناروغۍ په وجه حضرت عثمان ورته پرېښودی د بدر دغزا د فتحې زیری چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصحابانو ته را رسېدئ په دغه وخت کي دوی د رقيې بنځېدو مراسم بشپړ کړي وه په همدغه وجه رسول الله ﷺ ددې په ښخيدو کي هم شريک نسو ددې داول خاوند سره واده نه و سوی نو دهغه مېړه څخه يې اولاد هم ندی سوی مګر د حضرت عثمان څخه يې يو زوی د عبدالله په نامه په حبشه کښې پيدا سوی دئ د خپل مور تر وفات وروسته هم ژوندی و اوپه سنه (۴) هجري کښې دشپږو کالو په عمر وفات سو ځينو بيا ليکلي دي چي تر خپلي مور تر مرګ يو کال مخکي وفات سو ددغه زوی پرته د رقيې بل هيڅ نارينه اولاد ندئ سوی.

۲- دحضرت ام کلثوم حالات

دنبي ﷺ دريمه لور ام کلثوم ده په دي کښې هم اختلاف دئ چي ځيني وايي فاطمة مشره وه او ځيني وايي چي ام کلثوم مشره وه خو دزياتو په آند ام کلثوم مشره ده ددې نکاح هم لومړی د عتيبه سره سوې وه واده يې لا نه و سوی چي د سورة(لهب) په نازلېدو سره عتيبه د پلار ابو لهب په امر طلاق ورکړی لکه چي د رقيې په قصه کي تير سو خو دهغې خاوند وروسته مسلمان سو او ددې خاوند عتيبه چي طلاق ورکوی نود نبي ﷺ حضور ته راغلی او په ډېره ګوستاخه ، بې ادبه او نامناسبه الفاظ يې د خولې څخه را وايستل نبي ﷺ ښراوي ورته وکړې او وې ويل چي اې الله ! د خپلو سپو څخه يو سپی پر ده مقرر کړې ابو طالب لا په دغه وخت کي ژوندی وکه څه هم مسلمان سوی نه و خو دنبي ◄ د ښراوو څخه ډيرېدئ او ده ته يې وويل چي ددغو ښراوو څخه ستا خلاصېدل نسته او همدغسې وسول يوه ورځ عتيبه وشام ته سفر کاوه پلار ابو لهب يې دنبي ﷺ د ډيري دښمنۍ سره ـ سره وده ته وويل چي زما سره دنبي ﷺ د ښراوو فکر سته د قافلې وټولو خلکو ته يې وويل چي زما پر زوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې په‌زیات پام او فکر کوئ‌دوی یوځای ته‌ورسېدل په‌هغه‌ځای کښې ډېر زمریان موجود وه دقافلې خلګو دقافلې ټوله شیان سره یو ځای کړل او یوه‌لویه غونډۍ یې ځنې جوړه کړل دشپې یې عتیبه سربېره پر دغه‌غونډۍ بیده کړی دوی خپله دځلورو طرفو نو څخه شاوخواپرې را وګرځېدل کله چې دوی بیده سول یو زمری راغلی دټولو خولې یې بوی کړې آخر د کالو غونډۍ ته پورته سو پر سر باندې یې عتیبه پیدا کړی سر یې د بدن څخه‌ور جلا کړی یوه ناره یې وکړه خلګ چې راپورته سول کار یې تر کار تېر سوي و یعني مړ سوی و ،ځینو مؤرخینو لیکلي دي چې داپېښه و عتبه ته پېښه سوې ده او عتیبه مسلمان سوی و خو په هرصورت د ام کلثوم او حضرت رقیې په خاوندانو کښې یو تن مسلمان سوی دئ او بل تن ته یې دغه دعبرت قصه ور پېښه سوې ده په همدې وجه خلګ د الله‌ﷻ د دوستانو د دښمنۍ څخه بیرېږي الله‌ﷻ په حدیث قدسي کښې فرمایي :(من عادی لي ولیا فقد اذنته با لحرب) ژباړه: څوک چې زما د دوست سره دښمني کوي هغه ته زما د جنګ اعلان دئ. د حضرت رقیې تر وفات وروسته په سنه (۳) هجري کې د ام کلثوم نکاح د حضرت عثمان سره وسوه د نبيﷺ ارشاد دئ چې ما د ام کلثوم نکاح د عثمان سره دآسماني وحیو په امر وکړل ، ځینو ویلي دي چې نبيﷺ دغه‌وینا د ام کلثوم او رقیې دواړو په اړه وه د ام کلثوم د لومړی مېړه سره واده نه و سوی نو اولاد خو یې بیخي دهغه مېړه څخه ندئ سوی او د حضرت عثمان څخه یې هم اولاد ندئ سوی دامبارکه په سنه (۹) هجري د برات په میاشت کښې وفات سوه ، نبيﷺ ددې د وفات څخه وروسته وفرمایل: که چیرې زما سل لوڼې وای په همدغه ډول وفات کېدلای نو ما به یو په بل پسې و حضرت عثمان ته په نکاح ورکولای.

۷- دحضرت فاطمې حالات

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبيﷺ څلورمه لور د جنتیانو ښځو سرداره حضرت فاطمهؓ ده چي په عمر کي د زیاتو تاریخ پوهانو په آند کشره وه دنبوت څخه یو کال وروسته پیدا سوه پدغه وخت کي د نبيﷺ عمر مبارک (۴۱) کاله و ځینو لیکلي دي چي د نبوت پنځه کاله مخکي پیدا سوې ده چي دنبيﷺ عمر (۳۵) کاله و وايي چي ددې نوم دالهام یا د وحیو په ذریعه اېښودل سوی دئ د فطم څخه اخیستل سوی دئ په معنيي د منع کولو دئ دا مبارکه هم د دوزخ له اوره څخه محفوظه ده په سنه(۲) هجري د حسن حسین، صفري ، خدای تعالي او یا د روژې په میاشت کښېي یې نکاح دحضرت عليؓ سره وسوه اوه میاشتي او پنځلس ورځي وروسته یې واده وسو دا نکاح هم د اللهﷻ په حکم وسوه پدغه وخت کښي ددې عمر پنځلس کاله او پنځه میاشتي و ، ددغه خبري څخه هغه وینا تائیدیږي چي دا مبارکه د نبوت څخه یو کال وروسته پیدا سوې ده پدغه وخت کښي د حضرت عليؓ عمر یوویشت کاله پنځه میاشتي او یا څلرویشت کاله یوه نیمه میاشت و دنبيﷺ په ټولو لونو کښي ددې سره زیاته مینه وه نبيﷺ چي به کله یو ځای په سفر تلی نو تر ټولو وروسته به یې ددې څخه رخصت اخیستیاوکله چي به یې د سفر څخه تشریف راوړی نو لومړی به یې ددې کور ته تشریف وړی. حضرت علي کرم الله وجهه د ابوجهل دلور سره د دوهمي نکاح کولو اراده وکړه دا غمجنه سوه او نبيﷺ ته یې شکایت وکړی ، نبيﷺ وفرمایل: فاطمهؓ زما د بدن ټوټه ده که چادې ته تکلیف ورسوی ماته یې تکلیف ورسوی په همدې وجه حضرت عليؓ ددې په ژوند کښي بله نکاح نه وکړه ددې تر وفات وروسته یې ددې مبارکي دخورزې حضرت امامهؓ سره نکاح وکړه چي بیان یې د زینبؓ په حالاتو کښي تیر سو ، دنبي ﷺ دوفات څخه شپږ میاشتي وروسته حضرت فاطمهؓ ناروغه سوه یوه ورځ یې خدمتګاري ته وویل: زه غسل کوم اوبه راته تیاري کړه (اوبه یې تیاري سوې)غسل یې وکړی پاکي جامې یې واغوستي بیا یې وویل چي زما بستره دکور په منځ کښي کړئ(بستره چي کښېښودل سوه) دې مبارکي تشریف وروړی مخ یې وقبلې ته کړی خپل راسته لاس یې تر مخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندي کنبېښودی اووېویل: زه اوس مړه کېږم دايې ووېل وفات سوه. د نبيﷺ د اولادو سلسله ددې څخه را روانه ده او تر قیامته پوري به چلیږي ددې مبارکي شپږ اولاده وسوه درې يې زامن وه او درې يې لوڼې وې لومړی یې د نکاح په دوهم کال حضرت حسن AA زوی پیدا سو .د نکاح په دریم کال یعني سنه (۴) هجري کښې یې حضرت حسین AA پیدا سو بیا حضرت محسن AA پیدا سو او د کوچني والي په وخت کښې وفات سو په لوڼو کي یې حضرت رقیة په کوچني والي کي وفات سوې ده په همدې وجه ځینو مؤرخینو نده لیکلې ، دوهمه لور یې حضرت ام کلثوم وه چي لومړی نکاح یې د امیرالمؤمنین حضرت عمر AA سره وسوه دده څخه یې یو زوی د زید په نامه او یوه لور د رقیې په نامه پیدا سوه د حضرت عمر AA د وفات څخه وروسته د ام کلثوم نکاح د حضرت عون بن جعفر AA سره وسوه دده څخه یې هیڅ اولادونه سو دده دوفات وروسته یې نکاح دده د ورور محمد بن جعفر AA سره وسوه دده څخه یې هم هیڅ اولاد ونه سو ، دده د وفات وروسته یې د عبدالله بن جعفر سره نکاح وسوه او هم دده په نکاح کښې ام کلثوم وفات سوه ددې د وفات په ورځ ددې مبارکي زوی زید هم وفات سو دواړې جنازې په یو واري پورته سوې او ددې مبارکي د اولادو هیڅ سلسله ونه چلېدل دا درې مبارکان حضرت عبدالله ، عون او محمد هغه ورونه دي چي په شپږم باب یوولسمه شمېره کي یې قصه تېره سوه د حضرت علي AA وریرونه دي او د حضرت جعفر طیار AA زامن دي. د حضرت فاطمې دریمه لور حضرت زینب ده چي د عبدالله بن جعفر سره یې نکاح وسوه او دوه زامن یې عبدالله او عدن پیدا سول او هم دده په نکاح کښې وفات سول ددې د وفات وروسته حضرت عبدالله بن جعفر ددې د خور حضرت ام کلثوم سره نکاح وکړه. دا هم د حضرت فاطمې اولادونه دي ، ددې مبارکي تر وفات وروسته چي علي AA د کومو بیبیانو سره نکاحي کړي دي د هغوی څخه یې هم اولادونه سته چي تاریخ پوهانو دودیرش لیکلي دي

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په هغې کښې شپاړس زامن او شپاړس لوڼي دي. د حضرت امام حسن ؓ پنځلس زامن او اته لوڼي دي او د حضرت حسين ؓ شپږ زامن او درې لوڼي دي.

رضي الله تعالي عنهم وارضا هم اجمعين وجعلنا بهديهم متبعين والله اعلم و علمه اتم.(174)

يوولسم باب

د کوچنيانو ديني جذبــه

د اصحابو ؓ کوچنيانو اولادونو چي کومه ديني جذبه درلوده داپه حقيقت کي د دوی دمشرانو د ښې تربيې نتيجه وه. که چېري مور او پلار او نور دوستان د خپل اولاد د مينې د ضايع کيدلو پر ځای د دوی د ديني حالت پوښتنه کوي او ورته نصيحت کوي نو د دين کارونه به د دوی د اولادو په زړو کښې ځای ونيسي کله چي لوی سي دغه کارونه به د دوی عادت وګرځي بدبختانه چي مورږ د اولادو پر بدو کارو نو سترګي پټوو او که مو زيات د مينې جوش راسي نو په خوشاليږو که چيري د دين په کارو کښې سستوالی کوي نو مورږ خپل زړه ته تسلي ورکوو او وايو چي لوی سي په خپله به سم سي او حال داچي کوم عادتونه چي په کوچنيوالي کښې تخم کرلي وي هغه عادتونه پاخه سوي دي بيا نه ايستــه کيږي. تاسو غواړی چي د زوزو تخم وکرئ او بيا په حاصل کي غنم لاسته راوړئ دا خبره مشکله ده که تاسو غـواړئ چي په اولادو کښې مو ښه عادتونه پيدا سي او د دين په ټولو کارو کښې دي پوره پاملرنه وکړي نو

---

(174) ملـخص مـن الخميس والـزرقـانـي علـي المواهب والـتـلـقـيح والاصابـة واسد الـغـابـة

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسي پخپلو اولادو کښي د کوچني والي څخه د دين د اهتمام عادت جوړ کړئ، اصحابو چي به د کوچني والي څخه د خپلو اولادو نګراني کوله او ديني کارونه به يې په پابندی سره په ادا کول ، د حضرت عمر په خلافت کي يو سړی نيول سوی راوستل سو چي د روژې په مياشت کې يې شراب چيښلي وه او روژه يې نه وه نيولې حضرت عمر ورته وفرمايل: چي تبا او برباد سې زموږ کوچنيان لا روژې نيسي او ته روژه خورې.([175])

١- د کوچنيانو روژه نيول

ربيع بنت معوذ چي قصه يې د لسم باب په آخر کښي تېره سوه فرمايي: نبي يو ځلي اعلان وکړی چي نن د عاشورا ورځ ده ټوله روژه ونيسئ موږ به ددې څخه وروسته ټولو روژې نيولې په کوچنييانو به مو هم روژې نيولې کله چي به هغوي د لوږې څخه ژړل نو موږ به د پنبوو څخه د لوبو يوشی ورجوړ کړی او په هغه به مو د روژه مات تر وخته پوري مشغول ساتل.([176])

فايده: په ځينو حديثو کښي دا هم راغلي دي چي ښځو به و شيدو رودونکو ماشومانو ته شيدې نه ورکولې که څه هم د هغه وخت بدنونه ډېر توانا وه او د اوس خلک ډېر ناتوانه دي نو ځکه د هغه وخت خلکو او کوچنييانو تحمل درلودای سوا و دې ته هم کتل پکاردي چي د اوس خلک څومره تحمل لري او هغو څومره تحمل درلود يځکه تحمل ته کتل ضروري دي د تحمل په درلودلو کښي کمزوري کول يقيناًنامناسبه کار دئ.

(175) بخاري
(176) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د حضرت عائشې حديثونه او د آيت نازلېدل

حضرت عائشة د شپږو کالو په عمر د نبيﷺ په نکاح کښې راغله او د(۹) کالو په عمر په مدينه منوره کښې واده سوه دا مبارکه د (۱۸) کالو وه چې نبيﷺ ددې نړۍ څخه تشريف يووړی (۱۸) کاله عمر نو څه شي دئ دي په دومره لږ وخت کې د نبيﷺ څخه دومره زيات حديثونه ، ديني علمونه او ديني مسئلې رانقل کړيدي چې اندازه يې نسته .

مسروق فرمايي: ما لوي ـ لوي اصحابان وليدل چې د حضرت عائشې څخه به يې د مسئلو پوښتنه کوله .

عطاء فرمايي: دا مبارکه تر نارينوو په مسئلو باندي زياته باخبره او عالمه وه.

ابو موسي AA فرمايي: موږ ته چې به کوم علمي مشکل پيښ سو نو حل به يې د حضرت عائشې د لوري څخه رارسېدی.([177])

ددې مبارکې دوه زره دوه سوه لس(۲۲۱۰) حديثونه د حديثو په کتابو کښې موجود دي.([178])

دا مبارکه پخپله فرمايي: چې ما په مکة مکرمة کې په کوچنيوالي کښې لوبې کولې چې پر نبيﷺ باندې د سورت قمر لاندينی آيت نازل سو :

⬀☠➔♎←⑨⍼⇖⬀❑♦✍ ➔◘♦⇖☙○○⍾☙✁ ⬀✍♦✉

⇇✗⍼⬀ ❾❷♦✍❒📖♦❒ 🗐❻⍓♎⬃⑩❒📖 ➔◘♦⇖☙○○⍾☙✁♦❒

([179])

([177]) اصابة

([178]) تلقيح

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مبارکه تر اتو کالو پورې په مکة مکرمة کې پاته وه په دومره کم عمر کې یې دا د آیت په نازلېدو خبره وه او بیا یې یادول دا ددین سره په خاص محبت کیږي که نه نو اته کاله عمر نو څه شي دئ؟

٣- د حضرت عمیر AA په جهاد کښې د ګډون شوق

حضرت عمیر AA د ابي اللحم غلام و، کوچنی هلک وو پدغه وخت کې د جهاد شوق په لوی او کوچنی کښې و. حضرت عمیر AA د خیبر په جنګ کښې د ګډون غوښتنه وکړه دده سردارانو هم د نبيﷺ په حضور کښې دده سپارښت وکړی چې ودده ته په جنګ کښې د ګډون اجازه ورکړي نبيﷺ هم اجازه ورکړه او یوه توره یې ورپه غاړه کړه خو توره لو وه او دده قد کوچنی و توره پر مځکه ورسره ښکېدل پدغه وخت کښې ده د خیبر په جنګ کښې ګډون وکړی مګر ځرنګه چې دی کوچنی هم واو غلام هم و نو په مال د غنیمت کښې پوره ونډه ورنکړل سوه خو بیا هم د انعام په ډول یو څه سامان یې ورکړی.([180])

دده په ځبر مبارکانو ته دا معلومه وه چې په مال د غنیمت کښې زموږ پوره ونډه نسته خو ددې سره ـ سره به یې د نورو په واسطه و نبيﷺ ته سپارښت کاوه چې په جهاد کښې د ګډون اجازه ورکړي په همدې وجه داد دیني جذبې او د الله تعالیﷻ او دهغه دربښتني رسولﷺ پر وعدو باندې دتسلي پرته بل شی نسي کېدای.

۴- د حضرت عمیر AA د بدر په غزا کې په پټه د شرکت کوشش

([179]) سورة القمر الاية (٤٦) بخاري
([180]) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عمیربن ابي وقاص AA یو کم عمره صحابي و د اسلام په شروع کي یې اسلام راوړی و د مشهور اصحابي سعد بن ابي وقاص ورور و سعد AA فرمايي: چې ما خپل ورور عمير AA وليدئ چي د بدر دغزا دلښکر د روانېدو پر وخت پټ يوې خوا او بلي خواته کېدی چي څوک مي ونه ويني ما چي دا حال وليدی نو ورته حیران سوم او پوښتنه مي څني وکړه چي ولي پټ۔پټ ګرځې؟ده راته وويل: چې په دې وجه پوټيږم چي نبيﷺ مي ونه ويني او د کوچني خيال را باندي ونکړي او د جنګ څخه مي منع نکړي ، که يې وليدم بيا به زه نسم تلای او زه دا غوارم چي خامخا په دې جنګ کي ګډون وکړم. کېدلای سي چي اللهﷻ ماته په دې جنګ کي په يو ډول شهادت را نصيب کړي ، آخر چي کله لښکر را وړاندي سو نو ده ته چي کومه خطره وه هغه پېښه سوه او نبيﷺ دی مبارک د کم عمر په وجه وجنګ ته دتللو څخه منع کړی خو دشوق غلبه وه ددې تحمل يې نسوای کولای نو په ژړا سو نبيﷺ ته چي دده دشوق او دژړا حال معلوم سو نو اجازه يې ورکړه هيله يې پوره سوه او دوهمه ارزو يې هم پوره سوه په دغه غزا کي شهيد سو ، دده ورور سعد AA فرمايي: دده کوچنيوالي او دتورې د لوی والي له وجهي ما دده د توري و تسمې ته غوټې ورکولې چي پورته سي.([181])

۵- د وه انصاري هلکان او دابوجهل قتل

حضرت عبدالرحمن بن عوف AA د مشهورو او لويو اصحابانو څخه دئ ،دی مبارک فرمايي: چي زه د بدر په ميدان کي د جنګ کوونکو په قطار کي ولاړ وم ما وليدل چي راسته او

([181]) اصابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

چپه طرف ته مې دوه انصاري هلکان ولاړ دي ما فکر وکړی چې کاشکې زه د توانا خلګو په منځ کې ولاړ وای نو ښه به وای چې د اړتيا په وخت کې مو يو د بل سره مرسته کولای په دغه وخت کې يوه تر لاس ونيوم او راته وويل: کاکاجانه ! ته ابو جهل پېژنې ؟ ما ورته وويل: هو څه يې کوې؟ ده راته وويل چې زه خبر سوی يم چې ده رسول اللهﷺ ته ښکنځل کړي دي نو زما دې په هغه ذات قسم وي چې زما روح يې په قبضه کې دئ که زما سترګې پرده ومښتلې تر هغه به زه ځنې جلا نسم چې زه دی وژنم او يا دی ما وژنې. زه ددې هلک په سوال او جواب کې حيران وم چې هغه دوهم هلک پوښتنه راڅخه وکړه پداسې ډول لکه اول هلک چې راڅخه کړې وه ، نا ببره په دغه وخت کې ابو جهل راښکاره سو زما چې سترګې پرې ولګېدې نو دوی ته مې وويل: کوم څوک چې تاسو پکار و هغه دی روان دئ دوی چې وليدئ نو په ځغاسته ورغلل توري چلول يې پر شروع کړه تر داسې وخته پورې چې هغه يې را غوزار کړی.([182])

فايــــده: دغه دواړه هلکوان معاذ بن عمرو بن جموح او معاذ بن عفراؓ وه. معاذ بن عمرو ؓ فرمايي: ما د خلګو څخه اوريدلي وه چې ابو جهل هيڅوک نسي وژلای هغه په ډېر حفاظت کې اوسيږي دهغه وخت څخه زما دا خيال و چې دی به وژنم ، دغه دوه هلکوان پياده وه او ابوجهل سپور و ، عبدالرحمن بن عوف ؓ فرمايي: کله چې دغه دوه هلکان په ځغاسته وروړسېدل نو پر آس سپور باندې حمله ګرانه وه په همدې وجه يوه پر آس حمله وکړه او بل د ابو جهل پر پښه حمله وکړه چې په دغه حمله سره آس هم غوزار سو او ابوجهل هم غوزار سو پورته کېدای نسو په هغه ځای کې پروت و تاو تاو کېدی د معاذ بن عفراء ورور معوذ بن عفراء نور هم زخمي کړي چې ولاړ نسي خو مړ نسو ددې څخه وروسته عبدالله بن مسعود ؓ يې سر د بدن څخه ور جلا کړی.معاذ بن عمرو وايي ما چې کله د ابوجهل پر پښه حمله وکړه دده سره خپل

([182]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوی عکرمة ورسره و. زوی يې زما پر اوږه حمله وکړه زما لاس بيخي پرې سو خو يوازي په څرمن پيوندو.([183])

دی مبارک وايي: ما خپل په څرمن پيوند لاس تر شا واړوی او تولـه ورځ په دا بل لاس وجنګېدم کله چي زه د لاس څخه په تکليف سوم. نو هغه ځړېدلي لاس مي تر پښه لاندي کړی او راکش مي کړی لاس پري سو ومي غورځوی.([184])

۲- د حضرت رافع او حضرت ابن جندب رضي الله عنهما مقابله

دنبي ﷺ مبارک عادت داوو چي کله به لښکر دمديني څخه ووتی نودستي به يې لښکر معاينه کاوه د لښکر حال به يې ځان ته معلوماوه او اړتيا وي به يې ځانته معلومولې د لښکر اصلاح به يې کول کم عمره هلکان يې بېرته استول زيات هلکوان به په خپل شوق سره د غزا لپاره ووتل نبي ﷺ چي کله د احد غزا ته تشريف وړی نو د معاينې لپاره يې يو ځای لښکر ودراوه او کم عمره هلکان يې د کوچني والي په وجه بېرته استول چي پدغه هلکانو کښې دغه لاندي مبارکان وه. عبد الله بن عمر زيد بن ثابت، اسامه بن زيد، زيد بن ارقم، براء بن عازب، عمرو بن حزم، اسيد بن ظهير، عرابه بن اوس، ابوسعيد خدري، سمرة بن جندب او رافع بن خديج رضي الله عنهم ددوی عمرونه نژدې (۱۳) او (۱۴) کالـه وو کله چي دوی تـه د بيرتـه تللو امر وسو نو حضرت خديج رضي الله عنه و نبي ﷺ ته د خپل زوی رافع سپارښت وکړی او ورته وې ويل چي اې د الله ﷻ رسوله! زما دزوی غشي ويشتل ډېر ښه زده دي رافع چي د پلار دا خبره واورېدل دا جازي په شوق جګ جګ سو چي قدم يې اوږد معلوم سي نبي ﷺ اجازه ورکړه. سمرة بن جندب رضي الله عنه خپل

([183]) اسد الغابة
([184]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلندر مره بن سنان ته وويل چې نبي ﷺ رافع ته اجازه ورکړه او و ماته يې اجازه رانکړه حال دا چې زه پر رافع باندي غښتلي يم که چيري زما او د هغه مقابله وسي نو زه به هغه راچپه کړم نبي ﷺ ددوی دواړو مقابله وکړه ريښتيا هم سمرة رافع راچپه کړی پدې وجه نبي ﷺ سمرة ته هم اجازه ورکړه ددې څخه وروسته نورو کوچنيانو هم د اجازې هڅې وکړې په هغو کښي هم ځينو ته اجازه ورکړل سوه پدغه بهير کښي شپه سول نبي ﷺ د ټول لښکر د حفاظت انتظام وکړل سو او پنځوس کسه يې د ټول لښکر د حفاظت لپاره مقرر کړل بيا يې وفرمايل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ يو ملګرى ولاړ سو او وې ويل چې يا رسول الله !زه و دې کار ته تيار يم نبي ﷺ ورته وويل چې ستانوم څه شي دى؟ ده مبارک وويل ذکوان دئ نبي ﷺ وفرمايل: ښه دئ ته کښېنه بيا يې و فرمايل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ يو ملګرى ولاړ سووې ويل: يا رسول الله ﷺ زه و دې کارته تيار يم نبي ﷺ د نامه پوښتنه ځني وکړه ده ورته وويل چې زما نوم ابو سبع (دسبغ پلار) دئ نبي ﷺ ورته وفرمايل چې ښه دئ ته کښېنه ، نبي ﷺ دريم ځلي بيا پوښتنه وکړه چې زمونږ حفاظت به څوک کوي؟ بيا يو ملګرى ولاړ سو چې يا رسول الله ﷺ زه و دې کارته تيار يم نبي ﷺ د نامه پوښتنه ځني وکړه ده ورته وويل چې زما نوم ابن عبد القيس دئ نبي ﷺ ورته وفرمايل چې ښه دئ ته کښېنه لږ وخت وروسته نبي ﷺ و فرمايل هغه درې سره کسان دې راسي يو ملګرى د نبي ﷺ حضور ته راغلی نبي ﷺ ورته وفرمايل چې ستا هغه نور دوه ملګري څه سول؟ ده ورته وويل: اې د الله ﷺ رسوله ◄ !درې سره واره زه ولاړ سوی وم نبي ﷺ دعا ورته وکړه او د حفاظت امر يې ورته وکړی ده هم ټوله شپه د نبي ﷺ د خيمې حفاظت وکړی.([185])

فايــده: داد مبارکو اصحابانو شوق او جذبې وي ،کوچنيان وه که لويان وه داسي مست وه چې ځان قربان ول يې خپل هدف و همدا وجه وه چې تل به بريـاليتوب ددوی قدمونه ښکلول

185) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

رافع بن خديج د بدر په غذا کښې هم ځان وړاندي کړی وخو په هغه وخت کښې اجازه ورنکړل سول بيايې د احد په غزاء کښې ځان وړاندي کړی چي قصه يې اوس تېره سول ددې څخه وروسته په هره غزاء کښې يې ګډون کاوه د احد په غزاء کښې يو غشی دده پر سينه باندي ولګېدئ کله چي يې راکښې ټوله راوختي مګر يوه ټوکه يې دننه په بدن کښې پاته سول هغه پاته سوی ټوټې يې ديو زخم شکل اختيار کړی په آخر عمر کښې چي سپين ږير والي ته نژدې و دغه زخم تازه سو او د مرګ سبب يې وګرځېدئ (186)

٧- د حضرت زيد AA د قرآن په وجه وړاندي والی

حضرت زيد بن ثابت د هجرت په وخت کښې د يوولسو کالو وو او د شپږو کالو په عمر يتيم سوي دئ د بدر په غزاء کښې يې ځان راوړاندي کړی خو اجاز ورنه کړل سول بيا داچي د احد په غزاء کښې ووتی خو بيرته راواستول سو لکه اوس چي يې قصه تېره سوه ځينو ويلي دي: ځرنګه رافع بن خديج او سمرة بن جندب ته اجازه ورکړل سول په همدغه وجه ده ته هم اجازه ورکړل سول ددې څخه وروسته به په هره غزاء کښې شريک کېدئ دتبوک په جنګ کښې د بنو مالک قوم بيرغ د حضرت عمار پلاس کښې و ، نبي ﷺ د عمار AA څخه واخيست او حضرت زيد AA ته يې ورکړی عمار AA فکر وکړی چي ښايي زما څخه يو څه غلطي سوې وي او يا په يو څه وجه نبي ﷺ زما څخه خوابدی سوی وي نو پوښتنه يې وکړه چي اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! زما د څه شي شکايت تاسو ته دررسېدلی دئ؟ نبي ﷺ وفرمايل دا خبره نه ده بلکي زيد AA تر تا قرآن ډېر ويلی دئ قرآن ددې بيرغ په پورته کولو کښې مخکي کړی.(187)

---

(186) اسد الغابه
(187) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دنبي ﷺ عمومي عادت و چي په ديني ځانګړتيا وو کښبي به يې هغه چاته ترجيح ورکول چي د دين په اعمالو کي به تر نورو زيات و دلته که څه هم د جنګ موقع وه د قرآن د زيات ويلو مداخله نه وه پکښبي مګر بيا هم نبي ﷺ د بيرغ پورته کول و هغه چاته ورکړی چي قران يې زيات ويلي و په داسي ډيرو کارو کښبي نبي ﷺ د دين لحاظ کړی دئ آن تردې چي که به چيري اړتيا پېښه سوه چي څو مړي به په يوه قبر کي ښخ سي نو لو مړی به يې هغه څوک مخکي کاوه چي قرآن به يې ډېر لوستلی و لکه داحد په غزا کښبي چي داسي سوه.

٨-د حضرت ابو سعيد خدري ﷺ په کوچنيوالي کښبي د پلار وفات

ابو سعيد خدري ﷺ فرمايي: زه د ديارلسو کالو وم داحد په غزا کي رامخکي سوم خو نبي ﷺ اجازه را نه کړه بيا مي پلار سپارښت وکړی و نبي ﷺ ته يې وويل چي دی په قوت کي ښه دئ او هډونه يې هم غټ دي نبي ﷺ به و ماته پورته وکتل بيا به يې کښته وکتل لنډه دا چي ماته د کم عمری په وجه اجازه نه راکړل سوه زما پلار په دغه غزاء کښبي شريک سو او شهيد سو زما د پلار مال او داسي نور سامانونه هيڅ نه سوه پاته زه د نبي ﷺ حضور ته د سوال کولو په نيت ورغلم نبي ﷺ چي ماته وکتل راته وې ويل: څوک چي د الله ﷻ څخه صبر غواړي الله ﷻ و هغه ته صبر ورکوي، څوک چي د الله ﷻ څخه عفت او پاکوالی غواړي الله ﷻ و هغه ته پاک لمني او عفت ورکوي ، څوک چي د الله ﷻ څخه شتمني غواړي الله ﷻ شتمني ورکوي. ماچي د نبي ﷺ داخبري واورېدې بيا مي هيڅ ونه غوښتل په چوپه خوله بېرته راغلم. ددې څخه وروسته الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

وده تـه دومـره لویـه مرتبـه ورکـړه چې دده پـه خبـر کـم عمـره اصـحابان بـه بیـا پـه مشـکله پیـدا کیږي.(188)

فایده: دا څومره لوي همت دئ چې د پلار د شهادت د غم تر څنګ ډېر زیات محتاجه هم وخو دنبي ﷺ په یو عام نصیحت په چوپه خوله راولاړ سو ببرته ولاړی د خپل غم څرګندونه یې هیچاته نه وکړه. په اوس وخت کې لوی کسان دومره صبر کولای سي؟ رشتیا هم الله ﷻ د خپل رسول ﷺ د ملګرتیا لپاره داسې کسان غوره کړي وه چې رسول الله ﷺ د ملګرتیا اهل وه پـه همدې وجه نبي ﷺ فرمایي: الله ﷻ د ټولو انسانانو څخه زما اصحاب انتخاب کړي دي. دغه حدیث بـه ددې کتاب په آخر کې راسي.

۹- د حضرت سلمة بن اکوع ؓ په غابه کې ځغاسته

غابه د مدینې منورې څخه څلور پنځه میله د باندې یوه اباديوه پـه دغـه ځـای کـې دنبـي ﷺ یو څه اوښان څرېدل عبد الرحمان فزاري د کافرانو یوې ډلې سره مل دغـه اوښـان لـوټ کـړل او خرونکی(شپانه) یې وواژه دغه کسـان پـه سـلاوو سـمبال او پـر آسـونو سـپاره وه روان سـوه نـابېره حضرت سلمة بـن اکـوع ؓ د ځـان سره غشـي او لینـده اخسـتې دي دغابـة پـر لـور پیـاده روان دئ نابېره یې پر دوی سترګې ومښتې هلک وخو ډېر تیز و دده د ځغاستې تېزوالې ډېـر مشـهور و تـر داسې اندازې چې ده بـه عربـي آس لانـدې کـولای سـو او نیـولای بـه یـې سـو خـو آس دی نسـوای نیولای او نه یې لاندې کولای سوای هم دا ډول دی مبارک په غشي ویشتلو کې هم ډېر مشهور و دستي د مدینې پر یو غره باندې وخاتی او د لـوټ اعـلان یـې وکـړی پـه خپلـه یـې پـه غلـو پسـې و

---

(188) اصابـه - اسـتیعاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځغستل کله چې وررورسېدئ نو پر هغوېې داسي د غشو باران شروع کړی چي د هغو دا فکر سو چې دا یوه ډله ده خودی یو اځي و او پیاده و نو چي کله به یو چا آس پسي راګرځوی دی به د یوې درختي شاته پټ سو کله چي به هغه تیر سو نو ده به د شاد خوا څخه د غشي واری پر وکړی آس به یې زخمي سو سپور به فکر وکړی که ونه ګرځم آس به مي دحرکته ولویږي زه به ونیول سم نود مقامت پرته به بیرته ولاړی. حضرت سلمة ﷺ فرمایي چي پردغه ترتیب دوی ځغاسته ماپسي ځغستل تر داسي اندازې پوري چي دوی هغه ټول اوښان پرېښودل چي دوی لوټ کړي وه ددې څخه علاوه د پرش نیزې او د پرش پټوان هم ځني پاته سوه په دغه وخت کي عیینة بن حصن د یوې ډلي سره د غلو مرستي ته راورسېدئ او دوی ته هم دا معلومه وه چي زه یوازي یم نو ددوی ډله پیاوړي سوه نو څو کسان یو ځای په ماپسي راروان سوه زه پر یوه غره وختلم دوی مي هم راوغوښتل کله چي دوی رانژدې سوه نو په لوړ اواز مي ورته وویل چي یو اوري ودریږئ زما یوه خبره واورئ هغه دا چي تاسو ماپېژنئ چي زه څوک یم؟ هغو راته وویل: چي ته ځان راوښیه چي ته څوک یې؟ ده ورته وویل زه ابن الاکوع یم زما دي په هغه ذات قسم وي چي محمد ﷺ ته یې عزت ورکړی دئ که په تاسو کي یو څوک غواړي چي ما ونیسي نو نه مي سي نیولای او که زه په تاسو کي یو څوک نیول و غواړم نو نیولای یې سم دا چي دی په ځغاسته کي ډېر نوموتي و نو دا څه عجیبه خبره نه وه چي ده و هغو ته ویل ځکه اعرابي آس دده مقابله نسوای کولای. سلمة ﷺ فرمایي زما هدف دا و چي دوی ته خو مرسته راورسېده ګوندي ماته هم مرسته راورسیږي په همدې وجه مي دوی په خبرو اخته کول او ماهم دراتګ په وخت کي پر غره باندي اعلان کړی و لنډه دا چي زه په دغه خبرو اخته وم چي د مدینې و خواته مي د درختو په منځ کي په غور سره وکتل ومي لیدل چي زما د مرستي لپاره یو ډله راروانه ده په مخ کي یې اخرم اسدي ﷺ و دراتلو سره سم یې پر عبد الرحمان فزاري باندي حمله وکړه عبدالرحمان هم ده ته متوجه سو پر ده یې حمله وکړه ده مبارک د عبد الرحمان د آس پر پښو حمله وکړه پښې یې پرې سوې دی راغوزار سو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده بیا پر خرم اسدي ﷺ باندې حمله وکړه چې په دغه حمله سره اخرم اسد ﷺ شهید سو عبد الرحمان فزاري دستې دده پر آس سپور سو ابو قتاد ﷺ دستي پر عبد الرحمن فزاري حمله شروع کړه عبدالرحمن د ابو قتاد ﷺ دآس پر پښو باندې حمله وکړه ابو قتاد ﷺ غوزار سو دستي یې پر عبدالرحمن حمله وکړه پدغه حمله سره عبد الرحمن ووژل سو ابو قتاد ﷺ دستي پر هغه آس سپور سو چې عبد الرحمن د اخرم اسدي ﷺ څخه اخیستي و.(189)

فایده: ځینو د تاریخ کتابونو لیکلي دي چې حضرت سلمة ﷺ اخرم اسدي ﷺ د حملې کولو څخه منع کړی او ورته وې وویل چې یو لږ ساعت ودرېږه چې د مسلمانانو نور کسان هم راسي ده ورته وویل چې ماپرېږده چې شهید سم وایي چې په مسلمانانو کښې یوازې دی شهید سو او په کافرانو کښې ډېر کسان مړه سول ددې څخه وروسته د مسلمانانو یو لویه ډله راورسېدل او کافران وتښتېدل حضرت سلمة ﷺ نبي ﷺ ته خواست وکړی چې زما سره سل کسان را سره کړه چې په دوی پسې ولاړ سم نبي ﷺ ورته وفرمایل: چې هغه اوس خپلو ډلو (ځایونو) ته ورسېدل. د تاریخ د زیاتو کتابونو څخه معلومېږي چې پدغه وخت کښې د حضرت سلمة ﷺ عمر دولس یا دیارلس کاله و، نو ددولسو یا د دیارلسو کالو هلک چې پراسونو سپاره یوه لویه ډله ځغلوي او هغه داسې وار خطا کوي چې غلا کړی شیان پرېږدي او خپل سامانونه هم ځني پاتېږي دا د هغه د اخلاص برکت و چې الله ﷻ د اصحابانو ﷺ ډلې ته ورپه برخه کړی و.

۱۰- د بدر مقابله او د حضرت براء ﷺ شوق

(189) ابو داود

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بدر غزاء تر ټولو غزاوو بهترينه ده ځکه په دغه غزاء کښې مقابله ډېره سخته وه او مسلمانان ډېر لږ وه ټوله مسلمانان (۳۱۰) تنه وه يواځي درې آسان، شپږ يا نهه زغري، اته توري او (۷۰) اوښان ورسره وه پر يوه اوښ به څو څو کسان په وار سره سپرېدل ، کافران (۱۰۰۰) تنه وه (۱۰۰) آسان (۷۰۰) اوښان او د جنګ پوره سامان ورسره وو په همدې وجه کافران په ډېر ارامتيا د باجو او سندورو ويونکو ښځو سره ميدان ته راغلل پدې خوا کښې نبي ﷺ ډېر فکر من و ، ځکه مسلمانان ډېر په کمزوري حالت کښې وه نبي ﷺ چې ددواړو خواوو اندازه و لګول نو داسي دعايې وغوښتل : اې الله ﷻ دا مسلمانان پياده دي ته سپرلۍ ورکونکی يې ، دوی په بدن لوڅ دي ته جامه ورکونکی يې ، دوی اوږي دي ته مړه ونکی يې ، دوی ناداره دي ته غني کوونکی يې دنبي ﷺ دعا قبوله سوه سره ددې ټولو خبرو حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما او حضرت براء بن عازب رضي الله عنه دواړه په جنګ کښې د ګډون په شوق د کور څخه راروان سول نبي ﷺ دوی دواړه د کوچني والي له امله بېرته کورونو ته واستول.(190)

دغه دواړه مبارکان د احد په غزاء کښې هم بېرته واستول سوه لکه په لومړۍ قصه کښې چي ددوی بيان تير سو د احد غزا د بدر تر غزا يو کال وروسته وه نو د احد په غزا کي چي دوی په کوچنيانو کښې شمارل کېدل نو د بدر په غزاء کښې خو بيخي کوچنيان وه دا ددوی مبارکانو شوق و چي د کوچني والي څخه يې په زړو کښې شوق او جذبې حرکت کاوه او په هر جنګ کښې يې د ګډون او اجازې اخيستلو کوشش کاوه.

۱۱- د حضرت عبدالله رضي الله عنه بن عبد الله بن ابي د خپل پلار سره معامله

(190) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پنځم هجري کال کښې د بنو المصطلق مشهوره جګړه وسوه په دې کښې د يو انصاري اود يو مهاجر په خپل منځ کښې جنګ وسو دا ساده خبره وه خو آخر لويه سوه هر يوه د خپل قوم څخه کومک و غوښتی ددواړو لورو څخه يوه ـ يوه ډله پيدا سوه نژدې و چې د جنګ ميدان ګرم سوی وای خو ځينې خلک راغلل او صلحه يې وکړل عبدالله بن ابي د منافقانو سردار و او مشهور منافق اود مسلمانانو سخت دښمن وخو لکه څرنګه چې يې ځان په ښکاره مسلمان ښودئ په همدې وجهه يې د مسلمانانو سره په ښکاره مخالفت نه سوای کولای دا هم په دغه وخت کښې د منافقانو سره عامه معامله وه کله چې ده ته ددغه قصې خبر ورسېدئ نو ده دنبي ﷺ په اړه ډيرې بې ادبې خبرې وکړې او خپلو دوستانو ته يې وويل چې دا هر څه ستاسو دخپله لاسه دي تاسو دې خلکو ته په خپلو ښارو کې ځای ورکړی خپل مالونه مو ددوی سره په سم نمايي وويشل اوس هم که چيرې تاسو ددې خلکو مرسته پرېږدئ نودوی به ددې ځايه څخه تولـه ولاړ سي. دغه منافق زياته کړه چې په الله ﷻ دې مې قسم وي که چيرې مونږ مدينې ته ورسېدو نو موږ عزتمن به سره راټول سو او دا ذليل خلک به وباسو (مراد يې مهاجر مسلمانان) وه حضرت زيد بن ارقم رضي الله عنه دنوي عمر هلک وددغه منافق خبرې چې يې واورېدې نو د زغم پيالـه يې ډکه سوه منافق ته يې وويل زما دې په الله ﷻ قسم وي چې تـه ذليـل يې ځکه تاته خپـل قوم هم پـه سپکه سترګه ګوري او ته هيڅوک مرستيال نلرې حضرت محمد ﷺ عزتمن دئ الله ﷻ د هر لوري څخه عزت ورکړی دئ او په خپل قوم کښې هم عزتمن و عبد الله بن ابي ورته وويـل چې ښه دئ چوپ سه ما خوهسې ټوکې کولې حضرت زيد بن ارقم رضي الله عنه ولاړی و نبي ﷺ ته يې قصه وکړه حضرت عمر رضي الله عنه وويل چې يا رسول الله ﷺ ! ددې منافق سر دې ور پرې سي خو نبي ﷺ اجازه ورنه کړه عبدالله بن ابي چې خبر سو چې نبي ﷺ په قصه خبر سوی دئ نود رسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ددرواغو قسمونه يې ورته اخيستل چې ما ددې خبرو څخه يوه خبره هم نه ده کړې. زيد بن ارقم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ﷺ درواغ ويلي دي په دغه مجلس کي د انصارو هم يو څه کسان موجود وه هغو هم دده سپارښت وکړی او وي ويل چي عبد الله بن ابي د قوم سردار دئ لوی سړی شمېرل کيږي د يو کوچني هلک خبري دده په مقابل کښي د قبلېدو وړ ندي ممکنه ده چي په اورېدو کي څه غلطي ځني سوې وي او يا کوچنی سم نه وي پوه سوی نبي ﷺ دده عذر قبول کړی حضرت زيد ﷺ چي کله خبر سو چي عبد الله بن ابي ددرواغو په قسمونو سره ځان رېښتني ثابت کړی دئ او زه يې درواغجن ثابت کړی يم نو زيد ﷺ د شرمه څخه د باندي وتل پرېښودل او د شرمه څخه د نبي ﷺ و حضور ته نه راتلی تر داسي وخته پوري چي سورة منافقون نازل سو د منافقانو احوال پکښي وه د زيد ﷺ رېښتينوالی پکښي ثابت سو او د عبد الله بن ابي ددرواغو قسمونه پکښي ښکاره سوه د حضرت زيد ﷺ عزت د مخالفو او منافقو خلکو په وړاندي زيات سو او د عبد الله بن ابي قصه هم و ټولو ته ښکاره سوه کله چي مديني ته نژدې راغله نو د عبد الله بن ابي يو زوی و درېدئ او پلار ته يې وويل تر هغه وخته پوري دي د مديني منورې و ښار ته نه پرېږدم تر څو چي ددې اقرار ونکړې چي زه ذليل يم او محمد ﷺ عزتمن دئ پلار يې ډېر حيران سو چي دغه زوی خو به ټول عمر زما عزت او درنښت کاوه او نيک ژوند به يې راسره کاوه خو د نبي ﷺ په مقابله کښي درېدای نه سوای مجبوره سو اقرار يې وکړئ او وي ويل چي قسم مي دي په الله ﷻ وي چي زه ذليل يم او محمد ﷺ عزتمن دئ تر دې اقرار وروسته و مديني ته داخل سو.([191])

۱۲- د حضرت جابر ﷺ په حمراء الاسد کښي ګډون

([191]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانان چې کله د احد د غزا څخه فارغه سوه او مدينې ته ورسېدل نو د جنګ او سفر له و جهې څخه ډېر ستړي او ستومانه وه خو مدينې ته درسېدو سره سم د ابوسفيان له لوري څخه خبر راورسېدی چې ابو سفيان په حمراء الاسد نومي ځای کښې د بيا جګړې لپاره تياري نيولې ده ابو سفيان دخپلو ملګرو سره مشوره کړې وه او ورته ويلي يې وه چې مسلمانان په احد کښې ماته و خوړه بايد موږ دا غنيمت و ګڼو بيا معلومه نده چې داسې موقع په لاس راسي او که يا؟ په همدې وجه دنبي ﷺ د قتلولو ورو سته (نعوذ باالله) بيرته تلل پکار دي نو دوی د مشورې وروسته بېرته راوګرځېدل وجنګ ته تيار سول نبي ﷺ اعلان وکړی چې هغه کسان دي ودې جنګ ته زما سره ولاړ سي چې د احد په غزاء کښې زمونږ سره راسره وه ددوهمې حملې لپاره تلل پکار دي که څه هم داحد په غزاء کښې ګډون کوونکي مسلمانان ډېر ستړي وه بياهم ټوله مسلمانان ددوهمې حملې لپاره تيار سوه. لکه څرنګه چې نبي ﷺ امر کړی و چې يوازې دې هغه کسان راسره ولاړ سي چې د احد په غزاء کښې يې ګډون کړی و په همدې وجه نور خلګ پاته سوه او د احد شريکان تيارسوه يوازې حضرت جابر ﷺ و حضرت محمد ﷺ ته خواست وکړی چې يا رسول الله ◄ ! زه د احد په غزا کښې شريکېدم خو پلار مې اجازه رانکړه او راته وې ويل چې ستا اووه خوندې دي بل نارينه په کور کې نسته نو په ما او تا کې ديوه پاته کيدل ضروري دي نو پلار مې پخپله دتلو اراده وکړه او زه پاته سوم هغه داحد په غزا کښې شهيدسو اوس ماته اجازه راکړه چې ستا سو سره ولاړ سم نبي ﷺ اجازه ورکړه د حضرت جابر ﷺ پرته بل هيڅوک د هغو کسانو څخه په دغه سفر کې موجود نه و چې د احد په غزاء کې يې ګډون نه وکړي.(192)

فايده: د حضرت جابر ﷺ دغه مينه او محبت دجهاد سره څومره دهمت او غيرت قابل دئ چې پلار يې اوس شهيد سوی دئ ډير قرضونه يې پر ذمه پاته دي هغه هم د يهوديانو وه او

(192) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

يهوديانو د خلګو سره ډېره سخته معامله کول دده سره يې بيا بيخي سخته معامله کول ددې ځخه علاوه دده اووه خوندې وې دهغوی د ګوزارې فکر و او پلار يې ددوی په وجهه داحد اجازه هم نه وه ورکړې خو دده شوق پردې ټولو ستونزو باندې برلاسی سو او د جهاد اجازه يې ترلاسه کړه.

۱۳- د حضرت ابن زبير ﷺ دروم په جنګ کښې بهادري

په سنه ۲۲ هـ کښې د حضرت عثمانAA په خپل خلافت کښې چې کله دمصر د حاکم عمر بن عاصAA پر ځای عبد الله بن ابي سرحAA و ټاکی نو دی مبارک دروم د جنګ لپاره د شل زره کسيزه لښکر سره راووتی د روميانو لښکر دوه سوه زرو ته نژدې و ډېر سخت جنګ و سو د روميانو امير جرجير اعلان وکړی چې هر څوک چې عبد الله بن ابي سرح ووژني زه به و هغه ته خپله لور په نکاح ورکوم او سل زره اشرفۍ به انعام ورکوم په دې اعلان سره ځيني مسلمانان فکر من سول عبد الله بن زبير ﷺ چې خبرسو نو وې ويل داد فکر او تشويش خبره نده مونږ به هم اعلان وکړو چې څوک جرجير ووژني دهغه لور به دده ته په نکاح ورکوو ، يو لک اشرفۍ به انعام ورکړو او ددې سره سره به يې د هغه ښار امير هم جوړ کړو لنډه داچې تر ډېره وخته پورې جګړه وسوه حضرت عبد الله بن زبير ﷺ جرجير وليدئ چې د ټوله لښکر وروسته روان دئ او لښکر ځنې مخته سوی دئ پر ده باندې دوممينځيانو د طاؤوس په وزرو سايه کول عبد الله بن زبير ﷺ په پټه د خپل لښکر ځخه جلا سو او پر هغه يې حمله وکړه دده دراتګ پر وخت هغه دا فکر کاوه چې کېدلای سي هغه د يوروغي او جوړې پيغام د ځان سره راوړی وي خو دی برابر ور ورسېدی حمله يې پرې وکړه سر يې ځنې پرې کړی بيا يې په نيزه پيودلی راوړی او ټول خلګ ورته حيران سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: حضرت عبدالله بن زبیر ﷺ تنکی ځوان و تر هجرت وروسته په مهاجرینو کې لومړي کوچنی دی وو چې پیدا سو دده په پیدائش سره مسلمانان ډېر خوشحاله سوه ځکه تر یوه کاله پوري د هیڅ مهاجر په کور کي کوچنی نه و پیدا سوی او یهودیانو به دا ویل چې مونږ په دغه مهاجرو باندي جادو کړی دئ چي ددوی په کور کښې هلک نه سي پیدا د نبي ﷺ د کوچنیانو سره بیعت کول عادت نه و خو د عبد الله بن زبیر ﷺ سره یې داوو کالو په عمر بیعت وکړی ددغه جنګ په وخت کښې دده عمر ځلوریشت یا پنځه ویشت کاله و خو په دوه لکه فوځ ورننوتل او د پاچا سر ورپرې کول دا څه اسانه خبره نه ده.

۱۴– د حضرت عمرو بن سلمه ﷺ د کفر په حالت کښې د قرانکریم یادول

عمرو بن سلمه ﷺ فرمايي چي مونږ دمدینې په لاره کښې یو ځای اوسېدو چي تلونکي او راتلونکي به زمونږ د ځاهوبي څخه تېرېدل کوم خلک چي به د مدینې څخه راتلل مونږ به د هغو څخه د حال او احوال پوښتنه کول او دا به مو ورته ویل چي هغه صاحب څنګه دئ چي د نبوت د عوه یې کړېده هغو به راته ویل چي هغه وايي پر ماباندي د الله ﷻ وحي نازلیږي چي دغه ـ دغه ایاتونه دي دی وايي زه کم عمره هلک وم دوی چي به کوم ایاتونه ماته بیانول مابه یادول زما تر مسلمانېدو مخکي ډېر قرانکریم یادو. د عربو ټولو خلګو د مسلمانېدو لپاره د مکې و خلګو ته انتظار کاوه کله چي مکه فتحه سوه نو هره ډله د مسلمانېدو لپاره حاضره سوه زما پلار هم د یو څو سړو سره د خپل قوم په استازیتوب د نبي ﷺ وحضور ته ورغلی نبي ﷺ زما و پلار ته د شریعت احکام و ښودل لمونځ یې ورزده کړی او په جماعت سره یې دلمانځه کولو طریقه وروښوده او ورته وې فرمایل چي د کوم چاچي په تاسو کښې ډېر قرآن شریف په یادوي هغه کس د جماعت ورکولو لپاره بهتر دئ څرنګه چي ما د اسلام مخکي ډېر ایاتونه یاد کړي وه نو زه تر ټولو زیات د قرآن شریف حافظ وم نو ټولو خلګو زما لټه وکړه اوزه یې امام جوړ کړم په دغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېي زما عمر شپږ يا اووه کاله و کله چې به څه ګڼه ياد جنازې موقع راغله نو زه بـه يـې امـام جوړ کړم.(193)

فايده: دا ددين و لوري ته د طبعي ميلان او رغبت اغيز و چې په دومره لږ عمر کې د مسلمانېدو پرته يې د قران شريف ډيره برخه يادوه پاته داخبره سوه چې په کوچنی پسې لمونځ کېدلای سي که يا؟ ددې په جواب کې بايد ووايو چې د کوچنی په امامت کې اختلاف سته ځيني يې جائز بولي هيڅ شک نه پکښې کوي ، او ځيني يې جائز نه بولي هغوی ددې سوال په جواب کې وايي چې نبي ﷺ دوی ته امر کړی و چې په تاسو کې دې د قران زيات حافظ امام سي درسول الله ﷺ مطلب کوچنی نه و(دا ددوی پر خپل سر کار و چې کوچنی يې امام و ټاکی).

۱۵ د حضرت ابن عباس رضي الله عنهما دخپل غلام په پښو کښې بېړی اچول

د حضرت عبد الله بن عباس رضي الله عنهما غلام عکرمة رحمه الله دمشهورو علماؤ څخه دئ ، دی وايي چې زما آقا عبد الله بن عباس رضي الله عنهما به و ماته قرانکريم، احاديث او شرعي احکام لوسته نو زما په پښـو کښېي به يې زولنې اچولې وې چې زه يـوې خـوا او بلې خواتـه ولاړ نسـم ده مبـارک و ماتـه قـران شريف او احاديث ښوده.(194)

فايده: که څه هم دتګ او راتګ په وخت کښېي خو هم زده کړه کېده خوکوم ثوک چې د زده کړې په وخت کښېي سيل او دبازار ميلې کوي دغه کس بېکاره خپل عمر ضايع کوي يعني علم لاسته نه سي راوړلای هم ددغه شی اغېزه وه چې د غلام عکرمة څخه حضرت عکرمة رحمه الله جوړ سو

(193) بخاري و ابـو داود

(194) بخاري ، ابـن سعد

(c) ketabton.com: The Digital Library

او بحرالامة ، حبر الامة په القابو سره ياد سويدئ قتادﷺ وايي چي په ټولو تابعينو کښي څلور لوی عالمان دي چي په هغو کښي يو عکرمة دی.

۱۲- د حضرت ابن عباس په کوچنيوالي کښي قران شريف يادول

پخپله حضرت ابن عباس فرمايي چي زما څخه د تفسير پوښتنه کوئ ما په کوچنيوالي کښي قران شريف ياد کړی دئ په بل حديث کښي راغلي دي چي ما دلسو کالو په عمر اخري منزل ويلی و.(195)

فايده: د هغه زماني يادول داسي نه و لکه داوس زماني چي د پرديو ژبو د ښښتنانو يادول دي بلکي هغو چي به څه ياداوه په پوره تفسير سره به يي يادوی پدي وجه حضرت عبد الله بن عباس د تفسير لوی امام دئ د کوچنيوالي يادول ډېر محفوظ وي. د تفسير حديثونه چي څومره دعبد الله بن عباس څخه نقل سوي دي د بل چا څخه نه دي نقل سوی عبد الله بن مسعود فرمايي: د قران شريف بهترين مفسر عبد الله بن عباس دی ابو عبدالرحمن فرمايي: کوم اصحابانو چي به مونږ ته قران شريف راښودئ هغوی فرمايي چي اصحابو به د نبي ﷺ څخه لس آياتونه زده کړل وروسته به يي تر هغه پوري نور اياتونه نه زده کول تر څو چي ددغه لسو اياتونو برابر علم او عمل په لاس نه وای ورغلی.(196)

(195) بخاري ، فتح
(196) منتخب کنز

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: عبد الله بن عباس‎ﷺ‎ د ديارلس کالو و چي نبي ﷺ وفات سو په دومره لږ عمر کښې دی مبارک د تفسير او حديث هغه درجې ته ورسېدئ چي د تفسير امام سو او لوی ، لوی اصحابانو به دده څخه د تفسير پوښتنه کول دا ښکاره کرامت دئ او د عبرت خبره ده دا دنبي ﷺ ددعا برکت و ځکه نبي ﷺ يو وخت استنجا ته تشريف يووړی عبد الله بن عباس‎ﷺ‎ داوبو لوښی ورډک کړی نبي ﷺ دغه خدمت خوښ سو او دعايې ورته وکړه چي الله ﷻ دي تاته فهم او هوښياري په دين کي درکړي او په قرانکريم کي دي الله‎ﷻ‎ تاته پوهه درکړي ددې څخه وروسته يو وخت نبي ﷺ نفل کول ده هم نيت وکړی په نبي ﷺ پسي ودرېدئ نبي ﷺ راکش کړی او خپل څنګ ته يې ودراوی ځکه که مقتدي يو سړی وي نو دامام و څنګ ته برابر دربدل پکار دي نبي ﷺ چي پر لمانځه ودرېدئ دی بېرته لږ شاته سو کله چي نبي ﷺ د لمانځه څخه فارغه سو نو پوښتنه يې ځني وکړه چي ولې شاته سوې ده ورته وويل چي ته دا الله ﷻ رسول يې زه څنګه ستا سره برابر ودرېږم نبي ﷺ ده ته د علم د زياتوالي دعا وکړه.(197)

۱۷- د حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص‎ﷺ‎ په کوچني والي کي د احاديثو يادول

حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص‎ﷺ‎ د هغو زاهدانو اصحابانو څخه دئ چي په يوه ورځ يې قران شريف ختماوی او ټوله شپه به په عبادت مشغول و او دورځي به يې ټول عمر روژه وه نبي ﷺ به ددومره زيات تکليفونو ايستلو څخه منع کاوی او ورته فرمايل به يې چي په داسي حالت کي به دي بدن ډېر کمزوری سي ټوله شپه ويښ يې سترګي به دي خرابي سي د بدن هم پر تا حق دئ، د اولادو هم پر تا حق دئ او د ميلمنو هم پر تا حق دئ ،دی مبارک وايي چي ما به هره ورځ قرانکريم ختماوی نبي ﷺ راته وويل چي په ټوله مياشت کښې يو قرانکريم ختموه ما ورته

---

(197) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل اې د الله رسوله ! ماته اجازه راکړه چې د خپلې ځوانۍ څخه ګټه واخلم نبي ﷺ ورته ووېل نبه دئ په شلو ورځو کې يې ختموه ماورته وويل يا رسول الله ﷺ! داډېر کم تلاوت دئ ماته اجازه راکړه چې د ځوانۍ څخه ګټه واخلم اخر داچې په درو ورځو کښې يې د يو ختم اجازه راکړه دده مبارک عادت داو چې د نبي ﷺ ارشادات يې ليکل چې په ياد يې پاته سي دده سره دنبي ﷺ د حديثونو يو مجموعه ليکل سوې پرته وه چې د الصادقه نوم يې پر ايښی و دی وايي ما چې به هرحديث دنبي ﷺ څخه اورېدئ هغه به مې ليکی خلګو زه منعه کړم چې نبي ﷺ خو انسان دئ کله په غصه کې وي، کله د خوابدتيا په وخت کې وي يو څه فرمايي او کله د خوشحالۍ په وخت کې چاته بل څه فرمايي ته په هر حالت کې هر څه ليکې نو ما ليکل پرېښوده يو ځلي مې نبي ﷺ ته ددغي خبري بيان وکړی نبي ﷺ راته وويل چې ليکه يې زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما روح دده په قدرت کې دئ دده دخولې څخه چې کوم شی وزي ددرد په حالت کې وي که د خوشحالۍ په حالت کې وي د حق نه پرته نه وزي.([198])

فايده: حضرت عبد الله بن عمرو سره ددې چې په عبادت او صفوف کښې بې ساري شمېرل کېږي بيا هم ابوهريرة فرمايي چې په اصحابو کښې تر ما زيات دحديثو روايت کوونکی نسته ماسوا د عبد الله بن عمرو څخه چې هغه به ليکل او ما نه ليکل ددې څخه معلومېږي چې د عبد الله بن عمرو روايتونه تر ابوهريرة ډېر دي که څه هم زمونږ په زمانه کښې د ابو هريرة روايتونه دده تر روايتو زيات په لاس راغلي دي چې يو شمېر لاملونه لري خو په هغه وخت کې دده ددومره زيات عبادت ترڅنګ دده حديثونه زيات موجود دي.

۱۸- د حضرت زيد بن ثابت قران شريف يادول

([198]) مسند احمد و ابن سعد

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت زيد بن ثابت ﷺ په جليل القدر اصحابانو ﷺ کښې دئ چې په خپل وخت کښې لوی عالم او لوی مفتي ګڼل کېږي په ځانګړي ډول د ميراث په علم کښې زيات ماهر و و يل کيږي چې په مدينه منوره کښې دی مبارک په فتوا ، قضا ، ميراث او قرائت کښې په لوړو کسانو کښې ګڼل کېدئ کله چې نبي ﷺ هجرت وکړی مديني منورې ته يې تشريف راوړی پدغه وخت کښې دی کم عمره هلک وچې عمر يې يوولس کاله و په همدې وجه ده ته په لومړنيو جګړو کښې لکه د بدر او داسي نورو کې د ګډون اجازه ورنکړه سول د هجرت پنځه کاله مخکې د شپږو کالو په عمر يتيم سو نبي ﷺ چې تر هجرت وروسته مديني منورې ته ورسېدئ خلګ د نبي ﷺ حضور ته ورتلل او خپل هلکان يې د برکت حاصلولو لپاره د ځان سره راوستل. زيد ﷺ حضورته وروړاندې سو يو چاورته وويل چې داد انصارو د کور يو هلک دئ ستاسو تر راتګ يې مخکې اوولس سورتونه پياد کړی دي. نبي ﷺ د امتحان لپاره ماته د ويلو امر وکړی ماسورت ق ورته وو ايه نبي ﷺ زما لوستل خوښ کړل. نبي ﷺ چې به يهوديانو ته کوم خطونه لېږل هغه به يې په يهوديانو ليکل يو ځلي نبي ﷺ وماته امر وکړی چې زه د يهوديانو په ليکلو باور نلرم داسي نه چې غلط يې وليکي ته د يهوديانو ژبه زده کړه (ما هم داسي وکړه) ددې ځخه وروسته چې به هغوی ته کوم خط تلی ما به ليکی او ديهوديانو له خوا څخه به چې کوم خط راتلی ما به وايه په يو بل حديث کښې راغلي دي چې نبي ﷺ ارشاد و فرمايه چې ماته ځينو خلګو په سرياني ژبه خطونه ليکلي دي پدې وجه يې ماته د سرياني ژبې دزده کولو امر وکړی ما په اوولسو ورځو کښې سرياني ژبه زده کړه.([199])

([199]) فتح ـــ اصابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹- د حضرت حسن ﷺ په کوچني والي کښې علمي بوختيا

د سيد السادات حضرت حسن ﷺ پيدا يښت دزياتو علماؤ دوينا سره سم په سنه ۳ هـ کال کې دروژې په مياشت کښې سوی دئ په همدې اعتبار دده عمر دنبي ﷺ دد وفات په وخت کښې اووه کاله او څو مياشتې و. اووه کاله به څه عمر وي؟ چې پدې کم عمر کښې يې علمي کمال حاصل کړی خو ددې سره دده مبارک څخه څو حديثونه نقل سوي دي ابو الحوراء ﷺ د حضرت حسن ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې تاته د نبي ﷺ څه خبره ياد ده ، ده ورته وويل: هوه زه د نبي ﷺ سره پر لاره روان وم پر لارې دخيرات د خرما وو يوه کوټه پرته وه ما ددغو خرماوو څخه يو خرما پورته کړه او په خوله کښې مې واچول نبي ﷺ ماته وفرمايل: کخ، کخ (توکه توکه) او زما د خولې څخه يې راوايستل او راته وې ويل چې مونږ د خيرات مال نه خورو. دی مبارک زياتوي چې ما پنځه واړه لمونځونه درسول الله ﷺ څخه زده کړي دي.(200)

حضرت حسن ﷺ فرمايي: نبي ﷺ ماته د وترو لپاره دا دعا ښودلې ده:

اللهم اهدني فيمن هديت و عافني فيمن عافيت و تولني فيمن توليت و بارک لي فيما اعطيت و قني شر ماقضيت فانک تقضي ولا يقضي عليک انه لايذل من واليت تبارکت ربنا و تعاليت.

ژباړه اې الله ﷻ! ماته د هغه چاڅخه هدايت وکړې چې تا هدايت ورته کړی دئ او صحت راکړې ماته په هغه خلکو کې چې صحت دې ورکړی دئ ته زما سرپرست (متولي) جوړ سې لکه څرنګه چې د نورو سرپرست يې، کوم څه چې تاماته راکړي دي په هغو کې برکت واچوې او څه چې دي زما په تقدير کې ليکلي دي د هغو د بدی څخه مې وساتې څه فيصلې چې ته وکړې هغه

---

(200) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيږي او ستا په خلاف څوک فيصله نسي کولای د کوم چا چي ته مرسته وکړې هغه هيڅوک نسي ذليله کولای ستا ذات برکت والا دئ.

حضرت حسن AA فرمايي: ما د رسول اللهﷺ څخه اوريدلي دي چي څوک د سهار لمونځ وکړي پر هغه ځای باندي ترلمر ختلو پوري کښيني اللهﷻ به يې د دوزخ د اور څخه خلاص کړي.

حضرت حسن AA ځوځوانه پرپښو باندي کړي دي او فرمايل يې چي ما ته پردې خبره شرم راځي چي زه مړ سم د اللهﷻ سره يو ځای سم او زه دي د هغه وکور ته پرپښو باندي نه يم ورغلی.دی مبارک ډيرصبرناک و په مسند احمد کي دده ذکر په زيات شمېر روايتو کي سوی دئ. د تلقيح ليکوال هم دئ په هغه اصحابانو ﷺ کي ذکر کړی دئ چي د يارلس حديثونه ځني نقل سوی دي. او که اله به څه عمر وي ده مبارک په دومره لږ عمر کي دومره علم لاسته راوړی دئ دا د حافظې کمال دئ او د شوق نهايي نقطه ده. افسوس چي زموږ خلګ تر اوو کالو پوري خپل زوی ته د دين معمولي خبره هم نه ښيي.

۲۰ـ د حضرت حسين AA په کوچني والي کي علمي بوختيا

سيد السادات حضرت حسين AA ترخپل ورور حضرت حسن AA يو کال کشر و په همدې وجه دده مبارک عمر د رسول اللهﷺ دوفات په وخت کي نور هم کم و يعني شپږ کاله او څو مياشتي و د شپږو کالو کوچنی به څه د دين خبري وساتي ؟ خو دده دومره کوچني والي سره بيا هم دده روايتونه د حديثو په کتابو کي را نقل سوي دي او محدثينو په هغه اصحابانو کي شمېرلی دي چي اته حديثونه ځني را نقل سوي وي. حضرت حسين AA فرمايي: ما د رسول اللهﷺ څخه اوريدلي دي کوم مسلمان نارينه او يا ښځي ته چي کوم غم ورسيږي ډير وخت وروسته ورپه ياد سي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وواييِ: انا لله وانا اليه راجعون.(يعني دغم په وخت خو يې ويلي وي ډير وخت وروسته چي ورپه يادسي بيا يې هم وواييِ) دغه کس ته الله ﷻ دومره ثواب ورکوي لکه دغم په وخت کي چي يې ورکوي.داهم دنبيﷺ څخه روايت دئ چي فرمايي: زمامت چي په کښتۍ کي سپريږي داآيت دي وواييِ : ☐⌫⇔○⚘⚐✆ ✂✍★ ✋⌧♑⬂❷☐☐♑⌧✍

❻■○⚘⚑☹⊀ الله ﷻ به يې دغرقېدو څخه وساتي .حضرت حسين ﷺ پنځويشت حجونه پرپښو کړي دي . لمونځونه به يې هم زيات کول اوروژې به يې هم زياتي نيولي .په خيرات اوددين په هرکار کي يې زياته هڅه کول .ربيعة ﷺ فرمايي : ماد حسينؓ څخه پوښتنه وکړه چي دنبيﷺ بله کومه خبره ستا ياد ده ؟ ده مبارک راته وويل: هو زه يوه ورځ پر يو کلکين باندي وختم هلته خرماوي پرتي وي مايوه دانه راواخيسته په خوله مي کړه نبيﷺ راته وفرمايل: وې غورځوه موږ دخيرات خوړلو څخه منعه يو . حضرت حسين ﷺ درسول اللهﷺ څخه روايت کوي چي نبيﷺ فرمايي: دسړي داسلام ښه والی دادئ چي بې کاره کارونه پريږدي.(201)

ددې څخه پرته نور روايتونه هم دده مبارک څخه سوي دي.

فايده: ددې ډول څخه داصحابانوؓ څخه ډيري واقعاتي رانقل سوی دي چي دوی مبارکانو په کوچني والي کي درسول اللهﷺ څخه نقل کړي وي محمود بن الربيع ﷺ يوصحابي دئ چي دنبيﷺ په وفات کي دده عمر پنځه کاله و دی مبارک فرمايي: زه به تول عمر داخبره هېره نه کړم چي نبيﷺ زموږ کورته راغلی زموږ په کور کي يو څاه و ددې څاه د اوبو څخه يې يوه لپه اوبه زما پر مخ واچولي.(202)

---

(201) اسد الغابة ، استيعاب .

(202) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورې خپل کوچني اولادونه په بې ځايه خبرو کي اخته کړي دي دد درواغو قصې ورته کوو (چي څني خلګ ورته نکلونه وايي)او په بې ځايه شيانو مو ماغزه ور خراب کړي دي که چيري مورې د سپېڅلو انسانانو قصې پيدا کړو او خپلو ماشومانو ته يې وکړو او يا ددې پر ځای چي ماشومانو ته د پيريانو ، دېبانو او داسي نورو شيانو قصې کوو او زړونه يې ورو ېروو بايد زړونه يې د الله ﷻ په عذاب سره ور وربېږدو دوی ته به په دنيا کښې په کار ورسي او په اخرت کي به خامخا ګټه ورته وکړي د کوچني والي په وخت کي حافظه ډېره زوروره وي او د کوچني والي د وخت شی هيڅکله نه هيرېږي په داسي وخت کښي که چيري قرانکريم حفظ کړي نو نه به څه تکليف ورته وي او نه به يې وخت لګيږي ماد خپل پلار صاحب څخه (الله ﷻ دي يې پر قبر باندي نور واوروي) ډېر واري او رېدلي دي اودخپل کور د سپين سرو ښځو څخه مي هم اورېدلي دي چي زما پلار صاحب چي کله د تي څخه پري سو نو يورېع يې (د سپاري څلورمه برخه) يې په يادوه او د اوو کالو په عمر کښي يې ټول قرآن په ياد سو او زما پلار زما د نيکه په پته د فارسي ډيري برخي لکه بوستان، سکندر نامه او داسي نور شيان ويلي وه زما پلار ويل چي ماته به پلار د قرانکريم دختمېدو وروسته ويل چي اوس نو دورځي يو قران ختموه او نور ټوله ورځ رخصتي کوه نو زه به دده د امر مطابق دسهار تر لمانځه وروسته د کور پر بام باندي کښېناستم په شپږو يا اوو ساعتو کي به مي ټوله قرانکريم ختم کړی د غرمي ډوډی به مي وخوړه وروسته به مي د خپلي خوښی سره سم فارسي ويل تر شپږو مياشتو پوري مي پرله پسي دا عادت و هره ورځ به مي يو قرآنکريم ختماوی وروسته به مي نور سبقان ويل داهم د اوو کالو په عمر څه معمولي خبره نه ده. ددغه زيات تلاوت فايده داوه چي دده څخه قرآنکريم نه هېرېدئ او نه ځني ګډوډېدئ څرنګه چي ددوی ظاهري ګوزاره دکتابونو په تجارت وه اود کُتب خاني ډېر کارونه يې په خپل لاس سره کول نو هيڅکله داسي نه ده پېښه سوي چي دوي دي په لاس کار کاوه او په خپله خوله دي يې تلاوت نه وي کړي .کله کله به دوی ته د مدرسې څخه جلا درس ويل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدئ دا درې کارونه به یې په یوه وخت سرته رسول د تعلیم ډول داسې نه و کوم ډول چې په عمومي توګه په مدرسو کښې دئ چې زیات پشار پر استاز وي بلکې دخاصو طالبانو سره طریقه داسې وه چې شاګرد به عبارت وایی ترجمه به یې کول مطلب به یې بیانوی که به چیرې هغه مطلب صحیح و نو استاذ دمخکې تللو امر ورته کاوی که به یې غلطي پکښې وکړه نو که به دغه غلطي ته دتهدید اړتیا وه شاګرد به یې تهدید کړی او که به د ښودلو وه وروه به یې ښودله داد پخوا قصه نه ده بلکې دهمدې پیړۍ واقعه ده په همدې وجه داخبره د منلو وړ نه ده چې د اصحابانو ﷺ په ډول طاقتونه اوس نسته.

دولسم باب

دنبي ﷺ سره د محبت قصې

که څه هم کومې قصې چې مې تر اوسه پورې رانقل کړی دي هغه ټول دنبي ﷺ سره د محبت قصې دي چې ددوی مبارکانو د عاشقانه ژوند سبب و د ځان، مال، ژوند ، مرګ، هیڅ پروا به یې نه کول ددې څخه علاوه دمحبت قصې هیڅ شی نه دي داد هغو حالتونو څخه یو حالت دئ چې تر الفاظو او عبارتونو پورته دئ محبت یو داسې شی دئ چې په زړه کې ځای ونیسي نو محبوب لره پر هرشی غلبه ورکوي نه بیا د ننګ او ناموس پرو الري او نه د عزت او شرافت پروا لري. الله ﷻ دي پخپله مهربانۍ او دخپل محبوب په برکت سره خپل اود خپل رسول محبت را نصیب کي (که داسي وسي) نو په هر عبادت کښې خوند دئ او ددین په هر تکلیف کښې هوسایي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حضرت ابوبکر صدیق ﷜ د اسلام اعلان او تکلیف

د اسلام په پیل کښي چي به څوک مسلمان سو نو تر خپله وسه به یې اسلام پټ ساتی نبي ﷺ به هم نوموړي کس د اسلام و پټولو ته هڅاوی چي د کافرانو دخوا کوم تکلیف ور ونه رسیږي کله چي د مسلمانانو شمېر (۳۹) نفرو ته ورسېدئ نو ابو بکر ﷜ د اسلام د ښکاره کولو لپاره خواست وکړی چي په ښکاره ډول تبلیغ وکړل سي نبي ﷺ اول ځل انکار وکړی خود ابو بکر صدیق ﷜ په ډېر ټینګار یې دده غوښتنه قبوله کړه د اسلام د ښکاره کولو اجازه یې ورکړه دوی ټول مبارکان د کعبې مسجد ته ولاړه حضرت ابو بکر صدیق ﷜ د تبلیغ خطبه ورته شورع کړه داپه اسلام کښي تر ټولو لومړی خطبه وه چي ده مبارک وویل په دغه ورځ سید الشهداء حضرت حمزه ﷜ د نبي ﷺ اکا هم اسلام راوړی او تر دغه ورځي دري ورځي وروسته حضرت عمر ﷜ په اسلام مشرف سو خطبه چي شروع سول د څلورو طرفونو څخه کافرانو او مشرکانو پر مسلمانانو چپاو راوړی حضرت ابو بکر صدیق ﷜ سره ددې چي په مکة مکرمه کښي دده عزت او درنښت منل سوی و خو کافرانو دومره وواهه چي مخ مبارک یې د وینو ډک سو پزه او غوږونه یې ټوله په وینو رنګ سول اونه پېژندل کېده په سوکانو او لغتو یې وواهه او سربېره پکښي وغورځېده څه چي یې نسوای کولای هغه یې ورسره وکړل ابوبکر صدیق ﷜ بې هوښه سو دده مبارک خپل قوم بنو تمیم خبر سول او ددغه ځای څخه یې پورته کړی رایې وړی او ټولو خلګو ته دایقنیي وه چي ابوبکر صدیق ﷜ ددې حیواني حملې څخه ژوندی نسي پاتېدلای بنو تمیم مسجد ته راغلل او اعلان یې وکړی چي کچیري ابوبکر ﷜ ددې ووهلو څخه مړ سو نو موږ به یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بدله کښې عتبة بن ربیعة ووژنو عتبة د حضرت ابوبکر صدیق ﷺ په وهلو کښې زیات
دبدبختیو اظهار کړی و تر ماښام پورې ابوبکر صدیق ﷺ بې هوښه و دوی چې به هر څه ورته
وویل هغه به خبرې نه کولې ماښام دوی ډیر ږغونه ورته وکړه ددې لپاره چې خبرې وکړې ده
مبارک هم خبره وکړه خو خبره یې داوه چې د محمد ﷺ څه حال دئ هغو ورته وویل چې دهغه د
لاسه دومره غم درته پیښ سو تو له ورځ د مرګ په خوله کښې وې ته یې لاپوښتنه کوې ټوله ورځ
دې دمرګ او ژوند درک نه و معلوم اخر چې څه ساه در پکښې پاته ده هغه دې هم د نبي ﷺ خبرې
وکړې خلګ ولاړ سوه ده مور ام خیر ته یې وویل چې ده ته د خوړلو او څیښلو لپاره یو شی برابر
کړه موریې هم یو شی برابر کړی راېې وړی اوده ته یې په خوړلو ټینګار وکړی خو دده مبارک هغه
یوه خبره وه چې د نبي ﷺ څه حال دئ پر هغه څه تېر سول؟ دده مبارک مور ورته وویل زه خو په
هغه نه یم خبره ده ورته وویل چې دحضرت عمر AA خور ام جمیل ته ورسه او دده مبارک
پوښتنه ځني وکړه هغې غریبې د خپل زوی د مظلومانه او پریشانه حالت د غوښتنې د پوره
کولو لپاره و ام جمیل ته ورغله. او د نبي ﷺ دحال پوښتنه یې ځني وکړه هغې هم د عامو
مسلمانانو په څیر خپل اسلام پټ ساتلی و ودې ته یې وویل چې زه هیڅ څوک نه پېژنم او محمد
ﷺ څوک دئ؟ ستا د زوی ابوبکر ﷺ په حال خبره سوم ډېره خوا بدې سوم کچیرې ته وایې
ستاسره به ولاړه سمه او ستاد زوی حال به ووینم د ام خیر ورسره خوښه سوه دواړې یو ځای
راغلې او د ابوبکر ﷺ حال یې ولیدئ ام جمیل چې ورته وکتل د توان څخه یې ووتل بې
اختیاره په ژړا سوه چې دې بدعملو پر څه حال باندې کړی دئ الله ﷻ دې دوی ته خپله سزا
ورکړې حضرت ابوبکر صدیق ﷺ ددې څخه پوښتنه وکړه چې نبي ﷺ پرڅه حال دئ؟ ام جمیل
دابو بکر د مور و طرف ته اشاره وکړه چې دایې اورې ابوبکر ﷺ ورته وویل ددې څخه مه وېرېږه
ام جمیل ورته وویل چې رسول الله ﷺ بیخي جوړ او روغ دئ ابوبکر صدیق ﷺ پوښتنه ځني
وکړه چې اوس چیرې دئ ام جمیل ورته وویل چې دارقم په کور کښې دئ ابوبکر ﷺ و فرمایل

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي زما دي په الله ﷻ قسم وي چي تر هغه وخته پوري به هيڅ خوړل او څيښل ونه کړم ترڅو رسول ﷺ ونه وينم . دده مبارک مور بيا پدې وجه ناارامه وه چي دی يو څه خوراک او څيښاک وکړي ترڅو يو څه توانايي يې په بدن کي پيدا سي ځکه کافرانو ټوک ، ټوک کړی و.دبلي خوا دده مبارک قسم کوی چي زه به تر هغه وخته پوري خوراک ونه کړم چي نبي ﷺ ونه وينم په همدې وجه موريې انتظار وکړی چي دخلګو تلل او راتلل بند سي بيايې د رسول اللهﷺ د ليدلو لپاره بوزي پدې وجه چي څوک يې ونه ويني او تکليف وررونه رسوي کله چي دشپې ډيره برخه تېره سوه نو ابوبکر ﷺ يې دارقم کور ته بوتی کله چي ابوبکر ﷺ وروړسېدئ درسول ﷺ په غاړه کي يې لاس ور واچوی او رسو ل الله ﷺ دده په غاړه کي لاس واچوی دواړه په ژړا سول ټول مسلمانان هم په ژړا سول ځکه چي د حضرت ابوبکر صديق ﷺ حال د ليدلو نه و ددې څخه وروسته ابوبکر صديق ﷺ خواست وکړی چي دا زما مور ده تاسو ددې لپاره د هدايت دعاء وکړی او دې ته د اسلام بلنه ورکړی نبي ﷺ اول دعاء ورته وکړه او وروسته يې اسلام ته و هڅول دا مبارکه په دغه وخت کي مسلمانه سول.(203)

فايده: د عيش او عشرت او د خوشحالي په وخت د ميني او محبت دعوه کوونکي ډېر دي خو عشق او محبت هغه دی چي د تکليف او غم په وخت کښي هم پاته وي.

۲-د حضرت عمر ﷺ دنبي ﷺ پر وفات باندي غم

حضرت عمر ﷺ د بې ساري زړورتيا او قوت سره ـ سره چي نن څلوارلس پيړی وروسته يې هم زړورتيا مشهوره ده او ددې سره چي د اسلام ښکاره کېدل هم دده د اسلام راوړلو سره

(203) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسو د مسلمانېدو وروسته يې خپل اسلام په پټه ساتل نه خوښوی دده مبارک د نبي ﷺ سره دمحبت يو کوچنی نومونه داده چې کله نبي ﷺ وفات سو نو دده د زغم څخه خبره ووته حيرانی واخيستی ، توره يې په لاس کي واخيستل ودرېدئ او وې ويل: که هر چا وويل چې نبي ﷺ وفات سوی دئ زه به دهغه سر ورپرې کړم نبي ﷺ د خپل رب و لوري ته تشريف وړی دئ لکه موسی ؑ چې طور غره ته تشريف وړی و ډېر ژر به راسي او د هغه خلګو لاسونه او پښې به پرې کړم چې دنبي ﷺ د وفات غلطي اوازې خپروي حضرت عثمان ؓ تر دوهمي ورځي پوري ګونګی و هيڅ يې دخولې نه راوتل ګرځېدئ را ګرځېدئ خبري يې نه سوای کولای حضرت علي ؓ چوپ ناست و بدن يې حرکت نه کاوه يوازې ابوبکر ؓ و چې د غره په څېر ولاړو او ټول غمونه يې وزغمل چې درسول الله ﷺ سره يې اوس د محبت قصه تېره سوه پدغه وخت کي يې په ډېره آرامتيا سره تشريف راوړی اول يې دنبي ﷺ تندی مچ کړی وروسته د باندي راووتی حضرت عمر ؓ ته يې وويل کښېنه وروسته يې خطبه وويل چې مطلب يې داسي و: کوم چا چې د نبي ﷺ عبادت کاوه هغه دې پوه سي چې نبي ﷺ وفات سو څوک چې دالله ﷻ عبادت کوي هغه دې پوه سي چې الله ﷻ ژوندی دئ او تل به وي وروسته يې د قرانکريم دغه مبارک آيات تر پايه پوري ووايه: ([204])

⇕💣■🖫⌧⌘ ⇕⑨⬧🕭 ➢✌❑←ᏹ◆❻ ⬝⬧ℜ✆ ➘⑨⚫☺◻⧫➔👍 ⬧👌◆❑

✗🕯⇦ℜ✉⬧▫❑🕮 🗐 ⇖✍←ᏹ❾❷☎⬧✂ ⬧🕮ℜ✂⬀⌨⬧🕭 ♊⬧👌

✂❼■✍⧫⇖ ⬃☹⬈⬇⬀⌛■🖫⬧✆☼✂ •✍⬧☞➔🕭 ⬃❑❑🕮 ✿☠❑👌

🗐❼■✍⧫⇖ ⬄🖫ℜ🖫⬧✆☪⧫③ ♊⧫👌◆❑ 🗐 ⬀☠⬈🗏ℜ⌛🕔⬧✆⇕⇖❑🕮

🗏 ॐ★⬂⓿⌧⅄ ⅄✎✂ ▪❸⮈➢⧫③ ♊■🖫⬧▫ ⬧❍⬂⓿⧫⌛⮰✆⧫⇖

[204] خميس

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦×⇦❖❷⮰⌛🕔◉⌖☏👓✂ ✦✎👓✂ ❽❖❽⇳➶◆⓿⌂☙◆❐
(205) ⮰⮯⍉⍉⮳

ژباړه: محمد ﷺ صرف پیغمبر دئ.(خدای خو نه دئ چي مرګ او فنا نه پرې راځي).
کچیري محمد ﷺ وفات یا شهید سي نو تاسو بېرته له دینه څخه اوړئ؟ او که څوک له دین څخه واوړي هغه ته هیڅ تاوان نسي رسولای (یواځي خپل ځان ته تاوان رسوي) او الله ﷻ به شکرګذاره خلګو ته ژر بدله ورکړي.(206)

فایده: څرنګه چي الله ﷻ د حضرت ابوبکر ﷺ څخه د خلافت مهم کار اخیستی او دده شان هم پدغه وخت کي مناسب و په همدې وجه دده سره پدغه وخت کي دومره زغم موجود و چي د بل چاسره موجود نه و او دده مبارک ته چي د ښخېدلو او میراث څومره مسئلې معلومي وې بل چاته نوې معلومي د نبي ﷺ د ښخېدو په ځای کي اختلاف سو ځینو وویل چي په مکه کي یې ښخوو ځینو وویل چي په مدینه منوره کي یې ښخوو او ځینو ویل چي په بیت المقدس کښي یې ښخو خو حضرت ابوبکر صدیق ﷺ وویل چي ماد نبي ﷺ څخه اوریدلي دي: پر کوم ځای چي پیغمبر وفات سي پر هغه ځای به یې قبر وي پر کوم ځاي چي دنبي ﷺ وفات سوی دئ پر هغه ځای دي قبر وکښل سي بیا یې و فرمایل: چي مادنبي ﷺ څخه اوریدلي دي چي د نبي ﷺ وارث هیڅوک نسي جوړېدلای کوم مال چي ځیني پاته سي هغه به خیراتیږي بیا یې وفرمایل: مادنبي ﷺ څخه اوریدلي دي چي څوک د مسلمانانو د حکومت سرپست سي او بیا په بې پروایۍ سره بل څوک امیر جوړ کړي پرده دي لعنت وي بل خبره داده چي نبي ﷺ فرمایلي دي چي قریش د امرا او سلطنت مسئول او سرپرست دي. اوداسي......

(205) سورة آل عمران الاية (١٤٤)
(206) بیان القران

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

3- د يوې ښځې د نبي ﷺ د خبر په وجه بې ارامه کېدل

د احد په غزا کې چې مسلمانانو ته تکليفونه ورسېدل او ډېر مسلمانان شهيدان سوه د غه دردونکې خبر چې مدينې منورې ته ورسېدئ نو يوه ښځه لا لهانده د حالاتو د معلوم ولو لپاره دکوره څخه راووتل راغله د خلګو يوه ډله ولاړه وه دې په بې قرارۍ سره پوښتنه څنې وکړه چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو په جواب کې ورته وويل: چې ستا پلار شهيد سوی دئ دې انا لله وويل بيا يې په بې قرارۍ سره پوښتنه وکړه چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو ورته وويل چې ستا خاوند شهيد سو بل چا د زوی د شهادت ورته وويل بل چا بيا د ورور د شهادت خبر ورکړی چې دا ټول شهيدان سوی دي خو دې د نبي ﷺ پوښتنه کول چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ خلګو ورته وويل چې په خير او خيريت کور ته راغلی د دې زړه ډاډ نه کاوی او وې ويل چې چيري دئ؟ خلګو ورته وويل چې په هغه ډله کې دئ دا په خپله ولاړه د رسول الله ﷺ په ليدلو يې خپلې سترګې يخې کړې د رسول الله ﷺ په ليدو يې وويل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستا د ليدو وروسته ماته هر غم کمزوری او پر هيڅ دئ په يوه روايت کې راغلي دئ چې دې نبي ﷺ تر جامو ونيوئ او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! چې تاسو ژوندی او سلامت ياست نو ماته د هيڅ مرګ پروا نسته.(207)

فايده: د دې ډول څخه ډېرې قصې راغلي دي په همدې وجه د مؤرخينو د نوموړې ښحې په نومونو کښې اختلاف دئ خو صحيح خبره داده چې قصې د څو ښځو څخه پېښې سوی دي.

۴- په حديبيه کې د ابو بکر صديق رضي الله عنه او مغيرة رضي الله عنه کار او د عامو اصحابو رضي الله عنهم طريقه

(207) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديبې مشهور جنګ په سنه ۲ هـ کې د میانې په میاشت کې سوی دئ. کله چې نبي ﷺ د اصحابانو د يوې لوې ډلې سره د عمرې اراده وکړه د مکې کافران چې خبر سوه نو په خپل منځ کې يې مشوره وکړه چې مسلمانان دې د مکې څخه منعه سي د دغه لپاره يې لويه تياري وکړه او د خپلې مرستې لپاره يې د دباندې څخه هم خلک راوغوښتل او يو لوې جماعت يې د مقابلې لپاره تيار کړی نبي ﷺ يو صحابي و ذوالحليفة نومې ځای ته د حال معلومولو لپاره واستوی (هغه صحابي چې بېرته راغلی) د نبي ﷺ سره يې په عسفان کې وليدل او نبي ﷺ ته يې وويل چې د مکې خلګو د مقابلې لپاره لويه تياري نيولې ده او زيات شمېر خلک يې د دباندې څخه هم راغوښتي دي نبي ﷺ د خپلو اصحابانو سره مشوره وکړه چې اوس څه کول پکار دي؟ يوه لويه لاره داده چې کوم خلګ چې دوی د دباندې څخه راغوښتي دي د هغو پر لورو حمله وسي هغه چې خبر سي نو بېرته به خپلو کورونو ته ولاړسي بله لار داده چې برابر پر ورسو. حضرت ابوبکر صديق ﷺ وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! موږ خو د بيت الله شريف د زيارت په اراده روان سوی يو د جنګ خو مو هيڅ اراده نه وه موږ به ځو که چيرې دوی مخته راغلل موږ يې منعه کړو مقابله به وکړو که نه نو ځو به نبي ﷺ دا خبره خوښه کړه او مخکې روان سو کله چې حديبې ته ورسېدل نو بديل بن ورقا خزاعي د يوې ډلې سره نبي ﷺ ته راغلی دا خبره يې ورته وکړه چې کافران تاسو هيڅکله د مکې دا خلېدو ته نه پرېږدي د جنګ لپاره يې لويه تياري نيولې ده نبي ﷺ ورته وويل چې موږ خو بيخي د جنګ په اراده نه يو راغلي زموږ مقصد عمره کول دي قريشو ته خو هره ورځ جنګونو ډېر تاوانونه رسولي دي ځانونه يې بيخي هلاک کړي دي که ددوی خوښه وي چې روغه جوړه وکړي زه روغي جوړې ته تيار يم زما او ددوی تر منځ به ژمنه وي چې زه ددوی سره جنګ نه کوم او که دوی زما سره جنګ نه کوي مادي نوروته پرېږدي او که دوی په هيڅ شي نه راضي کيږي نو زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما روح يې په قبضه کې دئ چې تر هغه وخته به ورسره جنګيږم چې اسلام غالب سي او يا زما سر پرې سي. بديل ورته وويل: ډېر ښه دئ زه به ستا

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیغام هغو ته ورسوم ، دی ولاړی هغو ته یې پیغام ورساوه خو هغه راضي نه سوه. په همدې ترتیب دد واړو لورو څخه د تګ او راتګ لړۍ جاري وه چې یو وار پکښې عروة بن مسعود ثقفي د کافرانو له لوري څخه راغلی چې په دغه وخت کې لا مسلمان سوی نه و وروسته بیا مسلمان سو ده هم د بدیل په څېر د نبيﷺ سره خبرې وکړې او ورته وې ویل: اې محمد ﷺ ! که ته ټول عرب له منځه وړل غواړې دا خوشوني نه ده ځکه تر او سه ستا مخکې داسې یو څوک نه دی پیدا سوی چې دغه کار یې کړی وي یعني ټول عرب دې یې لمنځه وړي وي او که چېرې دوهم حالت سي یعني عرب پر تاسو برلاسي سي نو کوم کسان چې ستا سره دي هغه زه د شریفو خلګو ډله نه وینم ټول به درڅخه ولاړ سي تا به یوازې پرېږدي ابو بکرﷺ په دغه ځای کې ولاړ و دا خبره یې و نه زغمل دستي یې ورته وویل: د خپل خدای (لات) د بولو ځای و ځټې ایا موږ به وتښتو ؟او نبيﷺ به یوازې پرېږدو ؟ عروة پوښتنه وکړه چې دا څوک دئ؟ نبي ◄ ورته وویل: دا ابوبکر AA دئ عروة ورته وویل: ستا یو زوړ احسان پر ما پروت دئ هغه احسان ادا سو او که دې هغه احسان نه وای نو خامخا به مې ددې ښکنځلو جواب درکړی وای ددې خبرو د کولو څخه وروسته بیا د نبيﷺ سره په خبرو کولو مشغول سو ده د عربو ددود سره سم د نبيﷺ وږیرې مبارکې ته لاس وروړی ځکه دغه کار دوی د خواهش کولو پرمهال کاوه اصحابوﷺ دغه کار نسو زغملای نو د عروة وراره مغیرة بن شعبة AA په دغه ځای کې ولاړ و خود یې پر سر وه د توري په متې یې خپل اکا (عروة) وواهه چې لاس دې لیرې ساته (یعني د نبيﷺ وږیرې مبارکې ته لاس مه وروړه) عروة پوښتنه وکړه چې دا څوک دئ؟ نبيﷺ ورته وویل: دا مغیرة AA دئ عروة ورته وویل: اې غداره ! ستا غدارې تر اوسه پورې زغمم ستا زما سره دا وفا ده ؟(مغیرة د اسلام مخکې څو کافران وژلي وه عروة یې دیت ورکړی و په دغه ځای کې یې و هغه کار ته اشاره وه) لنډه دا چې عروة د نبيﷺ سره خبرې کولې او پټ۔پټ به یې د سترګو تر بیخو د اصحابانوﷺ حال هم معلوماوه کله چې بېرته و کافرانو ته ولاړی هغو ته یې وویل: اې قریشو ! زه د ډېرو پاچهانو دربارو ته تللی یم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دقيصر، نجاشي او دکسرى دربارونه مې ليدلي دي او د هغوى اداب مې ليدلي دي قسم په الله ﷻ که ماد يو پاچا سره د خپلو ملګرو دومره محبت ليدلى دئ لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چې دده سره دئ کله چې دى لاني توکي دوى يې چابک په لاس را واخلي پر مخ او بدن يې موږي کوم امر چې دى وکړي د پوره کولو لپاره يې تولهو ځغلي کله چې هغه اودس کوي نو د اوداسه د اوبو لپاره لاسونه ورته نيسي يو ښاخکى او به مځکي ته نه پرېږدي کوم يوه ته که ښاخکى ور ونه رسيږي نو دهغه بل يوه لوند لاس راکش کړي پر خپل مخ يې وموږي که د محمد ◄ په مخکي دوى خبري کوي نو په لوړ اوازيې نه کوي دادب له وجهي دهٔ ته لوړ نه ګوري که د هغه د سر يادږيري وينته ولويږي نو دبرکت لپاره يې پورته کوي مځکي ته يې نه پريږدي لنډه دا چې ما دهيچا دومره محبت دخپل مشر سره نه دئ ليدلى لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چې دده سره دئ. وروسته نبي ﷺ عثمان ؓ د قاصد په ډول مکې ته واستوى ځکه يو خو دى مسلمان و او بل دده په مکة کي ډير عزت و په همدې وجه دده په وړاندې ډيره ويره نه وه چې خلګ دې تاوان وروړسوي. نو ځکه يې دى د قاصد لپاره غوره و بلل سو. دهٔ مبارک تشريف يووړى. مسلمانانو ارمان وکړى چې دى خو لابنه سو مکې ته ولاړى ښه په خوند به طوافونه وکړي نبي ﷺ وفرمايل: زما اميد نسته چې هغه دې زما پرته طواف وکړي. کله چې عثمان ؓ مکې ته داخل سو نو ابان بن سعيد په خپله پناه کي واخيستى اورته وې ويل: چې ولاړ سه هر چيري چې ځې هيڅوک ستا منعه نسي کولاى عثمان ؓ هم شاوخوا وګرځېدئ د ابو سفيان او د قريشو د سردارانو سره يې وليدل د نبي ﷺ پيغام يې ورو رساوه کله چې ببرته راتلى نو دمکې خلګو ورته وويل: چې اوس راغلي يې ونيسه طواف وکړه دهٔ مبارک په جواب کي ورته وويل عجيبه ده چې رسول الله ﷺ به منعه کړل سوى وي او زه به طواف کوم دا هيڅکله نه سي کېدلاى کافران دده پر دې خبره په غصه سوه دى يې بندي کړى او مسلمانانو ته يې حال ورواستوى چې عثمان شهيد

(c) ketabton.com: The Digital Library

سو نبي ﷺ چي دا خبر واوريدئ دا صحابانو ﷺ څخه يي تر آخري سلګۍ پوري د جنګېدو ژمنه واخيسته کافران چي د مسلمانانو پدي بيعت (ژمنه) خبر سوه دستي يي عثمان ﷺ ايله کړی.(208)

فايده: په دي قصه کي د ابوبکر AA وينا او دمغيرة ﷺ وهل، د اصحابانو ﷺ عامه تګ لاره چي عروة په ډېر ځير وليده هم دا ډول د عثمان ﷺ د طواف څخه انکار، هره قصه داسي ده چي د نبي ﷺ سره د بي اندازي ميني خبر ورکوي. دغه بيعت (ژمني) ته بيعت الشجر وايي په قرانکريم هم ددې بيعت بيان راغلی دئ چي الله ﷻ په سورة فتح کي فرمايي:

⮰♊♦⇱ ✦✐✍✁ ☙♉⬀▩◆❻ ⇳⑨⬩☽⍓➸ ✉

☙①♦☼❑⇱➔⌀③✍♦✍⇱③ ⬂❶⌀☽ ☙▫✓⌀☪⌀✍⬃⬩⇦☺⬂➸✍✁

❼⌀✗ ✍♦✌ ⌘☠⌀◧⌺➔⬩▫ ℘❑♦❷⌺✗⊙⌖➸✍✁ ✽●⬂♦❒✌

⬩◘◆☪⑩⬁▤○○➸✍✁ ♦✌♦❽☼❒✌⬩▫ ⬀☠℘&℘▯❑➔◧➔♫

✍✡⌛③▩❷⬩♫ ✍☯⬩⬃✍⬩▫⬀☠⇦♑♦⌛◷❒⚐❒🕮♦❒ ⬀☠℘&⬀❸■◧♦⇱

(209) ⮰➩⌀⮵

پورتنی آيات به د ترجمي سره ژر په خاتمه کي راسي انشا الله.

۵- د حضرت ابن زبير AA وينه چيښل

نبي ﷺ يو ځلي ښکرونه ولګول او کومه وينه چي راووتل ابن زبير AA ته يي ورکړل چي دا يو سه يو ځای يي ښخه کړه ده مبارک هغه وينه را واخيستل خپله يي و چيښل او راغلی نبي ﷺ ته يي وويل چي وينه مي ښخه کړه نبي ﷺ ورته وويل: چيري دي ښخه کړه؟ ده مبارک ورته وويل چي

(208) خميس
(209) سورة الفتح الاية (١٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

و مي چيښل. نبيﷺ ورته وويل: کوم بدن ته چي زما وينه ورسيږي هغه بدن اور ددوزخ نسي مسحه کولای خو د خلګو څخه تا ته هلاکت دئ ستا څخه و خلګو ته هلاکت دئ.(210)

فايده: د نبيﷺ لوي او کوچني اودس مات تول پاک دئ په دې کي هيڅ مشکل نسته د نبيﷺ ددې ارشاد څخه مطلب دادی چي د خلګو څخه تا ته هلاکت دی ستا څخه و خلګو ته هلاکت دئ علماؤ ليکلي دي چي و امارت او سلطنت ته اشاره ده خو (ځيني بيا اختلاف کوي) کله چي عبد الله بن زبيرؓ پيدا سو هغه وخت هم نبيﷺ ودې طرفته اشاره کړې وه او ورته ويلي يې وه چي ستا يو پسه د چرمونبانو په منځ کي دئ داسي چرمونبان دي چي کالي به يې اغوستي وي وروسته د يزيد او عبدالملک مشهور جنګ د ابن زبيرؓ سره وسو او په هغه کي هم شهيد سو.

٦- د حضرت مالک بن سنانؓ وينه چيښل

داحد په غزاء کي چي د نبيﷺ په مخ اويا سر مبارک د خود دوې کړۍ ننوتې نو د يوې خوا حضرت ابو بکرؓ وروځغستل او د بلي خوا ابو عبيدهؓ وروځغستل او په غاښو يې د کړيو را ايستل شروع کړه لومړۍ ابو عبيده يوه کړۍ په غاښ راوايستل دوهم غاښ يې مات سو. ددې دوو کړيو په راوتو سره د نبيﷺ د پاک بدن څخه وينه راووته د حضرت ابو سعيد خدريؓ پلار مالک بن سنانؓ دغه وينه په خپلو شونډانو و څښل او وې رودل وينه يې تېره کړه. نبيﷺ و فرمايل: د کوم بدن سره چي زما وينه يو ځای سي هغه بدن د دوزخ اور نه سي مسحه کولای.(211)

٧- د حضرت زيد بن حارثةؓ و خپل پلار ته انکار

(210) خميس
(211) قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت زید بن حارثﷺ د کفر په وخت کي د خپلي مور سره داناو کورته تلی چي قافله یې بنو قیس و شکول او وي لوټل چي زیدﷺ هم پکښې و دی یې غلام کړي د مکې په بازار کي یې خرڅ کړی. حکیم بن حزام د خپلي عمة خدیجې لپاره رانیوی د خدیجې چي کله د نبيﷺ سره نکاح وسوه نو خدیجې زید د نبيﷺ په خدمت کي وړاندي کړی. د زید پلار د خپل زوی په بیلتون ډېر غمګین و. ځکه طبعي خبره ده چي پلار د اولاد سره مینه لري. د زید پلار به د خپل زوی په جلاوالي کي ژړل او اشعار به یې ویل یوې خوا او بلي خواته به ګرځېدئ چي د شعرونو لنډه ترجمه یې داده: زه د زید په یاد کي ژاړم نه یم خبر چي هغه ژوندی دئ چي امید یې وکړم او که مرګی ختم کړی دئ په الله ﷻ قسم کوم چي دا هم نه ده راته معلومه چي اې زیده! ته پستي مځکي هلاک کړي یې او که د غره مځکي هلاک کړي یې. ارمان چي ماته معلومه وای چي ته بیرته راځي که یا زما په ټول عمر کي لوی ارمان دادئ چي ته بېرته راسي اې زیده! چي لمر راخیږي هم ته رایادېږې او چي باران کیږي نو هم ستا یاد ما ځوروي او کله چي بادونه چلیږي نو هم ستا یاد تازه کوي. های افسوسه زما غم او فکر ځومره اوږد سو زه به دده په لټه او تلاش کي په ټوله دنیا د ګرځېدو لپاره د اوښ چابکي په کار واچوم پر ټوله دنیا د ګرځېدو څخه به نه سم ستړی اوښ که ستړی سي خو زه نه ستړی کېږم خپل ټول ژوند به په دې کښې تېروم که ماته مرګ راسي نو ډېر به ښه وي ځکه مرګ هر شی فنا کوي که څه هم هر څوک هر څومره امیدونه لري خو زه به د خپلوانو څخه فلانکي فلانکي ، آل اولاد ته وصیت وکړم چي په دغه ډول په زید پسي تلاش وکړي. لنډه دا چي ده به په ژړا ژړا کي دا اشعارو ویل او تلاش به یې کاوه ناڅاپه دده د قوم څو کسان حج ته ولاړل[212] هلته یې زید و پېژندئ او خپل د پلار حالت یې ورته بیان کړی

[212] (تر اسلام مخکي کافرانو هم دحج یوډول دود درلودی چي لوخ به يې پر مکه مکرمة باندي طواف کاوه او چک چکي به

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلار شعرونه يې ورته وويل او د هغه د بيلتون قصه يې ورته وكړه. حضرت زيد ﷺ وهغو ته دري شعرونه پـه لاس وركړل چي مطلب يې داسي و. زه پـه خير او خيرت كي يم زه د ډېرو سخيانو خلكو په غلامي كي يم زما لخوا هيڅ فكر مه كوئ. هغه كسان چي ولاړل د زيد و پلار تـه يې د زيد د خيريت خبر وركړى او هغه اشعاريې ورته وويل چي زيد ورته ويلي وه او د زيد ادرس يې ورونبودئ. د زيـد پـلار او اكـا روان سوه د غلامـۍ د خلاصېدو پـه نيت يې د ځان سره فديه واخيسته د نبي ﷺ حضور ته ورغلل او ورته وې ويل: اې د هاشم اولاده ! او د خپل قوم سرداره ! تاسوخو د الله ﷻ د كور همسايګان ياست تاسو خو د حرم اوسېدونكي ياست تاسو خو خپل بنديان ازاده وى. ورږو خلكو ته خوراک وركوى مورږ د خپل زوى د خلاصون لپاره راغلي يو پر مورږ احسان او كرم وكړه زمورږ فديه قبوله كړه. زما زوى ازاد كړه بلكي څومره چي فديه ده تر هغه زياتي پيسي واخله نبي ﷺ ورتـه وويـل: څه خبره ده؟ دوى ورتـه وويـل چي مورږ د زيد پـه طلب راغلي يو نبي ﷺ ورته وويل. بس دومري خبره ده؟ دوى ورته وويل. هو ، نبي ﷺ ورتـه وويل: هغه راوغواړئ او پوښتنه ځني وكړئ كه چيري په خپله خوښه تلى نو ببله فديې يې بوزئ او كه نه تلى نو زه پر داسي چا باندي زور نسم اچولاى چي په خپله خوښه نه ځي دوى ورته وويل: تاسو تر حق هم زيات احسان وكړى دا خبره مو بيخي خوښه ده.زيد ﷺ راوغوښتل سو نبي ﷺ پوښتنه ځني وكړه چي ته دوى پېژني؟ زيد ﷺ ورتـه وويـل: هو ، دا زمـا پـلار دئ او دغـه بل مي اكـا دئ نبي ﷺ ورته وويل: زما حال هم تاته معلوم دئ كه په خپله خوښه زما سره اوسېدل غواړي خو زما سره اوسه او كه ددوى سره ځـي نـو درتـه اجازه ده حضرت زيـد ﷺ ورتـه وويـل يارسـول الله ◄ ! زه ستاسي په مقابله كي هيڅوک نسم خوښولاى ته زما د پلار پر ځاى يې او د اكا پر ځاى مي هم يې پلار او اكا دواړو ورته وويل: زيده ! د ازادۍ په مقابل كښي غلامي خوښوې؟ د پلار، اكا ، كور

يې كـولې . داسي نـه ده چي دزيـد خپلـوان پـه دغـه وخت كي مسلمانـان وه فـرضي حج يې اداكوى.ژبـاړن .

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نور قريبانو په مقابل کښې غلام او سېدل غواړې؟ زيد ﷺ ورته د نبي ﷺ و لورې ته اشاره وکړه اووې ويل: ماپه ده کې داسې شيان ليدلې دي چې په مقابله کې يې هيڅ شی نسم خوښولای نبي ﷺ چې دده خبرې واورېدې نو دی يې په غېږ کې ونيوی او وې ويل چې دی ما په زوی والې نيولی دئ. پلار او اکا چې يې دا حال وليدئ ډېر خوشاله سوه او په خوشحالۍ سره يې پرېښودئ ولاړل.(213)

فايده: حضرت زيد ﷺ په دغه وخت کې کوچنی هلک و چې پر خپل کور، پلار او نورو باندې يې د غلامۍ ژوند غوره کاوه داد هغه محبت ښودنه کوي چې ډېر ښکاره دئ.

۸- د احد په جنګ کې د حضرت انس بن نضر ﷺ عمل

د احد په غزاء کې چې مسلمانانو ماته و خوړل نو يو چا دا خبره مشهوره کړه چې نبي ﷺ شهيد سو ددې دردونکې خبرې چې کومې اغيزې پر اصحابانو ﷺ باندې ښکاره وې هغه ډېره ښکاره خبره ده. مسلمانانو ددې ويره ونکې خبر په اورېدو سره هغه پاته همت هم دلاسه ورکړی حضرت انس ﷺ راروان و چې د مهاجرو او انصارو په يوه ډله کې يې حضرت عمر ﷺ او حضرت طلحة ﷺ وليدل چې ټوله د خوابدتيا په حالت کې دي انس ﷺ پوښتنه وکړه چې دا څه پېښه ده چې مسلمانان خوابدي ښکاري؟ دوی ورته وويل چې نبي ﷺ شهيد سو حضرت انس ﷺ ورته وويل چې دنبي ﷺ وروسته چې تاسو ژوندی پاته سئ نو څه به کوئ توري په لاسو کې واخلئ ځانونه قربان کړئ. حضرت انس ﷺ توره په لاس کې واخيستل د کافرانو په يوه ډله ورننوتی تر هغه پورې وجنګېدئ ترڅو چې شهيد سو.(214)

---

(213) خميس
(214) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دده مبارک مطلب دا و چې د کوم چالپاره چې ژوند و هغه نسو پاته نو بيا ژوند پاته کېدل د څه لپاره دئ هم داسي وسوه، چې خپل ځان يې قربان کړی.

۹- په احد کښې د سعد بن ربيع ﷛ پيغام

نبي ﷺ د احد په غزا کي پوښتنه وکړه چې د سعد بن ربيع ﷛ حال معلوم نه سو چې څه به پر تېر سوي وي يو صحابي ﷛ يې دده د تلاش لپاره ولېږی د غه صحابي د شهيدانو په ډله کي لټون وکړی چې ګوندي ژوندی وي بيا يې په لوړ اواز وويل: زه نبي ﷺ رالېږلي يم چې د سعد ﷛ خبر راوړم. د يو ځای څخه يو کمزوری اواز راووتی د غه صحابي و هغه طرفته ورغلی که يې وکتل سعد ﷛ د شهيدانو په منځ کي پروت دئ لږ ساه پکښې ده کله چې نژدې ورغلی سعد ﷛ ورته وويل: چې نبي ﷺ ته زما سلام وايه چې زما د خوا دي الله ﷻ تاسو ته غوره بدل درکړي. کومه بدله چې يوه نبي ته د امتي لخوا ورکړل سوې ده تر هغه غوره بدله، او مسلمانانو ته زما دا پيغام ورسوه. که ونبي ﷺ ته کافران ورسېدل او په تاسو کي يو سترګي لغړونکی و يعني ژوندی و نو د الله ﷻ په وړاندي يې بيا هيڅ عذر نه قبليږي. دا يې وويل وفات سو.([215])

فايده: فجزاه الله عنا افضل ماجزاي صحابياً عن امة نبيه.

([215]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

په حقيقت کې دغه مبارکو تر سرتيرو اصحابانو د خپلې سر تيرۍ ثبوت ورکړی دئ (الله ﷻ دې يې قبرونه د نور څخه ورډک کړي) په زخمو باندې زخمونه قبلوي ساه يې وزې مګر ددې فکر نسته چې شکايت، وېره او يا دې غم وکړي بلکې ددوی سره په دغه حال کې هم د نبي ﷺ د حفاظت او پر نبي ﷺ باندې د ځان قربانولو شوق او جذبه سته. ارمان ! پـه ماغونـدې نااهله کې هم ددوی په څېر يوه لړه برخه مينه وای.

۱۰- د نبي ﷺ په قبر ليدو سره د يوې ښځې مرګ

د حضرت عائشې رضي الله عنها حضور تـه يوه ښځه راغله او ورتـه وې ويـل چې ماتـه د نبي ﷺ قبر مبارک راوښيه عائشې رضي الله عنها هغه مبارکه او د نوره ډکه کوټه ورخلاصه کړه چې دنبي ﷺ قبر مبارک پکښې و هغې ښځې چې قبر مبارک وليدئ په ژړا سوه په ژړا ژړا کې وفات سوه. رضي الله عنها و ارضا ها.([216])

فايده: ايا تاسو ددې عشق نمونه يو ځای ليدلې ده چې دقبر د زيارت تـوان هم ونـه لـري او هلته يې ساه و خيږي؟.

۱۱- د اصحابانو رضي الله عنهم د محبت متفرقې قصې

د حضرت علي کرم الله وجهه څخه يو چا پوښتنه وکړه چې د نبي ﷺ سره څومره مينه لرې؟ ده مبارک ورته وويل زمادې په الله ﷻ قسم وي چې نبي ﷺ موږ ته تر خپلو مالو، مور او پلار، تر خپلو ځانو او د سختې تندې په وخت کې تريخو اوبو زيات محبوب دئ.([217])

([216]) خميس
([217]) شفـا ء

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: ده مبارک ريشتيا وويل: د اصحابانو مبارکانو هم داسې حالت و ځکه دوی د کامل ايمان څښتنان وه. الله ﷻ فرمايي:

⬀☠⬈✍⬈♦✎✍♦✍✂◆⬈ ♦♌🔔☒✍ ♌♐◑ ⬀✍➔🔔

⬀☠⬈▤🡐☼🕒◆❑⬃⌘♐◑◆❒ ⬀☠➔🗎⬈♦✎✍❑✡⬀✍❒🕮◆❒

⬄⚐⬈▤➔✍◆❸❷♎⌖♦⬉◆❒ ⬀✍⬈▤⬉♉🕒◆❒⬂♊❒🕮◆❒

✍⍓♎❑🡐☺🡐✌⬂▫◆❸♦✋⬂🔔✍✂ ➘✌🕒◆❑⬂✌❒🕮◆❒

✍⍓♎⍓⑩✍✿○☒✍ ♦♌⬀❑♦⌖⬂③❒✌ ⮜❑♦❷🕒■♑♎✌◆❒

○▣⍓○❒🕮 ✎✍⍓♑♦☼⬀❑✿➩⬀❷•✍ 🡐♊⮋▤🕒✿○♦✌◆❒

🕒♎🕮♐✎❑🡐♒◆❻◆❒ ★✎✍✂ ➾⮋♎♓✌ ☠➔⌛⬂⓿•♍♐◑

🕒♎🕮♐✂⓿♐🖮⍓♒ ❼♐× 🖮⑩✍⍓♑⮋♉◆❒

✦✎✍✂ ➾⑥♐✌▫🕯♦③ 🗐🙵✸☹⍓○ ☎✂❑⋒🕒✸✍◆❸♦✋•▫

❽♎⑨⬀🙰◆⑨ •• ✦✎✍✂◆❒ ▤ 🕒🙵■🙵❺⬀✍❒🕯♐✍

(218) ⮋✂🙵⬀ ➾▫✓⬀◑⮋○🕒☒⊞⬂♍✍✂ ♦⚐⬀❑•◑⬂♍✍✂

ژباړه: دوی ته وواېه: که چيرې ستاسو پلرونه، ستاسو زامن، ستاسو ورونه ،ستاسو بيبيانې، ستاسو قوم او هغه مال چې تاسو ګټلی دئ او هغه تجارت چې ستاسو سره د هغه وتلو وېره ده او هغه کورونه چې تاسو يې خوښوی (که چيرې دا ټول شيان) تاسو ته تر الله ﷻ او د هغه تر رسول ﷺ او د الله ﷻ په لاره کښې تر جهاد ستاسو خوښ وي نو تاسو صبر وکړئ تر هغه وخته پورې چې د الله ﷻ حکم راځي (او د الله ﷻ حکم نه منونکي خپل مقصود ته يعني عذاب ته رسوي)، الله ﷻ فاسقانو ته هدايت نه کوي.(219)

(218) سورة التوبة الاية (٢٤)

(219) بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې آيت کې د الله ﷻ د هغه کسانو سره د عذاب وعده ده چې د نورو شيانو سره تر الله ﷻ او تر رسول الله ﷺ زياته مينه کوي. د حضرت انس ﷛ څخه روايت دئ چې نبي ﷺ فرمايي: تر هغه به يو ستاسو څخه کامل مؤمن نسي تر څو زما سره تر خپل پلار، اولاد او ټولو خلکو زيات محبت ونه کړي. د حضرت ابوهريرة ﷛ څخه هم داسې مضمون ليکل سوی دئ. علماؤ ويلي دي: چې ددې محبت څخه اختياری محبت مراد دئ غير اختياري يعني اضطراري محبت نه دی مراد. که چيري ددې محبت څخه طبعي محبت مراد سي نو هم کېدای سي خو بيا د ايمان څخه د کاملې درجې ايمان مراد دئ لکه د اصحابانو ﷡ ايمان چې و. حضرت انس ﷛ فرمايي: چې نبي ﷺ ورته وفرمايل: درې شيان دي که په چا کښې موجود سوه نو د ايمان خوږوالی به ورپه برخه سي لومړی د الله ﷻ او د رسول الله ﷺ سره محبت دئ چې تر هر شي زيات او خوندور دئ دوهم داچې د يو چا سره محبت کوي د الله ﷻ د رضا لپاره وي. دريم داچې د کفر ولوري ته تلل يعني کافر کېدل دومره ورته ګران سي لکه په اور کې پر بوتل.

يوه ورځ حضرت عمر ﷛ وفرمايل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ته ماته تر خپل ځان پرته تر ټولو شيانو محبوب يې رسول الله ﷺ وفرمايل: چې څوک تر هغه وخته پوري کامل مؤمن نسي جوړېدلای تر څوزه تر خپل ځان ورته محبوب نه سم. عمر ﷛ وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! اوس ته ماته تر خپل ځان هم محبوب يې رسول الله ﷺ ورته وويل: (الآن) يا عمر ! يعني اوس اې عمره ! داچې د نبي ﷺ ددې جواب مطلب به څه وي علماؤ يې دوه مطلبه ښودلي دي. لومړی داچې اوس ستا ايمان پوره سو. دوهم داچې داخبرداری و چې اې عمره ! اوس داخبره پيدا سوه پکار خو داوه چې د پخوا څخه وای. سهيل تستري ﷬ فرمايي: څوک چې په هر حال کښې نبي ﷺ په خپل والي يعني آقا ونه ګڼي هغه د سنتو خوند نسي څکلای. يو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل چې د قيامت ورځ به کله راځي؟ نبي ﷺ ورته وويل چې د قيامت لپاره دې څه تياري نيولې ده چې پوښتنه يې کوې صحابي ورته وويل ما ډېرې روژې، خيراتونه او لمونځونه ندي کړي مګر

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما په زړه کښې مې د الله ﷻ او د رسول الله ﷺ سره محبت دئ نبي ﷺ ورته وويل چې د قيامت په ورځ به ته د هغه چاسره ملګرې يې چې ته مينه ورسره لرې دغه حديث ډيرو اصحابانو نقل کړې دئ چې په دوی کښې عبد الله بن مسعود ، ابو موسې اشعري، صفوان، ابوذر ﷺ او داسې نور مبارکان هم دي. حضرت انس ﷺ فرمايي چې اصحابانو ﷺ ته چې پدې حديث سره مسلمانانو ته څومره خوشحالي حاصله سوه په هيڅ شی دومره خوشحالي نه وه ورته حاصله سوې.دا ښکاره خبره ده چې اصحابانو ﷺ ته خوشحالي په کار وه ځکه د نبي ﷺ محبت د دوی په رګ او رېښه کښې موجود وو نو بيا به ولې نه خوشحالېدل.د حضرت فاطمې ﷺ کور د نبي ﷺ د کور څخه لرې ليرې و نبي ﷺ وفرمايل: چې زما زړه غواړي ستا کور زما و کور ته نژدې سې حضرت فاطمې ﷺ وويل: چې د حارثة ﷺ کور تاته نژدې دئ و هغه ته وواياست چې زما سره کور بدل کړي رسول الله ﷺ ورته وويل د حارثة ﷺ سره مخکې هم يوځلې بدلون سوی دئ اوس ماته حياء راځي. حارثه ﷺ په دې خبر سو دستې د نبي ﷺ و حضو ته ورغلی او ورته وې ويل چې زه خبر سوی يم چې تاسو د فاطمې ﷺ کورو خپل ځان ته نژدې غواړئ دغه زما کورونه دي او تر دغه وتاسو ته هيڅ کور نژدې نسته هر يو چې موخوښ وي دهغه سره يې بدل کړئ اې د الله ﷻ رسوله ﷺ ! زه اوزما مال د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ دي اې د الله ﷻ رسوله ! زما دې په خپل خدای ﷻ سره قسم وي کوم مال چې تاسو زما څخه واخلی هغه زما ډېر خوښ دئ تر هغه مال چې زما څخه پاته سي نبي ﷺ ورته وفرمايل چې رښتيا وايې او د برکت دعا يې ورته وکړه او کور يې ورسره بدل کړئ.([220])

يو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ورته وې ويل چې ستاسو سره زما تر ځان، مال، اهل او عيال محبت زيات دئ زه په خپل کور کښې ناست يم چې تاسو راپياد سی نو صبر مې نه

([220]) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي تر هغه وخته چي راسم او ستاسو زيارت ونه کړم اوماته په فکر کښي راځي چي ما او تاسو ته مرګ خامخا راتلونکی دئ خو ددې وروسته به ته لوړو د انبياودرجو ته ولاړسې زما سره دا وېره ده چي بيا به زه تاسو نه وينم نبي ﷺ دده په جواب کښي چوپتيا اختيار کړه تر هغه وخته چي جبرائيل عليه السلام راغلی او دا آيت يې نازل کړی:

♦✌❏←♒▪❷♑♋♐✃♦❐ ⅄✐♋✃ ⇗➚♎➲⇖③ ♊♦✍♦❐
⌘☠⍓➔⬀☼❐🕮 ♦×⇦♎⍝⅄✐♋✃ ⍓➚♦✍ ⍓🖮♉⬦✵🕛⬩♑♁❐⬆♁⬩▫
⌘♊🕘♉♒⑩♍▭❑✡♑♋✃ ⌘♊♎♓✍ ☠♉♐⬀❸■🖬♦⇖ ✦✐♋✃
♎➚✐✃⍓⑨◘♐❼☆♑♋✃♦❐ ♦×✓⬁◗③♎♎⑨⬂♉🕛♑♋✃♦❐
⌘♊⮉○⍓❍♦❐ 🗐 ♦×✓⬂⬩♍🖬🕛⭘🕛♑♋✃♦❐
(221) ⭅♎♉⬀ ♋☪◗⑩♎▫♦❻ ⍓🖮♉⬦✵🕛⬩♑♁❐⬆🕮

ژباړه: څوک چي دالله ﷻ اود هغه د رسول ﷺ اطاعت وکړي نو بېشکه دغه کس د هغه کسانو سره دئ چي الله ﷻ نعمت پرې کړی دئ(چي عبارت دي) د انبياؤ،صادقانو،شهيدانو او صالحانو څخه (او دغه کسان) ښه دي د ملګرتيا لپاره.

دغه آيت رسول الله ﷺ ده ته په جواب کښي ووايه. داسي ډيري پيښي اصحابانو رضي الله عنهم ته پېښي سوي دي او خامخا ورته پېښيدلې (عشق است و هزار بدګماني-يعني مينه ده او زر بد ګماني) همدا ډول يو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل: چي زما ستا سره دومره محبت دئ هر وخت چي په خيال کي راسي که په هغه وخت کي زه رانسم او ستا زيارت ونه کړم نو زما غالب ګمان راسي چي زما ساه به ووزي خو زما سره دافکر دئ چي که چيري زه جنت ته ولاړ سم نو زما درجه به ترتا کښته وي او ماته به په جنت کي او سېدل ستا د زيارت پرته هم لوی تکليف

(221) سورة النسآء الاية (٦٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي نبي ﷺ دغه آيات ورته ووايه . په يو بل حديث کښي راغلي دي چي يو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ډېر غمجن و نبي ﷺ پوښتنه ځني وکړه چي ولي غمجن يې؟ ده مبارک ورته وويل چي زه په يوه فکر کي يم نبي ﷺ ورته وويل: په کوم فکر کښي يې؟ ده مبارک ورته وويل مورږ سهار او ماښام ستاسو حضور ته راځو ستاسو په زيارت زړونه خوشحاله کوو ستاسو په خدمت کښي کښېنو سبا چي تاسو د انبياء(عليهم السلام)ودرجې ته ورسېږی نو مورږ خو هلته نه سو رسېدلای (ستاسو د زيارت څخه به بې برخي يو) نبي ﷺ چوپ سو کله چي هغه پورتنی آيت نازل سو نبي ﷺ هغه انصاري صحابي راوغوښتی اوزېري يې پر وکړی. په يوه حديث کښي راغلي دي چي ډېرو اصحابانو پورتنی شکايت وکړی نبي ﷺ پورتنی آيت ورته ووايه. په يو حديث کښي راغلي دي چي اصحابانو ﷺ وويل: اي دالله ﷻ رسوله ◄ ! داخو ښکاره خبره ده چي نبي ﷺ پر امتي باندي فضيلت لري اود نبي ﷺ درجې به لوړي وي نو بيا به ددوی د يو ځای کېدو لپاره کومه لاره وي نبي ﷺ ورته وفرمايل: چي د لوړو درجو خاوندان به راځي د کښتنو درجو والا سره به کښېني او خبري اتري به ورسره کوي.(222)

نبي ﷺ فرمايي چي زما څخه وروسته به ځني خلک زما سره محبت کوونکي پيدا سي او دا هيله به لري چي کاشکي دوی دخپل مال، اهل او عيال په بدل کښي زه ليدلی وای د خالد رضي الله عنه لور عبده وايي چي زما پلار به کله د بدېدو لپاره ستوني ستخ پرېوتی سترګي به يې نه سره ورتللې دنبي ﷺ په ياد او مينه به اخته و. د مهاجرينو او انصارو نومونه به يې اخيستل اويادول به يې چي دا زما اصول او فروغ دي يعني دوی کوچني او لوي ددين ښاخونه دي زما زړه ددوی و لوري ته کش سوی دئ. اي الله ﷻ ! ماته ژر مرګ راولې چي ددوی سره يو ځاي سم دا به يې ويل بيده به سو.

(222) درمنثور

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابو بکر صدیق ﷺ یو ځلې وویل اې دالله ﷻ رسوله ◄ ! زه د خپل پلار د مسلمانېدو پر ځای ستاد اکا د ابو طالب د مسلمانېدو زیاته ارزو لرم ځکه چې پدې سره به تاسې خوشحاله سی یو ځلې حضرت عمر ﷺ د نبي ﷺ اکا حضرت عباس ﷺ ته وویل زه د خپل پلار تر مسلمانېدو ستا په اسلام راوړلو زیات خوشحاله سوم ځکه ستاسو اسلام راوړل نبي ﷺ ته ډېر زیات خوښ و. یوه شپه حضرت عمر ﷺ د حفاظت ګښت کاوه چې د یوه کور څخه د څراغ رڼا راوتله او دیوې سپین سرې آواز یې په غوږ سو چې وړی یې وربشلې اشعار یې ویل چې ترجمه یې په دې ډول ده: محمد ﷺ ته دې د نیکانو خلګو درود ورسیږي د پاکو او سپېڅلو خلګو له لوري څخه هغه خلګ چې الله ﷻ ته خوښ دي ددوی درود دې وررسیږي ببشکه اې دالله ﷻ رسوله ◄ ! تاسو د شپې عبادت کونکی واست او په آخره شپه کښې ژړا کوونکی واست کاشکې ماته معلوم وای چې زه او خپل محبوب سره یو ځای کیږو که یا؟ ځکه چې مرګ په مختلفو حالاتو کې راځي نه ده معلومه چې ماته به مرګ په کوم حالت کې راسي اود نبي ﷺ سره به تر مرګ وروسته یو ځای سم که یا؟ حضرت عمر ﷺ دغه اشعار واوربدل دی هم په ژړا سو. د حضرت بلال ﷺ قصه ډېره مشهوره ده چې دی کله وفات کېدئ نو بي بي یې په جلا والې غمجنه سوه اووې ویل چې های افسوس ! ده مبارک وویل: څومره د خوند خبره ده چې صباته به د محمد ﷺ زیارت کوم او د هغه داصحابانو ﷺ سره به ملاقات کوم. د حضرت زید ﷺ قصه په پنځم باب نهمه شمېره کې تېره سوه چې کله دارته پورته خیږول کېدئ ابو سفیان پوښتنه ځنې وکړه چې ایا ستا داخوښه ده چې (خدای مکړه) د محمد ﷺ سره دا معامله وکړو او تا پرېږدو؟ ده مبارک ورته وویل چې په الله ﷻ دې مې قسم وي چې زه دا هم نسم زغملای چې نبي ﷺ په خپل کور کې وي او هلته دې په ده مبارک یو ځوز جګ سې اوزه دې په خپل کور کې په ارامۍ سره واوسم.ابوسفیان وویل: چې تر اوسه پورې ما دومرې محبت کوونکې نه دې لیدلې لکه د محمد ﷺ ملګرې چې ددة محبت کوي.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر داري

علماؤ د نبي ﷺ سره د محبت مختلفي نښي ليکلي دي. حضرت عياض رحمه الله ليکلي دي: کوم ثوک چي يو شی خو ښوي هغه ته به پر نورو باندي تر جيح (لوړوالی) ورکوي هم دا معنی د محبت ده که داسي نه وي نو محبت نه دي بلکي يوازي د محبت دعوه ده د نبي ﷺ سره د محبت لويه او ضروري نښه دا ده چي په ده مبارک پسي اقتدا وکړي او طريقي يې اختيار کړي او د ده مبارک د اقوالو او واقعاتو تابعداري وکړي په کومو شيانو چي يې امر کړی وي هغه پر ځای کړي او د کومو شيانو څخه چي يې منعه کړي وي د هغو څخه پرهيز وکړي په خوشحالۍ، غم، ناداری او پراخۍ کي د ده مبارک پر طريقو روان يې الله ﷻ فرمايي:

[illegible] (223)

ژباړه: دوی ته ووايه که تاسو د الله ﷻ سره محبت کوی نو زما تابعداري وکړئ الله ﷻ به ستاسو سره محبت وکړي ستاسو گناهونه به معاف کړي الله ﷻ بخښونکي او زيات رحم لرونکي دئ.

خاتمه

---

(223) سورة آل عمران الاية (٣١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابو کرامو ﷺ سره معامله او ددوی لنډ فضلیتونه

د اصحابو ﷺ څو قصې د نمونې په ډول ولیکل سوې که نه نو ددوی قصې لوی او غټ کتابونه هم نسي لیکلای په اردو ژبه ددوی په اړه زیات کتابونه او رسالې هم پیدا کېدلای سي څو میاشتې وسوې چې دغه رساله مې شروع کړې وه. بیا د مدرسې د بوختیا او د وخت د تنګوالي له امله وځنډېده اوس یې پر دغه پاټو ختموم کوم څه چې پکښې لیکل سوی دي هیله لرم چې د فایدې اخیستولو وړ سي په آخر کښې پر یوه خبره باندې خبرداری زیات اړین دئ هغه دا چې د یوې خوا پدې آزاده زمانه کښې زموږ د مسلمانانو ددین په کارو کښې کمزوري ده او د ازادۍ رنګ دئ د بلې خوا د اصحابانو ﷺ په پېژندلو دهغوی د آدابو او احتراماتو په هکله زیاته کمزوري ده داخو لاڅه کوي ځنې خلګ خو داسې هم سته چې د دین څخه دبې پروایۍ له امله ددوی په اړه ګوستاخي کوي حال دا چې اصحابان مبارکان ددین بنسټونه دي ددین لومړي خپرونکي دي مونږ ددوی حقونه تر مرګه پوري نه سو پوره کولای الله ﷻ په خپل فضل ددوی پر پاکو نفسونو سلګونو زره رحمتونه نازل کړي دي چې دوی د نبي ﷺ څخه دین لاسته راوړی او مونږ ته یې راورساوه ځکه نو پدې خاتمه کښې د قاضي عیاض ﷬ دشفآء نومي کتاب څخه د یو فصل لنډه ترجمه چې ددې موضوع سره وړ ده لیکم اورساله باندې ختموم دی مبارک فرمایي: چې د نبي ﷺ په اعزاز او اکرام کښې داخبره شامله ده چې دنبي ﷺ د اصحابانو ﷺ به اعزاز کوئ ددوی حق به پېژنئ، ددوی تابع داري به کوئ، ددوی ستاینه به کوئ، دوی ته به د مغفرت دوعا کوئ، ددوی په خپل منځي اختلافاتو باندې به چوپ پاتېږئ د مؤرخینو، شیعه ګانو ، بدعتیان او ناپوهو راویانو د روایتو څخه به مخ اړوئ. هغه روایتونه چې ددوی په شان کښې تاوان پیدا کوي ددې ډول څخه که څه روایت واورېدل سي نو دهغه به په ښه ډول تاویل

لراوبر
LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوئ او پر ښه لار به يې حملوئ ځکه دوی ددې حق دار دي. د امبارکان په بدی مه يادوئ ددوی نيکی، ښه صفتونه اوددوی فضائل بيانوئ او د عيب د خبرو څخه يې چوپ واوسئ لکه نبي ﷺ چي فرمايي: کله چي زما د اصحابانو رضي الله عنهم بد بيان کېږي نو چوپتيا غوره کړئ د اصحابانو رضي الله عنهم فضائل په قران کريم او احاديثو کښې زيات راغلي دي الله ﷻ فرمايي:

[illegible]

(c) ketabton.com: The Digital Library

☪□♦❷♇▦⬂⬄□✍☠⬃♂⬀❁♇✌♇💣☼⌚◰⬧♎◘⌚○⌚♑♒♏✁

(224) ✆♓♋⬀ ♏☺☺⓿♇→♦↖ ✁⌚❷⇳♉❒📖♦❒

ژباړه: محمد ﷺ د الله ﷻ رسول دئ کوم کسان چي دده سره ور سره دي سخت دي پر کافرانو او په خپل منځ کي رحم لرونکي دي ته به ويني چي رکوع او سجده کوونکي دي د الله ﷻ فضل او رضا لټونکي دي ددوی نښي ددوی په موخانو کي د سجدې اثر دئ هم دا ډول ددې مثال په تورات او انجيل کښي هم سته لکه يو تخم (چي لومړی راشين سي) نازکه پونګه راوباسي بيا زوروره سي نو بنه په قوت کي سي بيا پر خپله تنه باندي برابر سي (همدا ډول اصحابان ؓ هم وه چي اول کمزوري وه وروسته الله ﷻ ورځ تر بلي قوت وروبخښئ او داقوت الله ﷻ ځکه ورکړی) چي پدې قوت سره کافران د حسد له امله وسوځي. الله ﷻ د هغو کسانو سره وعده کړې ده چي ايمان يې راوړی دئ، نيک کارونه يې تر سره کړي دي چي الله ﷻ به مغفرة ورته کوي او لوی اجر به ورکوي.

دا ترجمه په دې ډول ده چي د تورات پر لفظ باندي آيات پوره سي ځکه د آيات په فرق سره ترجمه فرق کوي لکه د تفسيرونو څخه چي معلوميږي. په همدغه سورة کي الله ﷻ فرمايي: ♑▲◑⬧⑨⇳ ❻♦⌘⬁♉♐ ✁♏✎✦↖♦♊✆

♐①♦☼❒↖➔♎③♏♦⌨↖③ ⬂❶♎◑ ♐▫✓♇☪♇✍⬃⬧←☺⬂♑♒♏✁

❼♎× ♏♦✍⌘☠♎◘◰➔⬧▫♂□♦❷◰↗⊙⌖♑♒♏✁ ✽💣⬂♦❒✍

⬧□♦☪⑩⬁▤○○♑♒♏✁ ♦✌♦❽☼❒🕯⬧▫⬀☠♂♂♂▯❑➔◘➔🔔

♏✡⌛③♓❷⬧🔔 ♏☯⬧⬃✍⬧▫⬀☠←♑♦⌛⌚❒⚐❒📖♦❒ ⬀☠♂♂⬀❸■◘♦↖

☪□♦❸❷♇✞☒✍ ⌘⚐♇☼♏♦⬄♦✍♦❒ ✆⬎♇⬀

(224) سورة فتح - رکوع (٤)

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

✂🕒❽③✖❽♦⇖✦✏✍✂♦♌🔔☒✍♦❒▤✍❑&♦✠❒⇗⓿➔❀▫♦③

⬖⬗✍⬀✍✞☺⓿⬁▤⍓❍

ژباړه: بېشکه الله ﷻ راضي سو دهغه کسانو څخه چي ستا سره په سفر کي وه او ستا سره يې تر درختي لاندې بيعت وکړې. بيا الله ﷻ په هغه (اخلاص او صداقت) عالم و چي ددوی په زړو کي و نو الله ﷻ پر دوی باندي ارامتيا راواستول او دوی ته يې نژدې فتحه ور نصيب کړه (چي مراد څني د خيبر فتحه ده) او الله ﷻ ډير غنيمتونه ورنصيب کړه چي دوی اخيستل او الله ﷻ غالب دئ او زيات د حکمت څښتن دئ.

په بل ځاي کي الله ﷻ د اصحابانو ؓ په اړه فرمايي:

☎✂❒←⑨⍓♑🕐♦⇖✍♦✌☎✂❑➔🔔⍓⑨✽🕒⮘✌🔔⍓♊✍❻

✍✽✍•🔔♊□✌☠←♑⬃✡♉☺•▫☎♉❍⬂⓿■🖬♦⇖⅄✏✍✂

☎⇖❷♉→♦☞♈♦③♊□✌☠⬋&⬃❁♉✌♦❒🕐←❍♦⌛⬂♦•✞

❒♦✌♦✍✍♦⑨⓿🕮⇗❑✂☎✍•🖮⬀⑨♉③☒⌖⬀✖✖⬖(225)

ژباړه: په دې مؤمنانو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ سره يې کومه ژمنه کړې وه په هغه کي ريښتني وختل داسي دي چي خپل نذر يې پوره کړی (يعني شهيدان سول) او څني د پوره کولو په موخه انتظار کوي او ددوی د ارادو په بدلولو کي هيڅ بدلون نسي راتلای په بدلولو سره.

په بل ځای کي الله ﷻ فرمايي:

❒♦✂✍🕮❍❍🕐⌛♉☽→❑♍➾ ✂✍❀☞❒□🕮⇗❑♌♦ ✌♉♊⌘

✂✍🕮⬂☺←♑⍓🕐⇗☜❷✖⇦×♦ ❒♦✂✍❀☞✡🕐✽✍❻✍

(225) سورة احزاب - رکوع ١٣

(c) ketabton.com: The Digital Library

☠➔♎❑⇖➔♦🖮❐✍🙵✃ ❒✃🙵✍⅄🔔🙰⇦×♦

⬀☠⬋🙰⬃❁♦⇖ ✦✎🙵✃ 🙖⑥⬁🞓▪❻ 🕲♊🕔✽❍⇳❍🙣✉🙣🖃

⬀☠🡐●❍▭ ⭘⑨♦⇖❐🕮♦❐ 🡐❍⬃☪♦⇖ ☎✃❑🡒➬♦❻♦❐

⇖❷🕔⍓♑⬃☼☞❀🙵✃ 🙵⍓♑♦☞⬂♦❐✌ ❽🞓❷⇳⤯⬧✍▭💣🕔❐☪⍓♉

⍓🖮🙣🕲🕔⬧❶ 🗐 ✃✡⑨♦🖃❐🕮 ✎🙵◘🙰❸🙣▫ ♦×⇦🙣🙵🙣✃🕔⍓⌘

(226) ⮈➬⬁⬁⬂⇖☹➚🙣🡒⍓➔⬂🕲🙵✃ ⇖🙞⬀❑☒▦⬂🕲🙵✃

ژباړه: کوم مهاجر او انصار (چي په ایمان راوړلو کي تر نورو) مخکي دي او خومره خلګ چي په اخلاص سره ددوی تابعداري کوي الله ﷻ ددې ټولو څخه راضي دئ او دوی دالله ﷻ څخه راضي دي الله ﷻ ددوی لپاره جنتونه برابر کړي دي چي تر درختو (تر ښاخو) لاندي به یې (څلور ویالي) بهیږي او همیشه به په جنت کي وي دغه هم لویه کامیابي ده.

په دغه آیاتو کي الله ﷻ د اصحابانو ﷺ څخه خپله خوښي څرګنده کړې ده همدا ډول په ډیرو حدیثونو کي ددوی زیات فضائل راغلي دي نبي ﷺ فرمایي: چي زما څخه وروسته په ابو بکر ﷺ او عمر ﷺ پسي اقتدا کوئ. په یوه حدیث کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمایي: زما اصحاب ﷺ د ستورو په شان دي په هر یوه پسي چي اقتدا وکړی سمه لاره به پیدا کړی. ډیرو محدثینو په دغه حدیث کي خبري کړي دي په همدې وجه پرقاضي عیاض ﷺ باندي اعتراض دئ چي دغه حدیث یې نقل کړي دئ خو ملا علي قاري ﷺ لیکلي دي چي ممکنه ده چي دده په آند به د بیلو طریقو له امله داعتبار وړوي یا په دې وجه چي داد فضائلو ځای دئ د فضلیت په ځای کي کمزوری حدیث نقل کول هم جائز دي حضرت انس ﷺ فرمایي چي نبي ﷺ فرمایلي دي چي زما اصحاب ﷺ داسي مثال لري لکه په خوراک کي مالګه چي دغه خوراک بې له مالګي

(226) سورة التوبة الاية (١٠٠)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه کېداي نسي. نبي ﷺ فرمایي: زما د اصحابو ﷺ په اړه د الله ﷻ څخه وویرېږئ دوی د ملامتیا نښنه مه جوړوئ ځوک چې ددوی سره محبت کوي هغه زما سره محبت کوي او ځوک چې ددوی سره کینه لري هغه زما سره کینه لري چاچې دوی ته تکلیف ورکړی هغه ماته تکلیف راکړی چاچې ماته تکلیف راکړی هغه الله ﷻ ته تکلیف ورکړی او ځوک چې الله ﷻ ته تکلیف ورکړي د الله ﷻ په راکشولو کې به راسي.

نبي ﷺ فرمایي: زما اصحابو ﷺ ته ښکنځل مه کوئ په تاسو کې که ځوک د احد د غره سره برابر سره زر خیرات کړي نود اصحابو ﷺ د یوه یا نیم مد ثواب نسي لاسته راوړلای. نبي ﷺ فرمایي: ځوک چې اصحابو ته ښکنځل کوي پر دغه کس د الله ﷻ، ملائکو او ټولو انسانانو لعنت دئ او ددغه سړي نه فرض قبلیږي او نه نفل. نبي ﷺ فرمایي: چې الله ﷻ ټوله انسانان راچڼ کړل دانبیاؤ(علیهم السلام) څخه پرته په دوی ټولو کې یې دغه څلور کسان غوره کړه: حضرت ابوبکر ﷺ، حضرت عمر ﷺ، حضرت عثمان ﷺ او حضرت علي ﷺ او دوی یې زما پر ټولو اصحابانو ﷺ باندې بهتر و ګرځول ابو سختیباني ﷺ فرمایي: کوم چاچې د ابوبکر ﷺ سره محبت وکړی هغه خپل دین سیده کړی. چاچې د عمر ﷺ سره محبت وکړی نو د دین روښانه لاره یې پیدا کړه. چاکه د عثمان ﷺ سره محبت وکړی د الله ﷻ په رڼا سره روښانه سو او چاچې د علي ﷺ سره محبت وکړی دغه کس نو د دین رسۍ ونیول. ځوک چې د اصحابانو ﷺ ستاینه کوي دغه کس د نفاق څخه پاک دئ، ځوک چې د اصحابانو ﷺ بې ادبي کوي منافق، بد عتي او د سنتو مخالف دئ زما سره دا بېره ده چې هیڅ عمل به قبول نسي تر څو د اصحابانو ﷺ سره محبت پیدا نسي او ددوی په اړه یې زړه پاک نسي. په یو حدیث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمایي: اې خلګو ! زه د ابوبکر ﷺ څخه خوشاله یم تاسو دده مرتبه وپېژنئ زه د عمر AA، عثمان AA، علي AA، طلحة ﷺ، زبیر ﷺ، سعد ﷺ، سعید ﷺ، عبد الرحمن بن عوف ﷺ او عبیده بن جراح ﷺ څخه خوشاله یم تاسو ددوی مرتبه وپېژنئ. اې خلګو کوم ځوک چې د بدر او احد په غزا کې شریک سوي دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ﷻ وهغو ته بخښنه کړي ده تاسو زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ کوئ او د هغه خلګو په باره کښې زما لحاظ کوئ چي ددوی لوڼي زما په نکاح کښې دي او یا زما لوڼي ددوی په نکاح کښې دي داسې نه چې دغه خلګ د قیامت په ورځ ستاسو څخه د یو څه ظلم مطالبه وکړي او هغه به بیا نه بخښل کېږي په یوه حدیث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمایي: زما د اصحابانو، زومانو او نورو اصحابانو په اړه زما لحاظ کوئ څوک چې ددوی په اړه زما لحاظ وکړي الله ﷻ به د دغه کس په دنیا او آخرت کې حفاظت وکړي او څوک چې زما لحاظ ونه کړي الله ﷻ د هغه کس څخه بېزاره دئ او د چا څخه چې الله ﷻ بېزاره سي کېدای سي چې پر یو څه باندې ونیول سي دنبي ﷺ دا ارشاد هم دئ چې نبي ﷺ فرمایي څوک چې زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ وکړي د قیامت په ورځ به زه دده محافظ یم. په یوه بل حدیث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمایي څوک چې زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ ونه کړي حوض کوثر ته به را نه وسئل سي ما به یوازې د لیرې څخه ووینې. سهل بن عبد الله ﷺ فرمایي څوک چې د نبي ﷺ د اصحابانو ﷺ تعظیم او درنښت نه کوي هغه پر نبي ﷺ ایمان نه دئ راوړی.

الله ﷻ دې په خپل فضل او مهربانۍ سره د خپل نیولو او د خپل د رسول ﷺ د قهر او خوابدتیا څخه ماته، زما دوستانو ته، زما خواخوږو ته، زما د ناستې ولاړې خلګو ته، زما مشائخو ته. زما شاګردانو او ټولو مؤمنانو ته خلاصون راکړي او د دغه مبارکو اصحابانو ﷺ په مینه دې زموږ زړونه ډک کړي.

وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام الاتمان الاکملان علي سید المرسلین وعلی آله واصحابه الطیبین الطاهرین وعلی اتباعه واتباعهم حملة الدین المتین. ﷺ

مؤلف: مولانا محمد زکریا کاندهلوي نور الله مرقده مقیم مدرسه مظاهر العلوم سهارن پور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نېټه: ۱۷ـ شوال المکرم ـ ۱۳۵۷ ـ هـ ق. يعني د کوچني اختر او ولسمه د دوشنبې ورځ

ژباړونکی: مولوي عبدالهادي (حماد) کندهاري عفی الله وعافاه. مدرس ومدير جامعه اسلامية اشرفيه اوله ناحية کندهار افغانستان.

نېټه: ۲۱ ـ ۹ ـ ۱۴۲۸ هـ ق. چې د ۱۱ ـ ۷ ـ ۱۳۸۶ هـ ش سره سمون خوري د چهارشنبې ورځ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library